

Idrætselevs tilblivelse og transitioner

idrætsskoler som ny standard for tidlig talentudvikling i Danmark

Nielsen, Jens Christian; Stilling Olesen, Jesper; Skrubbeltrang, Lotte Stausgaard

Publication date:
2017

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Nielsen, J. C., Stilling Olesen, J., & Skrubbeltrang, L. S. (2017). *Idrætselevs tilblivelse og transitioner: idrætsskoler som ny standard for tidlig talentudvikling i Danmark*. Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

IDRÆTSELEVERS TILBLIVELSE OG TRANSITIONER – IDRÆTSKLASSER SOM NY STANDARD FOR TIDLIG TALENTUDVIKLING I DANMARK

Jens Christian Nielsen, Aarhus Universitet

Jesper Stilling Olesen, Aarhus Universitet

Lotte Stausgaard Skrubbeltrang, Aalborg Universitet

**DPU – Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse
Aarhus Universitet**

Jens Christian Nielsen, Jesper Stilling Olesen
& Lotte Stausgaard Skrubbeltang

IDRÆTSELEVERS TILBLIVELSE OG TRANSITIONER –
IDRÆTSKLASSER SOM NY STANDARD FOR TIDLIG
TALENTUDVIKLING I DANMARK

© Forfatterne 2017

Idrætselevs tilblivelse og transitioner – idrætsklasser som ny standard for tidlig talentudvikling i Danmark er den tredje og afsluttende rapport i forskningsprojektet *Plads til idrætstalenter i den danske folkeskole*. Forskningsprojektet er støttet af Undervisningsministeriet, Team Danmark, Danmarks Idrætsforbund og elitekommunerne Aalborg, Aarhus, Ballerup, Esbjerg, Gentofte, Haderslev, Herning, Hillerød, Holstebro, Horsens, Kolding, København, Randers, Roskilde og Svendborg.

I projektet er der tidligere udkommet 2 rapporter: *Idrætselevs erfaringer med idrætsklasser* (2014) og *Idrætstalenter i den danske folkeskole – forpligtiget på udvikling* (2015).

Udgivet af:
Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU)
Aarhus Universitet, Campus Emdrup
Tuborgvej 164, 2400 København NV

ISBN: 978-87-7684-660-2

Indholdsfortegnelse

Indhold

Forord	4
Kapitel 1: Indledning.....	6
Kapitel 2: Teori og metode til at undersøge idrætsklasser og talenter under tilblivelse..	15
Kapitel 3: Opbygning af idrætsklassen som aktør	31
Kapitel 4: Idrætseleverne committes og committer sig til den nye standard	51
Kapitel 5: På vej mod eliten ad et dobbelt udviklingsspor	66
Kapitel 6: Tilblivelsesmuligheder, variationer og brud med standarden	85
Kapitel 7: Idrætselevers tilblivelse og transition – i tal	102
Kapitel 8: Dual eller ikke-dual tilblivelse ved overgangen til ungdomsuddannelse.....	123
Kapitel 9: Konklusion – Dual tilblivelse som den nye vej mod eliten	133
Referencer	144

Forord

Idrætselevs tilblivelse og transitioner – idrætsskasser som ny standard for tidlig talentudvikling i Danmark er den tredje og afsluttende rapport fra et stort 4-årigt forskningsprojekt om idrætsskasser og talentudvikling i folkeskolernes 7.-9. kl. i landets elitekommuner, der har beskæftiget sig med idrætsskasser i folkeskolens udskoling som en ny form for organisering af talentudvikling og en ny form for samarbejde mellem eliteidræt, folkeskole og unge idrætsudøvere.

Projektet har haft til formål at undersøge styrkerne og udfordringer ved det særlige tilbud, som idrætsskasser udgør personligt, sportsligt, fagligt og socialt for idrætsskasseelever i udskoling. Denne rapport sætter fokus på, hvad det betyder for idrætseleverne at gå i en idrætsskase for såvel deres skolegang som deres tilknytning til elitesport, og hvilken betydning idrætsskasser har for idrætselevens tilblivelsesprocesser og transitioner i såvel elitesport som uddannelse.

Forskningsprojektet har undersøgt idrætsskasser og idrætsskasseelever med både kvantitative og kvalitative forskningsmetoder. I nærværende rapport præsenterer vi analyser af idrætsskasser og talentudvikling i folkeskolens udskoling baseret på casestudier i fire elitekommuner og data fra to survey blandt 1.170 idrætselever og tilkoblede registerdata fra Danmarks Statistik. Analyserne behandler den praksis, der bliver etableret i idrætsskasserne, og hvad den betyder for idrætselevens skolegang og tilknytning til elitesport nu og fremover. Rapporten henvender sig bredt set til alle, der interesserer sig for koblingen mellem talentudvikling og uddannelse. Særligt interessant er den for de aktører i eliteidrætten, i folkeskolen og i kommunerne, der på forskellige niveauer beskæftiger sig med koblingen mellem udskoling og eliteidræt.

Rapporten er udarbejdet af forskerne Jesper Stilling Olesen, Aarhus Universitet, Lotte Skrubbeltrang, Aalborg Universitet og Jens Christian Nielsen, Aarhus Universitet. Sidstnævnte er forskningsprojektets leder. André Torre har stået for udarbejdelse af forskningsprojektets datakørsler i samarbejde med professor Peter N. Allerup.

Forskningsprojektet har fundet sted i samarbejde med Team Danmark, Danmarks Idrætsforbund, Undervisningsministeriet og elitekommunerne Aalborg, Aarhus, Ballerup, Esbjerg, Gentofte, Haderslev, Herning, Hillerød, Holstebro, Horsens, Kolding, København, Randers, Roskilde og Svendborg. Det er disse parter som har ydet økonomisk støtte til at etablere forskningsprojektet.

Rapporten er undervejs blevet kvalificeret af dialogen med forskningsprojektets følgegruppe, der består af Lise Warren Pedersen, Team Copenhagen, Torben Sørensen, Elitesport Aalborg, Søren Christensen, Undervisningsministeriet, Jakob Ovesen, Danmarks Idrætsforbund og Knud Skadborg, Team Danmark. Vi skylder dem alle en stor tak. Særlig stor tak skal lyde til elever, forældre, lærere, trænere og koordinators tilknyttet de fire caseskoler, som har bidraget til at give os indsigt i, hvordan det er at være idrætslev og talent i tilblivelse.

Rapporten består af 9 kapitler og kan læses på forskellige måder:

- Den kan naturligvis læses i sin helhed, så man både får et samlet overblik og en dybdegående indsigt i idrætslevers tilblivelses- og transitionsprocesser. Samtidig får man indblik i, hvordan idrætsklassen er blevet en ny standard for den tidligere talentudvikling i Danmark.
- Hvis man er interesseret i projektets analyser, men ikke i de teorier og metoder, der har dannet grundlag for forskningsprojektets viden, kan man med fordel springe kapitel 2 over.
- Hvis man primært er interesseret i at få et hurtigt overblik over forskningsprojektets hovedresultater, kan man nøjes med at læse konklusionen i kapitel 9. Her får man hverken de finere nuancer eller nogen indgående viden om, hvordan vi er nået frem til resultaterne. Men det kan jo være, at kapitlet vil anspore læseren til at søge yderligere viden, og så er der jo mulighed for at læse videre i rapportens forskellige kapitler.

God læselyst!

Jens Christian Nielsen

Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Aarhus Universitet

Kapitel 1

Indledning

Idrætslevers tilblivelse og transitioner – idrætsklasser som ny standard for tidlig talentudvikling i Danmark præsenterer en række analyser af idrætsklasser og talentudvikling i folkeskolens udskoling. Forskningsrapporten er den tredje og afsluttende rapport i det fireårige forskningsprojekt *Idrætsklasser – plads til idrætstalenter i den danske folkeskole*, der gennem både casestudier og register- og surveyundersøgelser har beskæftiget sig med idrætsklasser i folkeskolens udskoling som en ny form for organisering af talentudvikling og en ny form for samarbejde mellem eliteidræt, folkeskole og unge idrætsudøvere. I 2014 udkom rapporten *Idrætslevers erfaringer med idrætsklasser* (Nielsen & Olesen 2014) baseret på survey- og registeranalyser af idrætsklasseelever i 15 elitekommuner, og i 2015 udkom rapporten *Idrætslever i den danske folkeskole – forpligtiget på udvikling* (Olesen et al. 2015) baseret på etnografisk feltarbejde i idrætsklasser på fire udvalgte caseskoler i fire af landets elitekommuner. Nærværende rapport bygger videre på de to første rapporters viden og baserer sig empirisk både på casestudierne i de fire elitekommuner og på datamaterialet fra survey- og registerstudierne i 15 af landets elitekommuner.

Forskningsprojektets publikationer

Forskningsprojektets første rapport *Idrætslevers erfaringer med idrætsklasser* (Nielsen & Olesen 2014) belyser idrætsklasseeleverne og idrætsklasserne i tal og tabeller. Den er udarbejdet med udgangspunkt i statistiske analyser af en spørgeskemaundersøgelse blandt 1.170 idrætslever og tilkoblede registerdata om elevernes socioøkonomiske baggrund og deres karakterer ved folkeskolens afgangsprøver. Rapporten analyserer blandt andet selektionen til idrætsklasserne. Idrætsklasserne viser sig at være sammensat på en anden måde end de øvrige folkeskoleklasser i elitekommunerne. Idrætsklasseelever har mindre tilbøjelighed til at være piger, have etnisk minoritetsbaggrund og komme fra familier med lav socioøkonomi. Rapporten peger på, at de involverede parter omkring idrætsklasser bør være opmærksomme på, hvordan og hvem der selekteres til idrætsklasserne. Rapporten indeholder også analyser af idrætslevers erfaringer med idrætsklasserne. Erfaringerne peger på, at der eksisterer en udbredt tilfredshed med idrætsklasserne blandt eleverne. Generelt vurderer idrætslevers, at idrætsklassen har en positiv betydning for deres sportslige udvikling. Samtidigt vurderer hovedparten af eleverne idrætsklassernes faglige miljø og undervisning positivt. Dette understøttes også af analyser af idrætslevers skolepræstationer i udvalgte fag ved folkeskolens afgangsprøver for 9. klasse. Når der korrigeres for den højere socioøkonomi blandt idrætslevers er deres afgangsprøver på niveau med øvrige elever i dansk læsning og endda en smule bedre i matematisk problemløsning. Det må ses som en succes for idrætsklasserne, at de lykkes godt med at

kvalificere idrætseleverne skolefagligt og ikke kun sportsligt. Endeligt behandler rapporten idrætselevernes forestillinger om fremtiden, og hvordan de fremover vil prioritere elitesport og uddannelse. På dette punkt viser rapporten, at drenge har en øget tilbøjelighed til at tilkendegive, at de vil satse på elitesporten, mens pigerne har en øget tilbøjelighed til enten at tilkendegive, at de vil prioritere uddannelse eller begge dele. I den nærværende rapport behandler vi blandt andet, hvordan disse orienteringer blandt idrætseleverne udvikler sig undervejs og efter idrætsskoleforløbet.

Forskningsprojektets anden rapport *Idrætstalenter i den danske folkeskole – forpligtet på udvikling* (Olesen et al. 2015) er baseret på casestudier i fire elitekommuner. Rapporten behandler den praksis, der etableres i idrætsskolerne, og hvad idrætsskolen betyder for idrætselevernes skolegang og idrætsske udvikling. Rapporten peger på, at idrætseleverne gennem idrætsskolen og dens samarbejde mellem klubber og skoler forpligtiges på en bestemt adfærd og bestemte udviklingsmål. Idrætseleverne og deres familier indgår en form for uformel social kontrakt med idrætsskolens aktører, der forpligtiger eleverne på at prioritere både engagement i skole og elitesport. Idrætsskolen skaber et udviklingsmiljø, hvor idrætseleverne i deres tilblivelsesprocesser må orientere sig mod at udvikle og indfri deres potentiale. Vi behandler idrætselevernes tilblivelsesprocesser og ser blandt andet nærmere på, hvad det skaber af udfordringer for idrætselever, hvis de af den ene eller anden grund har svært ved at leve op til de forventninger, der rettes mod dem. I rapporten afsøger vi også, hvilke udfordringer idrætseleverne oplever for deres udvikling som idrætstalenter. Vi sammenholder, de udfordringer idrætseleverne angiver, at de har skullet håndtere eller er i gang med at håndtere, med de udfordringer og overgange idrætsskoleforskning viser, senioratleter har oplevet at skulle overkomme for at nå eliten. Det er tydeligt, at idrætseleverne allerede er stødt ind i mange af de udfordringer, som seniorerne angiver, at de har mødt på deres vej til eliten. Der er med andre ord meget der tyder på, at der er en sammenhæng mellem den talentudvikling, der finder sted i idrætsskole og den praksis, de kommer til at indgå i, hvis de bliver en del af senioreliten. Idrætsskolerne varetager en dobbelt funktion, idet de både bidrager til at accelerere tendensen til tidlig talentudvikling, og de tilbyder et svar på, hvordan man kan tilrettelægge talentudvikling og uddannelse som et sammenhængende og forsvarligt forløb fra folkeskole over ungdomsuddannelse til videregående uddannelse og arbejde. Analyserne i rapporten viser desuden, at idrætseleverne er omgivet af mange aktører, fx familie og trænere, som støtter deres udvikling på forskellig vis. Idrætsskolen kan ligeledes anskues som en sådan aktør med en medierende funktion i talentudviklingen, idet den bidrager afgørende til at mobilisere en række vigtige aktører og knytte dem til det fælles projekt. De omgivende aktører orienterer sig delvist med idrætsskolens mellemkomst mod at støtte og hjælpe idrætseleverne med at komme ind i en god udvikling og forblive i den. De knyttes til idrætseleven på en måde, så de understøtter intensiv talentudvikling. Rapporten peger på, at det er en vigtig funktion for idrætsskolen at hjælpe til med at

indrette idrætselevernes tilværelse på et eliteidrætsliv ved på én gang at engagere idrætsudøveren i et personligt udviklingsprojekt og opbygge et netværk af aktører, der muliggør dette udviklingsprojekt.

I den afsluttende rapport bygger vi videre på de to første rapporters analyser og fund. Vi har særligt fokus på, hvilken betydning idrætsskasserne har for idrætselevernes tilblivelses- og transitionsprocesser i såvel elitesport som uddannelse. I rapporten behandler vi gennem en række analyser, hvad det er for tilblivelsesmuligheder, forventninger og forpligtigelser, der bliver etableret i idrætsskasserne gennem samarbejde mellem en række forskellige aktører – skole/lærere, klubber/trænere/ledere, kommuner/elitekoordinatorer osv. Vi undersøger, hvad det betyder for idrætseleverne, at indgå i en praksis, hvor normer og værdier fra to traditionelt adskilte domæner, elitesport og folkeskole, griber ind i hinanden. Vi har fulgt idrætseleverne over en toårig periode og indsamlet både kvalitative og kvantitative data. På baggrund af det materiale har vi haft mulighed for at studere idrætstalenter under tilblivelse. Det vil sige, at vi har fået indblik i det møjsommelige arbejde, der hører til at være udvalgt som en person, der har mulighed for at nå eliten indenfor sin idræt. Vi har fulgt de udvalgte udvikling, deres op- og nedture, der i nogle tilfælde har bragt dem tættere mod eliten og i andre tilfælde har ført til ophør med eliteidræt. Vi har altså både fulgt de idrætselever, der har haft succes og dem, der har haft vanskeligt ved at leve op til forventningerne om en progressiv sportslig udvikling af den ene eller anden grund. Vi har desuden haft fokus på, hvad idrætsskaseforløbet har betydet for deres videre tilknytning til og transitionsprocesser i uddannelse og elitesport efter de har afsluttet idrætsskassen.

Baggrunden for idrætsskassernes kobling af eliteidræt og folkeskole

Talentudvikling har gennem de seneste 10 år fået større bevågenhed både uddannelsespolitisk og i sportens verden, da talentudvikling i stigende grad anses som en forudsætning for at kunne konkurrere internationalt (Arbejdsgruppen til talentudvikling i uddannelsessystemet 2011). Det har blandt andet i Danmark givet sig udslag i, at folkeskolen har fået mulighed for at udbyde tematiske linjer for elever, der udviser en særlig interesse eller et særligt talent for en bestemt aktivitet. En sådan tematisk linje er idrætsskasser. Idrætsskasser er et kombineret skole- og idrætstilbud i udskolingen. Med etableringen af idrætsskasserne er eliteidrætten og folkeskolen blevet bragt tættere på hinanden for at etablere en fælles praksis, der kan skabe bedre betingelser for idrætstalenter idrætsslige udvikling og skolegang.

UNESCOs Salamanca-erklæring fra 1994 var et centralt startskud til at gøre talent til et uddannelsespolitisk tema (Rasmussen 2011). I erklæringen nævnes talent i forbindelse med en ambition om en mere rummelig skole:

Skolen skal rumme alle elever, uafhængigt af deres fysiske, intellektuelle, sociale, emotionelle og sproglige evner eller andre forhold. Dette gælder også handicappede og særligt talentfulde børn. (UNESCO 1994).

I Danmark er Salamanca-erklæringen blevet implementeret i folkeskoleloven som kravet om undervisningsdifferentiering, der skulle sikre, at alle elever dygtiggør sig ved, at de modtager passende udfordringer (Olesen et al. 2015). Imidlertid har folkeskolens omfattende inklusionsarbejde på dette område sjældent haft fokus på de særligt talentfulde børn. Det er først de senere år, at talent og talentudvikling for alvor er blevet et centralt uddannelsespolitisk tema i Danmark (jf. Rasmussen 2011, Arbejdsgruppen til talentudvikling i uddannelsessystemet 2011, Olesen et al. 2015). I det aktuelle fokus på talent knytter begrebet sig ofte til et spørgsmål om vores konkurrenceevne i en globaliseret verden, hvor Danmarks muligheder for at bevare sin velstand og velfærd anses at bero på, at vi både får en større andel dygtige elever, og at de dygtigste får de bedste muligheder for at udvikle deres talenter. Det handler med andre ord om at investere i de individer, der har særlige potentialer (Arbejdsgruppen til talentudvikling i uddannelsessystemet 2011, Nissen 2011, Olesen et al. 2015).

I sportens verden optræder talentbegrebet i en dansk sammenhæng allerede i en betænkning om idrætten og friluftslivet fra 1974, hvor "systematisk talentspejdning" anses som vigtigt for at kunne registrere talenter i så ung en alder som muligt, og derved give dem bedre og større udviklingsmuligheder (Ministeriet for kulturelle anliggende 1974). I betænkningen peges der i forlængelse heraf på, at:

En rationel idrætslig påvirkning må således sættes ind på et tidligt tidspunkt, måske allerede fra 10 års alderen eller endnu tidligere.

Af forslag til mulige initiativer på området nævnes det, at der i Sverige er oprettet særlige gymnasiale ordninger for talentfulde idrætsudøvere, hvor idrætsleverne udover normal skolegang tilbydes, de fornødne træningsmuligheder. Af videre initiativer peger betænkningen på, at det er værd at overveje muligheder for ordninger knyttet til videreuddannelse, der tager højde for eliteudøveres særlige situation, fx behov for at kunne flytte eksaminer bort fra vigtige konkurrenceterminer (ibid.). Der var ikke politisk opbakning til at arbejde videre med disse dele af betænkningen, da der i Folketinget på daværende tidspunkt var en bred politisk modstand mod at prioritere og statsligt støtte eliteidrætten (jf. Løvstrup & Hansen 2002). Imidlertid gik der kun ti år før, at Folketinget i 1984 kunne vedtage en lov om eliteidrættens fremme i Danmark og etablere Team Danmark (Løvstrup & Hansen 2002, Hansen 2014). I den bagvedliggende betænkning om fremme af eliteidrætten peges der på behov for at udvikle fleksible uddannelsesløsninger for eliteudøvere på det gymnasiale område og de videregående uddannelser, mens det for

folkeskoleområdet vurderes, at der ikke er behov for særordninger (Ministeriet for kulturelle anliggende 1983).

Team Danmark har siden organisationens tilblivelse i 1984 haft som mål, at Danmark både skal være et af de bedste lande i verden at dyrke eliteidræt i og samtidig skabe internationale topresultater. En lovfæstet forudsætning for dette er, at det foregår på en social og samfundsmæssig forsvarlig måde, hvor der er fokus på idrætsudøvernes hele liv (Ministeriet for kulturelle anliggende 1983, Løvstrup & Hansen 2002 og Hansen 2014). I bestræbelserne på at sikre udøvere en helhedsorienteret udvikling bliver der i 1988 etableret gymnasieklasser for talentfulde udøvere, som tilbyder fleksible rammer og mulighed for at tage en 4-årig gymnasial uddannelse, således at skole og idrætskarriere kan kombineres.

Som følge af øget international konkurrence revideres loven i 2004, hvor en central ændring er, at det daværende forbud mod Team Danmark støtte til udøvere under 15 år ophæves (Lov om eliteidræt 2004). Som det er tilfældet i uddannelsessektoren kan en stigende global konkurrence ses om en drivkraft for et øget fokus på at finde og udvikle potentielle talenter tidligere. Meibom et al. (2016) ser lovændringen som udtryk for et paradigmeskifte for, hvordan der i Danmark bliver set på talentudvikling:

Team Danmark skulle ikke længere "værne" talenterne mod eliteidrættens verden, men skulle nu guide talenterne i eliteidrættens verden og uddanne og ruste dem bedst muligt til livet som eliteatleter.

I den efterfølgende rammeaftale mellem Kulturministeriet og Team Danmark gøres talenter i alderen 12-18 år til et særligt interesseområde, hvor der skal sættes ind med nye tiltag, som skal sikre unge talenter udvikling. Det baner vejen for forsøg med eliteidrætsklasser, hvor der gives mulighed for, at udøvere specialiserer sig indenfor deres idræt samtidig med, at de passer deres skolegang i folkeskolens udskolingsklasser. Den første idrætsklasse etableres i 2005 i Esbjerg og siden er idrætsklasser blevet udbredt i de såkaldte elitekommuner, som gennem samarbejde med Team Danmark har forpligtet sig på en kommunal satsning på eliteidræt (Warren Pedersen 2012, 2014 og Nielsen & Olesen 2014). Desuden tager Team Danmark initiativ til, at der udvikles et særligt aldersrelateret træningskoncept ATK, der skal sikre en både målrettet og forsvarlig træning af børn og unge (jf. Team Danmark 2016; Nielsen & Olesen 2014 og Pryce m.fl. 2006). I henhold til samarbejdsaftalerne mellem Team Danmark og elitekommunerne er idrætsklasserne forpligtiget på at tilbyde træning i overensstemmelse med dette koncept (Team Danmark & Danmarks Idræts-Forbund 2009). Koblingen til ATK medfører, at målet for talentudviklingen aldrig må blive at skabe ungdomsresultater, men på en langsigtet udvikling af talenter, der kan slå igennem i senioreliten. Det understreges også i det værdisæt Team Danmark og Danmarks Idrætsforbund har vedtaget, at ATK skal være

bærende for den danske talentudvikling, hvor det betones, at målet for talentudvikling i Danmark er ”at skabe atleter på højeste internationale seniorniveau og ikke ungdomsverdensmestre” (Team Danmark & Danmarks Idrætsforbund 2014). Derfor er talenternes langsigtede udvikling vigtigere end talenternes kortsigtede resultater, og det er afgørende for talentudviklingen, at aktørerne, dvs. de ansvarlige trænere, ledere og forældre har en udviklingsorienteret tilgang til talentudvikling (ibid.).

Idrætsskasserne som koncept og ramme for talentudvikling

I Team Danmark og Danmarks Idrætsforbunds (DIF) konceptbeskrivelse for idrætsskoler defineres en idrætsskole som:

En folke-/grundskole, der, udover den obligatoriske idræt, har minimum 2 ugentlige ekstra idrætstilbud i dagtimerne (dobbeltlektioner) fra 0.-9. klasse. Idrætsundervisningen tager afsæt i Team Danmarks koncept for aldersrelateret træning og bidrager derved til at sikre alsidig fysisk, psykisk og social udvikling (Team Danmark & Danmarks Idræts-Forbund 2009).

Etableringen af idrætsskoler i folkeskoleregi anses som et centralt element i Team Danmarks talentudviklingsarbejde, der på sigt skal øge antallet af aktive i foreningslivet og bidrage til ”systematisk talentrekruttering og -udvikling” (ibid.).

Idrætsskolekonceptet dækker over flere koncepter og modeller (jf. Warren Petersen 2012 og 2014). I de fleste elitekommuner har man etableret idrætsskoler med en talentprofil, der består af særlige idrætsskasser på 7.-9. klassetrin forbeholdt de mest talentfulde idrætsudøvere i kommunen. I andre kommuner har man etableret idrætsskoler med en faglig bevægelses- eller sundhedsprofil på alle klassetrin, hvor der er fokus på fysisk aktivitet og/eller sundhed. På nogle af disse idrætsskoler finder vi også de særlige idrættslinjer for idrætstalenter på 7.-9. klassetrin. I forskningsprojektet *Plads til idrætstalenter i den danske folkeskole* beskæftiger vi os udelukkende med den type idrætsskole, der har talentklasser på 7.-9. klassetrin rettet mod børn og unge, der anses som talentfulde idrætsudøvere.

I idrætsskasserne har idrætseleverne de samme obligatoriske fag som andre skoleelever i udskolingen, men en del af konceptet er, at de modtager ekstra idrætstimer til såkaldt idrætsspecifik aldersrelateret træning i henhold til det træningskoncept Team Danmark har udviklet (jf. Pryce m.fl. 2006 og Warren Pedersen 2014). Træningen koordineres og foregår i samarbejde med de lokale eliteklubber. De fleste steder indebærer idrætstilbuddet, at idrætsskoleeleverne to morgener om ugen får idrætsspecifik træning, og i de fleste idrætsgrene varetages denne træning af trænere fra de klubber og foreninger, der er tilknyttet idrætsskasserne. Derudover tilstræbes afleveringer og lektier

afstemt med idrætselevernes træningspas, samtidig med at fravær forbundet med træningslejr og konkurrencer indpasses i skolegangen.

For at komme i betragtning til eliteidrætsklasserne skal ansøgerne anerkendes som talentfulde idrætsudøvere i deres respektive idrætsgren. Til grund for denne vurdering ligger en større optagelsesprocedure, som har til formål at udvælge de største talenter indenfor hver idrætsgren. Selektionen af elever på basis af færdigheder bryder umiddelbart med den danske folkeskoles enhedsprincip om at være en folkeskole for alle. Det første idrætsklasseforsøg i Esbjerg blev i 2005, dvs. samme år som det var oprettet, indklaget for statsforvaltningen i Syddanmark, og i 2010 blev idrætsklasserne for særlige talenter erklæret i strid med folkeskoleloven (jf. Warren Pedersen 2012 og 2014). Derfor er idrætsklasserne frem til 2013 blevet gennemført som forsøg. Med skolereformen fra 2013 (Undervisningsministeriet 2014) blev det lovfæstet, at der kan oprettes "*særlige eliteidrætsklasser på 7.-10. klassetrin*" på baggrund af en vurdering af elevers sportslige niveau. Selvom udvælgelsen af elever til idrætsklasserne er blevet juridisk anerkendt, så udgør det stadig et særligt forhold, der skal håndteres i idrætsklasserne, hvilket vi ser nærmere på i nærværende undersøgelse.

Team Danmarks forståelse af talent

I et forskningsprojekt der handler om at skabe plads til særlige talentfulde idrætsudøvere i den danske folkeskole, og hvor elever udvælges på baggrund af deres idrætslige færdigheder og evner, er det nødvendigt at afsøge, hvad der ligger i begrebet talent. Team Danmark peger i en definition, der blandt andet henter støtte i nyere dansk sportpsykologisk forskning (se fx Henriksen 2011), på talent som kompetencer og færdigheder, der er udviklet i et samspil mellem "*medfødt potentiale og mange års interaktioner i et miljø med målrettet træning og konkurrence*" (Team Danmark & DIF 2014).

Dertil kommer, at et talent også skal have et potentiale for "*en langsigtet udvikling til senioratlet på højeste internationale seniorniveau*" (ibid.). Talent handler således både om udøvrernes nuværende idrætslige færdigheder og deres fremtidige udviklingspotentiale samt ganske vigtigt det udviklingsmiljø, der betinger talentets udvikling (Meibom et al. 2016).

Talenter skal tilegne sig en lang række kompetencer, der rækker udover de idrætsfaglige færdigheder, hvis de skal kunne begå sig på seniorniveau. Det er en forudsætning som talentfuld udøver, at man mestrer tekniske, taktiske, mentale og fysiske aspekter ved ens idrætsgren, men samtidigt er det for at få sportslig succes nødvendigt, at man kan få skole, lektier og uddannelse til at balancere med træning, konkurrence og et velfungerende socialt liv. Team Danmark sammenfatter det som, at man skal være en dygtig projektleder i sit eget liv for at få sportslig succes (Team Danmark 2014).

Denne nødvendige balance mellem elitesport og det øvrige liv hænger også sammen med, at Team Danmarks talentudvikling ikke bare skal sikre Guld til Danmark, men også er forpligtiget på udviklingen af hele idrætsmennesker, dvs. atleter med alsidige fysiske, psykiske og sociale kompetencer (Team Danmark & Kulturministeriet 2009).

En hjørnesteen i dansk idrætspolitik er, at en international idrætskarriere skal kunne kombineres med et langsigtet livsperspektiv. Man ønsker derfor at sikre idrætsudøverne en dobbelt karriere, og en alsidig social, personlig og faglig udvikling, mens de er aktive. Særligt gode muligheder for at kombinere uddannelse og senere job med idrætskarriere udpeges som centrale for denne udvikling. Idrætsklassernes kobling af skolegang og elitesport baserer sig på denne forståelse af talentudvikling, og udgør således første trin i et dobbelt karriereforløb.

Talent er, som det fremgår, et flerfacetteret begreb, der kan være svært at indfange entydigt. Talent rummer både en kendt del, det aktuelle præstationsniveau, og en ukendt del, det fremtidige præstationsniveau, som skal nås gennem udvikling eller realisering af talentets potentiale. Derfor kan det også være en udfordring at afgøre, hvem der er de mest talentfulde idrætsudøvere. Dette gælder også for udvælgelsen af de talenter, der gives plads i idrætsklasserne. For at få del i den talentudvikling, der finder sted i idrætsklasserne, er det afgørende, at idrætsklassens gatekeepere (trænere, repræsentanter for specialforbund, elitekoordinatorer mv.) kan få øje på den potentielle idrætslevers talent. Den potentielle idrætslev skal både fremstå som dygtig i forhold til sine jævnaldrende og som en, der er i stand til at realisere sit potentiale til fulde. Det første kan afgøres ved en sportslig screening. Det andet kan behandles som et spørgsmål om den potentielle idrætslev har den rette indstilling og vilje til at arbejde målrettet med sin egen udvikling. I denne rapport undersøger vi blandt andet, hvordan og på hvilken måde forståelser af talent og potentiale kommer til udtryk i relation til idrætsklassernes udvælgelse af elever og de tilblivelsesprocesser idrætsleverne tager del i (se også Nielsen et al. 2015 for mere om disse selektionsproblematikker).

Idrætsklassen som bindeled mellem skole og idræt

Vi er interesseret i at se nærmere på den ramme, der etableres omkring den tidlige talentudvikling i idrætsklasserne. I idrætsklasserne kobles elitesportens forståelse af talentudvikling med folkeskolens udviklingsmål for eleverne. Grundlæggende kan det være fristende at spørge om idrætsklasser med særlig plads til talentfulde idrætsudøvere, er folkeskole på elitesportens præmisser eller elitesport på folkeskolens præmisser? Men så firkantet kan spørgsmålet dog ikke stilles, da en række aktører med idrætsklassen skaber en helt ny praksissammenhæng, hvor normer og værdier fra to traditionelt adskilte domæner, klubbaseret elitesport og folkeskole, griber ind i hinanden på endnu ukendte måder. Vi ser derfor på dette samarbejde om idrætsklassen og deres arbejde med at skabe

gode rammer for idrætstalenter idrætslige udvikling og skolegang som en form for hybridisering, hvor forskellige domæners praksisser og logikker mødes i en ny organisatorisk form. Vi er helt grundlæggende interesseret i at undersøge, hvad en idrætsklasse er, hvad den omfatter, hvordan den virker og parallelt til det at undersøge, hvad en idrætselev er, hvad han eller hun bevæges til af idrætsklassen både i forhold til skolegang, idræt og hverdag.

Kapitel 2

Teori og metode til at undersøge idrætsskasser og talenter under tilblivelse

Dette kapitel handler om, hvordan man kan studere talentudvikling i idrætsskasser ved hjælp af begreber, der i overvejende grad stammer fra aktør-netværksteori og semiotisk materialisme. Vores udgangspunkt er, at organisationsforandringer og implementeringsprojekter kan studeres som processer, hvor menneskelig handlen spiller sammen med ikke-humane aktører, fx træningsmetoder og træningsfaciliteter, som gensidigt påvirker hinanden og derved skaber socio-materielle netværk.

Studie af idrætsskasser under udvikling

Før 2008 var idrætsskasser i folkeskoler med en enkelt undtagelse endnu ikke et fast element i hverken skolens eller elitesportens virksomhed i de danske kommuner. Idrætsskassen som et element i den tidlige talentudvikling var på dette tidspunkt et fænomen under udvikling. Spørgsmålet om hvordan den tidlige talentudvikling i dansk idræt skulle udvikle sig og hvilken rolle idrætsskasserne skulle spille i den var endnu uafklaret. De forskellige aktører bidrog med deres forskellige interesser, fortolkninger og kategorier til at foreslå forskellige mulige fremtidsscenarier for talentudviklingen i Danmark ved hjælp af idrætsskasser, hvis egenskaber selv først var ved at blive defineret. Ingen vidste med andre ord præcist, hvad en idrætsskase i folkeskolen var, og hvad den kunne gøre.

Den proces hvorigennem idrætsskassen blev til som fænomen, vil vi med et begreb fra Bruno Latour, som den danske forsker Casper Bruun Jensen har videreudviklet, betegne som en ontologi for ting under udvikling (Jensen 2010). Jensen forklarer, at den centrale præmis bag begrebet er, at analyser skal være symmetriske. Det betyder, at forskeren skal fralægge sig sine antagelser om, hvem eller hvad der handler i en given situation. Studerer man som i vores tilfælde idrætsskasser, så vil det være fristende at fokusere på idrætseleverne som de handlende subjekter. Det vil selvfølgelig også være muligt at fokusere på, hvordan en idrætsskase organisatorisk er bygget op for derigennem at forklare idrætselevernes handlinger som betingede af miljøet. Ideen om symmetri beror imidlertid på, at noget vigtigt ofte går tabt, hvis forskeren på forhånd opdeler verden i klart afgrænsede kategorier som det kropslige, det sociale eller det organisatoriske. Den metodologiske grundindstilling er en nysgerrighed efter at se, om ikke selve idrætsskassen skulle være en aktiv medspiller i at skabe specifikke sociale eller kropslige mønstre hos brugerne, og at undersøge empirisk, hvordan den får en sådan rolle. Hvis der for eksempel som en følge af idrætsskassens introduktion er opstået nye interaktionsformer omkring indtagelse af mad, fester eller forældresamarbejde som en følge af udbredelsen af

idrætsskoler, så vil det være interessant at se, hvordan disse forhold er et resultat af samspillet mellem kulturelle former og idrætsskolens specifikke karaktertræk i elitekommunerne. Symmetri er derfor ifølge Bruun Jensen en metodisk foranstaltning til ikke at tage ens egne forudindtagede holdninger om, hvem der handler, for givet. Forhåbningen er, at vi derved kan opnå mere nuancerede forståelser af, hvordan idrætsskole og skoleelever sammen med idrætsskoler skaber nye sociale, kulturelle og kropslige miljøer. Det er en tilgang, der ikke prioriterer menneskers intentioner, motiver og handlinger, men ser på hvordan de skabes i samspil med mange andre aktører. Aktørerne kan være menneskelige eller ikke-menneskelige, som fx det aldersrelaterede træningskoncept ATK og de samarbejdskontrakter, der tegnes mellem Team Danmark og elitekommunerne, som sammen opbygger relationer og danner netværk. Nogle af disse relationer er flygtige, mens andre viser sig at være ganske stabile, hvilket kan få vidtrækkende konsekvenser (Latour 1986).

Mange analyser af aktør-netværk har handlet om, hvordan og hvorfor det lykkes for visse netværk at blive stabile (fx Callon 1984; Latour 1988), og om at undersøge, hvilke konsekvenser dette har for de aktører der er del af, eller ekskluderet fra, forskellige netværk (fx Star 1990). En af de ting der bidrager til stabiliseringen af netværk er teknologier i bred forstand. Det kan være tekniske foranstaltninger som it-systemer, men det kan også være sociale teknologier, organisationsformer og standardiserede systemer, som fx McDonalds standarder for produktion, salg og levering af fast food (Star 1990, Brembeck & Johansson 2010). Vi vil betragte idrætsskolen som et potentielt standardiseret system for talentudvikling. Menneskelige relationer er omskiftelige, men de bliver mere stabile, når de indlejres i netværk med den type af teknologier. Når netværk eller dele af netværk er blevet så stabiliserede, at aktørerne ikke sætter spørgsmålstejn ved dem, kan man sige, at de er blevet black boxed (Latour 1999). Relationerne i black boxes er blevet naturaliserede og tages for givet. Det er svært at lave om på black boxed forhold, blandt andet fordi det er svært at se, at det kan være anderledes. Dette er imidlertid ikke tilfældet, hvis man studerer nye teknologier, organiseringsformer eller politiske tiltag. Hvis man som i dette tilfælde kigger på endnu ikke afsluttede processer og følger teknologiske og idræts- og skolepolitiske kontroverser om, hvordan talentudvikling skal gøres ved hjælp af idrætsskoler, så får man et mere direkte indblik i, hvordan fænomener skabes og forandres. Man får indblik i en proces af forhandlinger om, hvordan talentudvikling skal se ud i fremtiden, der involverer både kompromisskabelse og løsninger som ingen havde set komme. Det er med andre ord en verden af potentialitet, vi har sat os for at undersøge. Det er et studie af noget, som er ved at blive til eller som med Bruun Jensens ord består af delvist eksisterende objekter.

Delvist eksisterende objekter betegner alle objekter, hvis eksistens endnu ikke er black boxet. Deres eksistens er bogstavelig talt til forhandling, for de bliver kun til noget, hvis mange andre aktører, praksisser og institutioner plejer deres svage eksistens og hjælper

med at styrke dem. Men når dette sker, spiller teknologierne igen: De begynder selv at få evnen til at omforme virkeligheden – hvordan folk tænker over den, hvordan samarbejdsrelationer struktureres, og hvordan organisationer kommer til at se ud. Teknologier hjælper til verden og forandrer den i samme proces (Jensen 2010).

Det er derfor studiet af idrætsskasser er et studie af delvist eksisterende objekter. Det er et studie af, hvordan folkeskole og elitesport – dens deltagere og praksisser – ændres i takt med, at der bliver skabt nye relationer mellem elever, idrætsudøvere, lærere, trænere, talentchefer, skoleledere, idrætsskordinatorer og idrætsskasser. Med den lange række af aktører, der er involveret i at give idrætsskassen sin eksistens antydes det også, at det er en udfordring at bestemme, hvor man skal starte undersøgelsen af idrætsskasserne. Det aktualiserer spørgsmålet om, hvordan man skal afgrænse selve studieobjektet og den relevante felt for undersøgelsen. Hvad hører med til idrætsskassen, og hvad falder udenfor?

I første omgang kunne selve betegnelsen friste til at bestemme idrætsskassen som en klasse af elever på en skole. Men eftersom det særlige ved idrætselever er, at de dyrker elitesport ved siden af skolen, så må idrætsskubberne naturligvis også inddrages. Når man kigger nærmere efter, viser det sig, at idrætsskasserne påvirker praksisser en lang række forskellige steder både tæt på og langt fra. De øvrige klasser på de skoler, der bliver udvalgt påvirkes fx indirekte. Samtidig med at idrætseleverne benævnes idrætselever, bliver skolens øvrige elever til almindelige elever. De får en særlig relation til hinanden, som kan være både problematisk og berigende. Idrætselevernes familier er en anden vigtig aktør i idrætsskassernes virke. De udfylder en vigtig funktion, som stabilt bagland for idrætseleverne og som støtte i hverdagens praktikker. Men familien får i samme omgang tilført nye egenskaber for at kunne udfylde rollen som eliteidrættsfamilie. Udover at bestemme hvad der hører med til idrætsskassen som fænomen, så kan det være svært at afgøre, hvad der er centrum for netværket. Er det idrætseleverne, som idrætsskasserne er sat i verden for at betjene eller er det idrætsskordinatorerne, der har haft en nøglerolle med at opbygge idrætsskasserne i de enkelte kommuner eller er det Team Danmark, der har født visionen om idrætsskasser som en del af deres samlede talentudviklingsstrategi? I aktør-netværksstudier plejer man at løse denne udfordring ved at gøre distributionen af et givet fænomen i netværk til en del af selve undersøgelsen. Vi spørger derfor, hvordan idrætsskassen bliver distribueret til forskellige aktører, og hvordan forskellige i forvejen distribuerede praksisser bliver knyttet til hinanden ved hjælp af idrætsskassen. På den måde bliver det et empirisk spørgsmål at afgøre, hvad en idrætsskasse er, hvor den er, hvad den gør, og i særdeleshed hvad den gør ved de individer, der bliver inkluderet som idrætselever? Det første vi har gjort er derfor at følge tilblivelsen af idrætsskassens ontologi på tværs af de fire elitekommuner, som vi har udvalgt til casestudier. Det gør vi ved at følge et antal kontroverser som fremstår som centrale for tilblivelsen af idrætsskasser. På den måde karakteriserer vi ikke idrætsskasserne som en bestemt færdig entitet, men som

et fænomen, der er ved at finde sin form. Det er altså udfaldet af de skitserede kontroverser, der er afgørende for den måde idrætsskassen konstitueres på i de enkelte elitekommuner. Det er også gennem studiet af kontroverserne at vi får øje på, hvilke aktører der bidrager til opbygningen af idrætsskassen og de praksisser, der (måske) er ved at udvikle sig til en ny standard for den tidlige talentudvikling i Danmark. Termen kontroverser kan lyde som om ting bliver til gennem udøvelsen af magt, hvor dets udkomme er en vinder og en taber. Men sådan skal det ikke forstås. Selvom sejr og nederlag kan forekomme, så er det udtryk for en bestemt fremgangsmåde, hvor man metodisk interesserer sig for processen med at etablere en ny standard for talentudvikling for at få indsigt i, hvad det er for processer der opretholder den nye standard, hvad der stabiliserer den, og hvad der destabiliserer den. Endelig ser vi på, hvad det er for transformationer, de involverede aktører undergår for at tage plads i det aktør-netværk som idrætsskassen tilbyder.

De to organisationsforskere Barbara Czarniawska og Tor Hernes har benyttet betegnelsen makro-aktør om aktør-netværk, der har opnået en vis størrelse og betydning indenfor et givet område. En makro-aktør fremkommer, når et aktør-netværk opnår en stabil politisk relevans og legitimitet til at definere nye institutionelle standarder (Czarniawska og Hernes 2005). Makro-aktører er et kollektiv af aktører, der formår at samle individuelle aktører og konstituere en kontekst for fælles mikroprocesser. Makro-aktører er med andre ord aktør-netværk, der er smeltet sammen på en måde så helheden fremstår som havende ét projekt. Deres styrke beror på deres evne til at mobilisere bestemte andre aktører og indrullere dem i dette projekt. Forudsætningen for, at idrætsskassen kan siges at være blevet en makroaktør, er, at der er sket en sammenkobling af to traditionelt adskilte makroaktører nemlig folkeskolen og eliteidrættens institutioner på et specifikt felt. I så fald kan vi tale om, at der har fundet en hybridisering sted. Vores måde at forstå hybridisering lægger sig op ad Donna Haraways måde at begribe koblinger mellem ting, der traditionelt betragtes som ontologisk forskellige. Hun argumenterer for, at man skal anerkende tingenes hybriditet. Hun har udviklet en metaforik til at beskrive enheder, der på én gang er naturlige og kulturelle; naturlige og teknologiske; humane og non-humane; materielle og semiotiske. Når vi i analyserne bruger hybridbegrebet, er det som en strategi til at lede efter den måde folkeskole og eliteidræt væver sig ind i hinanden og i visse tilfælde skaber en ny helhed (fx Haraway 1997).

Talent er noget man gør

I en teoretisk ramme hvor vi forstår en idrætsskase som et delvist eksisterende objekt, hvordan skal man så forstå et talent? Talent må grundlæggende forstås på samme måde, nemlig som et delvist eksisterende subjekt, der gennem deltagelse i en idrætsskase er i gang med at få eksistens som en bestemt slags talent, der i dette aktør-netværk betegnes som en idrætselev. Vores tilgang til talentudvikling sætter altså fokus på det arbejde, der

bliver gjort for at få idrætsudøvere/elever til at blive idræts elever. Det er en forståelse af talent, der adskiller sig en del fra den måde man traditionelt har betragtet talent, fordi den ser talent som en effekt af handlinger i et aktør-netværk in casu en idrætsklasse, der knytter skole og eliteidræt sammen. Traditionelt betragter man talent som noget individet enten *har* eller noget det *er* uafhængigt af de miljømæssige omstændigheder¹. Det er en udbredt forståelse, som skjuler noget af det arbejde som udøvere, der indgår i talentudvikling må gøre for at blive til som talenter. Vi vil i dette afsnit argumentere for, at talent kan forstås som noget, man *gør*, og som kræver et løbende arbejde for at give talentet eksistens.

Den traditionelle forståelse af talent, som noget man enten *har* eller *er*, tager talentets eksistens for givet. Hvis man går ud fra at talent er noget nogle individer *har*, så består opgaven i at finde talentet, lære det at kende og udvikle dets iboende potentiale. Når det gælder idrætstalenter, så trækkes der på denne tilgang, når talenter spottes eller idrætsudøvere screenes for talent. Gennem iagttagelse og screening søger talentspejdere, trænere fra klubber og specialforbund at finde ud af, om en udøver *har* talent. Hvis man derimod går ud fra, at talent er noget, nogle individer *er*, så studerer man talentet indefra gennem individets egen bevidsthed om sit talent. Begge disse perspektiver forstår talent som en substans, som noget der a priori er til stede, og som man kan opnå viden om enten udefra gennem observationer eller indefra gennem oplevelse og selverkendelse. Det kan betegnes som en ontologisk tilgang til forståelsen af talent.

Til forskel fra de to perspektiver vil vi i denne undersøgelse betragte talent som et delvist eksisterende subjekt, som kræver et arbejde for at få tilføjet eksistens. Det er en tilgang til talent og talentudvikling, som fokuserer på de processer, der leder til at nogle udøvere får status af talent. Under inspiration af aktør-netværksteori og den materielle semiotik (i.e. Latour 1999, Mol & Law 2004) undersøger vi talent som noget, der bliver gjort, udført eller opført. Vi interesserer os med andre ord for det arbejde, der får fænomenet til at manifestere sig som en realitet. Det er ikke en afvisning af de traditionelle perspektiver, der søger viden om talentet gennem blandt andet screeninger, optagelsesprøver og scouting, men en alternativ analysestrategi, der trækker handlingerne i forgrunden, hvor det at opnå viden om talentets krop og mentalitet indgår som én handling blandt flere andre. Det er en strategi, der stiller skarpt på de praksisser, hvori talentet bliver gjort af udøveren i et aktør-netværk.

Talentudvikling i et tilblivelsesperspektiv

Når nu vi ser på talentudvikling af idræts elever som tilblivelse af delvist eksisterende subjekter, hvad er så forholdet mellem udvikling og tilblivelse? Selvom vi sætter

¹ Selvom den nyere danske idrætspsykologi er begyndt at have fokus på talentudviklingsmiljøets betydning. Se fx Henriksen 2011

idrætslevers tilblivelse i forgrunden i vores undersøgelse, så betyder det ikke, at der ikke finder en udvikling sted. Idrætsleversne skal stadig udvikle deres idrætslige færdigheder gennem træning. Men til forskel fra studier af talentudvikling, der tager talentet for givet, så er udvikling i vores tilgang en præmis for at blive til som talent. Uden den rette udvikling kan idrætsleven ikke opretholde sin legitime status som talent.

Tilblivelsesperspektivet sidestiller børn og voksne som subjekter i konstant udvikling gennem hele livet. Der er tale om en form for udvikling, der principielt kan tage multiple retninger, og som aldrig ophører. Den fortsætter hele livet og i alle aldre.

Tilblivelsesbegrebet er nyttigt i forhold til at undersøge de talentforståelser, der hersker i en idrætsklasse, og dermed hvad en idrætslev skal gøre for at passere som et talent i udvikling. Der er med andre ord en forbindelse mellem udvikling og tilblivelse på den måde, at muligheden for at indgå i et talentudviklingsforløb, der kan føre mod eliten, er betinget af, at individet kan identificeres som et subjekt i udvikling. For at blive til som idrætstalent, så skal udøveren være i udvikling og vurderes til at kunne nå idealet om at bryde igennem til senioreliten.

I elitesportens verden er tilblivelsesprocesserne dog ikke frie men målrettede et bestemt endemål, der betragtes som værdifuldt. Vi låner begreberne territorialisering og deterritorialisering af Deleuze og Guatari (1987) til at beskrive, hvor forudbestemt handlingerne er indenfor en given social verden. Hvis de handlinger der hører til at deltage i en bestemt verden er meget specificerede, så kan man tale om territorialisering. Hvorimod man vil tale om deterritorialisering, hvis handlemulighederne er mere generaliserede og åbne for fortolkning af deltagerne selv. Talentudvikling indenfor elitesport foregår generelt i højt territorialiserede rum, men de rummer også et tilbud om en bestemt tilblivelsesproces, som rummer muligheden for at blive blandt de bedste indenfor en bestemt idrætsgren. Med inspiration fra Brembeck og Johanssons (2010) anvendelse af Deleuzes begreber om tilblivelse (Deleuze 1994), skelner vi mellem tilblivelsesprocesser, hvor individet (for)bliver den samme, becoming-the-same, og tilblivelsesprocesser, hvor individet bliver en anden, becoming-other. For at nå elitesportens mål om fuldstændighed som eliteudøver skal talentet udføre handlinger, der leder til at blive den samme slags. Det betegner han som jeg-er (eng. I-am) handlinger. Becoming-other vil enten sige, at subjektet bliver til som talent på sin egen måde eller bliver til som noget andet end talent. Handlinger der fører den vej betegner Deleuze som jeg-gør (eng. I-do) handlinger. Der er en vis normativitet knyttet til disse begreber i den forstand, at jeg-er handlinger fremstår som konforme med institutionens konventioner og standarder, hvorimod jeg-gør handlinger er frigørende. Det er jeg-gør handlinger, der ifølge Deleuze giver subjektet mulighed for at erfare sig selv på andre måder end dem, som institutionen tillader. Hvis man, som vi gør, går ud fra, at man kun kan blive til sammen med andre i aktør-netværk, så giver det ikke mening at frigørelse kun ligger i bruddet med institutionelle konventioner og standarder. Vi vil derfor benytte begreberne mindre normativt, således at jeg-gør

handlinger godt kan foretages indenfor et aktør-netværk for så vidt at subjektet bliver til som den, han/hun gerne vil være. Det er en begrebsbrug, der fx finder empirisk belæg i nogle idrætslevers oplevelse af at være marginaliseret i en almindelig folkeskoleklasse på grund af deres stærke engagement i idræt, hvorimod idrætsleverne oplever at kunne være sig selv i en idrætsskole. Det store idrætsengagement og tidsforbrug på sportspladsen kan betegnes som jeg-gør handlinger i den almindelige folkeskoleklasse, mens det vil fremstå som jeg-er handlinger i idrætsskolen. Men her er det netop vigtigt at være åben overfor, at det kan være begyndelsen på en ønskværdig tilblivelsesproces som idræts elev. Hvis idræts eleven sidenhen oplever, at idrætsskolens standarder begrænser alternative tilblivelsesmuligheder, muligheden for at become-other, så vil han/hun kunne udfordre disse standarder gennem jeg-gør handlinger, der enten peger ud af idrætsskolen eller åbner nye tilblivelsesmuligheder i idrætsskolen, hvilket blandt andet afhænger af, hvor rummelig standarden er.

Talent er noget vi hjælper hinanden til

I et materielt semiotisk perspektiv problematiseres ideen om talent som en afgrænset helhed. Talent er afhængigt af tilføjelser af forskellige art for at få eksistens. Uden disse tilføjelser er talentet ikke i stand til at overskride tilstanden som et delvist eksisterende subjekt. Annemarie Mol og John Law (2004) beskriver overbevisende, hvordan sukkersyge patienter fx har svært ved at fremstå som afgrænsede helheder. De kan ikke overleve uden at få tilført substanser udefra. Deres gennemgående case om en kvinde, der lever med diabetes viser, hvordan hun har lagre af mad og medicin placeret strategiske steder for det tilfælde, at hun skulle få lavt blodsukker. Disse lagre er en del af den sukkersyges måde at gøre sin krop på. Kroppen er med andre ord forlænget med strategiske depoter. Derudover er kroppens evne til at regulere blodsukkerniveauet og holde det stabilt dårligt fungerende. Sukkersyge har derfor behov for at måle blodsukkerniveauet jævnligt. Disse funktioner, der foregår internt og skjult hos raske personer, bliver ekskorporeret hos personer med sukkersyge. Her er altså også tale om en forlængelse af kroppen med et måleinstrument, der gør det muligt for den sukkersyge og andre at aflæse den aktuelle tilstand.

Principielt gælder det, at alle mennesker står i forbindelse med omverden gennem forlængelser af forskellig art. Tænk blot på smart-phones. Men det bliver særdeles tydeligt i de tilfælde, hvor kroppen er ufuldstændig i en eller anden forstand, fordi det fremhæver den ontologiske status som delvist eksisterende. Talenter er også et godt eksempel på personer, der kan karakteriseres som ufuldstændige. De er ufuldstændige i forhold til det ideal, de stræber efter som eliteudøvere eller målet om at udfører det excellente indenfor deres idræt. I den forstand er talenter på den ene side kendetegnet ved, at de har noget særligt fx nogle fysiske forudsætninger eller et højt aktuelt færdighedsniveau og på den anden side ved, at de mangler noget for nå målet om perfektion. I modsætning til

diabetesramte, der dør, hvis ikke de får insulin tilført udefra, så risikerer idrætstalenter ikke at miste livet. Men analogien rækker dog så langt, at hvis de ikke gør noget for at forblive i udvikling, så risikerer de at falde ud af talentkategorien og dermed miste deres eksistens som idrætstalent. Hvor insulin er midlet til at regulere blodsukkeret hos den diabetesramte, så er træning det vigtigste middel til at sikre idrætstalentets fortsatte eksistens i et talentmiljø. At have styr på sit blodsukker svarer i den forstand til at være i god udvikling, hvor træningsindsatsen er doseret i den rette mængde alt efter, hvad der er hensigtsmæssigt for at fysikken udvikler sig uden at kroppen overbelastes. Vi betragter således heller ikke talentudvikling som en naturlig udvikling af et iboende potentiale i det enkelte individ, men som en intervention i den måde idrætselever gør deres person. Ligesom personer med diabetes bliver til sammen med andre humane og non-humane aktører, så bliver idrætstalenter til sammen med trænere, holdkammerater, konkurrenter, træning, træningsudstyr, træningsplaner m.m. der bliver bragt sammen i et aktør-netværk. Et idrætstalent er altså ikke et veldefineret hele i sig selv. Det er ikke lukket af fra omverden for så ville det miste sin eksistens som talent. Idrætstalentet har semipermeable grænser, der sætter det i stand til at interagere med andre aktanter om at blive til som talent og som idrætselev.

Talent er både fysiske og semiotiske handlinger

De handlinger individer skal foretage for at opretholde deres eksistens kan både være fysiske og semiotiske. Det diabetesramte individ skal fx huske at spise regelmæssigt og tage sin insulin, men også aflæse blodprøver og løbende tage pejling af sin tilstand. På samme måde skal idrætseleven passe sin træning, sin skole, spise og hvile og afkode tegn på om han eller hun er inde i en god udvikling, stagnerer eller ligefrem falder tilbage.

Den materielle semiotik blander som navnet antyder forskellige entiteter som normalt er ontologisk adskilt i fx det materielle og det semiotiske. Traditionelt anses det materielle for virkeligt og det semiotiske som betydninger om det værende. I et materielt-semiotisk perspektiv hævder man i stedet, at det der har effekt er virkeligt. Det kan derfor både være semiotiske og materielle entiteter og blandinger af dem begge, der konstituerer talentet.

Det er nyttigt at se på sammenblandingen af entiteter, når man er interesseret i at forstå, hvad et idrætstalent er, fordi der både eksisterer en fysisk og en semiotisk side af fænomenet. Den materielle semiotik argumenterer for, at de to sider ikke kan forstås uafhængigt af hinanden, fordi den fysiske krop i sig selv ikke har nogen eksistens, hvis den er afskåret fra det sociale liv. Så er den ukendt og begravet i jorden, som Latour formulerer det (Latour 1999). Det vil sige, at en fysisk krop, uanset hvor veltrænet den måtte være, ikke udgør et talent uafhængigt af et socialt miljø, der kan anerkende den som sådan. Det er med andre ord nødvendigt, at de øvrige aktanter i netværket tror på, at udøveren har talent, for at de vil være villige til at afsætte ressourcer i form af plads på et elitehold, en

idrætsklasse, trænertid, turneringer, fysioterapi, opmærksomhed og engagement fra både klub og skole. Derudover skal udøveren selv overbevises om, at han eller hun har talent, der skaber en forbindelse til det attråværdige mål om at nå senioreliten. Hvis ikke denne overbevisning er til stede, så er det ikke let for udøveren at engagere sig i eliteidræt og underlægge sig det træningsregime, det kræver for at nå målet. Det er et grundlæggende vilkår for talenter, at de ikke ved, hvor langt talentet rækker. De er derfor henvist til løbende at spørge sig selv og andre, om de er dygtige nok, om de udvikler sig progressivt nok, og hvad de skal gøre for at blive bedre. De må med andre ord aflæse deres egen krop som et tegn på muligt talent. En aflæsning der samtidigt sker i samspil med andres aflæsning af mulige tegn på talent. Pointen er, at talentet kan forsvinde igen, hvis det ikke bliver praktiseret, udviklet og anerkendt. Men det betyder ikke, at hvad som helst eller hvem som helst kan udpeges som et talent, fordi kroppen og psyken spiller med. Kroppen og psyken kan så at sige protestere mod det, der siges om dem. Kroppen kan fx svinge sin position i netværket ved fx at blive skadet eller ikke udvikle sig progressivt nok. Psyken kan spille talentet et puds som manglende motivation eller energi til træning. I så fald vil talentet risikere at falde tilbage til ikke-talent eller motionist. Med et materielt semiotisk perspektiv abonnerer vi derfor ikke på et relativistisk synspunkt, hvor alt kan gøres til talent. Men vi tilslutter os det synspunkt, at det materielle og semiotiske aspekt spiller sammen om at skabe talentet.

Det ligger på sin vis lige for at undersøge handlinger for at få indblik i, hvordan det er at være et idrætstalent. Det vil man også gøre, hvis man betragtede talent som et ontologisk faktum. En af de vigtigste handlinger for idrætstalenter er i begge perspektiver træning. Men hvor det traditionelle perspektiv vil se træning som en realisering af et allerede eksisterende talent, så ser vi træning som en måde at få talentet til at manifestere sig på. Vi betragter træning som en måde at intervenere i kroppens ydeevne, så den kan genkendes som talentfuld. Gennem træning kan udøveren blande sig i sin egen krop for at øge dens kapacitet indenfor en given idrætsgren. Men træningen har også et andet formål nemlig at gøre det muligt at bedømme udøveren som talentfuld. Handlingen træning retter sig både mod den ydre bedømmelse og den indre bedømmelse. Den indre bedømmelse vedrører troen på eget talent, som fx kan komme af at udøveren gør sig positive erfaringer med at kunne gøre sig gældende på et givet niveau. Gennem træning påvirker udøveren kroppen og producerer tegn på talent som han/hun selv tror på, og som kan overbevise betydningsfulde aktører i talentmiljøet om, at et talent er til stede. Når denne proces forløber succesfuldt, kan man også tale om at talentet bliver blackboxet. Alle de aktører, der har medvirket til at skabe talentet, bliver usynlige, hvorved udøveren fremstår som den individuelle bærer eller ligefrem ejer af talentet. Når det sker opfattes de som indlysende talenter af aktørerne i miljøet.

Hvad skal udøveren gøre for at få plads i et aktør-netværk?

Det er en del af undersøgelsen at analysere, hvad der tæller som en passende måde at gøre idrætselev på i en idrætsklasse. Det er en mere sammensat og kompleks figur end idrætstalent i sig selv, fordi idrætseleven skal leve op til krydsende krav fra både skole og idræt. Men i eliteidrættens domæne findes der nogle ret klare overordnede idealer for det indlysende talent. Det er afgørende for en udøver at inkarnere idealet for at få adgang til det aktør-netværk, der producerer talenter. I aktør-netværks teori taler man om et obligatorisk passagepunkt, som det sted aktørerne skal passere for at få lov til at tage plads i et aktør-netværk (Callon 1984). I elitesport kan det obligatoriske passagepunkt udtrykkes som viljen til sejr. Vi støder fx på det i herrehåndboldspillernes fyndige kampråb: "Hvad kæmper vi for? Sejren!" Når det drejer sig om talentudvikling af udøvere på vej mod eliten, så er adgangstegnet viljen til at blive i stand til at sejre på sigt. I formuleringen indgår der tre centrale mikro-aktører: et *engagement* til at yde det, der skal til for at nå målet om sejren eller mere bredt formuleret det *excellente* niveau gennem personlig udvikling, der fordrer vedblivende *overskridelse* af sit eget færdighedsniveau. Den udøver, der er i stand til at udvise den kombination af færdigheder, engagement og målrettethed, vil have mulighed for at passere det obligatoriske passagepunkt til et attråværdigt talentudviklingsmiljø. Når det gælder adgang til idrætsklassen, som vi tidligere har beskrevet som en makro-aktør under udvikling, så er det et åbent spørgsmål, hvad der kendetegner det obligatoriske passagepunkt. Det afhænger ikke mindst af, hvordan folkeskole og eliteidræt føjes sammen og eventuelt opbygger en fælles praksis.

Talentudvikling i Danmark er under forandring. Den sætter tidligere ind, og den foregår i samspil med folkeskolen, som i øvrigt også er under forandring. Det kræver et teoretisk blik for det bevægelige, ustabile og foranderlige ved fænomenerne idrætsklasse, talentudvikling og talent. I stedet for at karakterisere idrætsklassen som en bestemt ting formet af en intention foroven og implementeret som et færdigt koncept for talentudvikling, så har vi valgt at undersøge idrætsklassen, talentudvikling og talent som ontologier under udvikling. Vi har desuden en ambition om at udvise analytisk symmetri. Det indebærer en åbenhed overfor, hvem der handler. Samtidig med at idrætsklassen får tilført eksistens, så går vi ud fra at den opnår en egen handlekraft, der virker tilbage på de aktører, der har skabt den. Vi er derfor forberedt på, at idrætsklassen ikke blot er en neutral ramme om mere tid til talentudvikling som aktørerne kender det, men en aktør med potentiale til at ændre vores forestilling om, hvad talentudvikling er.

Metoder til at undersøge tidlig talentudvikling

Studiet af ting under udvikling giver nogle metodiske udfordringer for den måde en undersøgelse skal designes på. Den første er, at idrætsklasserne som objekt er distribueret, hvilket indebærer, at den ikke kan afgrænses indenfor et enkelt felt, som forskeren kan overskue på én gang. En idrætsklasse befinder sig som beskrevet ovenfor både i skolen

som en klasse med idrætselever, men den er også forbundet til de deltagende idrætssklubber og foreninger og de enkelte familier, som alle bidrager til at opretholde idrætsklassen som fænomen. Hvis man som vi interesserer sig for, hvad der giver idrætsklassen kapacitet til at udvikle talenter, så er det også relevant at inddrage forbindelsen til kommunen, til Team Danmark og til DIF. Det er svært at begribe idrætsklassernes handlekraft uden at inddrage forbindelserne mellem alle disse aktører. Noget af det interessante ved idrætsklasserne er netop, at de sammenføjer aktører og praksisser, der ikke var forbundet førhen eller knytter dem tættere sammen, end de var, inden idrætsklassen kom til. Det metodiske svar på, at idrætsklasse og idrætstalenter er distribuerede fænomener, er at følge tilblivelsen af dem gennem specifikke begivenheder og forløb. Vores metodiske valg bygger på nogle metodologiske principper for, hvordan man studerer fænomener under tilblivelse (Fox & Alldred 2016):

- For det første beskæftiger vi os ikke alene med individuelle udøvere og deres erfaringer og oplevelser med at være talenter. Vi beskæftiger os derimod med aktører i netværk, der består af såvel humane som non-humane; levende og døde; materielle og abstrakte entiteter og med de fænomener, der eksisterer indenfor disse aktør-netværk.
- For det andet så undersøger vi, hvordan delvist eksisterende objekter og subjekter bliver hele ved at samle kulturelle og materielle entiteter omkring sig og føje dem sammen i et aktør-netværk. Vi studerer interaktion og kontroverser.
- For det tredje så undersøger vi bevægelser og processer som leder til specificering (territorialisering) eller generalisering (deterritorialisering), stabilisering eller destabilisering i de studerede aktør-netværk (in casu idrætsklasser), og hvordan det påvirker idrætseleverne og de øvrige aktører i netværkene. Vi interesserer os for, hvordan sådanne bevægelser påvirker de enkelte aktørers tilblivelsesmuligheder.

Erkendelsesinteressen for undersøgelsen er at afdække sammenføjninger af aktører i netværk, de tilblivelsesmuligheder og begrænsninger på tilblivelsesmuligheder de skaber i individuelle kroppe, fællesskaber og social formationer, dvs. de enkelte idrætselever, idrætsklasser og talentudviklingsmiljøer på lokalt, kommunalt og nationalt niveau.

De metoder vi benytter til at indsamle data er udvalgt med henblik på at skabe viden om:

- Hvad ting og subjekter gør (i modsætning til hvad de er)
- Processer og udviklingsforløb (i modsætning til strukturer og faste former)
- Udøvelse af magt og modstand mod magtudøvelse
- Interaktion der forbinder små og store aktør-netværk

Vores orientering mod aktør-netværk og forløb afspejler sig både i de metoder vi har valgt og i de temaer vi har spurgt ind til i såvel surveys som kvalitative interviews og observationer i felten. Undersøgelsen er rammet ind af to surveyundersøgelser af den samlede population af idrætselever på 1.170 elever, der gik i idrætsklasserne i 2013. Den første survey blev fulgt op af en anden to år efter i 2015. De to surveys giver os mulighed

for at identificere de forandringer, der er sket i kohorten fra de alle gik i 7., 8. og 9. klasse til den havde flyttet sig to år således, at de yngste gik i 9. klasse, og de øvrige i 10. klasse, efterskole, på ungdomsuddannelse eller i arbejde. Den samme forløbsorientering har vi haft i vores case-studier, hvor vi har fulgt fire idrætsskoler fra 8. til 9. klassetrin og interviewet idrætseleverne op til tre gange i denne periode. I den første interviewrunde bad vi idrætseleverne om at fortælle om deres liv med sport, de forskellige aktør-netværk, de havde været en del af, og hvornår de blev klar over, at de var særligt gode til deres sport. Vores grundlæggende orientering mod aktør-netværk er tilgodeset i spørgeskemaet og interviewguides gennem spørgsmål om hvilke aktører, der har hjulpet dem undervejs med forskellige aspekter af livet. Det vil både sige den skolemæssige, den idrætslige og den sociale side af livet som idrætslev. Vi søger derved indblik i tre velkendte aktør-netværk og de måder, de føjes sammen på eller eventuelt skubbes fra hinanden.

Den samlede undersøgelse benytter sig af en kombination af kvantitative og kvalitative metoder, hvilket kan betegnes som *mixed methods*. Det gør det muligt at drage fordel af de enkelte metoders styrker og kompensere for deres svagheder.

Spørgeskemaundersøgelsens styrke er, at den formår at inddrage hele populationen, det vil sige alle 1170 elever. Ved hjælp af spørgeskemaundersøgelsen har vi indsamlet data på en lang række prædefinerede indikatorer på, hvad idrætsskolen gør ved idrætseleverne, og hvordan det opleves at være en del af idrætsskolen som aktør-netværk. Svagheden ved metoden er, at den også påtvinger de studerede begivenheder forskernes egne kategorier og forforståelser. For at reducere afvigelsen mellem vores forforståelser og den udforskede verdens egne forståelser lavede vi et pilotstudie i en idrætsskole på Sjælland. På baggrund af et antal prøveinterviews blev nogle af spørgsmålene i spørgeskemaet justeret.

En væsentlig del af vores empiriske materiale består af kvalitative interviews med individuelle idrætselever. På de fire caseskoler har vi fulgt idrætseleverne mens de gik i ottende og niende klasse. Alle idrætseleverne i disse klasser blev interviewet enten to eller tre gange. Fordelen ved denne metode er, at den giver idrætseleverne mulighed for at give deres egne udlægninger af idrætsskolens praksis. De individuelle interviews giver plads til at idrætseleverne selv kan bidrage med fortolkninger og kategorier til at forklare begivenheder og forløb. Det er dog også en metode, der privilegerer idrætselevernes perspektiver på begivenheder.

For det tredje har vi foretaget observationer i klasserum, til træning og i særdeleshed under optagelsesforløb til idrætsskolen. Fordelen er her muligheden for at observere begivenheder på første hånd i deres fulde kompleksitet. Det er en dataindsamlingsmetode, der giver mulighed for at iagttage forbindelser mellem mennesker og andre typer af aktører, mens de agerer i et aktør-netværk. Metoden privilegerer derimod forskerens

perspektiv og analyse af begivenhederne. Validiteten beror derfor i vid udstrækning på eksplicitering af de forskningsperspektiver, der lægges til grund for iagttagelserne og fortolkningerne.

Ved kombination af de tre forskellige metoder ønsker vi at skabe en passende balance mellem det studerede aktør-netværk (den empiriske felt) og det aktør-netværk, som vi som forskere indgår i (det analytiske felt). Vi tilstræber at engagere os forskningsmæssigt i den empiriske felt på en måde, som hverken viderebringer idrætsskollernes selvforståelse og praksisser uden at tilføje nogle nye forståelser eller omvendt overvælde den empiriske felt med prædefinerede perspektiver på, hvad idrætsskoller er, og hvad de gør. Nedenfor går vi mere i detaljer med de enkelte metoder.

Etnografiske casestudier

I forskningsprojektet har vi foretaget etnografisk feltarbejde på fire udvalgte caseskoler. På disse skoler har vi udført interview med idræts elever og andre af idrætsskollens aktører og foretaget observationsstudier af undervisning, træning og andre relevante aktiviteter.

Feltarbejdet har ikke kun fundet sted på skolerne og i skoletiden, da vi også har observeret og deltaget i træningsaktiviteter i klubberne og talt med og interviewet kommunale elitekoordinatorer, klubtrænere og forældre til idræts elever.

Casestudiernes kvalitative materiale	
Deltagerobservationer af:	Interview med:
Optagelsesprøver/sportsfaglige screeninger	Alle idræts elever fra en 8. klasse på hver caseskole over to år, dvs. med eleverne fra i alt fire klasser, mens de befandt sig på 8. og 9. klassetrin. Hovedparten af eleverne er interviewet 3 gange over de to år.
Udvælgelsesprocesser	
Samtaler i relation til optagelsen med deltagelse af elever og forældre, dvs. ansøgere, og lærere/skoleledere, trænere og elitekoordinatorer, dvs. idrætsskollens aktører	Udvalgte idræts elever på 9. klassetrin på hver caseskole. Hovedparten af disse elever er interviewet 2 gange.
Skole-hjem-klub-samtaler (elever/forældre, klasselærere og klubtrænere)	Lærere og skoleledere
	Klubtrænere og -ledere
	Elitekoordinatorer
Skole-hjem-samtaler (elever/forældre og klasselærere)	Forældre til idrætsskollselever
Undervisningsaktiviteter og pauser	
Træningsaktiviteter	
Netværksmøder mellem skoler, klubber og elitekoordinatorer	

Deltagerobservation har som forskningsmetode haft til formål at give os indblik i væsentlige dele af idrætsskollernes praksis og idrætsskollselevernes hverdagsliv. Dels har vi valgt at deltage i undervisnings- og træningsaktiviteter, som afspejler hverdagen i idrætsskollerne, og hvor vi gennem selv at deltage har kunnet få en fornemmelse af den praksis idrætseleverne indgår i. Dels har vi valgt at deltage i udvalgte aktiviteter, der afspejler det særlige ved idrætsskollerne, fx optagelsesprøverne og -samtalerne til idrætsskollerne, hvor der ekspllicit interageres om forventningerne til idrætselevernes talentudvikling og skolegang. Deltagerobservationerne har desuden givet os et styrket grundlag for vores samtaler og interview med idrætselever og øvrige aktører.

De interview, vi har foretaget, har alle været semistrukturerede, dvs. at vi både har haft tematiske spørgsmål, vi gerne ville have de interviewede til at besvare, og en åben tilgang til interviewet, hvor de interviewede har fået mulighed for at udfolde deres særlige erfaringer og perspektiver på idrætsskoller og talentudvikling. I de interview, vi har udført med idrætselever, har vi blandt andet spurgt ind til deres valg af idræt, talentvurdering, deres sportslige udvikling efter de startede i idrætsskollerne, hvordan de oplevede overgangen til idrætsskollerne, klassen som elitesportsmiljø og balancen mellem skole og idræt samt, hvordan de vil orientere sig mod uddannelse og elitesport fremover.

Interviewene har fundet sted i forbindelse med besøg i idrætsskollerne, og som oftest i løbet af undervisningsdagen. I interviewene med forældre, trænere og lærere var temaerne hovedsageligt de samme. Vi har brugt disse interviews til at komme nærmere en forståelse af, hvordan hybridiseringen mellem eliteidræt og skole opleves af aktørerne rundt om idrætstalerne. I rapporten har vi anonymiseret interviewpersonerne.

Selektion af cases

Som beskrevet interesserer vi os for, hvordan hybridiseringen mellem eliteidræt og skole foregår, og hvilke effekter den har for talenterne, der befolker idrætsskollerne. Dette har vi i praksis undersøgt med udgangspunkt i etnografiske casestudier af idrætsskoller i den danske folkeskole. Der indgår fire caseskoller i studiet fordelt i fire ud af Danmarks fem regioner. De forskellige caselokationer er dels valgt for at få en regional spredning, dels repræsenterer de, forskellige variationer i måden idrætsskollerne organiseres på.

Eksempelvis har man på to steder skole/hjem/klub-samtaler i stedet for traditionelle skole/hjem-samtaler. To steder er skollerne geografisk placeret, hvor skoleoptaget i høj grad kommer fra socialt belastede boligområder. Idrætsskollerne bidrager disse steder til et såkaldt skoleløft, da idrætseleverne oftere kommer fra en stærkere socioøkonomisk baggrund end den gennemsnitlige elev i skollernes udskoling (jf. Nielsen & Olesen 2014). I forskningsprojektet har vi først og fremmest fokus på de generiske træk ved idrætsskollerne og idrætseleverne, i modsætning til at foretage komparationer mellem de udvalgte skoller. Vi er derimod interesserede i at identificere variationer i idrætselevernes måde at praktisere talent på i relation til de lokale hybridiseringer af skole og idræt.

Forskningsprojektets analyser har været at bemærke vist, at hvad der gemmer sig bag betegnelsen idrætsskoler ikke er en entydig størrelse, men udtryk for forskellige koblinger af eliteidræt og folkeskole i form af hybridiseringer, der må afsøges og undersøges i praksis. Trods dette forbehold er der langt flere ligheder og fællestræk på tværs af idrætsskolerne end det modsatte, og rapportens analyser bidrager således til at få belyst centrale aspekter ved idrætsskolerne i praksis, og hvad de betyder for idrætselevernes tilblivelse og transitionsprocesser i tilknytning til uddannelse og elitesport. Undervejs i rapporten gør vi opmærksom på, hvis der er væsentlige variationer af en given praksis.

Survey- og registerstudier af idrætsskoleelever

Forskningsprojektets kvantitative data består af data fra to survey blandt 1.170 idrætselever og tilkoblede registerdata fra Danmarks Statistik om elevernes socioøkonomiske baggrund. Surveyundersøgelserne er gennemført i perioden fra 1. maj til 30. juni 2013 og 1. maj til 31. august 2015 med udgangspunkt i to spørgeskemaer, der er udarbejdet i samarbejde med Epinion, som endvidere har stået for den tekniske varetagelse af dataindsamlingen og tilkoblingen af registerdata hos Danmarks Statistik.

- **Registerdata:** Baseret på udtræk i Danmarks Statistik på alle 1170 idrætselever i 7.-9. klassetrin på folkeskoler i 15 elitekommuner. For idrætseleverne er der blevet trukket oplysninger om deres afgangsprøvekarakterer i 9. klasse og om deres forældres erhvervsstatus, uddannelseslængde og økonomi samt om de har status som indvandrere eller efterkommere. Disse data er blevet sammenholdt med tilsvarende udtræksdata på alle elever på samme klassetrin på hhv. de pågældende skoler og på alle skoler i de 15 elitekommuner.
- **Surveydata:** Baseret på to elektroniske spørgeskema som hhv. 1.010 og 637 ud af de 1.170 idrætselever har besvaret, dvs. svarprocenter på 86,3 pct. og 54,4 pct. I spørgeskemaerne har idrætseleverne blandt andet besvaret spørgsmål om deres idrætsudøvelse, deres skolegang i en idrætsskole og deres hverdagsliv samt deres fremtidsplaner. I rapportens analyser er surveydata også blevet kombineret med registerdata, hvor det har været muligt og relevant. I survey 1 er der ingen forskel på andelen af piger og drenge, der har deltaget i undersøgelsen. Imidlertid er der en mindre forskel på andelen af idrætselever, der går i 7., 8. eller 9. klasse. Af de elever, der har besvaret surveyens spørgeskema, er der en mindre underrepræsentation af 9. klasser-elever. Det hænger sammen med, at dataindsamlingen pga. af lockouten i foråret 2013 ikke kunne gennemføres som planlagt i april måned på idrætsskolerne, men måtte udskydes til at foregå i maj og juni måned parallelt med afgangsprøverne for 9. klasse. Det vanskeliggjorde særligt gennemførelsen af undersøgelsen for eleverne på dette klassetrin. Alt i alt vurderes en opnåelsesprocent på 86,3 pct. som ganske tilfredsstillende. I survey 2 er der blandt deltagerne en svag underrepræsentation af drenge og af fodboldspillende

idræts elever. Dette er der taget forbehold for i de analyser, der baserer sig på survey 2.

Statistiske test og signifikans

Undersøgelsens resultater er baseret på statistiske tests, der har gjort det muligt for os at vurdere, om de fundne sammenhænge og forskelle er rigtige eller blot et udtryk for statistiske tilfældigheder. De statistiske tests kan imidlertid ikke fortælle os, om vi rent faktisk har målt det, som vi ønskede at måle, hvilket også benævnes 'gyldighedsproblemet' (Kreiner 1999). I undersøgelsen har vi primært anvendt chi-2 test, der tester sammenhængen mellem to eller flere nominalskalavariabeler (Agresti & Findlay 1997). I denne undersøgelse har vi sat grænsen for statistisk signifikans ved $p < 0,05$, hvilket indebærer, at der maksimalt må være op til 5,0 pct. usikkerhed for, at de fundne sammenhænge beror på statistiske tilfældigheder. Hvis p-værdien er større end 5,0 pct., betragtes sammenhængene følgelig ikke som signifikante. Vi har også anvendt gamma-tests, der tester styrken af lineær sammenhæng mellem to ordinære variable (Kreiner 1999).

Kapitel 3

Opbygning af idrætsklassen som aktør

Ude i elitekommunerne bliver idrætsklasserne ofte betegnet i strukturelle termer som et "set-up". Idrætsklasserne har med tiden antaget en tilsyneladende fast karakter, idet idrætsklasserne er blevet permanente. Der er blevet opbygget nogle særlige praksisser, der går igen i de fleste elitekommuner: Det drejer sig blandt andet om informationsmøder, morgentræning, optagelsesprocedure, tilbud om fysioterapi, idrætskoordinator, skole-hjem-klubsamtale m.fl. Det er praksisser, der indikerer, at der er blevet etableret et fast samarbejde mellem Team Danmark, specialforbund, kommuner, klubber, skoler og forældre om at varetage tidlig talentudvikling i fællesskab. Men set-up'et, som vi kalder et aktør-netværk, har også en processuel karakter. Siden starten i 2008 har den været under udvikling, og der finder stadig justeringer sted. Idrætsklasserne er resultatet af et omfattende arbejde med at få alle aktører til at udvikle en fælles praksis, som ikke var der i forvejen. En idrætskoordinator fortæller, hvordan det så ud i hans kommune inden idrætsklassernes tid:

Samtidig kan vi sige, der var en vis opmærksomhed på fodboldklubben som havde en rigtig talentfuld spiller, som de gerne ville have til at morgentræne. Men det kunne simpelthen ikke lade sig gøre med den struktur, der var i kommunen. Den skole han gik på, der sagde skolelederen simpelthen nej. (Interview med eliteidrætskoordinator)

Historien viser en før-tilstand i en kommune hvor aktørerne skole og klub var adskilte. De var sat i verden for at varetage hver sin opgave med hvert sit formål. I eksemplet er det skolelederen, der ikke mente, at det var skolens opgave at gøre plads for morgentræning i skoletiden. Selvom det ikke fremgår af eksemplet, så var den pågældende klub på dette tidspunkt sikkert heller ikke klar over, at samarbejdet om idrætsklasserne også ville forandre klubbens måde at tænke og gøre talentudvikling på.

EMPIRIBOKS

KAPITLET BASERER SIG PÅ INTERVIEW MED ELITEIDRÆTSKOORDINATORER OG ANDRE CENTRALE NØGLEPERSONER I DE FIRE CASEKOMMUNER OG VORES CASESTUDIER SAMME STED.

En af de idrætskoordinatorer, vi har talt med, forklarede, at hovedopgaven for ham i den første kontraktperiode, elitekommunen havde med Team Danmark, var at få skoler og klubber med på ideen om, at tidlig talentudvikling skulle bygge på et tæt samarbejde mellem klubber og skoler i form af idrætsklasser. Visionen om at det skulle være muligt at kombinere eliteidræt og uddannelse op gennem hele uddannelsestrappen fra 7. klasse til videregående uddannelse fandtes ikke i kommunen. I andre kommuner blev idrætsklasserne sat i forlængelse af allerede eksisterende talentudviklingsinitiativer.

Det er godt at huske på disse eksempler, fordi de minder os om, at alle parter har skullet flytte sig, for at visionen om at tidlig talentudvikling og uddannelse skal gå hånd i hånd, kunne blive en realitet. Idrætsskoler er således blevet en opgave, der ligger mellem parterne, og som indebærer, at de enkelte aktører overskrider deres egne interesser og til tider agerer i hinandens tjeneste. Når de gør det, og altså agerer som en enhed i stedet for som adskilte aktører, så kan vi tale om idrætsskolen som en hybrid.

Idrætsskolen som hybrid

Vi anskuer idrætsskolen som en hybrid, men hvad vil det sige at handle som en hybrid? Team Danmarks 4-årige aftaler med de forskellige elitekommuner kan betragtes som en aktør, der skal samle de forskellige andre aktører og koordinere deres indsats for fire år ad gangen. Den tjener i vores terminologi til at ensrette aktørernes handlinger, så de sættes i stand til at agere som én aktør. I aftalen udtrykkes Team Danmarks dobbelte målsætning om at vinde guld til Danmark gennem talentudvikling på en forsvarlig måde. Forsvarligheden tolkes i aftalen som at talentudviklingen ikke må gå ud over udøvrernes skolegang, og at træningen skal tage hensyn til udøvrernes alder og fysiske udviklingstrin. Det er det, der ligger i det aldersrelaterede træningskoncept (ATK). Idrætsskolerne indtager derfor en central position i aftalen, som udtryk for, at den tidlige talentudvikling skal foregå på en afbalanceret måde og under hensyn til udøvrernes hele liv, herunder også det liv, der ligger efter en eventuel elitekarriere.

I begyndelsen blev visionen først og fremmest båret af elitekoordinatorene i de kommuner, der indgik aftaler med Team Danmark om at blive elitekommuner. Det var elitekoordinatoren, der havde det tværgående ansvar for, at idræt og klasse blev føjet sammen til *idræts-klasse*. Sidenhen er opgaven blevet delt ud på flere personer med variationer fra kommune til kommune. Der er udpeget idrætskoordinatorene på skolerne, som har en løbende dialog med samarbejdsklubberne. Der er ansat morgentrænere, der i mange tilfælde tager et overordnet ansvar for, at der er sammenhæng i den træning, der finder sted i skoleregion og klubregion. I nogle tilfælde er morgentræner og klubtræner de samme personer, hvilket kan ses som en yderligere hybridisering i forhold til eliteidrætten. I flere elitekommuner har man oprettet kombinationsstillinger, hvor en medarbejder både er ansat som træner i en klub og som lærer på idrætsskolen. Det kan både være som idrætslærer og som lærer i de øvrige fag. Det afgørende for idrætskoordinatorene har været at få personer ind, der tager ejerskab til det samlede koncept. Personer som *ikke* agerer ud fra enten skolelogik eller klublogik, men som agerer på hybridens vegne for at få idrætsskolen til at fungere bedst muligt.

Men der skal mere end tværgående personer til at få en idrætsklasse til at fungere. Der skal også tænkes og handles på nye måder af både klubber, skoler, kommuner og udøvere/elever. Det sker selvfølgelig ikke uden konflikter, forhandlinger og indgåelse af

kompromisser. Vi vil derfor vise, hvordan der gennem en række kontroverser gradvist er blevet udviklet en ny måde at tænke og praktisere talentudvikling på som i feltet mellem uddannelse og elitesport betegnes *dual career* (Wylleman & Lavalée 2004; Stambulova & Wylleman 2015). Det er hybridens opgave at skabe rammer, for at idrætsleverne kan få en dual career. Dual career er ikke på forhånd defineret med et bestemt indhold. Vi betragter dual career som den faktiske effekt af håndteringen af en række centrale kontroverser. Det er derfor heller ikke et statisk fænomen, men en foranderlig effekt af de aktørers handlinger, der er knyttet sammen af arbejdet i og omkring idrætsskolerne. Der skal tages forbehold for, at kontroverserne har forløbet lidt forskelligt fra elitekommune til elitekommune. Eksemplerne er taget fra vores fire casekommuner, men principperne i kontroverserne vil være genkendelige på tværs af elitekommunerne. Af hensyn til anonymisering betegner vi kommunerne som elitekommune 1 til 4.

Kontrovers 1:

Skoleløft versus integration af idrætslever i folkeskolen

Den første kontrovers handler om mobiliseringen af skolerne som aktør i idrætsskolerne. I elitekommune 1 fortæller idrætsskolekoordinatoren, hvordan han arbejdede for at få skolerne med på visionen om, at talentudvikling var en opgave for folkeskolen. De havde som nævnt ovenfor vanskeligt ved at se behovet for en integreret model mellem skole og idræt. I udgangspunktet var skoleafdelingen af den mening, at træning ligeså godt kunne foregå udenfor skoletiden – om morgenen eller om eftermiddagen og aftenen.

Idrætsskolekoordinatoren i elitekommune 1 søgte derfor inspiration i Esbjerg Kommune, som var gået i gang med at etablere idrætsskoler allerede i 2005. Formålet var ifølge idrætsskolekoordinatoren at finde ud af, hvordan man kunne give skolerne et projekt, de kunne gå ind for. Det viste sig, at skoleafdelingen bedst kunne finde mening med projektet, hvis det blev kombineret med en skoleløftstrategi. Det vil sige, at idrætsskolerne skulle bidrage til at løfte en skole med sociale problemer og faldende elevtal ved at tilføre elever fra andre skoler uden disse problemer. På dette tidspunkt var det at skabe plads til talentudvikling i sin egen ret ikke tilstrækkeligt til at vinde skolepolitisk opbakning.

Idrætsskolekoordinatoren vurderede ikke, at skoleløftstrategien var den bedste betragtet fra elitesportens side, fordi den indebar, at skolen blev udpeget fra oven. Idrætsskolekoordinatoren havde i lighed med flere andre elitekommuner ønsket en proces, baseret på to idrætsrelevante kriterier. For det første skolens geografiske placering i forhold til de eksisterende idrætsfaciliteter, og for det andet at opgaven blev bragt i udbud, så skolerne kunne byde ind med argumenter for, hvorfor det skulle være dem. Ifølge idrætsskolekoordinatoren ville det have givet skolen et større ejerskab til projektet fra begyndelsen. Kontroversen giver et indblik i, hvordan skolen og eliteidrætten må bøje sig mod hinanden i lyset af den aktuelle politiske virkelighed i kommunen, for at idrætsskolerne kunne blive en realitet. Det er dog også tydeligt, at der på dette tidspunkt ikke var tale om egentlig hybridisering. Skolen og elitesportens interesser i projektet ligger

to forskellige steder: Henholdsvis at få skabt en ny skoleprofil på den udvalgte skole og at få bedre vilkår for den tidlige talentudvikling.

Det var imidlertid ikke kun skolerne, der i begyndelsen havde svært ved at se, hvad den anden part kunne bidrage med til en integreret model for talentudvikling. I elitekommune 2 fortalte idrætsskolekoordinatoren, at klubberne i begyndelsen slet og ret opfattede skolerne som "lærere og rammer". Det vil sige som en neutral aktør, der ikke ydede nogen påvirkning på indholdet af talentudviklingen. Med tiden begyndte skolerne ifølge idrætsskolekoordinatoren, at se sig selv som "medspillere i forhold til klubberne". Skolelederen på idrætsskolen i elitekommune 3 brugte formuleringen, at de begyndte at se sig selv som "børnenes advokat". Det kunne fx være en rolle de påtog sig, når de oplevede, at klubberne stillede urimelige krav til udøverne om, at de fx skulle rejse direkte fra en træningslejr i Italien til Sverige for at deltage i en turnering. Det sidste eksempel peger på en begyndende hybridisering, hvor aktørerne bevæger sig ind på hinandens område og tager ansvar for helheden forstået som talentudvikling, der foregår under hensyn til idrætselovens skolegang og samlede liv.

Kontrovers 2:

Præmisser for deltagelse i idrætsskolen: én optagelsesprøve eller løbende vurdering

En anden vigtig kontrovers handler om, hvilken præmis der skal gælde for idrætselovens deltagelse i en idrætsskole. Skal den være betinget af, hvilke elever, der til enhver tid er de bedste indenfor deres idrætsgren, eller skal den gives for tre år ad gangen på baggrund af én grundig optagelsesprocedure ved indgangen til syvende klasse. Den ene grundholdning er indbygget i folkeskoleloven, som ikke tillader, at elever ekskluderes på grund af et utilstrækkeligt præstationsniveau. Anderledes stiller det sig i en eliteidrætsklub. Der er det helt normalt, at udøvere mister deres plads på holdet, hvis de ikke præsterer godt nok. De to grundholdninger bliver bragt sammen i idrætsskolemodellen. De kan leve uproblematisk side om side, hvis idrætsleven udvikler sig godt som idrætsudøver og vedblivende sigter mod eliten. Men hvis udviklingen går i stå eller går langsommere end holdkammeraternes udvikling, kan der opstå en konflikt.

Kontroversen illustreres tydeligt af, at en af de idrætsskolekoordinatorer, vi talte med, veksler mellem at tale med elitesportens stemme og folkeskolens stemme. Først forklarer han, at man er nødt til at forholde sig til elitesportens logik om at satse på de udøvere, der til enhver tid er de bedste:

Men man er også bare nødt til at forstå, at hvis man er i elitens verden, og der kommer en, der er bedre ... end mig, så kommer vedkommende med. (Interview med eliteidrætskolekoordinator)

Hvis den logik hersker uformidlet i en idrætsklasse, så betyder det, at en idrætselev kan miste sin plads i idrætsklassen, hvis der fx kommer en bedre spiller til klubben. Den logik kan som sagt ikke overføres til folkeskolen uden at kompromittere elevens ret til at forblive i klassen. Hensynet til elevens ret til en ubrudt skolegang kalder på en anden præmis for at deltage i idrætsklassen end det aktuelle præstationsniveau. Derfor siger den samme idrætskoordinator umiddelbart efter:

Men det er meget vigtigt for os at sige, at man er i en idrætsklasse, så lang tid man passer sin skole og sin træning. Og så kan det godt være, at man i svømmeklubben er i top 3, når man starter i 7. klasse, men man måske nærmest ikke er et eller andet sted, når man kommer i 9. klasse. Så lang tid man er med på morgentræning og man er med i klassen, så lang tid er man i det her elitemiljø. (Interview med eliteidrætskoordinator)

Ifølge det citat lader man idrætsklassen fungere på folkeskolens præmisser i den forstand, at deltagelsen gøres uafhængig af idrætselevens aktuelle præstationsniveau.

Idrætskoordinatoren fastholder dog, at idrætsleven skal passe sin skole og sin træning for at være berettiget til at forblive i klassen. Det kan man tolke på den måde, at præmissen for deltagelse i idrætsklassen ikke brydes af faldende niveau, men af ændret engagement i eliteidræt. Den holdning går igen i alle vores casekommuner, fordi det vurderes at kunne gå ud over elitemiljøet i klasserne, hvis idrætsleverne mister engagementet i elitesport.

I elitekommune 1 til 3 forsøger man at løse kontroversen ved at tage en snak med de idrætslever, der er ved at miste engagementet og eventuelt anbefale dem at stoppe i idrætsklassen. I elitekommune 1 formulerer idrætskoordinatoren det fx sådan her:

Hvis de stopper med at dyrke idræt på det højeste niveau eller mister motivationen, så skal de give besked. Der skal tages en snak og som udgangspunkt skal idrætsleven over i en almindelig klasse eller tilbage til sin gamle skole. (Interview med eliteidrætskoordinator)

I elitekommune 2 formulerer idrætskoordinatoren det på den måde, at hvis en idrætselev kommer i den situation, at de andre er blevet bedre eller at de bare ikke selv har flyttet sig eller har mistet lysten, så prøver de altid at vejlede dem videre: *"Og det er heller ikke nogen hemmelighed, at vores mål er at vejlede dem videre."*

I elitekommune 3 har man drøftet om præmisserne for at gå i en idrætsklasse skal nedfældes i en skriftlig aftale med eleven og dennes forældre ved optagelsen. Det giver skole, klub og kommune mulighed for at opsige samarbejdet med en elev og vejlede denne i retning af et andet skoleforløb. Disse drøftelser peger på en potentiel territorialisering og specificering af, hvad standarden tillader. Ifølge kommunens informationsmateriale, kan elevens engagement tages op til revision, hvis de ikke er i stand til at holde et nationalt eller regionalt sportsligt niveau, hvis de ikke udviser ansvar gennem handlinger, levevis og meninger overfor opgaven som eliteidrætsudøver samt arbejder struktureret i hverdagen.

Begrundelserne adskiller sig ikke væsentligt fra dem, der angives af de andre elitekommuner, men der er en klar signalværdi i at formalisere de præmisser, der gælder for deltagelsen i en idrætsklasse.

Hvornår idræts eleverne ikke længere lever op til præmissen for at gå i en idrætsklasse er tydeligvis kontroversielt. På tværs af kommunerne synes idrætskoordinatorerne at være mest enige om, at præmissen er brudt, når eleverne ikke længere er engagerede i elitesport. I så fald vurderes det, at idræts eleven ikke længere bidrager til at producere dual career, og derved også risikere at destabilisere udviklingsmiljøet for de øvrige idræts elever. Der kan imidlertid være mange gode grunde til, at udøverens niveau i en periode daler, eller at engagementet er svært at finde, hvilket ofte leder til, at der tages individuelle hensyn. Det kan være, at idræts eleven er skadet og derfor har svært ved at fastholde sit engagement i en periode, hvilket i mange tilfælde vurderes at være foreneligt med at gå i en idrætsklasse. Det kan også være, at idræts eleven trives i det sociale miljø i klassen, selvom vedkommende ikke længere deler ambitionen om at nå eliten med sine klassekammerater. Det bliver i nogle tilfælde accepteret som foreneligt med at gå i idrætsklassen – særligt hvis det sker sidst i det treårige forløb og nær ved folkeskolens afgangsprøver. Som en af idrætskoordinatorerne anfører, så er der også et menneskeligt hensyn at tage til idræts elever, der mister deres plads på holdet af den ene eller anden grund. De skal ikke også miste pladsen i det sociale fællesskab i klassen.

Kontrovers 3:

Udviklingsperspektiv versus præstationsperspektiv

De samarbejdsaftaler, som elitekommunerne tegner med Team Danmark, vedrører talentudvikling. De sætter fokus på, at elitekommunerne skal udvikle og understøtte lokale talentmiljøer, så unge talenter kan udvikle sig til at kunne begå sig på højeste internationale niveau. Idrætsklasserne indgår desuden i specialforbundenes samlede talentudviklingsstrategi. En af specialforbundenes opgaver er således at være med til at udvælge de prioriterede idrætsgrene og klubber som kommunerne ønsker at inddrage i projektet, blandt andet for at sikre at samarbejdet bliver baseret på et fælles perspektiv på talentudvikling.

Da arbejdet med idrætsklasserne blev introduceret i 2008, var der ikke et sådant fælles fokus på talentudvikling i kommunerne. Kommunerne støttede klubberne på mange forskellige måder. Der var derfor behov for at udvikle nye støtteformer og samarbejdsrelationer, som kunne understøtte ønsket om at skabe bedre rammer for talentudviklingen. I elitekommune 2 fortalte idrætskoordinatoren, at da de begyndte på idrætsklasseprojektet lagde kommunen sit støttekoncept om. Indtil da havde de støttet elitesporten ved at give en krone til klubberne for hver sponsorkrone, de selv kunne hente hjem. Det var i realiteten driftsstøtte til klubberne, som fx kunne vælge at bruge midlerne

til spillerindkøb i stedet for at udvikle deres egne spillere. Med introduktionen af idrætsskolerne blev de kommunale midler øremærket til udviklingsstøtte, som klubberne kunne få del i, hvis de indgik i Team Danmark-aftalen. I samarbejdsaftalen mellem kommunen, klubberne og skolen bidrager klubberne i denne kommune med morgentræning, en kontaktperson med ansvar for talentudvikling og en plan for udvikling af klubben. Til gengæld bidrager kommunen med støtte til træneruddannelse. Pengene kanaliseres tydeligvis i retning af aktiviteter, der styrker kvaliteten i arbejdet med talentudviklingen. Hvordan klubbens førstehold præsterer, er således ikke omfattet af samarbejdet.

Indenfor projektets rammer bliver klubberne altså ikke målt på, hvor godt de klarer sig på senioreliteniveau, men på deres evne til at opbygge gode talentudviklingsmiljøer. Det vil sige, at det fortsat er klubbernes opgave at arbejde for at udøverne kan nå eliten, men der sker en forskydning fra, om målet knytter sig klubbens bestræbelser på at nå bestemte resultater i turneringer og stævner til den enkelte udøvers langsigtede udvikling. I den praktiske verden udgør det en kontrovers, fordi udøvernes talent ofte aflæses gennem deres præstationer i konkurrence. Denne kontrovers italesætter idrætsskolekoordinatorerne blandt andet gennem historier, hvor enten hensynet til en klubs ønske om præstationer eller hensynet til udøverens langsigtede talentudvikling har fået overvægt:

Vi har haft en enkelt spiller som på et tidspunkt stillede op til hvad som helst og var skadet i lang tid. Så skriver moren glædestrålende: Nu er vores søn/datter rykket op i eliterækken, og ugen efter kunne han/hun så ikke spille mere resten af året. (Interview med eliteidrætsskolekoordinator)

Og med modsat ubalance:

Og hvis man ikke et eller andet sted er med, måske ikke i toppen hele tiden, men er deroppe ad, indgår i et godt miljø og også laver nogle okay resultater. Altså, de kan ikke udelukkende have tolv (af denne type spillere med svag fysik og gode tekniske egenskaber, red.) til at spille på deres hold. De er også nødt til at have nogen, der har noget fysik, så de kan være med rent fysisk og også lave nogle resultater. (Interview med eliteidrætsskolekoordinator)

Historierne fortæller, at det hverken er en god idé at presse en spiller – eller presse sig selv som spiller – til at præstere godt på den korte bane, fordi det kan gå ud over den langsigtede udvikling af talentet, eller at se helt bort fra at præstere i ungdomsrækkerne, fordi det svækker talentmiljøet. Det skyldes blandt andet, at et godt talentudviklingsmiljø afhænger af, om klubben befinder sig i den bedste række og derigennem kan tilbyde sine udøvere udfordringer på eliteniveau. Dertil kommer, at elitesport dybest set handler om at vinde eller mere bredt formuleret om at nå det excellente niveau indenfor en idrætsgren. Talentudvikling vil derfor altid være knyttet til målet om at levere excellente præstationer.

Spørgsmålet er derfor, hvordan man etablerer den rette forbindelse mellem præstation og talentudvikling, så det tjener udøvernes udvikling bedst muligt.

Det dilemma, der bygges ind i idrættsklassemodellen mellem udvikling og præstation, illustreres meget godt af et eksempel fra svømmeklubben i elitekommune 2.

Idrættskoordinatoren fortalte, at svømmeklubben havde været nødt til at afgive deres største talent til en svømmeklub i København, fordi den kunne give hende bedre mulighed for at udvikle sig det sidste stykke frem mod udtagelse til et internationalt mesterskab.

Mange iagttagere i byen havde svært ved at forstå, at de skulle investere så mange ressourcer på at udvikle en dygtig svømmer for blot at lade hende rejse til en anden klub, der kunne høste frugterne af deres arbejde. I henhold til aftalen med Team Danmark skal idrættsklasserne ikke måles på sportslige resultater i ungdomsårene, men på hvor langt talenterne når i deres karriere og på hvor mange talenter, der når langt. Indenfor idrættsklassemodellens logik var det derfor en succes, at den lokale klub havde kunnet udvikle en svømmer så langt. Men historien viser også, at det i begyndelsen ikke var lige nemt for alle at tage de nye succeskriterier til sig. Det blev heller ikke lettere af, at svømmeren mistede lysten til at svømme på topniveau efter, hun flyttede til København. Hun opgav tanken om at kvalificere sig til mesterskabet og indstillede efter et stykke tid sin aktive karriere. Den pågældende svømmer er siden vendt tilbage til sin lokale klub for at fungere som elitetræner og talentudvikler. Det er en case, der maner til eftertanke, idet den både rummer elementer, der kan tolkes som tegn på succes for det dobbelte karriereperspektiv idet udøveren indtager en ny position som træner i netværket og tegn på fiasko, fordi udøveren ikke fik sit internationale gennembrud.

Kontrovers 4:

Morgentræningen som selvstændig uddannelse eller forlængelse af klubbernes træning

Denne kontrovers handler om, hvorvidt idrættsklassen skal ses som en forlængelse af de lokale samarbejds klubber eller om idrættsklassen er en selvstændig uddannelse af idrætsfolk til at begå sig i elitesport. Det er ikke et enten eller, da der i alle elitekommuner er udpeget prioriterede idrætsgrene og samarbejds klubber. Men det er en overvejelse for de enkelte elitekommuner, hvor tæt de organisatorisk vælger at knytte idrættsklassen til de lokale klubber.

På tværs af kommunerne ser vi, at der er forskel på, hvordan ansvaret for morgentræningen er fordelt mellem kommunen og klubberne. I nogle kommuner foregår stort set al talentudvikling gennem klubaftaler. Det vil sige, at det er klubberne, der står for udvælgelse af elever til idrættsklasserne og det er klubbens trænere, der varetager morgentræning. Det vil også sige, at der ofte er direkte sammenfald mellem de trænere, som udøverne møder til morgentræning og til klubtræning om eftermiddagen. I andre

kommuner er det idrætskoordinatoren, der med inddragelse af specialforbundene står for udvælgelse af talenter, og som ansætter morgentrænere eventuelt gennem klubaftale på specifikke felter. I en kommune, hvor morgentræning og klubtræning er relativt adskilt, forklarer idrætskoordinatoren, at idrætsskassen skal betragtes som en særskilt uddannelsesdel:

Du får en idrætslig uddannelse, du har morgentræning, og det har du uanset om du spiller på 1. holdet eller 2. Holdet, eller hvor du nu er henne. Du har stadigvæk det her tilbud. Og hvad der sker i klubregi, det er altså klubberne, der beslutter det. (...) Hvis man så ikke synes (...) at man vil bruge så meget tid på det, eller hvad det nu er, jamen så er det jo op til en selv at tage en beslutning. (Interview med eliteidrætskoordinator)

Fordelen ved at basere morgentræning på klubaftaler er, at det er klubberne, der har den direkte interesse i at morgentræne deres udøvere, og det er ofte klubberne, der har kompetencen til at forestå disciplinspecifik morgentræning på højt niveau. Det giver også god sammenhæng mellem morgentræning og klubtræning, at der er personsammenfald på trænerposten. På den anden side kan det være svært for en udøver at deltage i klubdrevet morgentræning, hvis vedkommende ikke længere er blandt de spillere, som klubben satser på. Den lokale klub kan have mange gode grunde til ikke at benytte en bestemt spiller i startopstillingen eller i truppen, som ikke nødvendigvis handler om størrelsen på spillerens talent. Det kan handle om, at der er mange på en bestemt årgang, der bejder til den samme plads, eller at en spiller ikke er fuldt udviklet til at kunne gøre sig gældende på holdet, og derfor bliver fravalgt. Spørgsmålet er, i hvilken udstrækning den talentudvikling, der finder sted i idrætsskassens regi, skal gøres afhængig af om en fodboldklub fx mangler en midtbanespiller på U17 eller en venstrebenet spiller i forsvaret. Den slags interesser kan nå at skifte undervejs i det treårige forløb, som et idrætsskasseforløb varer.

Kontroversen kan derfor også ses som et spørgsmål om, idrætsskaseleverne løbende skal vurderes for deres værdi for en klub, eller om de skal have tre års arbejdsro til at udvikle deres individuelle talent. Begge modeller har deres fordele og ulemper, og de kan genfindes i de modeller, man kender fra henholdsvis Den Kongelige Balletskole med årlige screeninger og i Kunstfondens treårige arbejdslegater til lovende kunstnere. Den første model risikerer at presse idrætseleverne til at yde mere end det er hensigtsmæssigt, og i den anden model vil der være nogle idrætselever, der måske ikke udvikler sig med den rette hast og retning, og derfor ender et godt stykke under eliteniveau ved udgangen af niende klasse.

I de fleste idrætsskassemodeler hælder man mod at give idrætseleverne arbejdsro i tre år. I kommune 2 forklarer idrætskoordinatoren, at de har:

... valgt at se det som en proces, fordi hvis du er god nok i 7. kl., hvis det er vurderet til det forløb du går ind i, så er du det også i 8. kl. (Interview med eliteidrætskoordinator)

Det er værd at understrege, at det ikke nødvendigvis står i opposition til klubbernes indstilling. Den lokale håndboldtræner for pigerne i denne kommune, mente fx ikke, at det vil være en fordel for dem, hvis de kunne udskille de dårligste spillere undervejs i forløbet. Det, mente han, ville lægge for meget pres på spillerne og stresse dem, så de ville begynde at få skader og fravær. Derfor var det bedre, at de vidste, at der var stabilitet omkring deres udvikling i tre år. På den anden side så tilføjer idrætskoordinatoren i kommune 2, at hvis niveauet falder for meget hos en idræts elev, så vil han prøve at vejlede vedkommende videre i systemet jf. kontrovers nummer 2. Så selvom idrætsklasseleverne nyder en vis autonomi i forhold til de lokale klubbers løbende vurderinger af deres talent, fornægter elitedimensionen sig ikke i idrætsskolerne. Idrætskolerne kan vælge at tilbyde et lidt større variationsrum for, hvordan idræts eleverne udvikler sig, men de fastholder alle princippet om, at deltagelsen er betinget af et højt idrætsligt niveau.

Kontrovers 5:

Skolefaglighed versus idrætsfaglighed

Hybridisering mellem skole og idræt vedrører også en kontrovers vedrørende integration af det skolefaglige med det idrætsfaglige. Betragtet fra eliteidrættens side kan ønsket for en god idrætsskole gå i retning af at få idræt bedre repræsenteret på skolen og styrke det idrætsfaglige niveau. Det kan fx imødekommes ved, at skolens idrætslærere har et højt fagligt niveau, og ved at de lærere, der underviser i idrætsklassen, selv har haft berøring med eliteidræt enten som udøvere eller som trænere for at skabe sammenhæng mellem skoleliv og idrætsliv. Idrætskoordinatoren fra elitekommune 1 ærgres sig således over, at det ikke er den vej skolen i hans kommune er gået, når der har været behov for at ansætte nye lærere:

Der har man jo ikke i udgangspunktet sagt: "Vi kigger på, om du har en idrætsbaggrund, punkt et, og så finder vi altså lige ud af, hvad du ellers kan skolefagligt bagefter." (...) Der kunne godt have været nogle ting, man kunne have fået endnu mere ud af der. (Interview med eliteidrætskoordinator)

Skolen har valgt at gå traditionelt til værks og rekrutteret ud fra skolefaglige kriterier og først bagefter kigget på, om dem de ansatte havde erfaringer med idræt. Det samme gælder i elitekommune 2, hvor skolen også har gjort det klart, at de ikke vil gå på kompromis med fagligheden, når de ansætter lærere. Disse klare udmeldinger kan ses som markeringer af det, skolerne betragter som deres kerneværdier. Det er værdier, som skolen ikke vil forandre for at integrere idrætsklasser på skolen. Derimod er eliteidrætten blevet integreret på skolerne på en række andre måder. På tre af vores fire caseskoler er der blevet ansat lærere i kombinationsstillinger. Det er lærere, der har en del af deres ansættelse på skolen og en anden del i en af samarbejdsklubberne. For så vidt, de er læreruddannede, har skolerne været velvilligt indstillet overfor den type ansættelser.

Formålet med kombinationsansættelser er ifølge idrætskoordinatoren i elitekommune 2, at få nogle personer ind, der kan være bindeled mellem skole, idræt og morgentræning:

Det betyder meget for eleverne og forældrene, at man har nogle idrætsfolk på stedet. Noget af det helt banale, men det der med, at der er nogen, der kan være med til at præge sådan et lærerkollegie. De kan fx forklare, at det er okay at spise en banan og drikke vand i timen. (Interview med eliteidrætskoordinator)

En af deres opgaver er altså at bringe noget forståelse ind på skolen for idrættens måder at gøre tingene på. Men det vigtigste er nok, at de kombinationsansatte lærere/trænere har et engagement i sammenhængen mellem skole og idræt. Det viser de blandt andet i praksis ved, at de deler hverdag med idræts eleverne:

Når skolen er slut så skal de ned og træne. Altså, det er også deres liv. (Interview med eliteidrætskoordinator)

Der hvor fagligheden mellem skolen og idrætten mest tydeligt krydser hinanden er i skolens idrætstimer. Vi har hørt, at skolen ikke ville gå på kompromis med fagligheden i skolens fag, men i idrætstimerne stiller sagen sig omvendt i den forstand, at det er klubberne, der må gå på kompromis med fagligheden, fordi undervisningen ikke varetages på eliteniveau. På nogle skoler har man valgt at skelne skarpt mellem de almindelige idrætstimer, som er skolens ansvar, og morgentræningen, som varetages af klubberne eller en eksternt ansat basistræner. I det tilfælde vil der være tale om en model, hvor skoleidrætten ikke tænkes med i talentudviklingen. Andre steder har man valgt at konvertere nogle af idrætstimerne til morgentræning for at få tre i stedet for to morgentræninger. De steder, hvor man gør det, bliver det problematisk, hvis undervisningen foregår på markant forskellige niveauer fra træning til træning. For at løse det problem, har man fx i elitekommune 1 og 4 valgt at ansætte særlige idrætslærere til at stå for den almene idrætsundervisning i idrætsskolerne udenom skolen. Her sker hybridiseringen ved at eliteidrætten tager ansvar for en del af skolens idrætsundervisning. Dette er imidlertid ikke uproblematisk set fra folkeskolens perspektiv i forhold til, hvorvidt undervisningen lever op til de fælles mål, der er for faget idræt.

Vi har også set, at en del skoler med idrætsskoler har valgt at udbygge profilen ved at omdanne hele skolen til idrætsskole. Herigennem udligner skolen forskellen mellem idrætsfaglighed og skolefaglighed ved at prioritere den almene idræt højere. Det sender også et signal om, at skolen ønsker at højne det idrætsfaglige niveau både blandt elever og lærere. I det tilfælde finder hybridiseringen sted ved at understøtte integrationen af skolens egne elever ind i idrætsskolerne og ved at udligne den forskel, der måtte være mellem skolens idrætslærere og morgentrænerne. Det er en strategi, der generelt modvirker tendensen til, at idrætsskolerne bliver små skoler i skolerne ved at gøre alle skolens elever til en del af idrætsskolen. Det er samtidig en strategi, der placerer

idrætsskolerne øverst i et hierarki for hele skolen.

Kontrovers 6:

Skole som sikkerhedsnet eller endnu en arena for præstation og udviklingskrav

En anden kontrovers drejer sig om uddannelsens status for idræts eleverne. Uddannelse kan enten være kompenserende, som vi kender det fra udtrykket ”det er godt at have noget at falde tilbage på” eller komplementerende som det udtrykkes i formuleringen ”idræt og uddannelse skal gå hånd i hånd” (se fx Team Danmark 2016).

I det første tilfælde er idrætten, den vigtigste sfære for udvikling. Det er kun på idrættens område, at idræts eleven skal præstere det excellente, men da alle ved, at en idrætsskole altid kommer til en ende, er udøveren nødt til at have en uddannelse ved siden af. Uddannelsen udgør en slags sikkerhedsnet. Den holdning til relationen mellem idræt og skole udtrykkes fx af en idrætsskoleleder ude på en af skolerne, der ikke mener, at fagligheden er forandret på hans skole. Skole er skole, som han siger. Han forklarer, at skolen er vigtig, fordi det er meget få af idræts eleverne, der faktisk når eliten. I den udtalelse er uddannelsesdelen uberørt af elitesportens læringslogik (Nielsen et al. 2015). Den faglige målsætning formuleres helt i tråd med folkeskoleloven som at folkeskolen i samarbejde med forældrene skal give eleverne kundskaber og færdigheder, der bl.a. forbereder dem til videre uddannelse (jf. Folkeskolelovens paragraf 1).

I det andet tilfælde indoptager skolen dele af elitesportens læringslogik. Idræt og skole kommer til at udgøre parallelle felter, hvor eleven/udøveren kan gøre karriere. Det er denne logik, der som regel impliceres i terminologien dual career. I den seneste udgave af informationsmaterialet om idrætsskolerne fra en af kommunerne væves de to felter sammen på en måde, så det ikke længere er muligt at se, hvor det ene felt slutter og det andet begynder:

Det er endvidere en forudsætning, at udøveren

- udviser ansvar gennem handlinger, levevis og meninger over for opgaven som eliteidrætsudøver under uddannelse

- har vilje og klar forståelse for rollen som eliteidrætsudøver samt arbejder struktureret i hverdagen.

Sat skematisk op så kan eliteidrættens læringslogik beskrives på den måde, at læringen tager udgangspunkt i den enkelte elevs potentiale for at nå et givet niveau. Læringens mål sættes ud fra en vurdering af, hvad den enkelte elev potentielt vil være i stand til at nå. I elitesportsfeltet vil dette niveau være det excellente niveau. Alle skoler er meget bevidste om at faglige kvalifikationer ikke må lægges til grund for optagelsen i idrætsskoler. Det er derfor kun tanken om, at læring skal forstås som realisering af et potentiale, hvor stort eller lille dette potentiale end måtte være på det skolefaglige område, der overføres fra

eliteidrætten til skolen. Det er altså indstillingen til at gøre sit bedste, der bliver overført fra eliteidrætten til uddannelsesdelen, hvor det bedste afsættes ud fra den enkelte elevs faglige potentiale. Denne logik kommer ikke kun ind i folkeskolen via koblingen til eliteidrætten i forbindelse med oprettelsen af idrætsklasser. Den er allerede til stede i folkeskolen og indføjet i aftalen bag folkeskoleloven 'Aftale om et fagligt løft af folkeskolen' som en målsætning om, at alle elever skal blive så dygtige, som de kan. Alle typer af talentklasser og -programmer kan ses som en udmøntning af hensigten om at give alle elever mulighed for at blive så dygtige, som de kan (Olesen 2014). Det er derfor ikke overraskende at hybridiseringen mellem eliteidræt og skole vil bidrage til at forstærke dette læringsrationale.

I vores materiale finder vi mange indikationer på, at skolen tænkes sammen med eliteidrætten som et felt, hvor eleverne skal yde deres bedste for at realisere deres faglige potentiale. I den første survey kom det blandt andet til udtryk ved, at mange elever oplevede, at der var store forventninger til, at de skulle gøre det godt både i idræt og i skolen. Den eksplicitte formulering af disse forventninger er ofte udtryk for en bevidst indsats for idrætsklassens aktører. I elitekommune 3 forklarede idrætskoordinatoren fx, at nogle elever, der begyndte i idrætsklasse, godt kunne have en forestilling om, at idrætssatsningen blev modsvaret af lavere krav til deres indsats i skolen. Det var en forestilling, de sørgede for hurtigt at mane i jorden. Hvis der var elever, der ikke sørgede for at lave lektier, risikerede de at blive sat til at lave lektier i stedet for at morgentræne. Det var sket i fodboldklubben i den pågældende elitekommune, at nogle elever måtte sidde og se deres kammerater morgentræne, mens de selv lavede lektier ved siden af. Skolen havde også løbende samtaler med klubberne om elever, der ikke lavede deres skolearbejde, hvilket klubberne bakkede fuldt op omkring. På skolen oplevede man desuden, at der kunne være en transferværdi af idræts elevernes konkurrencementalitet, som man nød godt af i undervisningen. Idrætskoordinatoren oplevede fx, at de især var gode til afgangseksaminer. De toppede på de rigtige tidspunkter og var generelt gode til at performe, når det gjaldt. Det var et træk ved idræts eleverne, der kunne veksles til engagement i undervisningen gennem konkurrencer, quizzer, fremlæggelser og tests. En lærer på en af caseskolerne fortæller eksempelvis, at det kan bruges bevidst pædagogisk til at engagere dem i undervisningen:

I: Hvad er forskellen på klasselærerrollen i idrætsklasser og almindelige klasser? Er der forskel?

Lærer: Om der er forskel? Jamen det er der. De er bare mere konkurrenceprægede. Hvis du fodrer dem, og du lægger vægt på, at de får en karakter for det, så er arbejdsindsatsen der. De er vant til resultater. Det skal give mening. De forstår godt, at når de begynder i 7. kl., at jeg snakker om eksamen allerede. De kan godt være træt af det: "Åh, Helle du snakker eksamen hele tiden". Og så siger jeg: "Ved du hvad, du går jo heller ikke til hockey eller til fodbold eller til håndbold eller what ever uden at have et mål". Altså, der er jo et mål, og så

har jeg spurgt dem, hvad deres mål er, og så har de fortalt om den store drøm. Så har jeg sagt til dem, at det her det handler ikke om en drøm, det er noget I skal. Og målet det er, at I skal klare jer bedst muligt, så I har bred mulighed for at vælge efter interesse efter 9. kl. Og det giver mening for dem, for det kan de forholde sig til. Det kan du ikke sige på samme måde i en almindelig 7. kl., de kan ikke sammenligne det på samme måde.

En sidste ting der ser ud til at skubbe på tendensen til at gøre uddannelse til en parallelarena for talentudvikling er forældrenes indstilling til børnenes skolegang. På alle vores caseskoler oplever idrætskoordinatorerne, at idrætsskolerne trækker en forældregruppe ind, der stiller højere krav til skolen end de øvrige forældre. Det gælder fx i elitekommune 3, hvor idrætskoordinatoren på skolen fortæller, at forældrene forventer meget af skolen, og hvad den kan tilbyde på det faglige område. De bakker også op om test som et godt pædagogisk virkemiddel. Forældrene taler desuden meget sammen, fordi de mødes på sidelinjen i fritiden i forbindelse med deres børns idræt. Idrætskoordinatoren forklarer, at forældrene meget hurtigt udveksler informationer med hinanden og danner en fælles opinion om, hvad der foregår i skolen.

Det er vores vurdering, at der kan være lidt forskellige holdninger til, hvordan forholdet mellem uddannelse og idræt skal tolkes ude på skolerne, som beskrevet ovenfor, men generelt er der fælles fodslag mellem skolerne og klubberne om, at skolen skal prioriteres højt og ikke blot som noget at falde tilbage på, når elitekarrieren slutter. Den fremherskende tendens er, at idrætsskolerne skal betragtes som første trin i en dobbeltkarriere. Det er nok et af de punkter, hvor hybridiseringen er allerstærkest. Den stærke alliance mellem skole og eliteidræt, som vi ser de fleste steder har derimod tendens til at skabe en ny kontrovers mellem hybriden og idræts elevernes fritid, som ikke forsvares af nogle af parterne hver for sig eller af hybriden som samlet aktør.

Kontrovers 7:

Mere basistræning eller disciplinspecifik træning

I elitekommune 1 skelner idrætskoordinatoren mellem at uddanne sportsfolk og skabe verdensklasespillere:

Jeg synes, man kan skelne mellem at skabe verdensklasespillere for eksempel og så uddanne sportsfolk. Fordi der er en bred vifte af ting, som de her skal igennem, som forhåbentlig kan klæde dem på (...) De unge mennesker der efterhånden kommer ud af klasserne, de er meget bedre klædt på til at være i et elitemiljø. (Interview med eliteidrætskoordinator)

Med termen *sportsfolk* argumenterer idrætskoordinatoren for at idrætsskolerne opgave bør være bredere end at udvikle disciplinspecifikke kompetencer gennem øgede træningsmængder. Det er tilsyneladende ikke tilstrækkeligt til at begå sig i et elitemiljø.

Det er derfor ifølge ham også en relevant opgave for en idrætsklasse at give idrætsleverne bredere forudsætninger for at få et godt liv som eliteidrætsudøvere. Det er ikke fordi, det er et ukendt synspunkt i talentudviklingsmiljøerne, hvor det ofte omtales som et behov for at talenterne skal udvikle *life-skills* (Team Danmark 2014). Det er i samme elitekommune, at idrætskoordinatoren omtaler idrætsklassen som en idrætslig uddannelse. Den formulering antyder, at det lokale aktør-netværk rummer en vis autonomi i forhold til samarbejdsklubberne. Det er en uddannelse som idrætsleverne får uafhængigt af, hvordan de klarer sig i deres klub. Succeskriteriet er således ikke fx at uddanne en dygtig målmand, til en ledig stilling i en bestemt klub, men at uddanne en idrætsudøver til det højeste niveau, som kan begå sig i flere forskellige sammenhænge indenfor eliteidræt.

I en anden elitekommune praktiseres det bredere sigte med idrætsklasserne gennem en prioritering af basistræning. Det er en form for træning, der ikke peger direkte i retning af en karriere indenfor en bestemt sportsgren eller i en bestemt samarbejdsklub. Basistræneren i elitekommune 4 fokuserer fx på at udvikle idrætsudøvere, der har de almene fysiske forudsætninger for at kunne klare at træne meget og skabe bevidsthed om kroppen som en forudsætning for at kunne udfylde rollen som eliteudøver på sigt. Disse udlægninger af idrætsklassens opgave foregår ikke nødvendigvis i modsætning til samarbejdsklubberne. De skal snarere forstås som lokale udløbere af den hybridisering, der langsomt flytter talentudviklingen et nyt sted hen, som det fremgår af dette citat fra idrætskoordinatoren i elitekommune 1:

Omvendt så er jeg også bare helt stensikker på, da jeg tog cyklen ud til klubberne første gang, hvis jeg havde sagt ude i svømmeklubben: "Nu skal I høre her, det første halve år, der skal jeres svømmere ikke svømme. Der skal de lave fælles fysisk morgentræning." Og hvis jeg havde sagt det ude i fodboldklubben, så havde de sagt: "Det er rigtig, rigtig fint. Du cykler bare videre med din model. (Interview med eliteidrætskoordinator)

Hvilket stemmer overens med idrætskoordinatorens vurdering i elitekommune 2:

Måske hvis vi havde sagt det her i 2009 – de skal ind fordi de skal lave noget mere basistræning, så havde de sagt "forget it", fordi der var det deres målsætning at træne noget mere idrætsspecifik fodbold, håndbold eller basket. (Interview med eliteidrætskoordinator)

Da idrætsklasserne blev introduceret omkring 2008 var det altså ikke muligt at mobilisere klubberne til den type af talentudvikling. Det tyder på, at klubberne har udviklet deres syn på træning gennem arbejdet med idrætsklasserne.

Kontrovers 8:

Klubudvikling: én slags samarbejdsklub eller mange forskelligartede klubber

For at en klub kan blive en del af samarbejdet omkring idrætsklasserne, skal de som oftest leve op til nogle forskellige krav, som kommunen og specialforbundene stiller til dem. I de fleste kommuner skal de varetage morgentræningen i talentklasserne; de skal udpege en ansvarlig person, som kommunen kan referere til. Det kan være en sportschef eller en anden talentansvarlig person i klubben, og så skal de forpligte sig på at udvikle deres klub. Det vil sige, at de skal arbejde med at udvikle organisationen, så den bliver bedre til at udvikle talenter. Det indebærer blandt andet, at de skal lave en plan for, hvordan udviklingen skal finde sted og være villig til at evaluere udviklingen løbende. Grunden til at klubbernes villighed til at udvikle sig bliver prioriteret højt i kommunerne hænger sammen med, at idrætsklasserne fordrer en ret veludviklet klubstruktur, for at samarbejdet kan fungere. Det kan man tydeligt se i de tilfælde, hvor den rette klubstruktur ikke er til stede. For det første kan det være svært overhovedet at få øje på talenterne, hvis ikke der er samarbejdsklubber, der hvor talenterne er. I en af elitekommunerne beretter idrætskoordinatoren om, at der var et stort kampsportstalent i kommunen, som de helt tilfældigt blev gjort opmærksom på. Den dygtige udøver kom med i forløbet uden, at der var etableret et samarbejde med en klub. Det har så ifølge koordinatoren ansporet til at kommunen fik klubben med, så den blev en del af den vidensdeling, der finder sted mellem samarbejdsklubberne, men uden at være en prioriteret idrætsgren. I en anden elitekommune fortæller idrætskoordinatoren om de vanskeligheder, de har med at få talentudviklingen indenfor håndbold til at fungere, fordi der ikke er én eliteklub, som de kan samarbejde med. Her fortæller idrætskoordinatoren om de problemer, de oplever med det:

I håndbold der har det været en udfordring, fordi der ikke er nogen fast mastodont i den aldersgruppe (...) De er der først fra U16, og det vil sige, at det først er i 9. klasse, man har berøring med dem. Og der er ikke nogle hold ned ad. Det vil sige, de elever der går på håndboldlinjen var sidste år repræsenteret fra 13 forskellige klubber. Og det giver noget koordinering, og der havde vi et fælles møde, hvor 12 af forskellige klubtrænere var repræsenteret. Og kun én klub der ikke var repræsenteret. Hvor vi simpelthen får en afklarings- og en forventningssnak. Hvad er det, man kan forvente, der sker i morgentræningen, hvor er spidsbelastningen, og hvad er det der sker med kvalifikationen i klubberne, hvornår er det, de er maxbelastet og så videre? (Interview med eliteidrætskoordinator)

Idrætsklassemodellen har det tydeligvis vanskeligt med for mange samarbejdsklubber. Idrætskoordinatoren kommer på overarbejde, fordi han skal koordinere morgentræning med mange forskellige klubtrænere. Dertil kommer, at det idrætsfaglige niveau i klubberne kan svinge meget, hvilket gør det vanskeligere at få en god synergi mellem klubtræning og morgentræning. Trænernes engagement kan også variere, hvilket har betydning for, hvor

meget de er villige til at involvere sig i fælles møder og vidensdeling med de andre klubber. Det er oplagt, at idrætsskassen har det bedst med én eliteklub indenfor hver disciplin, som varetager talentudviklingen af oplandets bedste udøvere fra 6. klasse, eller når de begynder at spille U12. Det giver eliteklubben mulighed for at danne sig et overblik over talentmassen på en årgang og se udøverne an, inden de skal indstilles til optagelse i en idrætsskole. Dertil kommer, at det giver bedre mulighed for at skabe sammenhæng i talentudviklingen op gennem ungdomsklasserne til senioreliten, hvilket man ikke kan få, hvis udviklingen beror på træning i forskellige klubber.

Der er mange idrætsgrene, der ikke kan præstere sådan et organisatorisk set-up. Det gælder blandt andet mange af de mindre individuelle idrætsgrene. De er ofte baseret på frivillighed og har ikke en volumen i medlemmer eller en økonomi, der muliggør ansættelse af professionelle trænere. Vi ser derfor en tendens til, at der er nogle klubber, der bliver drivende i talentudviklingen omkring en idrætsskole. Det er typisk de store fodboldklubber, håndboldklubber og ishockeyklubber, der har kapacitet til at gå forrest. Eksempelvis fortæller elitekoordinatoren i elitekommune 2, hvordan fodboldklubben har været en dynamo blandt samarbejdsklubberne i udviklingen af idrætsskassen:

Men så vil jeg også sige fodbold har langt hen ad vejen været vores – det har været fyrtårnet et eller andet sted. Det har været dem, der har gået forrest på strukturerne, på modellerne, og når de er blevet udfordret på, hvorfor det skulle være otte frem for fire eller fem idrætselever vi skulle optage, så har de også kunnet fremvise planer for, hvorfor de tænker det sådan. (interview med idrætsskolekoordinatoren i elitekommune 2)

Det er lettest for den kommunalt ansatte idrætsskolekoordinator at samarbejde med disse klubber. I vores casekommuner ser vi fx, at der er udviklet faste samarbejdsstrukturer mellem idrætsskolekoordinatoren og talentcheferne i de drivende klubber. Der kan fx være faste møder, hvor de kan drøfte, hvordan det går med idrætseleverne indenfor den specifikke disciplin, og aftale hvad de hver især kan gøre for at løse akut opståede problemer. Den tætte relation med disse klubber kan også udbygges med en kombinationsansættelse i klubben og på skolen. Disse eksempler peger på, at etableringen af idrætsskoler som hovedindgang til talentudvikling og elitesport ikke bare påvirker skolerne, men også påvirker klubbernes måde at organisere talentudvikling på.

Klubudviklingen har også ført en faglig udvikling med sig. Idrætsskolekoordinatorerne peger på, at der er kommet en stærkere faglighed ind i talentudviklingen i klubberne. Den kommer blandt andet ind gennem den øgede prioritering af træneruddannelse i kommunen og i klubberne og gennem en øget vidensdeling mellem klubberne i elitetrænernetværk. Siden arbejdet med idrætsskolerne begyndte, er der også kommet fokus på nogle andre områder, som har vist sig vigtige, når der blev skruet op for mængden og intensiteten af træningen. Idrætsskolekoordinatorerne peger blandt andet på idrætsmedicin, fysioterapi og

skadesforebyggende træning, som nogle områder, hvor det har været nødvendigt at udbygge fagligheden. En af idrætsskordinatorerne nævner også at samarbejdsaftalen med Team Danmark har haft som effekt, at alle aktører i netværket omkring idrætsskasserne er nødt til at betjene sig af den samme slags faglighed. De eksperter, der bliver trukket på fra fysioterapeuter til læger og psykologer, skal være certificerede behandlere med en anerkendt faglighed. Det er bemærkelsesværdigt, at når fagligheden løftes ude i klubberne gennem træneruddannelse og øget vidensdeling, så begynder trænerne at stille nogle andre krav indadtil både til klubben og til kommunen for at øge kvaliteten i talentarbejdet. Det ser idrætsskordinatoren i elitekommune 2 som en stor gevinst:

Over tid er der kommet nogle endnu stærkere aktører derude med nogle uddannelser, som gør, at vi også ser det med nogle andre øjne. Og fra vi startede op med idrætsskasserne til i dag er der kommet aldersrelateret træning i rigtig mange idrætsgrene. Det vil sige, der er også nogle præmisser for, hvordan man skal træne og hvornår man skal træne og hvorfor man skal træne. Så fagligheden bliver hele tiden udfordret.

Uddannelse og den viden der inddrages i arbejdet med idrætsskasserne er med andre ord med til at flytte balancen mellem aktørerne i det nye aktør-netværk, hybriden, på måder, som det var svært at forudse, da projektet begyndte.

Dynamikker mellem klub, skole og kommune

En idrætsskase er en aktør, der er sat i verden for at få eliteidræt og skole til at gå hånd i hånd i den tidlige talentudvikling. Det er en aktør, der er født ud af en kontrovers mellem at udvikle talenter gennem tidlig målrettet træning på en samfundsmæssigt forsvarlig måde. Det vil sige på en måde så bestræbelserne på at udvikle idrætstalenter gennem en tidlig indsats ikke går ud over idræts elevernes skolegang og generelle udvikling som mennesker. Visionen om at overkomme kontroversen udtrykkes i Team Danmarks målsætning om at udvikle hele idrætsmennesker. Det er en betegnelse, der diskursivt søger at forene en høj grad af specialisering med det alment dannende. Idrætsskassen kan betragtes som en aktør, der i sit virke skal bidrage til at indfri denne målsætning.

Vi har i dette kapitel undersøgt, hvordan idrætsskassen er blevet til som aktør gennem håndteringen af en række kontroverser, der opstår i mødet mellem de parter, der er blevet sat til at samarbejde om at implementere idrætsskasserne i de enkelte elitekommuner. Hvem der er de centrale aktører, er for så vidt givet på forhånd. Det er en kommune, en skole og et antal lokalt forankrede eliteklubber i samarbejde med Team Danmark og idrættens specialforbund. Men ved at rekonstruere idrætsskassens tilblivelseshistorie har vi vist, at de tre kommunale aktører i begyndelsen ikke var i stand til at agere som én samlet aktør. Den proces der skulle lede til at *idræts-klasse* kunne skrives uden bindestreg, har vi betegnet som en hybridiseringsproces. En hybridiseringsproces er et samarbejde, hvor parterne integrerer sig med hinanden på en måde, så de selv forandres derved. I processen

tales der eksplicit om klubudvikling, som en del af samarbejdsaftalen, men der kunne lige så vel have stået kommuneudvikling og skoleudvikling i aftaleteksten. For alle tre parter har måttet forandre sig for at realisere visionen om idrætsklasse uden bindestreg.

De otte kontroverser, vi har gennemgået, demonstrerer det store arbejde, der er blevet udført af aktørerne i og omkring idrætsklasserne for at føje idræt og skole sammen. Samtidig minder de os om idrætsklassernes skrøbelighed. Dagligt udføres der handlinger, der bidrager til at stabilisere idrætsklassen som aktør, og dagligt foretages der andre handlinger, der truer med at destabilisere den. Det destabiliserer fx idrætsklassen at udvælge en idrætselev, der ikke udvikler sig idrætligt i tilstrækkelig grad, fordi det skaber et problem længere fremme i forløbet. Det stabiliserer derimod idrætsklassen at opfange problemerne tidligt og tage en dialog med vedkommende om idrætsklassen er det rette valg. Det destabiliserer idrætsklassen, hvis idrætseleverne presser sig selv så hårdt, at de bliver skadede, fordi det stiller spørgsmålstegn ved forsvarligheden. Det destabiliserer også idrætsklassen, hvis de ikke presser sig selv hårdt nok til at være på det højeste sportslige niveau i deres aldersklasse. Det stabiliserer derimod idrætsklassen at finde balancen mellem basistræning og øgede træningsmængder i klubberne. Det kan være godt at etablere et tæt samarbejde mellem kommunen og de lokale klubber. Det giver engagement og mening for klubberne. Det kan også være godt at etablere idrætsklasserne som en relativt autonom idrætlig uddannelse, fordi det sikrer idrætseleverne tre års arbejdsro. Begge dele er derimod vanskeligt at opnå på én gang. Til gengæld virker det stabiliserende på idrætsklassen som aktør, at trænerne også er opmærksomme på at spillerne udvikler sig bedst, hvis der er stabilitet omkring deres udvikling i længere perioder ad gangen. Det stabiliserer idrætsklassen, hvis det idrætsfaglige betragtes som en del af den samlede faglighed i skolen. Spørgsmålet er så, hvem der skal stå for den faglige integration. Er det idrætseleverne alene, der er ansvarlige for at bygge bro over de to fagligheder, eller får de hjælp af skolens aktører. Kombinationsansættelser virker stabiliserende på den faglige integration, prioritering af idrætstimer på et højt fagligt niveau gør også. Det kan derimod øge spændingen mellem idrætsklasserne og den øvrige skole. Et stabiliserende svar på den udfordring kan være at udvikle hele skolen som idrætsskole. Det berører det store spørgsmål om, hvordan idræt og skole skal prioriteres i forhold til hinanden. Der er udbredt enighed mellem klubber og skoler om, at skolen skal prioriteres højt og ikke blot som noget at falde tilbage på, når elitekarrieren er forbi. Det skaber stabilitet omkring idrætsklassen som model; særligt når prioriteringen af den dobbelte karriere kan bakkes op af karaktertal, der viser at idrætseleverne klarer sig mindst lige så godt som andre elever i skolen. Men selv på dette punkt, hvor hybridiseringen er slået igennem med fuld kraft, lurar destabiliseringsdjævelen lige om hjørnet. For hvad sker der, hvis idrætseleverne bliver presset for meget fra to sider samtidigt? Oplever de så, at det koster for meget for deres sociale liv udenfor skole og idræt? Og hvordan ser det ud for de idrætselever, der er mest akademisk orienterede?

Hvornår og hvor tidligt vælger de at forlade det dobbelte karrierespor og gå med ud ad uddannelsessporet alene? Stabilisering det ene sted åbner sprækker for destabilisering andre steder.

Til sidst er det værd at trække frem, at idrætsskordinatorerne ikke alene kan holde sammen på modellen. For at hybridisering finder sted, er det afgørende, at ansvaret for idrætsskassen breddes ud på flere aktører, som tager ejerskab til den samlede model. Det indebærer ofte, at disse aktører ser deres opgaver på nye måder og udvikler deres faglighed, så den passer til den nye opgave. Det gælder både skolelederen, der skal tillade at skolen har bløde rammer i forhold til institutioner og foreninger udenfor matriklen. Skolelæreren skal forholde sig til sociale fællesskaber, der befinder sig udenfor klassen. Træneren skal tage medansvar for at udøvere ikke bare får lavet deres lektier, men også får udviklet deres skolefaglige talent. Talentcheferne skal sørge for at der er en klubstruktur, der passer til den nye model for talentudvikling. Det er opgaver, der arbejdes med ude i idrætsskasserne. Det næste spørgsmål er så, hvordan idrætsskassen rekrutterer og engagerer udøvere og elever til at indtage de tiltænkte positioner som idræts elever?

Kapitel 4

Idrætsleverne committes og committer sig til den nye standard

På samme måde som *talent* gennemgående bliver betragtet som noget, man enten er eller har, så gælder det samme for *commitment*. Litteraturen om commitment bygger i overvejende grad på den præmis, at commitment er en generel psykisk tilstand, som kan forklare en persons vedholdende målrettede handlinger. Det er således det enkelte individ, der enten er committed eller har commitment til elitesport, hvilket kan være med til at forklare, hvorfor nogle udøvere klarer sig bedre end andre. Men hvad nu hvis commitment ikke er noget, man har eller er, men noget man gør, og commitment ikke er en individuel egenskab men en relation, hvor udøvere knytter sig til talentudviklere for at blive talenter, så handler talentudvikling måske ikke så meget om at spotte og udvælge dem, der har commitment, men mere om at knytte forbindelser og opbygge engagement mellem udøvere og andre aktører i et talentudviklingsmiljø.

Eksisterende forståelser af commitment

Interessen for at undersøge commitment går mange år tilbage, og den har i tidens løb udfoldet sig indenfor forskellige tematiske felter. Forskningen har fx interesseret sig for romantiske relationer og commitment i parforhold, medarbejderes commitment til en virksomhed, gensidigt commitment i forbindelse med juridiske kontrakter og individers commitment til forskellige aktiviteter som musik og sport. De forskellige genstandsfelter som commitment er blevet studeret indenfor har givet sig udslag i lidt varierende definitioner af commitment. Det er derfor vigtigt at holde definitionerne op mod de særlige forhold, der gør sig gældende indenfor vores genstandsfelt, talentudvikling og udøvernes villighed til at udvikle deres talent. Der er dog nogle grundlæggende distinktioner, der går igen på tværs af definitionerne. Det er blandt andet en udbredt antagelse, at en person kan blive committed af to overordnede grunde: "because they *want to persist in an endeavor*; and because they *have to continue participation*" (Johnson 1982).

Ønsket om at ville fortsætte afspejler en oplevelse af tilfredsstillelse og identifikation ved at deltage i aktiviteterne. Hvorimod nødvendigheden af at opretholde commitment skyldes en oplevelse af socialt pres og begrænsninger af forskellig art. Modstillingen mellem at ville og skulle committe sig foldes ud på lidt forskellig vis og differentieres i forskellige komponenter. John P. Meyer og Natalie J. Allen har fx udviklet en commitment model indenfor organisationsforskningen, som rummer tre komponenter (Meyer & Allen 1991). De skelner mellem *affective commitment*, *continuance commitment* og *normative commitment*. *Affective commitment* definerer de som den ansattes positive emotionelle tilknytning til en organisation. Det svarer til den ovenfor omtalte ville-komponent, der udtrykker individets ønske om at committe sig til en given aktivitet. De to andre

komponenter er en differentiering af skulle-komponenten. *Continuance commitment* er et udtryk for, hvor meget en ansat vil miste eller vinde ved at forlade organisationen. Det antages, at personen vil committe sig mere til organisationen, hvis der er store omkostninger forbundet med at forlade den. Det kan blandt andet være økonomiske omkostninger i form af tabt løn og sociale omkostninger som tab af venner og kollegaer. Hvis man applicerer modellen på idrætsfeltet, så vil omkostningerne også kunne omfatte tabet af muligheden for at komme til DM, udlandet eller mere generelt muligheden for at skabe excellente præstationer. *Normative commitment* udtrykker den ansattes oplevelse af forpligtelse til at forblive i organisationen. Det kan både skyldes et pres, der er lagt på individet før og efter vedkommende har sluttet sig til organisationen. Commitment kan fx være en effekt af, at organisationen har investeret ressourcer i at oplære den ansatte, der så føler sig moralsk forpligtet til at blive i organisationen for at betale sin gæld tilbage. I relation til sport kan det fx være oplevelsen af at skyldes sin træner noget for de ofte mange timer, han/hun har lagt i udviklingen af udøverens talent. Det kan også være en form for loyalitet overfor den lokale fodboldklub, hvor en spiller har fået sin basale træning, der får vedkommende til at afstå fra at tage imod et (bedre) tilbud fra andre klubber. Samlet set skelner Meyer og Allen's model altså mellem at et individ opretholder sit commitment af tre årsager, fordi han/hun *vil*, *skal* og/eller *bør*. Forskningen i organisatorisk commitment har været optaget af at finde ud af, hvilke komponenter man kan skrue på for at øge medarbejdernes commitment til organisationen. Det er interessant, fordi det får organisationen til at stå frem som en aktør, der kan stimulere eller hindre medarbejdernes commitment. Commitment bliver i den forstand noget, der kan bygges op, og miljøets handlinger får afgørende indflydelse på om opbygningen bliver succesfuld. Det er derfor interessant at se på, hvad det er organisationen gør for at skabe commitment.

Tara K. Scanlan og hendes kollegaer introducerede i 1993 en sportsspecifik commitment model (Scanlan et al. 1993). Formålet var at udvikle en model, der mere præcist kunne indfange de faktorer, der determinerer opretholdelse af commitment til sport. Deres model opererer med hele fem såkaldte determinanter: 'sport enjoyment', 'involvement alternatives', 'personal investments', 'social constraints' og 'involvement opportunities'. Determinanter er de forudgående begivenheder, der har ført til en given psykisk tilstand af commitment. Sports commitment betegnes som en psykologisk konstruktion, der repræsenterer ønsket om at fortsætte i sport. Det skal derfor ikke forveksles med den faktiske adfærd, som er resultatet af flere forskellige faktorer udover commitment. Den kan være bestemt af begivenheder som, at udøveren får en skade, at familien flytter eller klubben lukker m.fl. 'Sport enjoyment' defineres som en positiv følelsesmæssig respons til at dyrke sport, så som glæde, behag og sjov. Det er den positive tiltrækningsfaktor, der ovenfor blev betegnet som 'ønske' og 'ville'. 'Involvement alternatives' refererer til de alternative muligheder udøveren har for at engagere sig i andre aktiviteter indenfor og udenfor sport. Hvis der er attraktive alternativer, så antager modellen, at udøverens

commitment vil falde. Her er det vigtigt at skelne mellem sport på hobbyplan og elitesport, fordi det lettere vil kunne lade sig gøre at kombinere hobby sport med andre aktiviteter. Den tredje determinant er 'personal investment'. Den betegner de personlige ressourcer, udøveren investerer i aktiviteten, som ikke kan realiseres igen, hvis deltagelsen bringes til ophør. Det kan være ressourcer som tid, slid og penge. Antagelsen er den, at jo flere ressourcer en udøver investerer i sin sport, desto vanskeligere vil det være at stoppe, fordi investeringen så vil være spildt. 'Social constraints' minder på mange måder om Meyer og Allen's moralske forpligtelse. Den udtrykker de sociale forventninger og normer som får udøveren til at føle en forpligtelse til at fastholde aktiviteten. Jo større pres, der lægges på en udøver, desto mere tilbøjelig vil vedkommende være til at undgå de negative sociale sanktioner. Endelig er der 'involvement opportunities', som er de muligheder, som deltagelsen i sport åbner for udøveren, og kun er tilgængelige gennem udøvelse af netop den aktivitet. De nævner blandt andet muligheden for at blive ekspert indenfor disciplinen og muligheden for at være sammen med sportskammerater. Commitment opstår altså ikke af sig selv inden i udøveren. Det ses som en effekt af en række forskellige determinanter. På den måde har det omgivende talentmiljø en afgørende indflydelse på udøverens commitment, men selvom commitment er konstrueret, så residerer det også i denne model hos individet eller udøveren.

I de senere år har der været en stigende interesse for at studere commitment som et relationelt og dynamisk fænomen. Der er kommet undersøgelser af nøglepersoners betydning for idrætstalenters motivation for at opretholde deres engagement i eliteidræt. Jean Côté (1999) har fx set på familiens betydning for udviklingen af talenter i sport, og Helen Patrick og hendes kollegaer (1999) har undersøgt kammeraters rolle i forhold til fortsat motivation for at dyrke sport og kunst på højt niveau. Det vil sige relationer til kammerater udenfor det pågældende domæne for talentudvikling. Jean Côté's undersøgelse er særligt interessant, fordi den ikke kun interesserer sig for den enkelte udøvers commitment men også viser, hvordan familiens rolle udvikler sig og ændrer karakter i takt med, at udøveren går gennem specifikke faser i udviklingen af sit talent. Han viser således, at det er nogle forskellige ting, der skal til for at vedligeholde talentets commitment afhængigt af, hvilken fase af sin karriere udøveren befinder sig i. Vi bygger videre på interessen i litteraturen for relationerne mellem udøveren og andre aktører i talentudviklingsmiljøet, men vi vil gerne skærpe perspektivet en smule. Vi vil gerne udfordre antagelsen om, at commitment, selvom det er betinget af en række determinanter eller nøglepersoner, ligger hos udøveren alene. Vi vil derfor gøre os den analysestrategiske antagelse, at commitment ligger mellem aktørerne, og fremkommer som et produkt af deres interaktion jf. kapitel 2 om forskningsprojektets teori og metode.

Med afsæt i det optagelsesforløb, der betinger adgangen til en idrætsklasse, vil vi undersøge, hvordan engagement bliver fortolket og praktiseret. Vi starter med at se nærmere på optagelsesprøverne, der finder sted i en fodboldklub, der indgår i

idrætsskoleprojektet i casekommune 2. Derefter undersøger vi optagelsessamtalerne på idrætsskolen.

EMPIRIBOKS

KAPITLET ER BASERET PÅ FELTOBSERVATIONER I CASEKOMMUNE 2, HVOR VI FULGTE OPTAGELSESFORLØBET FOR FODBOLDSPILLERNE FRA PRØVETRÆNING OVER UDVÆLGELSESSAMTALER TIL SKOLESAMTALER.

Klubbens del af optagelsesprøven består af en såkaldt prøvetræning, hvor de spillere, der søger om optagelse, udfører forskellige øvelser, som bliver vurderet af klubbens talenttrænere og kommunens idrætsskolekoordinator. På et møde umiddelbart efter vurderer de aspiranterne på en skala fra 1 til 3, som er afgørende for, om de indstilles til at komme i idrætsskole.

Skolens del af optagelsesforløbet består i en samtale mellem aspiranten og dennes forældre og skolens idrætsskolekoordinator og kommunens idrætsskolekoordinator. Hvis der er indstillet flere elever end der er pladser til i denne idrætsskole, kan der finde en yderligere frasortering sted efter skolesamtalen. Vi gør opmærksom på, at det ikke foregår på helt samme måde i alle elitekommuner.

Iagttagelse og vurdering af fodboldkompetence og commitment

De fodbold drenge, der aspirerede til at komme i idrætsskole, mødte op til prøvetræning en råkold februar morgen klokken 7:45. Der var indskrivning i klubbens omklædningsrum hos kommunens idrætsskolekoordinator frem til klokken 8:00. Han orienterede kort drengene om, hvad der skulle foregå, og opfordrede dem til at få det bedste ud af træningen og gå til den. Han fortalte også, at de ville få besked, om de var blevet optaget i løbet af ugen. Derefter overdrog han ansvaret til tre trænere fra fodboldklubben. Den ene forestod selve øvelserne, den anden var U12 træner og leder af klubbens talentskole og den tredje var talentchef i klubben.

Selve prøvetræningen foregik i let regn og varede knap to timer. Den bestod af en serie af øvelser, der skulle danne grundlag for at vurdere drengenes tekniske fodboldkompetencer:

1. teknikøvelser mellem kegler
2. pasningsspil på lille bane uden mål
3. overtalsspil mellem to små mål
4. skud på mål
5. fodboldkamp mellem to store mål

Der var i alt 14 drenge, der havde ansøgt om optagelse i idrætsskolen heraf to drenge, der i forvejen gik på idrætsskolen (i en almindelig klasse), og to drenge som ikke i forvejen spillede i klubben. Under teknikøvelserne var der en dreng, der begyndte at humpe. Han blev først sendt til at løbe rundt om banen og derefter blev han sendt hjem. De to trænere og idrætsskolekoordinatoren tog noter undervejs og småsnakkede om deres observationer.

Det der foregår her forekommer umiddelbart upåfaldende. Det er en optagelsesprøve, der er sat op til at teste drengenes teknik, så trænerne kan vurdere deres øjeblikkelige kompetenceniveau. Det taler helt logisk ind i den præmis, at kompetenceniveauet er udslagsgivende for om en spiller har talent eller ej, og derfor også om han skal indstilles til optagelse i idrætsskolen. Men ud fra den præmis, så er prøvetræningen næsten overflødig, fordi trænerne kender langt de fleste spillere ret godt i forvejen. Den pågældende klub har nemlig, som mange andre klubber, oprettet en talentskole, som samler de bedste spillere op fra omegnsklubberne. De starter en stor gruppe af U12 spillere, der i løbet af et år bliver set an, så der til sidst kan sammensættes en trup med de bedste spillere. Det er fra denne trup, at klubben indstiller de fleste aspiranter. Det er faktisk kun et par spillere, der kommer udefra, som de reelt har brug for at se i aktion.

Idrætsskolekoordinatoren fortalte også, at man har ændret indstillingsproceduren fra åbent optag, hvor alle kendte som ukendte spillere med ambitioner i princippet kunne stille op til prøvetræning, til at det nu går via klubberne. *Så nu er der mere styr på dem*, som han sagde. Så formålet med prøvetræningen skal søges nogle andre steder. For det første er det vigtigt, at optagelsen til idrætsskolen finder sted på en måde, som spillerne (og alle andre) oplever som fair, og for det andet så handler prøvetræningen om at bibringe aspiranterne en kropslig erfaring med at møde op til morgentræning tidligt om morgenen i al slags vejr. I den forstand var vejret med dem. Prøvetræningen gav således spillerne en mulighed for at vise, om de har commitment. Denne tese blev kraftigt understøttet af observationerne på det efterfølgende møde, hvor der blev lagt meget vægt på at lodde drengenes commitment.

Proceduren for bedømmelsen af spillerne blev ridset op af kommunens idrætsskolekoordinator. Ansøgerne skulle placeres i tre kategorier. Kategori 1 med de drenge, som de var helt sikre på; kategori 2 med dem, de var i tvivl om og kategori 3 med dem, der skulle afvises.

Derefter gennemgik de listen med de 14 drenge. Det var gennemgående talentchefen, der lagde for, hvorefter U12 træneren, der kendte drengene bedst, supplerede.

Idrætsskolekoordinatoren havde rollen som sekretær og noterede trænerens indstillinger ned på sin pc. I realiteten blev både aspiranter, der havnede i kategori 1 og 2 indstillet til idrætsskolen. Idrætsskolekoordinatoren forklarede, at der kunne være noget, der skulle tages op ved skolesamtalen med enkelte af 2'erne. Det var kun 3'erne der blev definitivt afvist på dette møde. Dem, der blev afvist, kunne ringe til U12 træneren for at få feedback på afgørelsen, hvis de ønskede det. De øvrige ville blive inviteret til en skolesamtale sammen med deres forældre ugen efter med idrætsskolekoordinatoren på skolen og kommunens idrætsskolekoordinator. Af skemaet fremgår det, hvordan de fjorten spillere blev fordelt i de tre kategorier. Derudover er der en kategori med dem, som bedømmerne ikke var i stand til at vurdere.

Kategorisering af ansøgere til idrætsklassen – fodbold i casekommune			
Kategori 1	Kategori 2	Kategori 3	Kan ikke vurderes
Mathias (k & c) Jon (k & c)	Malthe (c) Palle (c) Jeppe (k) Didrik (c) Patrick (c)	Ralf (k) Elif (k) Kasper (c) August Mehmet	Dario Hjalte
k=kompetencer c=commitment			

Når Dario og Hjalte havner i den fjerde søjle i modellen ovenfor, så er det fordi trænerne ikke har kunnet vurdere deres talent. Dario var den dreng der blev skadet under prøvetræningen. Hjalte er kommet et år senere i skole end de øvrige og skal derfor vurderes sammen med U15 spillerne, for at de kan få et retvisende indtryk af, hvor god han er.

Helt generelt er det udøverens commitment og tekniske fodboldkompetence i en eller anden kombination, der ligger til grund for vurderingen af spilleren. De to spillere i den første søjle får en positiv vurdering på begge dele. De har både gode fodboldtekniske kompetencer og vurderes at være committede til elitefodbold. I anden kategori halter det på den ene af parametrene. De vurderes enten at mangle nogle fodboldkompetencer eller også er deres commitment ikke tilstrækkeligt. I fire af tilfældene er det kompetencerne, det kniber med, hvorimod deres commitment er tilstrækkeligt. I kategori tre er det lige omvendt. Her er det deres commitment, der gennemgående er utilstrækkeligt. Kun Kasper vurderes at være committed til elitefodbold, men hans fodboldtekniske kompetencer er derimod meget mangelfulde. Samlet set tegner det et billede af, at bedømmerne lægger mest vægt på spillernes commitment, hvorimod det er mindre afgørende om spillene er teknisk veludviklede på optagelsestidspunktet. Jeppe er undtagelsen, der bekræfter reglen. Han får lov til at gå videre, selvom han mangler noget commitment. Ham vender vi tilbage til. Først skal vi se på, hvad bedømmerne betragter som commitment, og hvordan det bliver adgangsgivende til idrætsklassen.

Malthe kommer fra en omegnsklub. Han har derfor ikke været med inde omkring talentskolen og modtaget træning på højt niveau. Trænerne vurderer på baggrund af prøvetræningen, at selv om *han tager sig nogle lange pauser, så er han committed*, hvilket giver ham adgang til idrætsklassen. Palle har gået på talenthold, men talentchefen er mere i tvivl om, han har de kvaliteter, der skal til. Han anfører, at Palle har store problemer med tempoet, han er derfor tilbøjelig til at sige nej. U12 træneren trumfer imidlertid med ”commitmentkortet”. Hans siger, at *Palle træner godt, og hans træningsparathed er ok*. Og det bliver afgørende for, at han går videre. Selvom Kasper ikke kommer ind, så er han måske den der tydeligst demonstrere, hvor meget commitment betyder i den samlede

vurdering af spillernes talent. Hans tekniske kompetencer vurderes nemlig som meget mangelfulde: *Han er teknisk udfordret på boldfærdighed. Han er motorisk udfordret og har svært ved at foretage vurderinger i højt tempo. Han kan ikke orientere sig, fordi han bruger for mange kræfter på bolden.* Til trods for disse eklatante svagheder, der henviser ham til gruppe tre, så beslutter de at *holde øje med ham*, fordi han er *en terrier*. *Han er villig til at træne som en gal.* Så alene i kraft af hans udtalte træningsvillighed får han mulighed for at søge ind igen i 8. klasse. Lige omvendt går det for Ralf, der bliver beskrevet som en teknisk dygtig spiller med taktisk flair. Men fordi trænerne er i tvivl om, han kan træne hårdt nok, og fordi de heller ikke mener, at han har den nødvendige træningsparathed, så bliver han kategoriseret som en 3'er. August bliver også placeret i gruppe tre. Han er ligeså teknisk udfordret som Kasper, men uden hans ekstreme træningsvillighed til at kompensere for sin manglende teknik. Så ham afviser de uden tøven. Commitment udledes således af udøvernes villighed til at træne hårdt. Det valoriseres positivt at træne som en gal eller som en terrier. Hvorimod det er tegn på manglende commitment ikke at træne hårdt nok.

Det ser ud som om, der er bygget noget elastik ind mellem fodboldkompetencer og commitment, men den virker øjensynligt kun den ene vej. Det er tilsyneladende kun commitment, der kan opveje manglende teknik, hvorimod et højt teknisk niveau ikke ser ud til at kunne kompensere for manglende commitment. Logikken synes at være den, at en spiller med et relativt lavt kompetenceniveau på optagelsestidspunktet gennem hårdt arbejde stadig kan nå at realisere sit potentiale. Hvorimod et højt kompetenceniveau på optagelsestidspunktet er fint, fordi det klart indikerer, at der er et potentiale til stede, men det kan ikke stå alene, fordi kompetencerne ikke er færdigudviklede. De skal endnu udvikles over mange år, inden spilleren er færdigudviklet, og det kræver commitment. Hvis det er rigtigt, at der handles ud fra en sådan logik, så ser det ud til at fodboldkompetencer behandles som noget, der kan læres, hvorimod commitment behandles som noget essentielt og iboende den enkelte udøver. Idrætsskassen kan derfor godt hjælpe idrætsleverne med at udvikle deres fodboldkompetencer, men commitment skal spilleren selv mobilisere. Det er et psykologisk anliggende, som kun i særlige tilfælde kan udvikles pædagogisk (se dog Martindale et al. 2007 der i en undersøgelse af toptrænere peger på, at de anser commitment som noget der kan udvikles).

Commitment som noget man gør sammen

I det næste afsnit vil vi skifte perspektiv og forfølge antagelsen om, at commitment ikke er et psykologisk anliggende men et socialt og relationelt anliggende. Vi vil analysere nogle af de spillervurderinger, hvor commitment overskrider det individuelle niveau og træder frem som en kraft, der er distribueret mellem flere personer i idrætsskassen.

Den første vurdering, vi vil se på, drejer sig om Elif. Han bliver karakteriseret som en spiller, *der godt kan være med rent sportsligt*. Men bedømmelsesudvalget er i tvivl om, han kan

indgå i en elitekultur. Han melder ikke afbud og møder ikke op til træning. Dertil kommer, *at han går med de forkerte mennesker i øjeblikket*. Så problemet er med andre ord, at han er committed til anden side og til og med til et aktør-netværk, der har nogle praksisser, der vurderes at være uforenelige med at dyrke elitesport. Det gælder fx at ryge og lave ballade, som man ikke tolererer i fodboldklubben. De diskuterer også, hvad der skal til for, at Elif vil kunne committe sig til fodbold i stedet for den gruppe, han går med nu. De mener, at man skal finde en person i familien, der kan bakke ham op i at vælge at satse på fodbolden i stedet. Den diskussion, der udspiller sig om Elif, er interessant, fordi den peger på, at commitment er relationel. Der er nogen (forkerte), der har committet sig til Elif, og som Elif har committet sig til, og der er nogle (andre) der ikke har committet sig til Elif, nemlig familien: *han har ingen opbakning hjemmefra*. Det tydeliggør dermed også, at det ikke kun er Elif, der har et commitment problem. Det har både hans familie, den gruppe af kammerater, som han går med og idrætsklassen. Idrætsklassen ønsker tydeligvis ikke at committe sig 100 pct. til Elif, selvom han har et sportsligt potentiale. Der aftales derfor et forløb, der har til hensigt at opbygge hans commitment over tid. Han får en form for "betinget optagelse", hvor han får et halvt år (frem til sommerferien) til at bevise, at han kan være i en idrætsklasse. I så fald vil han kunne komme ind i 7. klasse.

Vurderingen af Jeppe er også interessant, fordi han i modsætning til Elif kommer ind selvom bedømmerne er enige om, at han mangler noget gejst. *Han mangler noget udstråling; noget x-faktor*, siger de. Det er et signalement, der rejser tvivl om, Jeppe nyder at spille fodbold. Enjoyment er som nævnt en af de determinanter, der er bestemmende for graden af commitment. Hvis en spiller ikke nyder at spille fodbold, så siger teorien at han/hun risikerer at miste engagementet i fodbold før eller siden. Det der overbeviser bedømmerne om alligevel at satse på Jeppe er, at hans storebror Niels, der allerede går i idrætsklasse, fik gejst af at komme ind i elitemiljøet. Man antager derfor, at Jeppe vil gennemgå den samme positive udvikling og få gejst og x-faktor hen ad vejen. Idrætsklassen tildeles i dette tilfælde en form for aktørstatus, der kan ændre udøvernes psykiske tilstand. Når man sammenholder vurderingen af Jeppe med vurderingen af Elif, så er det relevant at spørge, hvorfor idrætsklassen vælger at committe sig til Jeppe, når de ikke ønsker at committe sig til Elif? De er begge teknisk ok, men mangler commitment. Den mest iøjnefaldende forskel på de to er, at Jeppe har nogen, der bakker op om hans engagement i elitesport, mens Elif er *helt på egne ben*, som bedømmerne udtrykker det. Opgaven med at integrere Elif i en idrætsklasse er større, fordi han først skal ud af et stærkt aktør-netværk på gaden, og ind i et nyt, der bakker op om hans idrætsdeltagelse. Selvom det antageligt ville beslaglægge mange ressourcer, så kunne det altså godt styrke Elifs commitment til fodbold at blive optaget i idrætsklassen. Det er idrætskoordinatorerne – både i forvaltningen og ude på skolen – godt klar over, men de vurderer, at Elifs adfærd kan forekomme truende og dermed skræmme andre væk. Derfor vælger de at værne om idrætsklassen som elitemiljø for de øvrige idræts elever.

Så hvad er det, der foregår under denne del af optagelsesforløbet? Der er opsat en prøvetræning for at teste ansøgernes fodboldtekniske kompetencer. Men til den efterfølgende samtale, hvor den sportslige bedømmelse finder sted, tales der mindst lige så meget om spillernes commitment. Det italesættes som en egenskab nogle spillere har og som andre mangler. Hvis spillerne vurderes at mangle commitment til elitefodbold, så er det med en enkelt undtagelse diskvalificerende. Kun Jeppe kommer igennem uden gejst, fordi hans bror har vist, at gejsten kan tændes af at komme ind i et elitemiljø. Selvom det er ansøgernes commitment, der tales om, så viser vores materiale at mødet ligeså meget handler om, hvem fodboldklubben ønsker at committe sig (stærkere) til de næste tre år. Optagelsen i idrætsklasse indebærer en tilkendegivelse fra klubbens side af, hvilke spillere de tror på og ønsker at satse mere på i de næste tre år. At commitment beror på etableringen af en relation fremgår af, at det ikke er tilstrækkeligt, at den ene part ønsker at engagere sig i elitefodbold. Der opstår fx en diskussion om hvorvidt det er en god idé at optage både Palle og Didrik. Det skyldes at trænerne mener at de er for ens, og derfor kommer til at spille på de samme pladser. Selvom de begge er blevet kategoriseret som 2'ere (dvs. vurderet til at have commitment), så er det altså ikke sikkert at klubben vil engagere sig i at udvikle dem begge, fordi de kun skal bruge den ene. Det fremgår af materialet, at bedømmerne i nogle tilfælde er villige til at arbejde med at udvikle engagementet og i andre tilfælde ikke ønsker at gå ind i sådan et engagementsopbyggende forløb. I Elifs tilfælde er man forbeholden. Der bliver derfor lagt op til, at der skal være et pædagogisk forløb med en vis distance til idrætsklassen. Det indebærer, at han i en periode kan træne med U13-holdet uden at gå i idrætsklassen. Der er andre, der bliver henvist til at forblive i miljøet og søge ind igen i 8. klasse. Til dem sender bedømmelsen et signal om, at klubben ikke er parat til at engagere sig i deres udvikling i helt samme grad som til idrætsklasseeleverne. Hvis de vil ind skal de udvise en større grad af commitment og/eller udvikle deres fodboldkompetencer for at overbevise klubben om, at de er commitment-værdige.

Når man betragter commitment som noget, man gør sammen, så ser man, at der bliver opereret med forskellige grader af commitment mellem klubben og spillerne. Talentakademiet for de bedste U12-spillere er en aktør, der knytter nogle udvalgte spillere fra alle kommunens klubber til eliteklubben. I løbet af et år reduceres denne gruppe spillere som nævnt til en trup, som qua navnet "Talentakademiet" bliver betragtet som talenter. Herfra er der så nogle spillere, som indstilles til prøvetræning og efterfølgende optagelse i idrætsklasse. Der tilføres flere ressourcer til disse spillere, hvilket kan tages som udtryk for at klubben øger sit commitment til dem. Nogle kategoriseres som 1'ere. Det er ofte dem, der får lov til at træne op ad og som i øvrigt er sikre på at starte inde, når der spilles kamp. Det er de spillere, der indgår i de tætteste relationer til klubben. Selve optagelsesprøven er kun første skridt på vejen til at opbygge og uddybe et commitment mellem idrætseleven og idrætsklassen. Nu vil vi se nærmere på optagelsessamtalen, hvor

dette commitment udvides og formes yderligere.

Udvidelse og efterprøvning af commitment

En uge senere bliver de udøvere, der er blevet indstillet til optagelse i idrætsklassen, inviteret til en samtale på skolen. Ved den samtale er skolens idrætskoordinator til stede sammen med idrætskoordinatoren fra kommunen. Udøverne møder op sammen med en eller begge deres forældre. Vi har fået lov til at være til stede under samtalerne med de fodbold drenge, vi overværede under prøvetræningen. Det giver os mulighed for at observere, hvordan commitment bliver praktiseret under skolesamtalerne. Vi har tidligere argumenteret for, at det er ved denne samtale, at de kommende idræts elever for første gang møder talentprogrammet som en kombination af skole og sport (Olesen et al. 2015). Det kommer til syne for dem gennem den dagsorden idrætskoordinatorerne har for samtalen. Ansøgernes tekniske fodboldfærdigheder er ikke et punkt på denne dagsorden. Det er blevet afklaret ved prøvetræningen. Samtalen koncentrerer sig derimod overvejende om at afstemme forventningerne til de kommende idrætslevers commitment. For det første er talentudviklingsnetværket blevet udvidet med skolen som aktør, hvilket betyder at objektet for udøvernes commitment bliver udvidet til både at omfatte sport og skole. Idrætskoordinatorerne er derfor meget interesserede i at afklare om udøverne også er parate til at committe sig til skolen i sin totalitet. Det vil sige idrætsklassens faglige krav, skolens demografiske sammensætning samt skoledistriktets sociale belastninger. For det andet ønsker idrætskoordinatorerne at afklare om ansøgerne aktivt har committed sig til elitefodbold eller om de er blevet committed af klubben. De synes, *det kan være lidt svært at se, hvor fodbold drengene selv er i det, fordi klubben vil en hel masse med dem*. De interesserer sig med andre ord for om der er tale om et gensidigt engagement.

Samtalerne tager ca. 15 minutter og følger nogenlunde det samme forløb (jf. Nielsen et al. 2015). Idrætskoordinatorerne stiller nogle spørgsmål, som den kommende idræts elev og hans forældre skal svare på:

- Hvilke tanker gør ansøgeren sig om at skifte skole?
- Kender ansøgeren nogen, der går i idrætsklasse nu?
- Hvordan forholder forældrene sig til at deres barn vil i idrætsklasse?
- Hvad er ansøgerens drømme med fodbold?
- Hvordan går det på den gamle skole fagligt og socialt?
- Hvordan forholder ansøgeren sig til at skulle have en tæt pakket hverdag?
- Kender familien til skolen og distriktet?
- Hvordan gik prøvetræningen?

Lad os se nogle eksempler på, hvordan ansøgerne demonstrerer, at de ikke blot er villige til at committe sig til fodbold, men til kombinationen af skole og sport. Når idrætskoordinatoren spørger, hvilke tanker Patrick gør sig om at skifte skole, så svarer han,

at det er nyt og spændende. Han kommer nok til at savne nogen fra sin klasse, men han er den eneste, der spiller fodbold, så der er ikke så meget at lave i frikvartererne. Så han synes, at han er alene med sine sportslige ambitioner. Med det svar demonstrerer Patrick, at han er parat til at løsne det sociale bånd, han har til vennerne i den gamle skole, for at knytte et bånd til en ny skole for at få indfriet sine sportslige ambitioner. Han er bevidst om, at der er en omkostning forbundet med det, men den er han villig til at betale for at få plads i et talentudviklingsnetværk. Han er altså opsat på at foretage et sportsligt commitment. Det understreges yderligere af hans svar på, hvad han drømmer om at opnå med fodbolden, hvor han svarer, at han gerne vil på landsholdet. *Han vil kæmpe og tro på det.* Heri ligger der et klart commitmentsignal om, at han er klar til at yde en vedvarende indsats for at nå sit mål. Herefter bliver han afkrævet svar på, hvor stærkt hans engagement i skolen er. Skolens idrætskoordinator indskærper, *at det vigtigste er og skal være skolen. Det ene må ikke halte på baggrund af det andet.* Denne meget brugte formulering i idrætsskolerne kalder på at idræts eleverne skal demonstrere, at de har et ligeså stort commitment til skolen som til eliteidræt. Lad os se hvordan det foregår. Idrætskoordinatoren spørger Patrick, hvordan han oplever at gå på sin nuværende skole. Patrick forklarer, *at man lærer meget lidt ad gangen på hans nuværende skole. Han kunne godt tænke sig at udvikle sig lidt mere, for han synes ikke, at han er så god nu.* Med det udsagn demonstrerer Patrick, at han også gerne vil udvikle sig fagligt. Han siger ikke, at han vil være den bedste, men han vil gerne være bedre. Idrætskoordinatoren er dog ikke helt tilfreds med det svar, fordi det ikke stemmer helt overens med den indstilling han har modtaget fra Patricks nuværende lærer. Så derfor udfordrer han Patrick ved at sige: *Din lærer skriver at du arbejder godt, men elevplanen siger, at du arbejder lidt useriøst. Så der er ikke helt overensstemmelse der.* Man kan sige, at idrætskoordinatoren med sit spørgsmål undersøger om Patrick kun siger, at han er committed til skolen eller om han også gør commitment i praksis. Patrick forklarer, *at det skyldes, at han arbejder godt alene, men når de har gruppearbejde, så er han lidt useriøs.* Samtalen afdækker på den måde et punkt, hvor Patrick skal arbejde med at øge sit commitment for at leve op til idrætsskolens forventninger om dobbelt commitment.

Idrætsskolen bliver på ingen måde oversolgt. Tværtimod præsenteres tilbuddet på en måde, så ansøgerne opfordres til at tage stilling til om idrætsskolen med sin kombination af sportslige, faglige og sociale udfordringer er noget udøveren og dennes familie ønsker at engagere sig i. De skal blandt andet tage stilling til det skoledistrikt, som idrætsskolen ligger i. Det er nemlig et belastet kvarter med mange familier af anden etnisk herkomst end dansk. I denne del af optagelsesforløbet bliver rollerne således fordelt lidt anderledes end i den første del. I klubben så vi, at det var trænerne, der tog stilling til, hvem de gerne ville committe sig til, nemlig dem der allerede havde vist, at de var committede til eliteidræt. Eftersom skolen ikke har haft eleverne og deres forældre igennem et screeningsforløb på samme måde, så tjener samtalen til at afdække om de også har et

tilstrækkeligt commitment til skoledelen af idrætsklassen. Her fungerer elevplanerne som et vidnesbyrd om deres tidligere skoleengagement. De fleste samtaler forløber efter det ovenfor beskrevne mønster og det bliver tydeligt markeret, når ansøgeren ikke sender de rigtige commitment-signaler. Det gælder fx Jeppe, der ovenfor blev karakteriseret som en person, der manglede noget gejst. Det gælder ikke blot i forhold til fodbold, men i særdeleshed for hans forhold til skolen. Jeppe siger direkte, *at det er kedeligt på skolen*. Det er i denne sammenhæng ikke et passende svar, der signalerer commitment. Hans far forsøger derfor at modificere udtalelsen ved at sige, *at Jeppe ikke er kørt træt lige som Niels. Det er derimod fodbolden, der trækker*. Med denne præcisering forsøger Jeppes far, at overbevise idrætskoordinatorerne om, at Jeppes manglende engagement vil løse sig, når der kommer noget mere fodbold ind i hverdagen. Idrætskoordinatorerne er dog ikke helt overbeviste, og de prøver derfor at lodde hvor dybt hans manglende skoleengagement stikker. De spørger derfor, hvad der kunne være sjovere ved at gå i skole. *Flere idrætstimer*, svarer Jeppe. Det svar får idrætskoordinatorerne til at advare om, *at det er de samme fag han skal have på idrætsskolen, og der til kommer flere timer som følge af skolereformen. Så det bliver nogle lange dage*. Hans storebror holdes desuden frem som et godt forbillede, der har fået det boglige med. Presset holdes på Jeppe lidt endnu, hvor idrætskoordinatorerne forsøger at få Jeppe til at udpege andre fag han godt kan lide. Da han nævner Madlavning og Natur og teknik, synes det som om, de øjner en faglig interesse, som hans skoleengagement kan bygges på. Til sidst understreger hans forældre, *at det er Jeppe selv, der vil det, selvom det kan være svært at vurdere, hvor meget det er miljøet inde i klubben, der får dem til at ville det*. Samtalen med Jeppe viser tydeligt, at ansøgerne skal kunne mobilisere et dobbelt commitment for at kvalificere sig til optagelse. Det er vigtigt at understrege, at skolen ikke forventer, at de stræber efter at blive de dygtigste fagligt. Ambitionen om excellence gælder kun i forhold til sport. Men forventningen om, at idrætsleverne tager det seriøst og ønsker at lære noget, gælder i begge domæner. Positionen som idrætsskoleelev står med andre ord kun åbent for de aspiranter, der formår at fremstille sig selv som committede til både skole og sport.

Dobbelt commitment som obligatorisk passagepunkt til talentudvikling

Den særlige danske måde at kombinere idræt med skole gennem idrætsklasser kan i nogle tilfælde få den effekt, at en udøver ikke bliver en del af programmet, selvom vedkommende rent idrætsmæssigt er tilstrækkeligt kvalificeret. Under det optagelsesforløb, som vi har analyseret her, er der to drenge, der falder fra, fordi talentudviklingen har en skolekomponent, der også kræver commitment. Den ene er Malthe, der er blevet kategoriseret som 2'er til prøvetræningen. Han afstår selv fra tilbuddet, fordi han ikke er parat til at skifte skole. Hans far begrundet afslaget i en mail til idrætskoordinatoren i kommunen på denne måde:

Efter gode dialoger med vores søn er han nået frem til, at han ikke er klar til at starte op på nn-skolen. Malthe siger, at morgentræningen var helt fantastisk, og han nød den. Malthe mener ikke selv, han er klar til at skifte skole. Han trives, hvor han er nu og er tryk selv om han er fagligt udfordret og kæmper med dette. Han er ikke klar til at konfronteres med sin faglige svaghed, og føler derfor ikke han er moden nok til at starte op på en anden skole med andre klassekammerater.

I Malthes tilfælde er det skolen som aktant, der spænder ben for, at han kan engagere sig stærkere i at udvikle sit fodboldtalent. Det betyder, at han går glip af morgentræning og muligheden for at begynde at leve mere som en elitefodboldspiller. Den anden spiller, der falder på, at talentudviklingsnetværket er blevet forlænget med skolen som aktant, er Elif. Som beskrevet ovenfor, så er han fodboldteknisk dygtig nok til at begå sig på et U13 hold. Der bliver derfor lavet en særlig ordning for ham, der giver ham mulighed for at få morgentræning, mens han forbliver i sin egen klasse (på idrætsskolen). Selvom Elif også har vanskeligt ved at begå sig i fodboldklubbens elitemiljø, så kan man sige at idrætsskolen som samlet standard for talentudvikling ikke har gjort det lettere for ham, fordi de problemer, han har i skolen, nu også kommer til at stå i vejen for hans begyndende idrætsskarriere. Man kan spekulere over, om det havde været lettere for Elif at få adgang, hvis han havde været et indlysende talent i kategori 1. Det kan man få en indikation af ved at se på optagelsessamtalerne med de to bedste spillere på årgangen.

De to drenge, der blev kategoriseret som 1'ere af klubben kommer til samtalen med masser af selvtillid. Vi ser først på Jon og derefter på Mathias. Samtalen med Jon adskiller sig fra mønsteret på den måde, at familien udtrykker nogle meget klare forventninger til, hvad idrætsskolen kan gøre for at få idræt og skole til at spille sammen. De siger fx, *at det de blev hooked på er koblingen mellem idræt og skole. Det fungerer ikke så godt med dag-til-dag-lektier. Det kan være svært at få til at fungere.* De forventer altså, at lektier annonceres i god tid og tilrettelægges, så det ikke går ud over træningen. De oplevede ikke, at der var forståelse for, at Jon gerne ville træne meget på den gamle skole. Det forventer de, at der er på idrætsskolen. De tillader sig også at udtrykke kritik af skolen. De kender fx en anden dreng, der begyndte på skolen, men siden valgte at flytte tilbage til sin gamle skole igen. Her bliver rollerne vendt på hovedet i den forstand, at det er skolen der skal vise, at de kan løfte opgaven med at skabe et velfungerende elitemiljø, der kan holde på idrætseleverne. Det er med andre ord skolens ende af commitment-relationen, der bliver adresseret.

Den omvendte rolle fordeling træder endnu tydeligere frem under samtalen med Mathias og hans mor. Hans commitment bliver ikke udfordret, selvom der faktisk er flere anledninger til det. Derimod bliver idrætsskolen afkrævet svar på, hvordan de vil sørge for at rumme Mathias med hans særlige forudsætninger og individuelle behov. Ligesom de andre ansøgere spørger idrætsskolekoordinatorerne, hvorfor han vil skifte til en idrætsskole.

Han svarer med et enkelt ord *morgentræning*. Det slipper han ad sted med selvom andre ansøgere har skullet redegøre for, hvordan de har det med de øvrige fag. Mens andre ansøgere har skullet forklare, at de er parate til at foretage et nyt commitment, fordi enten lærerne eller klassekammeraterne ikke forstår deres prioritering af fodbold, så svarer Mathias, at han går i en god klasse, og at han har fodboldvenner i klassen. Her kunne idrætskoordinatorerne have spurgt, om behovet for at skifte klasse er stort nok. Når han ikke bliver udfordret på sit skoleengagement i modsætning til de andre ansøgere, så er det fristende at tænke, at det hænger sammen med at klubben meget gerne vil committe sig til Mathias, fordi han bliver betragtet som det største talent på sin årgang. Talentet er faktisk så stort, at han ironisk nok kommer skævt ind på idrætsskassen. Det skyldes, at han spiller med årgangen over ham selv i fodboldklubben. Det mener Mathias mor er en problematik, som idrætsskassen bør forholde sig til: *Mathias har altid spillet med dem, der er et år ældre end ham selv. Så han kommer ikke til at gå sammen med dem, han kender fra klubben*. Så Mathias kender ikke nogen af de spillere, han kommer til at gå sammen med i klassen. Den problematik søger idrætskoordinatorerne at imødekomme ved at åbne en attraktiv position i klassen op for ham: *Du kan blive én de andre kender og ser op til*. Den anden problematik, Mathias mor rejser, vedrører, hvad der vil ske, når de ældre drenge, hendes søn spiller sammen med, kommer i puberteten og begynder at vokse. Hun forklarer, at han er en særlig slags spiller (*Mathias er meget teknisk*), som måske kan have svært ved at begå sig i et meget fysisk betonet spil. Det har de dog ikke lige noget svar på. Derudover udtrykker Mathias mor, at han har brug for tryghed. Hun hilser det derfor velkomment, at skolen har lyttet til forældrenes ønske om, at der bliver etableret én samlet klasse for de nye idræts elever (i stedet for kombi-klasser, hvor idræts eleverne går sammen med almindelige elever). Mathias mor placerer ansvaret udenfor Mathias ved fx at sige, at *Mathias blev hentet ind til (klubnavn) for at spille med årgangen over ham*, i denne samtale er det altså ikke ansøgerens commitment, der problematiseres, men derimod hvad Mathias tilbydes at committe sig til. Det er idrætskoordinatorerne, der bliver udfordret på, hvordan de vil tilpasse aktør-netværket af skole og idræt til at imødekomme Mathias særlige behov. Vi antager, at det der vender tingene på hovedet er forestillingen om, at Mathias besidder et unikt talent, som talentudviklerne er særligt forpligtede på at pleje.

Commitment som engagementsopbygning

Vores analyse har vist, at både klub og skole handler ud fra en forståelse af commitment som en psykisk tilstand hos den individuelle udøver. Det er grundlæggende udøverens ansvar at mobilisere et stort engagement i eliteidræt og en ansvarlighed overfor deres egen skolegang. Materialet viser, at udøverne skal sende nogle entydige commitment-signaler for at overbevise trænere og idrætskoordinatorer om, at de skal have adgang til en idrætsklasse. Når vi vælger at betragte commitment som et socialt og relationelt

anliggende, så træder det frem at optagelsesproceduren ikke kun handler om at afprøve udøverens eksisterende engagement i eliteidræt. Det handler også om elitesportens engagement i udøveren. Engagement viser sig at være noget, der bliver gjort gennem optagelsesforløbet, som en udvidelse, uddybning eller intensivering af relationen mellem træner, talentchef, idrætsskole, udøver og dennes forældre. Hertil kommer at relationen bliver mere kompleks, fordi skolekomponenten i en idrætsklasse også bliver gjort til et spørgsmål om engagement. Vi foreslår derfor at optagelsesforløbet betragtes som engagementsopbygning eller engagementsudbygning af en allerede eksisterende relation mellem to eller flere aktører. Hvis man betragter idrætsklassen som en samlet aktør, så viser analysen, at den har lettere ved at opbygge engagement med nogle typer af udøvere end andre. Det drejer sig om dem, der genkendes som meget committede til både eliteidræt og skole – dvs. at de udviser dobbelt commitment – og dem der allerede er godt forankrede i et eliteidrætsnetværk, og som ikke samtidig er indrullerede i konkurrerende aktør-netværk, der gør krav på deres engagement. I forhold til de enkelte aspiranter, så er idrætsklassen en makro-aktør. Det er derfor hovedreglen, at det er idrætsleverne, der må tilpasse sig idrætsklassens standard for talentudvikling. Men i enkelte tilfælde ser udøvere forsøge at forhandle sig frem til individuelle tilpasninger af standardtilbuddet. I de to tilfælde, som vores materiale indeholder, har de allerede opbygget et stort engagement med en del af aktørerne i aktør-netværket – in casu fodboldklubben, der har kategoriseret dem som éttre – som ser ud til at styrke deres handlemuligheder overfor idrætsklassen, og derved sikre dem mere engagement fra de øvrige aktører i idrætsklassen. Det betyder dog også, at der er enkelte potentielle talenter, der har svært ved at passe ind i standarden og som derfor oplever at engagementet til eliteidræt svækkes gennem optagelsesforløbet. For så vidt det skyldes, at de ikke har tilstrækkeligt talent forstået som fodboldteknisk niveau og potentiale kan man sige, at det er en del af elitesportens logik, men hvis det skyldes, at engagementet tager form af andre forhold i idrætsklassen fx relateret til skoledelen, optagelsestidspunktet, klubbens behov for bestemte spillertyper o.l. så kan det være et problem. Vores perspektiv på commitment som engagementsopbygning lægger op til, at man holder øje med alle de forskellige faktorer, der spiller ind på tilblivelsen af de kræfter, der knytter og løsner forbindelserne mellem udøvere, trænerne, forældrene, koordinatorene m.fl. i et talentudviklingsmiljø.

Kapitel 5

På vej mod eliten ad et dobbelt udviklingsspor

I dette kapitel har vi fokus på idræts elevernes møder med hybrid, og de betydninger den har for deres udviklingsmuligheder indenfor såvel idræt som uddannelse mens de går i folkeskole. Vi ser også på forskellige måder at praktisere dualiteten uddannelse og idræt på, som hybrid gør mulig.

EMPIRIBOKS

KAPITLET ER BASERET PÅ DATA FRA SURVEY 1 OG VORES INTERVIEW MED IDRÆTSELEVER SAMT OBSERVATIONER FRA VORES FELTARBEJDE.

Vi har i kapitel 3 uddybende behandlet aktørernes forskellige interesser og nogle af de centrale kontroverser, der knytter sig til idrætsklassen som hybrid. I dette kapitel vil vi se nærmere på, hvordan idræts eleverne møder hybrid som en aktør i deres tilblivelsesprocesser. Vi har fokus på, hvordan idræts eleverne oplever, at idrætsklassen og dens tilbud adskiller sig fra et ordinært skoletilbud med henblik på at få belyst, hvad hybrid betyder for idræts elevernes hverdag og tilblivelsesprocesser i skole og elitesport.

Forandringer ved at gå i en idrætsklasse – bedre forståelse og mulighed for at dyrke eliteidræt

Når vi taler med idræts eleverne omkring, hvad de har oplevet er de største forandringer fra den tidligere skolegang ved at gå i en idrætsklasse, fremhæver de ofte, at der i idrætsklassen udvises større forståelse for, at de prioriterer idræt, end de tidligere har oplevet blandt klassekammerater og lærere. Samtidigt peger de som oftest på, at de med optagelsen i idrætsklassen har fået adgang til bedre trænings- og udviklingsmuligheder og derigennem øget deres træningsmængde. For mange er det i første omgang adgangen til to ekstra morgentræninger, der har øget deres træningsmængde og som har været med til at udvikle dem og deres talent – også fordi der i morgentræningen har været mulighed for at fokusere mere på deres individuelle udvikling, end de oplever det er tilfældet i den ordinære klubtræning, som fokuserer på holdets muligheder. Det øget fokus på teknik og individuelle færdigheder i morgentræningen fremhæves især af de udøvere, der dyrker holdsport. Årsagen til at det i højere grad fremhæves af de udøvere, der dyrker holdsport hænger formentligt sammen med, at der er udøvere indenfor individuelle idrætsgrene, som har morgentræning sammen med udøvere fra andre idrætsgrene, mens det for holdsportsidrætsgrene som regel er et idrætsgrensspecifikt tilbud.

En del udøvere peger desuden på, at de i relation til idrætsklassen har skiftet klub. Her peger flere på, at de har oplevet idrætsklassen som et tilbud om en samlet pakke, hvor de både fik et skoletilbud og et tilbud om adgang til et bestemt talentudviklingsmiljø. Dette

gør sig udpræget gældende for de holdsportsidrætsgene, hvor samarbejdet om idrætsskassen indenfor en idrætsgren sker i regi af en bestemt klub, og hvor der er mange forskellige klubber i lokalområdet, som de unge tidligere har kunnet dyrke deres idræt i. Dette er blandt andet tilfældet indenfor fodbold. Værd at bemærke er der lokale forskelle på, hvordan klubber indenfor de forskellige idrætsgrene indgår i og samarbejder om hybridens morgentræning.

Trods lokale forskelle i aktør-netværk og variation i idrætselevernes syn på idrætsskassen, giver idrætseleverne generelt udtryk for, at idrætsskassen har været adgangsgivende til mere og bedre træning. Samtidigt fremhæver idrætseleverne, at hybriden også tilbyder dem en identitet som talenter i den forstand, at de med idrætsskassen får mulighed for og legitimitet til at prioritere og committe sig til eliteidrættens talentudvikling. Idrætseleverne peger da også næsten alle som en på, at de har fået bedre muligheder for at dyrke idræt på et højt niveau. I survey 1 tilkendegav 96 pct. af idrætseleverne, at de gennem idrætsskassen har fået bedre mulighed for at dyrke deres idræt. Det er et tegn på, at den sportslige del af hybridiseringen mellem sport og skole lykkes.

Giver hybriden idrætseleverne bedre mulighed for skolegang?

Når vi ser nærmere på, hvorvidt idrætseleverne også oplever, at de har fået bedre muligheder for at passe deres skolegang ved at skifte til idrætsskassen, får vi et mindre entydigt positivt svar. I survey 1 tilkendegav 43 pct. af idrætseleverne, at de på dette punkt oplever en positiv effekt af at gå i en idrætsskole, mens 32 pct. ikke oplever, at de har fået bedre muligheder for at passe deres skole. Vi kan ikke vide, om det er fordi situationen er den samme som på deres gamle skole eller endda dårligere. Endeligt svarede 26 pct. ved ikke på spørgsmålet. Det kan skyldes, at det er et svært spørgsmål at besvare for idrætseleverne, eftersom det er svært at sammenligne før og nu, da kravene til det skolefaglige er større i udskolingen, og sammenligningsgrundlaget for de fleste elever er skoleerfaringer til og med 6. klasse på deres tidligere skole. Ud fra vores kvalitative interview med idrætselever er der imidlertid også mange idrætselever, som oplever, at det er svært at svare entydigt på, fordi de på den ene side har fået fleksibilitet gennem idrætsskassetilbuddet, blandt andet i relation til muligheder for at tilpasse deres afleveringer og lektier til deres sport, hvis de fx er på tur med landsholdet eller klub, mens de på den anden side bruger mere tid på idrætten og derfor har færre timer til rådighed for skolearbejdet. Skolearbejdet har ikke en mindre central rolle i idrætsskassen, men ser nærmere ud til at blive forstærket af de udtalte forventninger blandt alle hybridens aktører om, at idrætseleverne både passer deres skole og deres sport. I den forstand er det også et andet set-up omkring deres skolegang, hybriden tilbyder, end hvad de fleste elever har været vant til på deres gamle skole. I surveyundersøgelsen er det interessant, at de unge, der dyrker ishockey (51 pct.) og især svømning (63 pct.) var mest tilbøjelige til at angive, at de har fået bedre mulighed for at passe deres skole. Det kan hænge sammen med, at

svømning har de idrætsudøvere, der bruger flest timer på deres sport og har færrest timer til lektier, og derfor sætter størst pris på forståelse og fleksibilitet overfor, hvornår og i hvilket omfang, de skal aflevere opgaver og lektier. En tolkning i forhold til ishockeyspillerne kan være, at de tydeligt oplever, at der både i og omkring idrætsklasserne gøres en særlig indsats for at støtte dem i deres skolegang. Indenfor ishockeysporten har der i forbund og klubber været særligt stort fokus på, at ishockeyspillere også får kvalificeret sig skole- og uddannelsesmæssigt. Vi kan tale om, at hybridens generelle effekter forstærkes af ishockeysportens aktører.

Hybriden indvirker på idræts elevernes råderum over deres hverdagsliv

Når idræts eleverne skal pege på noget, der er vanskeligt ved at være del af hybriden, er det som regel den pressede hverdag, de har fået, hvor sport og skole optager det meste af deres vågne tid:

At det er en meget hård hverdag med meget træning og der er heller ikke voldsomt meget tid til andet end skole og sport. (Idræts elev 8. kl.)

Især i begyndelsen oplever mange idræts elever, at det er et voldsomt spring fra tidligere med den meget træning. Flere fortæller, hvor trætte de har været i begyndelsen. Udover at de er begyndt at morgentræne, er der også en del idræts elever, som oplever, at der er skruet op for træningsmængden i deres klub. De lærere og trænere, der er knyttet til idrætsklasserne, kan også berette om, at eleverne fra skolestart i 7. klasse og frem til efterårsferien er meget trætte og skal vænne sig til den større træningsmængde og de nye omgivelser. Mange idræts elever peger også på, at det gør det svært at få tid til at se gamle venner og familie:

Man har meget lidt tid til at se venner og bekendte fra "sit gamle liv" fordi at man prioriterer sin sport så højt. Man har heller ikke så meget tid til overs til fx fødselsdage, familieture, sammenkomster med venner og bare at være sammen med sine venner. (Idræts elev 9. kl.)

Der er således omkostninger forbundet med skiftet til en idrætsklasse, og de prioriteringer idræts elever skal foretage for at committe sig til hybriden. Mange idræts elever peger på, at de ikke har tid nok til at se deres venner udenfor klassen og idrætten. Men også i forhold til klassekammeraterne kan det være vanskeligt at have tid nok til sociale aktiviteter og samvær udenfor skoletiden – med undtagelse af de klassekammerater man eventuelt dyrker sin idræt sammen med. Dette er et større problem for de idræts elever, der dyrker en idrætsgren, hvor de er den eneste udøver. Indhugget i fritiden og nedprioriteringen af netværk udenfor sporten er sammen med de lange skoledage, transporttiden og den forøgede træningsmængde noget, der optager eleverne, når de skal pege på ting som er ulemper forbundet med at gå i en idrætsklasse. De fleste tilføjer

imidlertid, at det er et vilkår forbundet med deres valg og prioriteringer. Hybriden kræver idrætseleven fuldt ud. De skal kunne ofre – eller i hvert fald kraftigt begrænse den tid de bruger på – venner, fester, familiearrangementer og andre fritidsinteresser, fx deltagelse i anden idrætsgren. I den forstand kan man tale om at idrætsskassen tilbyder en tilblivelsesproces, der er dual og kun dual.

Hybriden skaber et udviklingsmiljø, hvor det er legitimt at være committet til idræt

Idrætseleverne peger i interview ofte på, at det at gå i klasse med andre, der også prioriterer idræt er en særlig styrke ved idrætsskassen. I udgangspunktet skaber idrætsskassen som hybrid en lighed mellem eleverne, fordi de alle forventes at tage del i talentudvikling indenfor deres idrætsgren. I survey 1 peger hele 94 pct. på, at det er en fordel. Både i surveyen og i interviewene giver idrætseleverne en række forklaringer på, hvorfor de ser det som en fordel. Mange peger på, at det fælles engagement i idrætten betyder, at der er en gensidig forståelse for og accept af de prioriteringer, der følger med et commitment til eliteidrætten. Fx nævnes det, at de i idrætsskassen får et fællesskab, hvor alkohol og fester spiller en langt mindre rolle end i andre klasser, og hvor det er legitimitet at sige nej til alkohol og kunne gå tidligt hjem fra fester eller lade være med at deltage. Idrætsskassen indvirker således på idrætselevernes fællesskab og orienteringer både i og udenfor sport og skole. Idrætsskassen ser ud til at tilbyde et fællesskab, hvor det er det intense engagement i eliteidrætten, der er omdrejningspunktet. I den forstand skiller idrætseleverne sig ud ved, at intensiteten i ungdomslivet ser ud til at opnås gennem andre midler end de gængse i andre ungdomsmiljøer: alkohol og fester.

Idrætseleverne peger også på, at det at gå i klasse med andre der dyrker idræt på højt niveau gør, at de bedre kan dele hinandens succeser og omvendt også støtte hinanden, hvis de fx har skader, eller hvis de ikke er blevet udtaget til kampe og stævner: *"Vi har forståelse for hinanden. Fx hvis man er ked af det over en tabt kamp, stævne, udtagelse eller lignende."* (Idrætselev 8. kl.). Mange idrætselever fortæller, at de lever med i hinandens op- og nedture, hvilket viser den intensitet, der også er forbundet med elitesport, hvor man både griner og græder sammen. Idrætsskassernes kobling til eliteidrættens ser således ud til at skabe fællesskaber, der giver eleverne mulighed for at kunne dele deres følelser omkring sportslige succeser og fiaskoer med deres klassekammerater. Det er imidlertid ikke alle idrætselever, der deler den oplevelse. I de kvalitative interview med idrætseleverne har vi også flere eksempler på, at længevarende skadesperioder og/eller det at miste status sportsligt kan gøre det svært for idrætselever at tage del i idrætsskassens fællesskab og/eller kan medføre, at de risikerer at få en mere perifer position i klassefællesskabet. Hybriden medfører, at klassefællesskabet i skolen også konstitueres på baggrund af elevernes positioner og status i sportens verden. I en ordinær klasse har elevernes samvær, andre netværk og fritidsaktiviteter i, mellem og

udenfor skolen ligeledes betydning for konstitueringen af et klassefællesskab, men i idrætsskassen er det særligt koblingen til elevernes netværk og aktiviteter i elitesporten, der spiller en betydningsfuld rolle. Fx har vi i feltarbejdet ofte oplevet engagerede snakke og diskussioner i klasserne af gårsdagens kampe eller af oplevelser, som udøverne har haft i relation til deltagelse i et stævne eller en tur med landsholdet osv.

Der er ingen tvivl om, at eleverne oplever idrætsskassen som en hybrid, der kobler deres idrætsengagement med deres skolegang. De fleste idræts elever anser det som en styrke ved hybriden, at der skabes sammenhæng mellem de forskellige domæner og deres duale tilblivelsesprocesser. Men som en idræts elev ganske præcist påpeger, er idrætsskassens kobling af elevernes skolegang og deres fritidsliv/idrætsengagement ensbetydende med, at trivselsproblemer i den ene sfære ikke kan isoleres fra den anden sfære:

Skole og sport bliver blandet meget sammen, trives du ikke det ene sted - trives du heller ikke det andet. (Idræts elev 9. kl.)

At være idræts elev fordrer, at idræts eleverne trives fagligt og socialt i skolen og sportsligt og socialt i eliteidrætten. Skolen er derfor nødt til at interessere sig for, hvordan eleverne trives i deres idræt, ligesom klubberne er nødt til at interessere sig for idrætsudøvernes trivsel i skolen.

Hybriden skaber plads til idrætstalenter i folkeskolen – men tager eliteorientering overhånd?

I den første surveyundersøgelse fik idræts eleverne også mulighed for med egne ord at beskrive de fordele og ulemper, de oplever ved skiftet til en idrætssklasse. Svarene om fordele ved idrætsskassen kredser alle om forskellige styrker ved det fællesskab, der er i idrætsskassen. Særligt bemærkelsesværdigt var det, at flere af besvarelsene påpeger den forskel, at idrætssklassernes fællesskab er mere rummeligt end det klassefællesskab, eleverne kommer fra, og at eleverne oplever, at der mange steder ikke har været forståelse for deres idrætstalent, og de prioriteringer udviklingen af deres talent kræver. Fx beretter en elev om, at fordelene ved idrætsskassen er:

At man har lov til at være sig selv – i modsætning til en normal folkeskoleklasse. Det føles som om, at man ikke dømmes på samme måde. Der er respekt for ens sport og man respekterer de andres. (Idræts elev 8. kl.)

Mens en anden peger på, at der i idrætsskassen er en legitimitet i at samvær efter skoletid må vige for træning:

Hvis man siger nej til, at man vil være sammen efter skole, fordi man skal til træning. Så er de andre 100 pct. ok med det – og det er rart. (Idræts elev 7. kl.)

Flere peger på vigtigheden af, at de som idræts elever er i et eliteorienteret miljø, hvor de ikke behøver at undskylde for deres fravalg og prioriteringer, da alle forstår hinanden på det punkt: *"Vi har alle en forståelse for hvor meget tid sporten stjæler (Idræts elev 9. kl.)"*. Desuden peger flere på, at der i idrætsskolerne også er forståelse for, at det er i orden at have ambitioner og ville være den bedste. Det at være del af hybriden idrætsklasse medfører, at ambitiøse og målrettede handlinger rettet mod at blive bedst er accepterede, hvor de ville risikere at fremstå som asociale i en almindelig folkeskoleklasse.

Mange beskriver den positive betydning af at være i et fællesskab, hvor der er fælles engagement, interesser og mål. Flere peger også på, at de anser det som positivt, at der er mange af idræts eleverne, som er *"konkurrencemennesker"*, fordi det gør, at folk presser hinanden og arbejder hårdere for at udvikle sig. Værdier fra eliteidrættens sfære ser således ud til at blive en del af idrætsklassens praksis. Dog er der også idræts elever, som påpeger, at konkurrencen mellem eleverne kan tage overhånd i klassen og skabe et for konkurrencepræget miljø: *"ALT skal være en konkurrence"* (idræts elev 8. kl.) og *"Alle vil være den bedste og prøver at fremstå som den bedste"* (idræts elev 9. kl.). Det er således ikke alle idræts elever, som ser det som ubetinget positivt, hvis elitesportens logikker kommer til at fylde for meget i idrætsklassens fællesskab. Det kan også være en ulempe. Andre idræts elever stiller spørgsmålstegn ved, hvor homogent et fællesskab idrætsklassen er, når de peger på, at der kan være en tendens til klikedannelser i idrætskolerne blandt dem, der dyrker samme sport: *"Dem der går til sporten sammen, går også sammen i skolen."* (idræts elev 8. kl.). Det gælder især de store idrætsgrene, hvor der ofte er mange elever, som dyrker idræt sammen. Derfor er det måske heller ikke så overraskende, at idræts elever, der dyrker fodbold og håndbold, er udpræget tilbøjelige til at føle sig som en del af klassens fællesskab. Selvom fællesskabet generelt er stærkt, og prioriteringen af idrætten er et omdrejningspunkt for klasserne og deres fællesskab, så har det formentligt en positiv effekt på fællesskabsfølelsen at være flere fra de samme idrætsgrene, som man deler interesse, og træningsliv og betingelser med – hvis man vel at mærke trives. Omvendt kan det være vanskeligere at være fuldt integreret i idrætsklassens fællesskab, hvis man er den eneste udøver indenfor en sport. I hybriden blander elitesportens fællesskaber sig også med skolens fællesskaber. Det er også erfaringen fra det samlede forskningsprojekts feltarbejde på idrætsskolerne, hvor flere idrætsklasselærere påpeger, at det kan være en udfordring at sørge for, at eleverne blander sig på tværs af idrætsgrene.

I hybriden møder idræts eleverne lærere med forståelse for eliteidrættens krav

Idrætskolerne ser generelt ud til at kunne tilbyde et fællesskab, hvor idræts elever oplever forståelse for, hvad det kræver at dyrke og prioritere idræt på et højt niveau. Det gælder ikke bare i relation til klassekammeraterne, men i høj grad også i relation til de lærere de har. 82 pct. af eleverne svarede i survey 1, at sammenlignet med deres tidligere skolelærere, har lærerne i idrætsklassen bedre forståelse for, hvad det kræver at være del

af elitesportens talentudvikling. I de kvalitative interview spiller lærere også en central rolle. Mange fortæller, at de er glade for deres lærere og for det engagement, de oplever, lærerne udviser i dem. Der er imidlertid også historier om lærere, som ikke udviser større forståelse eller tilbyder fleksibilitet, fx i forhold til afleveringstidspunkter for opgaver og lektier. Det er noget som idrætseleverne fremhæver som frustrerende, da det vanskeliggør at få skabt sammenhæng mellem skole og idræt, og fx betyder at de kan risikere at skulle sidde sent oppe for at få lavet lektier. Vi kan tale om, at disse lærere kun medvirker til at producere enstringet tilblivelses- og karrieremuligheder og ikke de duale muligheder, hybriden lægger op til. I den forstand afhænger det aktørskab, hybriden tilbyder idrætseleverne også af lærernes interesse for og erfaringer med elitesport, og hvorvidt de udelukkende ser sig som ansvarlige for folkeskolens undervisning, eller de også ser sig som ansvarlige for idrætsskoleklassens samlede set-up.

Idrætseleverne fremhæver vigtigheden af, at lærere er forstående overfor de krav, der stilles til dem både i skole og elitesport. Udover den praktiske betydning for elevernes muligheder for at passe deres skolearbejde, så forekommer det også vigtigt for idrætseleverne, at de oplever, at lærerne er interesserede i og har blik for deres liv udenfor skolen. Vi har da også i vores observationer i klasserne kunnet se, at lærerne udviser interesse for eleverne og fx spørger indtil, hvordan det er gået med en kamp i weekenden, eller hvordan det er gået, hvis de har været til et stævne eller på tur med landshold. Her møder idrætseleverne med andre ord hybriden. Der er i vores feltarbejde på skolerne også lærere, der giver udtryk for, at de er særligt opmærksomme på elever, der har vanskeligheder knyttet til deres sport, fx hvis de er skadede, eller hvis de har mistet deres plads på førsteholdet, da de oplever, det kan have stor betydning for elevernes deltagelse i idrætsskoleklassen og dens fællesskaber. Vi har flere eksempler på, at der er lærere som tager initiativ til at tale med klubberne om specifikke idrætselevers trivsel både i skole og sport. Lærerne påtager sig i disse tilfælde tydeligt et ansvar for idrætselevernes trivsel, der rækker udover deres snævre gerning som folkeskolelærere, og som medvirker til at understøtte hybridens virke.

Folkeskoleelev eller rollemodel: Idrætsskoleklassens balancegang mellem at behandle idrætselever som særlige eller lig andre folkeskoleelever

Hybriden har, som vi har behandlet i kapitel 3, været genstand for en del kontroverser, og idrætsskolemodellen har skullet spænde over forskellige interesser og hensyn. Et af de dilemmaer, der lokalt har skullet håndteres, handler om, hvordan idrætsskoleklassen og dens elever integreres i folkeskolen og dens fællesskaber. Set fra folkeskolens perspektiv kan det være problematisk, hvis idrætsskoleklasserne bliver små øer i skolen, hvor idrætseleverne lever deres eget liv i isolation fra de øvrige elever. Skolerne har derfor haft en interesse i, at idrætsskoleklasserne bliver godt integreret i de folkeskoler, der er udpeget til at rumme dem. Men på samme tid er det et centralt formål for idrætsskoleklasserne at være ramme om et

eliteidrætsmiljø, hvor eleverne deler en fælles indstilling til at dyrke sport på et højt niveau. Integrationen af idrætsklasserne må derfor ikke foregå på en sådan måde, at forskellen mellem idrætsklassemiljøet og miljøet i de almindelige klasser udviskes – eller i vores terminologi de-hybridiseres. I både surveyundersøgelse og feltstudier har vi afsøgt, hvordan idrætseleverne oplever fællesskabet med de andre elever på skolerne for at tage pejling af, om de oplever en forskel mellem dem selv og de andre elever, og hvad denne forskel i givet fald beror på.

Generelt peger idrætseleverne på, at de har et godt forhold til de øvrige elever og skoleklasser på skolerne men også på, at det er begrænset, hvor meget de har at gøre med dem. I både survey og interview beretter en del idrætselever om, at de øvrige elever ofte oplever dem som arrogante og privilegerede. Idrætseleverne giver udtryk for forskellige syn på, om de er udpræget privilegerede eller ej, men udtrykker generelt en bevidsthed om, at de adskiller sig fra de øvrige elever på flere punkter. De er opmærksomme på, at der er forhold som er anderledes ved at være idrætsklasseelev. Det gælder i særdeleshed muligheden for at morgentræne. En del peger i den forbindelse også på, at de oplever det som et privilegium, at der er i deres klub eller på skolen er fælles morgenmad efter morgentræningen. Det er et forhold, som dog ikke gør gældende i alle klubber/idrætsklasser. Flere peger også på, at der på skolerne arrangeres ekstra aktiviteter udelukkende for idrætselever, fx kurser om kost og ernæring, skadesforebyggelse og mental træning. Vi har allerede været inde på, at mange lærere udviser en interesse for idrætseleverne og deres liv i og udenfor skolen. Det er et forhold som flere idrætseleverne også fremhæver, når de skal identificere en forskel i relation til de øvrige elever, fx fortæller en elev:

Jeg synes det er fedt at være en sports elev, da vi får lov til lidt flere ting og lærerne er interesserede i vores sportsgren. (Idrætselev 7. kl.)

Den særlige opmærksomhed på idrætseleverne kommer blandt andet til udtryk ved, at der er en del idrætselever som kan fortælle, at de har første ret til skolens idrætsfaciliteter og -ressourcer. Denne forskelssætning gælder dog langt fra alle steder og/eller på områder, der rækker ud over sportens domæne. På flere skoler ved vi, at der gøres en del for, at idrætsklasserne ikke skal fremstå som privilegerede. Et eksempel herpå er, at de på en skole bevidst sørger for, at idrætsklasserne er de klasser, der sidst får nyt udstyr og møblement.

Der er også en bagside af medaljen. Mange idrætselever peger på, at en ulempe ved den store opmærksomhed på dem som idrætselever er, at der er større forventninger til dem. For det første synes forventninger til deres præstationer at blive fordoblet, idet idrætseleverne oplever både at skulle performe i deres idræt og i skolen:

"Der er meget store forventninger til, at jeg gør det godt i min sport, og i skolen"
(Idrætselev 8. kl.).

Mange idrætselever peger på, at de oplever, at lærerne stiller højere krav til dem, fordi de er idrætselever. En idrætselev fortæller:

Lærerne kan godt finde på at sige ting som: "Nu er I jo en idrætsklasse" og så forventer de åbenbart mere seriøsitet og at vi er aktive ... (Idrætselev 8. kl.)

For det andet ser disse forventninger til idrætseleverne også ud til at give sig udslag på den måde, at idrætseleverne på mange skoler eksplicit fremhæves som rollemodeller for de andre elever. Det har vi også i vores feltstudier set flere eksempler på. Det ser ud til at være forbundet med, at det ikke bare er skolen, men også hybridens øvrige aktører, klubberne og kommune, der ser idrætseleverne som repræsentanter for hybridens. Idrætseleverne udtrykker også selv, at der i hybridens produceres helt særlige forventninger til, hvordan de fremstår: *"De tror, vi er meget mere ansvarlige, og de vil have, at vi skal stille os frem som rollemodeller"* (idrætselev 8. kl.). Imidlertid er det en opmærksomhed idrætseleverne har det vanskeligt med, da det betyder at: *"der bliver sat en standard for idrætselever"* (idrætselev 9. kl.), som ordinære elever ikke oplever. En idrætselev fortæller eksempelvis, at den standard, der i hybridens er opstillet for idrætselevernes fremtræden, kan være svær at leve op til. Som idrætselev forventes det, at man præsterer godt i skole og sport, men også at ens commitment til eliteidrætten betyder, at man afholder sig fra at tage del i og eksplicit tager afstand fra ungdomslivets fest- og rusmiddelkulturer.

Man forventer, at alkohol ikke er noget der kommer på tale [i en idrætsklasse, red.], så man bliver stemplet, hvis man snakker om det. Hver gang der er den mindste ting med sport, forventer alle også, at du bare er pisse-god. Ved prøver siger de fleste, at vi er vant til presset og bør klare os godt. (Idrætselev 9. kl.)

Idrætseleverne oplever, at der er en udtalt forventning om, at de skal fremstå som rollemodeller for de øvrige elever både indenfor det sportslige og det faglige domæne. Det er interessant, at idrætseleverne får en social identitet i kraft af, at de er idrætselever. Det kan dels medvirke til at øge presset på idrætseleverne på en måde, hvor balancegangen for idrætseleverne mellem målrettethed og forsvarlighed kan risikere at tippe, da eleverne oplever at skulle præstere på alle fronter, dels kan det medvirke til at elever oplever, at blive fremhævet over for de øvrige elever på skolen på måder, der gør det svært at indgå i skolens fællesskab på lige fod med de øvrige elever. Det indikerer, at det er vanskeligt for hybridens at behandle idrætselever som lig andre folkeskoleelever.

Hybridens kerneydelse: Morgentræning

Kerneydelsen i idrætsskolekonceptet er, at der er gjort plads til ekstra morgentræning i skoleskemaet. Tilbuddet om morgentræning giver mulighed for at skrue op for træningsmængden både i form af antallet af træningspas og samlet mængde træningstid. Det giver samtidigt mulighed for at tilbyde eleverne andre former for træning end den træning, de modtager i deres klub. Tilbuddet om morgentræning udmøntes typisk ved, at der er disciplinorienteret morgentræning to morgener i de to første lektioner. Desuden er der på mange skoler en fælles basistræning, der som oftest erstatter den ordinære idrætsundervisning. Det kan ses som en form for hybridisering af folkeskolens idrætsundervisning, men værd at bemærke tilstræbes den fælles basistræning i de tilfælde at være organiseret, så den lever op til de fælles mål for faget idræt i folkeskolen.

Morgentræningen er en kerneydelse i hybriden, og den standardpakke for et idrætsskoleforløb idrætseleverne stilles i udsigt, når du optages i idrætsskolen. Men som allerede antydnet er der imidlertid forskel på, hvordan morgentræningen er organiseret fra skole til skole, og hvordan de tilbud, der gives indenfor forskellige idrætsgrene, organiseres, eftersom træningen organiseres i et lokalt samarbejde mellem kommune, skole og forskellige klubber – der repræsenterer de idrætsgrene idrætseleverne er talentfulde indenfor. Hovedparten af idrætseleverne kommer fra idrætsgrene, hvor de tilbydes disciplinspecifik træning, der som regel varetages af klubberne. Indenfor for flere idrætsgrene fx fodbold og ishockey, er der klubber, som har fuldtidsansatte trænere, der som del af deres arbejde varetager den disciplinspecifikke morgentræning. Der er imidlertid også idrætselever, som har morgentræning sammen andre idrætsudøvere, fx kampsportsudøvere fra forskellige discipliner, der træner sammen. Langt de fleste træner sammen med nogle fra deres egen idrætsgren: Det gør sig gældende for 79 pct., mens 20 pct. nogle gange eller altid træner sammen med elever fra andre idrætsgrene. Morgentræning foregår i mange tilfælde i mindre grupper end til klubtræning, hvilket giver mulighed for at fokusere mere på idrætselevernes individuelle behov og udvikling. I den forstand er morgentræningen også en form for hybrid. Idrætseleverne udtrykker gennemgående stor tilfredshed med morgentræningen. 81 pct. af eleverne vurderer således, at morgentræningen har stor eller meget stor betydning for deres sportslige udvikling, og kun knap fire pct. vurderer, at morgentræningen har lille eller meget lille betydning for deres sportslige udvikling. Morgentræningen har i mange tilfælde formålet at etablere sig som et kvalitativt træningstilbud i egen ret og ikke bare et kvantitativt supplement til klubtræningen. Det er erfaringen fra casestudierne, at eleverne foretrækker at morgentræne med andre elever fra deres egen idrætsgren. I flere af idrætsgrenene er morgentræningen ikke bare grenspecifik men også klubspecifik, således at idrætseleverne træner med andre idrætsudøvere fra deres egen klub, som de ofte spiller på hold sammen med eller træner sammen med i hverdagen. Lige såvel som trænerne kommer fra klubben.

Erfaringerne fra casestudierne er, at det ikke bare skaber et tættere samarbejde mellem morgentræning og klubtræning men også mellem skole og klub.

Idræts eleverne modtager i modsætning til deres klubkammerater træning i to forskellige sammenhænge – idrætsklasse og klub. Det indebærer for de fleste, at der bliver skruet op for træningsmængden, og at de tilbydes andre former for træning, end de er vant til. Det er naturligvis vigtigt, at den træning, der finder sted i idrætsklassen, understøtter klubtræningen og omvendt. Det forudsætter, at morgentræneren og klubtræneren taler sammen om tilrettelæggelse af den samlede træning. Den oplevelse deler 47 pct. og altså knap halvdelen af alle idræts elever. Mens 31 pct. ikke oplever, at deres trænere taler sammen, og 21 pct. ikke ved, om det er tilfældet. Det skal understreges, at morgentræner og klubtræner i nogle tilfælde er den samme person, hvorfor spørgsmålet om koordinering bliver irrelevant. Ligesom det sagtens kan være tilfældet, at der sker en koordination mellem trænere, klub og skole, som eleverne ikke er opmærksomme på.

Morgentræningens betydning for den samlede træning er også betinget af, hvilken idrætsgren eleverne dyrker. Det hænger blandt andet sammen med den samlede træningsmængde, og om udøveren i forvejen træner om morgenen. Kerneydelsen i idrætsklassekonceptet er således ikke lige målrettet mod alle idrætsgrene, og ikke at alle idræts elever oplever den samme form for hybridisering. Det er også værd at bemærke, at hvor idræts eleverne generelt oplever, at morgentræningen har stor effekt for deres talentudvikling, så er svømmerne mindre tilbøjelige end øvrige udøvere til at opleve denne effekt. Det hænger sammen med, at svømmerne i forvejen morgentræner og udbyttet ved idrætsklassens morgentræning først og fremmest er, at de to dage om ugen først skal være i vandet kl. 8.00 frem for kl. 6.00 (eller tidligere). Svømmerne hæfter sig primært ved, at idrætsklassens morgentræning giver dem bedre mulighed for at passe deres skole, da den sjældent ændrer deres træningsmængde men har stor betydning for hvor mange dage om ugen, de skal træne inden skoledagen begynder.

Hybridens betydning for den skolefaglige undervisnings tilrettelæggelse og indhold

Undervisningsskemaet for idrætsklasserne er tilpasset morgentræningen. Det spiller således ind på skolehverdagen, at hybriden søger at tilpasse sig elitesportens talentudvikling og skabe en sammenhæng mellem idræts elevernes skolegang og sport. Et andet eksempel på dette er, at mange steder har idræts eleverne lov til at spise og drikke i løbet af timerne for bedre at kunne restituere. I vores feltarbejde har vi også lagt mærke til, at det er en del af skolehverdagen, at idræts eleverne sidder med vandflasker og madpakker i timerne. Det kunne godt i en ordinær klasse opfattes som forstyrrende uro, og noget der ville skabe konflikter, men i idrætsklasserne forekommer det at være accepteret og opfattes som normaladfærd blandt de fleste lærere og elever.

Idrætten sætter sig også spor i den skolefaglige undervisning og dens tilrettelæggelse. Langt de fleste idræts elever oplever, at afleveringer og lektier søges tilpasset deres idrætsudøvelse. Det er også det billede, der tegner sig, når man taler med idrætsskolerne og med idræts elever. Fx fortæller en idræts elev, at den største fordel ved at være idræts elev er:

At der bliver taget hensyn til min sport. At jeg kan få tilpasset mine afleveringer efter stævner eller andre ting. (Idræts elev 8. kl.)

Det peger på en fleksibilitet i undervisningstilrettelæggelsen, og at der bliver taget individuelle hensyn til idræts elevernes idrætsaktiviteter. Mange skoler fremhæver det som en af de største styrker ved idrætsskolerne. I survey 1 kan vi se, at idræts eleverne på 9. klassetrin i mindre grad oplever en sådan fleksibilitet. Det kan hænge sammen med, at der på dette klassetrin kommer et større fokus på termins- og afgangsprøver, hvad der giver en mindre grad af fleksibilitet – og i vores terminologi: mindre grad af hybridisering. Samtidigt er der også flere talentfulde idræts elever, der i 9. kl. får et større behov for at gøre brug af fleksibiliteten, hvis de fx spiller og træner med flere. Der er dog stadig et flertal af eleverne på 9. klassetrin, der oplever fleksibilitet i forhold til afleveringer og lektier. Vi har i vores feltstudier også flere eksempler på, at der bliver arrangeret supplerende undervisning for nogle af idræts eleverne. Vi kan se, at det i udpræget grad gælder for de elever, der opfattes som mest talentfulde, og som der af samme grund ofte trækkes store veksler på i deres sport. De spiller fx med på flere hold, eller de udtages ofte til stævner og nationale samlinger mv. På en af skolerne er der mellem skolen og fodboldklubben udarbejdet decideret individuelle planer for, hvordan nogle af de dygtigste fodboldspillere skal forberede sig til deres afgangseksamener samtidigt med, at de træner og spiller kampe på både klubbens U17 og U19 og er del af landsholdet. Hybriden viser sig tydeligt for disse idræts elever, der i en periode får individuel undervisning, mens de øvrige elever har morgentræning. Der lægges samtidigt en individuel plan for, hvor meget de skal træne og spille kamp med klubbens U19-hold, fx om de skal have mulighed for at deltage i deres træning om formiddagen på et tidspunkt, hvor deres klassekammerater har undervisning. Det er interessant, at hybriden ikke viser sig udelukkende at være et standardiseret tilbud, men et tilbud der kan tilpasses og forhandles med og mellem lokale aktører.

Fleksibilitet er en ting, en anden ting er, om idrætten også spiller ind på den skolefaglige undervisning udover morgentræningen, dvs. om der også sker en hybridisering af skolefagernes indhold og form. Vi har spurgt eleverne, hvorvidt de oplever, at idrætstemaet sætter sig spor i den øvrige undervisning, fx ved at lærerne anvender fysisk bevægelse i undervisningen, benytter eksempler fra idrættens verden eller arbejder tematisk med temaer fra idrættens verden. Her svarer størstedelen af eleverne, at det ikke er deres oplevelse. Ud fra vores samtaler med idræts eleverne i vores casestudier oplever de fleste elever, at det meste af idrætsskolens undervisning og dens indhold ikke adskiller sig

væsentligt fra andre former for undervisning, de har gjort sig erfaringer med i deres skoletid. Hybridiseringen ser således ikke ud til at slå igennem i folkeskolens kerneydelse, den skolefaglige undervisning. Der er lærere, og i udpræget grad blandt de der også er del af eliteidrættens verden, som bevidst søger at skabe koblinger til idrættens verden i deres undervisning, fx fortæller en idrætsskolelærer, at hans idræts elever blandt andet har haft mulighed for kunne skrive opgave om Peter Graulund og Zlatan Ibrahimovics selvbiografier. Imidlertid påpeger flere lærere, at det er en balancegang, hvor meget idrætten skal inddrages i undervisningen og fagene, da det også er vigtigt, at idræts eleverne får en bred grunduddannelse. Imidlertid tyder vores samtaler med idræts eleverne på, at det for en del elever kan øge deres motivation, når der er koblinger til idrættens verden i den skolefaglige undervisnings indhold. Selvom der også er elever, som ikke ser det som nødvendigt.

Ser vi på oplevelsen af fleksibilitet i tilrettelæggelsen af lektier og afleveringer, tyder meget på, at det har en positiv effekt på idræts elevernes oplevelse af at have bedre mulighed for at passe deres skolegang. I survey 1 er der, blandt de elever som oplever fleksibilitet i forholdet mellem skolearbejdet og deres idrætsudøvelse, øget tilbøjelighed til at angive, at de har fået bedre mulighed for at passe deres skole. Andelen er 57 pct. hos de, der oplever, at der er fleksibilitet mod 34 pct. blandt de, der ikke oplever, at det er tilfældet. Ikke overraskende er der også en øget tilbøjelighed, blandt de idræts elever som oplever, at lektier og afleveringer er fleksibelt tilrettelagt til at angive, at idrætsskolens lærere har en bedre forståelse for, hvad deres idræt kræver – end hvad de oplevede i deres gamle klasse. I surveyundersøgelsen er det stort set alle de idræts elever, der oplever fleksibilitet på dette område, som giver udtryk for, at lærerne har bedre forståelse for, hvad deres idræt kræver, mens der er 30 procentpoint færre blandt de idræts elever, der ikke oplever fleksibilitet. Tallene er hhv. 93 og 63 pct. for de to grupper.

Spørgsmålet er så, om vi kan spore de samme positive effekter, når vi ser på de idræts elever, der oplever idræstemaet sætter sig spor i undervisningen. Det tyder det på, når vi kobler til spørgsmålet om, hvorvidt eleverne har bedre mulighed for at passe deres skolegang. Andelen der oplever at have fået bedre muligheder for at passe deres skolegang er 48 pct. hos de, der oplever, at idrætten inddrages i undervisningen mod 39 pct. blandt de, der ikke oplever, at det er tilfældet. Hvor der var en meget markant øget andel, som angav, at deres lærere havde en bedre forståelse for deres idræt, blandt elever der oplevede fleksibilitet omkring deres lektier og afleveringer, er forskellen mindre markant, når vi ser på koblingen til, hvorvidt eleverne oplever, at idrætten sætter sig spor i undervisningen eller ej. Forskellen er dog tydelig. Blandt de som oplever, at tematikker fra idrættens verden inddrages i undervisningen tilkendegiver 90 pct., at lærerne i idrætsskolen har en bedre forståelse for elevernes idrætsudøvelse end de tidligere har oplevet. Tallet falder til 77 pct. blandt de elever, der ikke oplever denne form for hybridisering. Der ser ud til at være en positiv effekt af at inddrage tematikker fra

idrættens verden i den skolefaglige undervisning. De elever, som oplever, at det sker, har et mere positivt syn på idrættsklassernes undervisning og lærere. Det er imidlertid kun en minoritet, som angiver, at idrætten sætter sig spor i undervisningen. Hybriden sætter således kun i begrænset omfang spor på dette område, selvom der set fra idrætselevernes side er et forholdsvist stort potentiale i at udvikle undervisningen på dette område. Eftersom der også er nogle elever, der oplever, at der kan være en for tæt kobling mellem skole og idræt i en idrættsklasse, så skal det, som der også er lærere, der påpeger, dog vejes op mod, at idrætten ikke skal fylde alt i hybriden.

Hybridiseringen udvider skole-hjem-samarbejde

Vi har i undersøgelsen af idrættsklasserne og idrætseleverne også haft fokus på samarbejdet mellem folkeskole og idrætseleven og dennes familie. Samarbejdet mellem folkeskole og hjem om elevens skolegang og trivsel forstås i en dansk kontekst som en integreret og kulturel selvfølgelighed (Knudsen 2010, Dannesboe et al. 2012). Imidlertid kan også denne praksis anskues som en hybrid, hvor forskellige domæners aktører indgår. Folkeskolen er forpligtiget på at samarbejde med forældrene om elevernes faglige og personlige udvikling og trivsel, og samarbejdet kan anses som en stabil hybrid med nærmest institutionaliserede former for praksisser, som forældremøder og skole-hjem-samtaler. I idrættsklassen indvirker idrætselevernes engagement i elitesportens talentudvikling på og gøres til genstand for skole-hjem-samarbejdet. Med andre ord er elitesportens aktører tilkoblet skole-hjem-samarbejdet i idrættsklassen.

I idrættsklasserne afholdes der også forældremøder og skole-hjem-samtaler, men aktiviteter, indhold og samarbejdsformer adskiller sig også på nogle områder. Fx afholder skolerne forældrearrangementer, der handler om kost og ernæring og om skadesforebyggelse, hvor andre klasser normalt i udskolingens ville have mere fokus på andre områder, fx forældredialog omkring alkohol og anden risikoadfærd.

Skolerne i casestudierne peger samstemmende på, at skole-hjem-samarbejdet fylder mere i idrættsklasserne end i en ordinær klasse, da der ofte er behov for mere kommunikation om idrætseleverne, fx i forhold til fravær og særaftaler, men også fordi forældrene generelt har en stor interesse i og et synligt engagement i idrætselevernes skole- og idrætsliv. Dialogen i en idrættsklasse handler ikke bare om det skolefaglige og trivslen i skolen, men også om elevens idrætsudøvelse, og hvordan vedkommende trives i den sammenhæng. På flere skoler oplever ledere og lærere også, at forældregrupperne har mere dialog indbyrdes end, hvad man normalt vil opleve i udskolingens, da mange ofte mødes i fritiden i forbindelse med deres børns idrætsudøvelse. Selvom det generelt fremhæves som en styrke, så er en negativ konsekvens heraf også, at rygter hurtigt kan sprede sig blandt forældrene. Derfor kræver samarbejdet med idrætselevernes forældre

ofte mere af hybridens centrale aktører og en evne til at kunne håndtere problematikker løbende.

Skole-hjem-samtalers fokus på idrætslever engagement i elitesporten

For at få en indikation på, hvor tæt samarbejdet mellem skole og hjem er i idrætsskolerne, spurgte vi i survey 1 idrætsleverne, der havde været til skole/hjem-samtale, hvad de talte om, og i hvilken grad det sportslige område blev berørt. Forventeligt var det alle idrætslever, der oplevede, at skole/hjem-samtalen havde haft fokus på, hvordan de klarede sig fagligt i skolen. 68 pct. vurderede, at samtalen i høj grad havde haft fokus på skolefaglige spørgsmål. Ligeledes var det stort set alle idrætslever, der angav, at skole/hjem-samtalen havde haft fokus på deres sociale trivsel. Hvordan eleverne klarede sig fagligt, og hvordan deres sociale trivsel var i skolen, er traditionelt de helt centrale temaer ved en skole/hjem-samtale. Sådan er det også i en idrætsklasse, men her viser hybridiseringen sig ved, at det idrætslige tema optræder eksplicit i større eller mindre grad i over 3/4 af samtalerne. Hvor meget det fylder svinger naturligvis en del. For dem, der angiver, at temaet blev berørt i mindre grad, kan det, som en idrætslev i et interview påpeger, udelukkende være tale om en indledende bemærkning for at skabe god stemning. Men for de 27 pct., der angav, at det blev behandlet i nogen grad og de 23 pct. der angav, at det i høj grad var tilfældet, må man antage, at det indgik som et væsentligt aspekt af forholdet mellem skolen og hjemmet. Det indikerer, at elevernes idrætsudøvelse mange steder også spiller en legitim rolle i skole/hjem-samarbejdet. Idrætsskolerne er således særlige ved, at skole/hjem-samarbejdet indholdsmæssigt inddrager idrætslevernes sportslige engagement og ved at indgå som en mere eller mindre formaliseret del af skole-hjem-dialogen. Derudover ved vi også, at der i mange eliteklubber holdes formaliserede samtale med idrætsleverne og forældre årligt, hvor den sportslige udvikling og samarbejdet drøftes. Fra idrætsleverne ved vi, at idrætsklassen og deres skolegang også berøres i disse samtaler. I den forstand viser hybriden sig også i eliteklubbernes samarbejde med talenter og deres forældre.

Samarbejdet mellem skole og hjem er i idrætskolerne således udvidet ved, at elevernes fritidsliv i form af deres idrætsudøvelse aktivt inddrages i relationen, og flere steder med en idrætsklub som tredje aktør. Det skaber potentielt et grundlag for at kunne se på idrætslevens tilblivelsesprocesser i et bredere perspektiv. Ganske interessant kan vi i surveyundersøgelsen se, at der er en øget tilbøjelighed til, at skole/hjem-samtalerne i høj grad har berørt, hvordan eleverne klarer sig sportsligt, hvis eleverne vurderer deres eget sportslige niveau som højt. Omvendt ser der ud til at være mindre fokus på idrætten blandt de elever, der ikke vurderer deres eget sportslige niveau højt. At samtalerne om commitment til idrætten først og fremmest foregår med de elever, der vurderer deres sportslige niveau som meget højt, er interessant, fordi det indikerer, at hybridiseringen slår

stærkest igennem i samarbejdet om de mest talentfulde idræts elever. Men eftersom der er en klar sammenhæng mellem trivsel i skole og idræt, forekommer det også vigtigt, at tale om, hvordan det går med idrætten, med de idræts elever, som ikke er på hovedsporet mod en idrætskarriere.

Skole/hjem/klub-samtaler – en formalisering af hybridens samarbejde om idræts elever

På flere skoler er en af de årlige skole-hjem-samtaler udvidet til at være en skole-hjem-klub-samtale, hvor klasselærere, klubtræner, idræts elev og forældre er repræsenteret. I disse samtaler møder idræts eleverne hybridens. De samtaler, vi har haft mulighed for at overvære, behandler både, hvordan det går skolefagligt og sportsligt, og hvordan eleven trives i idrætsskolen. Det betyder, at forhold fra elitesporten inddrages i relation til elevens skolegang og omvendt. Det kan være vigtigt, hvis idræts elever oplever problematikker og udfordringer i det ene domæne, også knytter sig til deres deltagelse i det andet domæne. Vi har fx oplevet, at der på en skole var en indbyrdes konflikt mellem nogle unge kvindelige håndboldspillere, der både havde betydning for fællesskabet i idrætsskolen i skolen og for håndboldholdet i klubben. Både lærere og trænere så det som et fælles anliggende at bidrage til at få løst konflikten i samarbejde med idræts elever og forældre.

Vores feltarbejde på skolerne viser, at skole-hjem-klub-samarbejdet nærmest har fået en fast form. Ofte har samtalerne en fast koreografi, hvor træneren først taler med eleven om, hvordan de oplever det går sportsligt. En dialog der sjældent forekommer overraskende for idræts eleverne. Det skyldes nok, at denne type dialog også finder sted med jævnlige mellemrum i klubben/med træneren. Dialogen forekommer i en del tilfælde primært at være rettet mod lærerne, der får et indblik i, hvordan idræts eleverne udvikler sig sportsligt. Derefter tager lærerne over og drøfter med eleven, hvordan det går i skolen fagligt og socialt. Eleverne har som regel haft en for-samtale med lærerne op til skole-hjem-klub-samtalen, så heller ikke denne del af samtalen overrasker sjældent eleverne. Samtalen er også indirekte henvendt til forældre og træner, der får indblik i idræts elevens faglige udvikling og eventuelle trivselsforhold, der er relevante at drøfte på tværs af aktører. Vi kan tale om, at der sker en udveksling mellem aktører på tværs af de forskellige domæner. Hvis eleven både passer sin skolegang og udvikler sig fagligt, har progression i sin sportslige udvikling og trives i idrætsskolen og dens fællesskaber, foregår udvekslingen nærmest gnidningsfrit. Det gælder for mange af samtalerne. Formår idræts eleverne med andre ord at være duale i deres tilblivelsesprocesser som talenter, lever de til fulde op til idrætsskolens standard for at være en god idræts elev. Der kan dog være drøftelser af særlige forhold, der er forbundet med relationen mellem udviklingen af det sportslige talent og skolegang, fx hvad det praktisk betyder for skolegangen, hvis en idræts elev er udtaget til en landsholdssamling. Det er imidlertid ikke alle samtaler som er gnidningsfrie.

Der er også elever, som har det vanskeligt med skolen, og som oplever, at det er et pres at skulle klare skolens krav. Et eksempel er Anders, som er en dygtig fodboldspiller, men som har det svært i skolen. I den del af samtalen, der handler om hans engagement i fodbold fortæller han selv med glæde, hvor meget han ser frem til den landsholdssamling, han er udtaget til, og træneren bekræfter ham i, hvor positiv udvikling han er i sportslig. Men da samtalen skifter til at handle om skolen og det skolefaglige arbejde, sker der også et stemningsskift hos Anders. Det er ikke til at trække et ord ud af ham, og mens læreren fortæller om nogle af de vanskeligheder han har i dansk, og hvordan han bliver nødt til at bruge de forskellige hjælpeprogrammer, han har adgang til, får han tårer i øjnene. Forældrene er enige med læreren i, at det er vigtigt, at han også passer sin skole. Men de gør også læreren opmærksom på, at det er svært at have skoleproblemer, når mange af de andre er så dygtige. Efterfølgende taler lærer og træner sammen omkring, hvorvidt Anders i en periode har behov for noget ekstra lektiehjælp, og at det skal overvejes, om han i en periode skal fritages fra en morgentræning. Dette kan umiddelbart ses som en forsvarlig og fornuftig måde at håndtere Anders' skolevanskeligheder, men omvendt er det også en balancegang at reducere den morgentræning, som giver ham stor trivsel, og som han oplever at mestre. Dette eksempel viser også, at hybridens definition af dual tilblivelse også er en standard, der gør livet lettere for nogle og besværligere for andre.

Vi har også i vores casestudier andre eksempler på elever, der fx oplever at komme under et krydspres i samtalerne, fordi der både fra skole og elitesports side udtrykkes forventninger om, at de bruger yderligere energi på at udvikle sig. Et af disse unge er fodboldspilleren Mikkel, som vi også behandler i kapitel 7, der både får at vide, at han i fodboldsammenhæng er under pres, fordi progressionen i hans udvikling ikke sker i den samme takt og hast som de øvrige spillere. Han får at vide, at han skal holde ved for at kunne fastholde sin plads på holdet. Det forekommer at være en overraskende besked for Mikkel. Men ikke nok med det. Efterfølgende får han at vide, at selvom det går rimeligt i skolen, så burde han gøre mere ud af sine afleveringer og sin indsats i timerne, som læreren formulerer det: "Hvorfor være tilfreds med 7, når du kan få 10. Du må gerne give den mere gas". Hybridens kobling mellem skole og elitesport kan således praktiseres som et krydspres på eleverne som her. Det hører dog til sjældenhederne, at det sker så eksplicit. Vi har også set eksempler på lærere og trænere, der netop anlægger et afværge perspektiv på forventningerne til idrætslevers tilblivelse. Et eksempel får vi i relation til skole-hjem-klub-samtalen med svømmeren Anton. Fra et interview med hans lærer ved vi, at læreren overfor Antons forældre har villet påtale, at Anton ikke dukkede op til et skolepraktikforløb i relation til valg af ungdomsuddannelse. Læreren oplever også, at Anton ikke er engageret i timerne. Imidlertid er læreren også bevidst om, at Anton er presset af, at han er fuldt committet til svømningen, hvilket levner meget lidt tid til overs til andre gøremål end skole. Samtidigt har hans forældre eksplicit store forventninger til han yder en stor indsats i skolen. Læreren har derfor forståelse for, at han havde behov for

at finde et lille frirum, og vælger derfor ikke at ville fortælle forældrene om episoden til samtalen. I stedet for har læreren på et formøde til skole/hjem/klub-samtalen aftalt med Anton, at de bliver nødt til at tale med svømmetræneren og forældrene om, hvordan han kan få sin hverdag med skole og svømning til at hænge sammen. Dette eksempel peger på, at aktørerne i hybriden har muligheder for at praktisere forsvarlighed i relation til idrætslevers tilblivelsesprocesser, men også at det kræver et blik for idrætslevens samlede liv både i og udenfor skole og sport.

Hybriden kan åbne for et helhedssyn på idrætslevers trivsel og tilblivelse

Et øget samarbejde mellem hybridens involverede aktører muliggør, men fører ikke i sig selv til, at der udvikles et helhedssyn på idrætsleven. Det kan i nogle tilfælde også medføre en risiko for, at presset øges i både sport og skole, hvilket vi fx så i eksemplet med Mikkel, der kommer i et krydspres, hvor der både skrues på forventningerne til hans skolepræstationer og til hastigheden af hans sportslige udvikling. Derfor er det interessant at afsøge, hvad der skal til for at et bredere samarbejde kan udspille sig i praksis, hvor aktørerne oplever et fælles ansvar for *alle* idrætslevers tilblivelse og trivsel, uanset om de ser ud til at kunne indfri sportslige ambitioner eller ej. Et af de interessante praksiseksempler, vi har på et sådant samarbejde mellem skole og klub om idrætslever, er da vi i den lokale elitefodboldklub overværer en af de jævnlige samtaler mellem idrætsskolens koordinator og fodboldklubbens chefræner med ansvar for både morgentræning og de ungdomshold idrætslevene spiller på. I deres samtale vender de både forskellige praktiske gøremål og forskellige spørgsmål vedrørende idrætslevers trivsel. Her falder snakken på idrætsleven Thomas:

Chefræner: Hvordan går det med Thomas i skolen. Trives han godt? Vi oplever, at han har haft visse konflikter på det seneste med nogle af de andre spillere?

Idrætsskolens koordinator: Jeg ville netop spørge dig om det samme. Helle (klasselæreren, red.) fortalte mig i dag, at han den seneste tid har været meget voldsomt oppe at toppes med nogle af de øvrige elever, og at han heller ikke ser ud til at gå sammen med dem, han plejer at være sammen med. Men hun ville tage det op med ham i den personlige snak inden skole/hjem/klub-samtalen.

Begge i munden på hinanden: Men det er der jo længe til. Det er jo først om tre uger.

Chefræner: Vi må have en snak med ham. Og finde ud af, hvad der er på spil, og hvad der kan gøres?

Koordinator: Har du tid til at komme forbi skolen i morgen eller i overmorgen, så må vi tage en snak. Så hiver jeg også fat i Helle.

Chefræner: Jeg tjekker lige kalenderen, men kan i hvert fald efter morgentræningen i overmorgen.

Eksemplet viser hybridens store potentiale for at kunne udvise social ansvarlighed overfor idrætstalenter, der oplever vanskeligheder af den ene eller anden slags, uanset om det spiller sig ud i skole eller sport. Det kræver imidlertid også, at der løbende er et fælles blik på elevernes udvikling og trivsel. På den samme idrætsskole som eksemplet med Thomas udspiller sig, bliver der også i samarbejde mellem klub og skole udarbejdet individuelle planer for nogle af de meget dygtige idrætsudøvere, der både spiller på flere forskellige ungdomshold og på landshold, så de både kan passe deres skole og ikke overbelastes med træning og kampe. Her er det skole og klub som sammen aftaler, hvad de pågældende talenter forsvarligt kan udsættes for, da det er en erfaring, at det fx kan være svært for en ung fodboldspiller selv at skulle sige nej til at træne med superligaholdet eller at skulle afstå fra at spille kampe med sit eget hold.

Kapitel 6

Tilblivelsesmuligheder, variationer og brud med standarden

Vi har tidligere vist, hvordan idræts eleverne i relation til optagelsen i idrætsskolerne forventes og søges forpligtet på at følge et dobbelt udviklingsspor. Et dobbeltudviklingsspor der potentielt og tidligt kan pege på karriereorienteringer og -samspil mellem uddannelse og elitesport, dvs. på en mulig dobbelt karriere som elitesportsudøver. Og vi har vist, hvordan idræts elevernes udvikling understøttes og formes af de rammer og muligheder idrætsskolen stiller til rådighed for idræts eleverne. I dette kapitel belyser vi, hvordan idræts eleverne i deres tilblivelsesprocesser arbejder på at leve op til idrætsskolens dobbelte udviklingsmål, og hvordan denne standard for udvikling af talent i en idrætsskole påvirker deres tilblivelse, fx hvis de af den ene eller den anden grund får vanskeligheder med at udvikle sig i den rigtige takt og retning.

EMPIRIBOKS

DETTE KAPITEL ER PRIMÆRT BASERET PÅ INTERVIEW MED NI IDRÆTSELEVER, SOM VI HAR INTERVIEWET FLERE GANGE I LØBET AF IDRÆTSKLASSEFORLØBET, OG VORES DELTAGELSE I SKOLE-HJEM-KLUB-SAMTALER MED FLERE AF DISSE ELEVER SAMT VORES INTERVIEW OG SAMTALER MED IDRÆTSELEVERNES TRÆNERE OG LÆRERE. DER INDGÅR DESUDEN ENKELTE KLASSERUMSOBSERVATIONER I KAPITLET.

I vores analyse er vi især inspireret af Helene Brembeck og Barbro Johannsons brug af Deleuzes begreber om tilblivelse, *becoming* (Brembeck & Johansson 2010, Deleuze 1994), som vi anvender til at forstå idræts elevernes tilblivelsesprocesser. Tilblivelsesbegreberne hos Deleuze kan bruges til at skelne mellem tilblivelsesprocesser, hvor individet (for)bliver den samme, *becoming-the-same*, og derved bidrager til at fastholde og stabilisere sociale standarder, og tilblivelsesprocesser, hvor individet bliver en anden, *becoming-other*, og derved kan medvirke til at sociale kategorier destabiliseres, udvides eller transformeres. Idræts eleverne indgår i et talentudviklingsforløb, der kan føre dem frem mod eliten, men som også er betinget af, at de vedvarende identificeres som et subjekt i den rette udvikling, dvs. *becoming-same*. Deleuze taler her om, at subjektet skal leve op til *jeg-er*-repræsentationer (I-am), der er i overensstemmelse med en institutionelt forankret standard (Deleuze 1994 og Aitken 2007). Hvis de afviger fra den givne standard i en idrætsskole ved at være i udvikling på en måde, der peger mod en alternativ tilblivelse (*becoming-other*), forekommer det umiddelbart mere usikkert, hvorvidt og hvordan idrætsskolen kan understøtte deres tilblivelse – det afhænger af hvor snæver og specifik en forståelse af talent og talentudvikling, der praktiseres i idrætsskolen og af dens aktører. Denne form for alternative handlinger benævner Deleuze *jeg-gør* (I-do), hvor subjekter erfarer dem selv på andre måder end dem en standard umiddelbart tilbyder. Ofte forstås handlinger, der understøtter *jeg-er* som konforme med en institutions specifikke

standarder, mens jeg-gør-handlinger forstås frigørende, da det åbner for alternative tilblivelsesprocesser. Vi fortolker og anvender begrebet mindre normativt, da vi forholder os åbne overfor, at jeg-gør-handlinger godt kan finde sted indenfor rammerne af et talent-aktør-netværk og dermed muliggøre, at subjektet kan blive til, som det talent hun/han gerne vil være. Jeg-gør handlinger kan også bryde med institutionens (aktør-netværket) standarder på måder, der betyder, at subjektets tilblivelse ikke længere understøttes. Omvendt kan det også medføre, at institutionens standard udvides eller transformeres for at kunne rumme flere former for tilblivelsesprocesser.

Idrætslevernes tilblivelse er i idrætsskasserne ikke kun betinget af deres sportslige udvikling. Som vi har set i de to foregående kapitler søges de også forpligtiget på at leve op i drætsklassens standarder for talentudvikling og de udviklingsmål, det implicerer om at være en idrætslev, der både kan og vil udvikle sig sportsligt og skolefagligt. Det dobbelte udviklingsmål medfører, at idrætslevernes tilblivelsesprocesser bliver dobbelte, *dual becoming*, og vi undersøger således, hvordan idrætsleverne arbejder på at indtage og opretholde en plads i idrætsklassen som dual becomings. For at indfange, hvordan idrætslever selv udfylder, medskaber, bearbejder og nogle gange ultimativt bryder med de mulige positioner, de gives for *at gøre, være og blive dual becoming* i en idrætsklasse, har vi set nærmere på, hvordan de selv ser på deres tilblivelse og engagement i skole og elitesport, og hvordan dette udvikler sig undervejs i idrætsklasseforløbet.

At undersøge om idrætsleverne kan og vil idræt og skole – en matrix

Præmissen for at være i en idrætsklasse er som tidligere vist, at idrætsleverne både har et vist kompetenceniveau indenfor deres idræt, og at de vurderes fortsat at kunne udvikle denne kompetence i retning af et eliteniveau, og at de har viljen til at gøre det, dvs. at de er committet på elitesporten. Det er ikke noget adgangskrav, at de har et fagligt højt udgangsniveau, men et vist fagligt overskud betragtes som en fordel, fordi det ellers kan være svært at investere så meget tid i idrætten, som det forventes af en idrætslev. Der er derimod en udtalt forventning om, at en idrætslev også har viljen til at lære. Vi har derfor valgt at gå gennem det empiriske materiale ud fra en matrix, der ser således ud:

Idræt	Skole
Kan	Kan
Vil	Vil

Matrixen sætter os i stand til systematisk at undersøge, hvordan idrætsleverne forsøger at håndtere forventningen om at være *dual becoming*. Den idrætslev, der er i dual

tilblivelse, formår at begå sig i begge domæner og indfri forventninger til dem begge ved at vise, at de både har et kompetenceniveau og er committet. Det er der mange idrætslever, som formår, men der er også en del, som på forskellig vis og med forskellige konsekvenser har svært ved at indfri det, eller som udfordrer standarden for, hvordan en idrætslevers tilblivelsesproces bør forløbe. Vi vil beskæftige os med en række idrætslever, der på forskellig vis og med forskellig succes arbejder på at indtage og opretholde en plads i idrætsskassen som dual becoming. Den ene ting vi vil fokusere på er, om idræt og skole smitter af på hinanden og skaber en form for symmetrisk udvikling blandt idrætsleverne, men også hvad det betyder, hvis symmetrien af en eller anden grund ikke indfinder sig hos idrætsleven. Den anden ting vi vil fokusere på er, hvordan evnen og viljen til udvikling spiller sammen hos idrætsleverne i en bestræbelse på at fastholde målrettethed og progression i deres udvikling.

De spørgsmål, som vi vil søge svar på i analysen, er således, hvordan samspillet mellem idrætslevernes kunnen og villen udspiller sig forskelligt hos dem afhængigt af, om de følger den ønskede udviklingskurve eller ej i deres tilblivelsesprocesser. Vi fokuserer i særlig grad på, hvordan idrætslevernes tilblivelse bliver til i et samspil mellem deres commitment til skole og elitesport og idrætsskassens standarder for niveau og udvikling, herunder hvad der sker, hvis idrætslever enten ikke kan præstere på det forventede niveau eller ikke kan finde det fornødne engagement til at forblive i udvikling, hvad enten det er i skolen eller indenfor deres idræt. Desuden afhænger idrætslevernes tilblivelsesprocesser også af, hvor snævert/rummeligt idrætsskassens udviklingsstandarder praktiseres.

Idrætslever der lever op til standardens normer

Vi vil først se på to idrætslever Arancha og William, der begge forekommer at leve op til idrætsskassens standard for at være i en dual tilblivelsesproces, da vi møder dem midtvejs i idrætsskasseforløbet. Vi begynder med Arancha, der spiller tennis. I det første interview med hende i begyndelsen af 8. klasse fortæller hun os, at idrætsskassen har været med til at gøre hende bevidst om, at hun har talent. Denne bevidsthed har øget hendes engagement i sporten. Det er vigtigt for hende at klare sig godt både i skolen og i sporten, og hun betoner vigtigheden af at dygtiggøre sig i begge domæner. Det er noget hun gerne vil prioritere. Arancha ser således ud til at være i en tilblivelsesproces, der lever op til idrætsskassens standard for dual becoming.

Den standard, der tilstræbes af idrætsskassens aktører, kommer tydeligt til udtryk i den skole-hjem-klub-samtale, Arancha er til midt i 8. klasse, og som vi har fået lov at deltage i. For det første er det tydeligt, at det i sportens domæne fremhæves, at idrætsleverne har et sportsligt potentiale, og at de er villige til at investere i at realisere dette potentiale, fx kommer det til udtryk i trænerens vurdering af Arancha:

Du er dygtig. Du er blevet meget bedre det seneste år. Du er hårdtarbejdende og dine ambitioner skinner igennem.

Hos Arancha værdsættes både hendes talent og hendes evne til indfri dette potentiale gennem hårdt arbejde. Det er vigtigt, at hun rent faktisk er dygtig til sin sport, men det handler i høj grad også om indstillingen til sporten, hvor det at være ambitiøs og ville noget med sin sport gives en positiv valør. Imidlertid er det ikke bare i sportens domæne, at idrætsleverne kan opnå anerkendelse for deres arbejdsindsats og engagement. Klasselæreren fremhæver tilsvarende i samtalen Aranchas dygtighed og evne til at være hårdtarbejdende:

Du er dygtig og fokuseret. Og du er ekstra målrettet, når der er tal og point på spil. Du arbejder stenhårdt. Det giver dig dine gode karakterer. I gruppearbejde er du også generelt fokuseret. Du sørger for, at der ikke går for meget hygge i den.

Det at kunne arbejde *stenhårdt* og fokuseret anses som en vigtig evne, og det som giver udbytte i forhold til at få gode karakterer. Det er værd at bemærke, at læreren identificerer en evne til at være ekstra målrettet, når det for alvor tæller. Dette kan ses som en anerkendelse af en konkurrenceorienteret evne, der ofte forbindes med sportens verden, men som også er betydningsfuld i skolen. Arancha fremstår som et eksempel på en idrætselev, der lever op til de forventninger, såvel idræt som skole stiller til både at have et vist talent, dvs. sportslige og faglige evner samt villighed til at ville realisere dette potentiale. I begge domæner værdsættes den viljestyrke og investering, der ligger bag arbejdsindsatsen, dvs. commitment.

Blandt idrætsleverne, er der variation over, hvor dygtige de er til deres sport, og hvor godt de klarer sig i skolen, men grundlæggende værdsættes den elev, der har evner i de to domæner, og som gerne vil dygtiggøre sig i dem begge. Det at have potentiale og være indstillet på at arbejde for at indfri dette potentiale, er ofte det, der udløser ros for aktører i idrætslevernes netværk. Arancha repræsenterer på bedste vis standardens forventninger til, hvordan og hvor stort engagementet skal være i sport og skole, og derfor roses hun også for den måde hun i gruppearbejdet bidrager til et fælles commitment på skolearbejdet og sørger for at hyggen ikke tager overhånd.

En anden af de elever, der lever op til forventningerne om at være dual becoming, er William, der går i 8. klasse og spiller basketball, da vi møder ham første gang. Hans klubtræner har i et interview fortalt os, at William har et meget højt niveau og kan komme langt med sin sport. Han er allerede på landsholdet og spiller både med sit eget hold og på klubbens U18-hold. William giver, da vi interviewer ham, udtryk for, at han er bevidst om, at han har talent og et stort potentiale. Han fortæller, at han har fået det at vide af trænere både i klub- og landsholdssammenhænge: *"Jeg er en af dem, man regner med på landsholdet"*.

Fuldstændigt som Arancha er det ikke kun på idrættens domæne, at han kan præstere, han klarer sig også godt skolemæssigt. Der er heller ikke tvivl om, at der er en udtalt forventning til William fra hans forældre om, at det skal gå godt i skolen. William selv har dog størst fokus på sporten, som han gerne vil prioritere både nu og på sigt, selvom det fx betyder, at der ikke er plads til fester i samme omfang som hos jævnaldrende. Det er også en typisk effekt af at følge det dobbelte udviklingsspor i en idrætsklasse, at alt andet end skole og sport bliver nedprioriteret. Denne nedprioritering udpeges som en vigtig overgang i idrætslevens udvikling, da det viser deres commitment til elitesport (Nielsen & Olesen 2014).

Herudover fremstår det som en selvfølgelighed for William at komme så langt som overhovedet muligt med sin sport. William har en drøm om at komme til at spille professionelt, men han er også bevidst om, at det ikke er noget, han kan tage for givet.

Selvfølgeligt er det ens store drøm at komme videre og leve af det, som er ens store drøm, og det man godt kan lide at gøre. Så prøver alt hvad jeg kan og håber selvfølgeligt, at jeg kan blive professionel en dag. Men ellers må jeg bare tage det, som det kommer.

Hvor William gerne vil prioritere sporten og drømmen om at blive professionel højest, får han af sine forældre at vide, at det er vigtigere at passe sin skolegang. William har dog også forståelse for vigtigheden heraf. Med andre ord kan han tilsyneladende godt justere på sine drømme (jeg-gør), så de tilpasser sig standardens rammer for talenttilblivelse som dual becoming. Derfor vil han gerne fortsat kombinere sport og uddannelse. Det kommer også til udtryk, når vi spørger ham, hvad han skal efter grundskolen:

Måske High School i USA et år. Men det må jeg ikke rigtigt for min familie, før jeg er blevet student. Så jeg tror bare jeg tager STX på et lokalt gymnasium og kombinerer det med noget Team Danmark-støtteordning.

William ønsker at indfri det potentiale, han har indenfor eliteidrætten, på det højest mulige niveau, men også på en måde så han får de nødvendige uddannelsesmæssige kompetencer og tilfredsstillende forældrenes forventninger hertil. William viser, at han kan og gerne vil vedblive med at investere i at udvikle sit talent. Derfor forekommer det også som en naturlig og mulig vej for ham, at hybriden eller sammenkoblingen mellem uddannelse og elitesport fortsat kan etableres i forbindelse med hans overgang til ungdomsuddannelse, da han både viser og vurderes at have potentiale i skole og sport (kan) og er indstillet på fortsat at committe sig til begge arenaer (vil).

Med Arancha og William som eksempler har vi vist, at den idræts elev, der lever op til idrætsklassens repræsentation af en idræts elev i rette udvikling, er en elev, der vurderes at have et sportsligt potentiale, og som er opsat på at realisere det med henblik på at nå det højeste niveau indenfor sin sport. Det er også en elev, der har et fagligt potentiale, som

han/hun er villig til at realisere parallelt med indfrielsen af de idrætslige ambitioner. Det er med andre ord en elev med en dobbelt lærings- og udviklingsambition.

Idrætslevers arbejde med deres tilblivelsesprocesser udfordres af og udfordrer idrætsklassens standarder

Når dual becoming er idealet, så bliver det interessant at se, hvad der sker for de idrætslever, der ikke har ligeså let ved at levere det, der forventes. Det kan fx være, hvis de oplever, at de ikke kan præstere godt nok eller slet ikke er i stand til at præstere pga. en skade. Det er noget, der påvirker deres muligheder for at leve op til idrætsklassens repræsentation af en idrætslev i dual udvikling. Det er derfor et centralt tema for flere af idrætsleverne at foretage handlinger, der kan sikre, at de fortsætter med at become-the-same. Flere af de idrætslever, hvis tilblivelsesprocesser vi i det følgende beskriver, har oplevet udfordringer forbundet med at leve op til idrætsklassens standarder for udvikling. Disse elever giver et særligt godt indblik i, hvad det er for et tilblivelsesarbejde idrætsleverne skal levere for at holde sig i udvikling. Men der er også idrætslever som udfordrer idrætsklassens logik, enten fordi de begynder at orientere sig i andre retninger end mod det dobbelte udviklingsmål, eller fordi de ikke længere har tillid til, at idrætsklassen er den bedste til at understøtte deres individuelle udvikling. Med Deleuze's begrebsapparat, så begynder de at foretage nogle jeg-gør-handlinger enten for at blive noget andet (become-other) end idrætstalenter med et dobbelt udviklingsmål eller for at blive det samme (become-same) men på en anden måde end den som den specifikke idrætsklasse tilbyder.

Mikkels evne til at udvikle sig hurtigt nok betvivles

Mikkel går i 8. kl. og spiller fodbold, da vi møder ham første gang. I vores samtaler med Mikkel fortæller han, at han først begyndte at se på sig selv som et talent, da en træner tog ham op på førsteholdet. Inden da havde han ikke troet på, at han var talentfuld. Identifikation af talent og det synlige bevis: At spille på førsteholdet, fik ham med andre ord til at få et andet blik på sig selv. For Mikkel var det ikke en vanskelig transition at skifte skole og begynde i idrætsklassen, da de var en stor flok fodbold drenge fra den lokale eliteklub, der begyndte i idrætsklassen samtidigt. Mikkel fortæller, at han havde den fornødne motivation til at ville såvel et skoleskift som en øget prioritering af fodbolden. Imidlertid bliver Mikkel skadet i hoften og har en skadespause fra fodbold i 8 måneder. Skadesperioden gør noget ved hans talent og hans muligheder for at gøre talent. Han oplever en manglende interesse fra træneren i klubben i den periode, han er skadet. Hans talent er truet i den forstand, at han ikke anerkendes og ses som et talent. Vi kan gå så vidt som til at tale om, at han er i fare for at blive til som ikke-talent. Eftersom Mikkel er skadet er det svært at foretage handlinger, der kan vise, at han er og har talent. Han oplever samtidigt, at tilknytningen og hans relation til idrætsklassen og det fællesskab han har med

de andre drenge forandres i skadesperioden. Fagligt klarer han sig godt, men fællesskabet i klassen er centreret omkring, at de er talentfulde idrætsudøvere, og det fællesskab de har til kamp og træning – som han ikke er en del. Mikkel føler, at han er udenfor. Mikkel oplever, at hans tilhør til fællesskabet og talentkategorien bliver usikker. Faktisk så usikker, at han i begyndelsen af 8. kl. overvejer at ophøre i idrætsklassen og skifte til en efterskole. Men Mikkel formår at reetablere sit talent. Han kommer sig over skaden, og han oplever, at situationen hvor talentet er i fare for at ophøre vender. Han begynder at spille igen og kan mærke, at det går fremad, og han genvinder sin plads på førsteholdet igen, og forholdet til træneren bliver godt nu, hvor han igen spiller.

Hvad er det så, som får Mikkel til igen at opleve at være i udvikling som talent? For det første går skaden over, og han har igen muligheden for at gøre sit talent og indgå i idrætsklassefællesskabet på lige fod med de øvrige fodbolddrenge. Samtidigt har det en stor betydning, at han relativt hurtigt kan genvinde sin plads på holdet og dermed få beviser på, at talentet stadig ses som eksisterende og værd at satse på. Mikkel kan da derfor også afslutte vores første interview med at fortælle os, at han gerne vil leve af fodbolden, og at han har en ambition om at komme på klubbens superligahold. I interviewet med Mikkel er det interessant, at når vi spørger til, hvordan han oplever sportslig udvikling, kan han fortælle, at det både er noget man selv kan føle og så baserer det sig også på interaktionen med især træneren, og den ros han modtager. Talentudvikling er både noget man kan føle og noget som skabes i kraft af andres blik på en. Eftersom Mikkel har oplevet at falde ud af talentkategorien i skadesperioden, er vi nysgerrige efter, hvad han vil gøre, hvis han igen mister sin plads på holdet. Her er Mikkel klar i mælet omkring, hvilke handlinger der må tages i brug: *Så må man kæmpe og bare gøre det lidt bedre.* Dette forekommer, at være den strategi, der opleves at være den rigtige for at vise sit værd og sin vilje til at ville investere i at opretholde talentet, becoming-same.

I slutningen af 8. klasse deltager vi i Mikkels skole-hjem-klub-samtale. Mikkel har inden fortalt os, at han stadig synes, det går godt i skolen, og han fodboldmæssigt udvikler sig i positiv retning. De har lige skiftet træner i klubben, men han oplever ikke at det har haft nogen videre betydning. Til samtalen bliver Mikkel bekræftet i, at han klarer sig godt skolemæssigt. Lærerne udtrykker, at de er godt tilfredse med hans præstationer, men dog også, at han kan yde mere: *"Du kan godt give den mere gas. Hvorfor være tilfreds med 7, når du kan få 10"*. I skolen værdsættes hans gode evner og niveau (hans kunnen), men der udtales således også et ønske om, at han optimerer dem yderligere og arbejder hårdere. Ønsket om udvikling og optimering tales også frem af fodboldtræneren i skole/hjem/klub-samtalen:

Du er ved at udvikle overblik. Men har måske ikke samme eksplosive progression som andre – du er måske ved at blive overhalet af andre. Det er ikke sådan, at du er på vej ud – men der er kamp om pladserne.

Mikkel forekommer til samtalen overrasket over udmeldingen, der tydeligvis sætter spørgsmålstejn ved, hvorvidt han har evnerne til at udvikle sig nok på fodboldbanen – og heller ikke forekommer at vise den store forståelse for, at Mikkel har vist, at han kan kæmpe sig tilbage efter en længere skadespause. Det er tydeligt, at Mikkel og andre elever sættes under pres, når der sættes spørgsmålstejn ved deres talent og tilblivelse. Mikkel er et eksempel på en elev, der i gennem længere tid har forsøgt at leve op til de sportslige udviklingskrav, der bliver stillet til idrætsleverne. Krav der viser sig ikke kun at handle om deres nuværende niveau og fremadrettet potentiale, men også indebærer evnen til fortsat at udvikle sig i en bestemt takt, der sættes gennem sammenligning med de øvrige spillere på holdet. Trænerens budskab til skole/hjem/klub-samtalen er, at Mikkel skal øge progressionen i sin sportslige udvikling, ellers risikerer han at falde ud af talentkategorien. Det vil i første omgang sige en spiller, der ikke er førstevalg til holdet, dvs. et tvivlsomt talent, og ultimativt en spiller, som de ikke længere tror på kan nå eliten. Det kan være fatalt for en idrætslev, fordi evnen til at become-the-same umiddelbart er præmissen for at gå i en idrætsklasse. Det betyder ikke, at han ville kunne blive smidt ud af klassen, men at det vil kunne blive taget op til en drøftelse om det er meningsfuldt at forblive i idrætsklassen. Sådan en samtale vil være udtryk for at idrætsklassen slækker på sit commitment til Mikkel. Dette afhænger naturligvis også af, hvor snæver en ramme standarden sætter for idrætsleverne tilblivelsesprocesser, og hvilke alternative der tillades. I Mikkel's tilfælde forekommer standarden relativt snæver og vanskeligheder med at indfri standardens sportslige forventninger til at være i den rette udvikling (becoming-same), sætter ham gentagne gange under pres.

Nicklas venter stadig på, at hans krop kan svømme stærkt nok

Nicklas er et eksempel på en elev, hvor becoming-the-same ligger uden for hans kontrol. Nicklas går i 8. klasse, da vi taler med ham første gang. Han vil rigtig gerne både være en dygtig svømmer og skoleelev. Han gør alle de rigtige ting til træning, men uden at det sætter ham i stand til at svømme med blandt de bedste. Han vil gerne på førsteholdet, og han vil gerne kvalificere sig til DM i 100 og 200 meter butterfly. Men resultaterne lader vente på sig, hvilket han forklarer i et interview:

Jeg er sådan en lille en, så jeg er ikke sådan oppe i toppen lige nu. Men mine trænere siger, at jeg kommer langt op, når først jeg kommer til at vokse, og jeg bliver lidt ældre. Jeg har bare kæmpet, og så ved jeg, at jeg har min gode teknik. (...) Det er i forhold til de andre. Jeg indhenter alle de andre over årene. Så kommer jeg tættere og tættere på, og så når jeg dem måske til sidst.

Nicklas gør alt, hvad der står i hans magt, for at leve op til repræsentation af en idrætselev i den rette udvikling. Men den store hurdle er, at den nødvendige kropslige udvikling lader vente på sig. Nicklas' mulighed for at become-the-same bliver i den forstand projiceret ud i fremtiden, som en tilblivelse, der forhåbentlig vil indfinde sig. Den indsats, som Nicklas yder nu, giver således først udbytte i form af tilblivelse som elitesvømmer, når kroppens fysiologiske udvikling forhåbentlig begynder at arbejde med på projektet. Det gør hans tilblivelsesprojekt usikkert. Nicklas træner op mod 25 timer om ugen uden, at han kan se en direkte effekt af indsatsen. De beskedne fremskridt i tider skaber en tvivl hos Nicklas, om han overhovedet vil become-the-same. Han leder derfor efter andre tegn på, at han er på rette vej.

Når vi bare svømmer stille og rolige programmer, så koncentrerer jeg mig altid om at prøve at optimere det hele. Jeg er kommet ned i sådan nogle helt små deltaljer nu, som jeg er glad for, at min træner kan se, at jeg kan forbedre mig bare lidt.

I stedet for at fokusere på resultaterne vælger Nicklas i samarbejde med sin træner at fokusere på teknikken som et alternativt sted, hvor han kan se spor af sin indsats. Værd at bemærke er det værdifuldt for Nicklas, at han oplever, at selvom hans tilblivelsesbestræbelser ikke lever op til de givne udviklingsmål, så værdsættes hans anstrengelser, og han tilbydes også en position som en teknisk dygtig svømmer, becoming-other, der bidrager til, at han stadig er i udvikling mod at blive en elitesvømmer, becoming-same. Her åbnes der på sin vis op for en bredere forståelse af talent, uagtet denne forståelse stadig trækker på idrætselevernes commitment og vilje til at ville være i udvikling og på sigt kunne vise resultater som senioreliteudøver. Nicklas betoner da også vigtigheden af, at han ved med sig selv, at han har gjort alt det, han selv kunne.

Selvom det er svært, at gøre for meget i svømning, så har Nicklas fået at vide af hans træner, at han skal passe på med at ville det for meget til stævner, fordi det går ud over hans svømning. Det samme mønster gentager sig i skolen. Her er Nicklas også meget ambitiøs og han leverer en meget stor arbejdsindsats. Her giver det til gengæld resultater, selvom det også ses som en balancegang i forhold til hans integration i klassefællesskabet:

N: Og så i skolen, der er jeg dygtig. Jeg laver altid mine lektier altid, og jeg laver også tit noget mere, og jeg tager tit ansvaret på mine skuldre, når vi skal lave noget gruppearbejde. Så jeg vil rigtig meget.

I: Så der er det måske samme besked, at du ...

N: At jeg skal tage det lidt roligt. At jeg kommer til at tage lidt for meget over, så de andre ikke fik lov til at lave helt så meget.

Nicklas er på den måde et eksempel på en idrætselev, der til overmål forsøger at leve op til forventningen om dual becoming. Han vil gerne become-the-same på begge felter. Både i

skolen og i klubben får han imidlertid at vide, at han skal skrue lidt ned for de handlinger, der orienterer sig mod at leve op til idrætsskoleklassens repræsentationer af talent og talentudvikling, fordi det går ud over henholdsvis de andres læring og hans egen præstation. I den forstand kan idrætsskoleklassens standarder for commitment også overgøres.

Mark kan, men kæmper med at fastholde sit engagement

Mark er idrætselev og går i 8. klasse første gang, vi møder ham. Han er en dygtig svømmer. Modsat Nicklas kan Mark fremvise synlige tegn på, at han lever op til elitesvømningens talentstandards. Et bevis på hans kunnen er, at han i sin aldersklasse til DM i svømning for nyligt *"vandt 100 og 200 meter ryg og en hulens masse andre medaljer"*. Ligeledes fortæller hans træner i et interview, at det går rigtig godt for Mark, der er inde i en god sportslig udvikling, har en god teknik og er god til at modtage træning.

I skolen fremhæver lærerne, at Mark er hårdtarbejdende og klarer sig fornuftigt fagligt, men også at han nogle gange forekommer presset af de mange timer, han bruger på svømning. Han har også gjort sig tanker om en fremtidig karriere, hvor han godt kunne tænke sig at blive tømrer og måske på sigt bygningsingeniør. Han har dog også et ønske om at komme på college i USA for at kunne svømme på højeste niveau. I første omgang tænker Mark på at tage 10. klasse, hvad der vil give ham bedre mulighed for at prioritere svømningen.

Mark indfrier derved både forventninger til at kunne og ville den skolemæssige del af idrætsskoleklassen, uagtet det er i det sportslige domæne, at hans engagement befinder sig. Her er han talentfuld, og her investerer han sig selv. Det får han også bekræftet af hans træner: *"Jeg har af min træner fået fede billeder på, hvem jeg egentligt er som person, og hvad jeg brænder for"*. Mark oplever at få en attraktiv identitet gennem svømningen og noget at være passioneret omkring. Svømningen er med til at gøre ham til den person, han gerne vil se sig selv som. Mark kæmper imidlertid en indre kamp med at (gen)finde og fastholde sin commitment til elitesvømningen:

Efter sommerferien havde jeg svært ved at komme i gang igen, og snakkede med mine forældre om: 'Skal jeg stoppe eller skal jeg blive ved'. Mine forældre ville ikke have jeg skulle stoppe. De blev sure af helvede til: 'Det kan ikke passe. Men så må du bare stoppe'. Så skulle jeg finde på noget andet, finde et arbejde. Så tænkte jeg også, at jeg ikke bare skulle sidde derhjemme og få store æblekinder og slatne arme, og så kom jeg bare tilbage igen og efter tre uger, så kørte det også igen. Det var megafedt. Men også rigtig svært da jeg sad og tænkte: 'Skal jeg stoppe eller ej – skal jeg blive hængende ved det jeg brænder for'. Nogle gange tænkte jeg: 'Jeg kan bare ikke mere. Jeg må bare stoppe'. Så skrev jeg til min træner, om han havde nogle gode råd til at komme i gang. Min træner skrev til mig, at det er vigtigt, du ikke stopper. Du er en del af vores hold. Og det er ikke det samme uden dig. Det blev jeg rigtig glad for. Men det var også, fordi dem jeg er rigtig gode kammerater

med til svømning, de er et år ældre end mig, og hvert andet år svømmer jeg ikke sammen med dem. Det har jeg det rigtigt svært med. Jeg vil helst svømme med dem hvert år – også selvom jeg så ikke skulle vinde noget. Det er jeg bedøvende ligeglad med.

Mark har tydeligvis et ambivalent forhold til svømningen, da han på den ene side lægger vægt på, at man skal brænde for sporten og ville investere i store mængder seriøs træning, mens han på den anden side har svært ved at leve op til de krav, han stiller til sig selv og andre. Hans passion har til tider nærmest truet med at brænde ham selv ud. Der er tydeligvis mange personer omkring Mark, som bidrager til at fastholde hans engagement i at become-the-same. Det er blandt andre træneren, der har været med til at give Mark et positivt billede af hans personlighed og også får ham overbevist om, at han er en vigtig del af fællesskabet. Det er hans forældre, der ikke ønsker, at han bare sidder derhjemme uden at lave noget. Det er også de kammerater som han har et fællesskab med til svømning: *"Det er mine kammerater der får mig til at komme til svømning og som får min gejst op. Jeg bruger 25-26 timer om ugen sammen med dem."* For Mark har det desuden stor betydning, at de har den samme seriøse indstilling til svømningen som han selv. Omvendt har han det vanskeligt med at træne med nogle, der ikke tager svømningen alvorligt:

Det pisser mig af, hvis der nogen som bare kommer for at have det sjovt og ikke gider træne. Så har jeg bare lyst til at plapre dem en – det er et konkurrencehold de svømmer på, hvis man ikke gider, så skal man finde et andet sted at være.

Mark lægger stor vægt på konkurrenceelementet ved svømning, og man får i citatet ovenfor en fornemmelse af, at andres slappe indstilling nærmest udgør en trussel mod hans egne bestræbelser på at finde og fastholde motivationen til at træne hårdt for at blive en dygtig svømmer. I en vis forstand oplever han at være blevet en anden gennem svømningen end drengen på sofaen med æblekinder og slatne arme. Et vedblivende engagement i svømning er Marks garanti for ikke at falde tilbage i den utiltalende subjektposition – og become-other. Man kan måske ligefrem sige, at han frygter at blive den person, han var uden svømningen. Men det stiller samtidigt krav til ham, og til aktørerne rundt om ham, om kontinuerligt at nære den indre ild, der skal til for at passe den store mængde træning, der kræves i tilblivelsen af et svømmetalent.

Gustav har mistet sin status og identitet

Gustav går i 8. klasse og spiller fodbold, da vi første gang møder ham. Gustav er en af de idræts elever, der kæmper med at leve op til idrætsklassens standarder for dual becoming. Han har været forfulgt af skader, hvilket i flere perioder har sat ham uden for holdet. Når han så kom tilbage fra en skadespause, så var hans plads taget af en anden. Det gik i længden ud over glæden ved at spille:

I: Oplevede du det hårdt, at man skulle præstere?

G: Det har jeg oplevet lige siden, jeg startede derude i eliteklubben, at man skulle præstere hver gang. Jeg oplevede det allermest dengang, jeg kom til U14, hvor jeg blev skadet i en lang periode, og da jeg kom tilbage igen, var jeg ikke på hold, fordi min plads var blevet taget, og jeg skulle til at kæmpe mig op igen. Det gjorde jeg så, og så kom jeg på U15 og startede inde der, men så blev jeg skadet igen, og så blev min plads taget fra mig igen, og så skulle jeg kæmpe igen, og så blev jeg skadet igen som U17, og så gad jeg ikke mere. Det var for meget.

På grund af de gentagne skadesforløb har Gustav svært ved at holde progression i sin udvikling som fodboldspiller. Han kom til at ligge i underkanten af det niveau, der skulle til for at etablere sig som fast spiller på førsteholdene. Han fortæller, at han kom ind i en negativ spiral, hvor han var bange for, at han skulle blive skadet igen og for ikke at kunne præstere. Det gjorde ham usikker på egne evner, at pladsen blev taget fra ham, så han blev bange for at lave fejl, og så præsterede han slet ikke godt nok.

Skaden forhindrer Gustav i at become-the-same, uanset hvor mange handlinger han i øvrigt udfører for at leve op til repræsentationen af en idrætslev i udvikling. Som vi også hørte Mikkel fortælle om, kan en skade gøre noget ved relationen til ens trænere. Gustav oplever, at skaden opløser hans relation til træneren og nærmest gør ham usynlig. Det formulerer han på denne måde:

G: Jeg kunne ikke lide træneren. Jeg kunne ikke lide holdet. Jeg kunne ikke lide dem, der var 2.-års U17. Jeg brød mig ikke om dem. Det var ikke noget for mig. Min træner snakkede ikke med mig, når jeg var skadet. Jeg havde det som om, han slet ikke så, at jeg var der.

Skolefagligt har Gustav det også svært, hvilket hænger sammen med, at hans engagement i højere grad ligger på fodboldbanen end i skolen. Derfor kan han i skadesperioderne ikke umiddelbart hente status fra skolepræstationerne. Tværtimod oplever Gustav, at hans position i klassen svækkes. I forbindelse med en skole/hjem-samtale taler vi også med Gustavs far, der fortæller hvordan skaden har påvirket Gustavs sociale position i idrætsklassen:

F: I den forbindelse har han heller ingen status, fordi han ingen sport har. De har jo deres selvtillid gennem sporten, og den får han jo ikke.

Gustav kommer som idrætslev ud i en alvorlig krise, der truer hans mulighed for at være i udvikling. Han er ikke i stand til at foretage handlinger, der gør ham i stand til at leve op til repræsentationen af en idrætslev i tilblivelse. Gustav mister gradvist sin kobling til idrætsklassen og de aktører, der er i dette netværk. I første omgang er det kroppen, der svigter ham, og det hold han spiller på, der helt rutinemæssigt sætter ham på bænken efter hans tilbagevendende skader. Men efterhånden vender han selv ryggen til de aktører i idrætsklassen, der er forudsætningen for, at idrætsleverne kan udvikle sig. Han bliver afkoblet fra netværket og mister sin aktørstatus som idrætslev, becoming other, hvilket

han oplever som, at han ingenting er. Gustav står således i en sårbar position, fordi han ikke kan foretage handlinger, der viser at han lever op til standardens udviklingskrav og heller ikke oplever forståelse fra idrætsklassens aktører.

Mathilde ved godt hun ikke kan nå eliten, men hun kan blive en god ingeniør

Mathilde går i 8. klasse og svømmer, da vi møder hende første gang. Hun er et eksempel på en idrætselev, der er begyndt at orientere sig anderledes i sin tilblivelsesproces indenfor hybriden. Hun har affundet sig med, at hun ikke kommer til at svømme rigtigt stærkt, fordi hendes fysiologiske udvikling ikke muliggør, at hun kan nå senioreliten. I stedet vælger hun at fokusere på at udvikle sig på det faglige område. I modsætning til Nicklas, så har Mathilde svømmet meget stærkt, indtil hun kom i idrætsklasse. I et interview med Mathildes forældre fortæller faren, at med det niveau, Mathilde havde på optagelsestidspunktet, ville han have undret sig, hvis ikke hun var kommet i idrætsklasse. Men havde man set på hendes fysiologiske potentiale, så havde man muligvis vurderet, at der ikke var noget at bygge på i forhold til at få en elitesvømmer ud af det på sigt. Mathilde har fortalt sine forældre, at hun aldrig bliver nogen svømmestjerne. Hun har derfor vurderet, at hun hellere vil have et godt år på 2. holdet end vedblivende at stile efter 1. holdet. Det bakker hendes forældre op om. De synes, det er velovervejet og modigt af hende at se i øjnene, at hun næppe når helt til tops. Hun tager med andre ord konsekvensen af, at hun er i vigende udvikling rent sportsligt, og dermed ikke lever op til den oprindelige forventning om at become-the-same. Til gengæld tager hun sine ambitioner over i skolen, hvor hun klarer sig godt. Opbakningen fra hendes forældre følger med ligesom deres forventning om, at hun skal realisere det potentiale, der er til stede på det faglige område – når nu det ikke længere er der i svømning:

F (med et smil på læben): Hun skal være ingeniør. [...] Når man er så god til matematik, fysik og kemi, så skal man jo ikke lade sit talent gå til spilde.

Man kan diskutere om Mathilde lever op til den præmis standarden sætter for at være idrætselev, da hun ikke længere stræber mod at nå eliten indenfor sin sport. Hendes tilblivelsesproces peger således ikke længere mod fortsat dual becoming og en dobbelt karriere. Der bliver imidlertid ikke taget noget skridt fra hverken skolens eller klubbens side til at tale med hende om hendes plads i idrætsklassen. Det tyder på, at det er acceptabelt, at Mathilde forbliver idrætselev, fordi hun stadig er en del af svømmemiljøet og deltager fuldt ud i morgentræningen. Hendes ændrede indstilling til elitesport, becoming-other, finder sted i diskretion, i den forstand at hun opretholder en dobbelt praksis, selvom hun ikke længere er dual becoming. Det bryder på sin vis med det dobbelte commitment standarden fordrer af idrætseleverne, men Mathildes alternative tilblivelse som en ambitiøs og dygtig skolepige, der stadig passer sin morgentræning ser ud til at kunne rummes.

Mille har talent og kan nå langt, men vil ikke prioritere det på sigt

Hvor Mathilde formentligt ikke kan nå eliten, er Mille et eksempel på en idræts elev, der har gode muligheder for at nå eliten. Imidlertid vælger Mille ikke at become-the-same indenfor eliteidræt. Hun benytter sig derimod af den mulighed for alternativ tilblivelse gennem uddannelse, becoming-other, som vi hos Mathilde lige har hørt, at standarden i nogle tilfælde godt kan rumme.

Første gang vi møder Mille går hun i 8. kl. og er en idræts elev, der har et højt kompetenceniveau indenfor basketball. Det kommer til udtryk ved, at hun er på landsholdet, og ved at hun i sin klub ikke bare træner med sit eget hold, men også med dem, som er 1-2 år ældre end hende. Hun træner derfor seks gange om ugen. Mille oplever at blive en bedre og stærkere spiller gennem den træning og øget træningsmængde, hun får ved at være idræts elev. Men på trods af, at hun åbenlyst har et talent, så forestiller hun sig ikke en videre landsholdskarriere. Det fortæller hun os i et interview:

Forestiller mig ikke en videre landsholdskarriere. Prøver om jeg ikke også kan klare det i gymnasiet, men det er ikke noget jeg forestiller mig at gå videre med. Vil mere have det som hobby. Jeg kommer i gymnasiet ikke til at have tid til seks ugentlige træninger. (...) Skolen vil selvfølgelig altid komme først. Jeg vil ikke bare bruge mit liv på basket – det skal ikke være sådan, at mit liv går op i det. Vil nok spille hele livet, men det vil altid være min skole og mit arbejde først og så mine venner – og så min hobby.

Hvor basketball ikke indebærer en karriere, så rummer hendes uddannelsesplaner en klar karrieretænkning med progression og et fremtidsmål. Først skal hun i gymnasiet, og senere hen vil hun tage en videregående uddannelse. Hun er også bevidst om, hvilken linje hun vil vælge i gymnasiet og fremstår målrettet på sin fremtid, uagtet hun ikke har specifikke planer om, hvad hun skal efter gymnasiet.

Det er tydeligt, at den dobbelte udviklingsstrategi fra idrætsklassen er afmonteret i hendes gymnasieplaner. Mille udtrykker tydeligt, at hun ikke ønsker at koble sit gymnasievalg med muligheden for at komme på en særlig idrætsordning: *"Jeg tror det bliver for meget"*. Med andre ord er det en investering, hun ikke vil foretage, da hun frygter, at det kan blive på bekostning af investeringen i uddannelse og venner, og at det kan gøre det mindre lystfyldt at spille. Mille lever her-og-nu op til idrætsklassens standarder for dual becoming, hvor hun træner og spiller seriøst og på det højeste niveau, men i forhold til hendes fremtidsplaner gør hun det ikke. Ved at afgrænse satsningen på eliteidræt tidsmæssigt til den periode, hun er idræts elev, foretager hun en jeg-gør-handling. En prioritering hun støttes i af sine forældre. Til trods for at hun i øjeblikket spiller på et meget højt niveau, så rejser hendes åbenlyse kategorisering af idræt som hobby tvivl ved, om hun er dual becoming.

Robin er blevet professionel og står af på engagementet i skolen

Robin adskiller sig fra de øvrige idræts elever, vi har beskæftiget os med i dette kapitel, ved, at han går i 9. klasse første gang vi møder ham. Robin er idrætsklasseelev og en dygtig fodboldspiller. Han har så stort potentiale, at han har fået en ungdomskontrakt med den lokale eliteklub og har således taget første skridt mod en professionel karriere. Han har dermed indfriet de idrætslige forventninger, der ligger i idrætsklassemodellen om at udvikle sit talent i retning mod den nationale seniorelite. Alligevel udgør Robin en trussel mod hybridens. Det skyldes, at han, samtidig med at fremtiden syntes sikret rent fodboldmæssigt, har valgt at renoncere kraftigt på sit skolearbejde. Han er ifølge klasselæreren dygtig, men han forbereder sig overhovedet ikke til undervisningen. Så han lever ikke i sit commitment op til idrætsklassens fordring om, at eleverne skal være dual becoming. Både Robins lærer og hans klassekammerater udtrykker deres utilfredshed med hans indstilling til skolearbejdet:

Læreren siger i et interview med os om Robin:

Så selvom du er dygtig til din sport, selvom du er dygtig fagligt, hvis ikke du vil arbejde for det i skolen, så betyder det også noget for din placering i hierarkiet.

I vores klasserumsobservationer kan vi også se, at klassekammeraterne håndhæver fordringen på at være dual becoming:

Mens lærerne er ude af klasselokalet taler eleverne om deres karakterer. Robin er træt af sit 2-tal.

R: Jeg burde have fået 4.

Klassekammeraten Joakim: Du kan jo ikke få 4, når du ikke har forberedt dig.

En anden af klassens lærere mener ligefrem, at Robin ikke hører hjemme i en idrætsklasse, hvis han ikke laver sine lektier. Med den holdning, siger læreren, kan han ligeså godt gå i en almindelig folkeskoleklasse, og overlade pladsen til en, der vil projektet. Robin er et eksempel på en idræts elev, der eksplicit lægger hele sin udvikling på det ene spor, uden at opretholde en dobbelt praksis. I modsætning til Mille og Mathilde, så påkalder Robins jægør-handling sig kritik fra flere sider, fordi den direkte udfordrer idrætsklassens logik om, at idræts elever skal være dual becoming. I dette tilfælde afværges udfordringen ved, at klassen holder fast i en fælles faglig praksis med det resultat, at Robin til trods for sine uomtvistelige evner som fodboldspiller rutsjer ned af den sociale rangstige. Samtidigt indikerer det forhold, at Robin ikke er tilfreds med at få et 2-tal, at også han i sidste ende accepterer skolens logik og dens fokus på vigtigheden af uddannelse og gode karakterer, selvom han ikke vil anstrenge sig for at få dem. Robin er interessant i den forstand, at han i sin tilblivelse som elitesportsudøver lever op til standardens sportslige forventninger og ved at få kontrakt også kan vise, at standarden kan producere professionelle

fodboldspillere, men samtidigt er Robins jeg-gør-handlinger, der implicerer et tilsyneladende manglende commitment til skolearbejdet en udfordring for standardens og dens aktører, der kommer på overarbejde for at fastholde Robin som dual becoming.

Kampen for at være i udvikling – idrætselevernes tilblivelse er et udviklingsarbejde

Analysen af idrætselevernes tilblivelsesprocesser tegner et billede af, at idrætselever gennemgående er optaget af at være i udvikling. Hvis deres udvikling af den ene eller anden grund ikke følger en forventet progression, så er de villige til at yde en stor ekstra arbejdsindsats for igen at komme på omgangshøjde med de udøvere på deres årgang, som de sammenligner sig med. Det giver et særligt godt indblik i, hvordan idrætsskolen virker på idrætseleverne at følge de elever, som i en kortere eller længere periode falder bagud. Hvis en idrætselev ikke er i stand til at følge det forventede udviklingsspor, så kommer han/hun i fare for at become-other. For at forblive på udviklingssporet, er idrætseleven nødt til at foretage handlinger, der stabiliserer deres tilblivelse på en måde så den kan leve op til standardens repræsentationer af et talent i udvikling, dvs. become-the-same igen. Det er det ekstraarbejde, der skal til for at komme ind i den udviklingstakt, der er standarden i en idrætsskole. Det kan vi kalde for idrætselevernes udviklingsarbejde. Udviklingsarbejde dækker over en række forskellige handlinger, som kan udføres enten af den enkelte idrætselev eller af en idrætselev i samarbejde med andre aktører. Både trænere, lærere og idrætselever foretrækker den type *jeg-er*-handling, der betegnes at "arbejde stenhårdt", "kæmpe for det" og fighte. Det var den type handling, som Mikkel blev opfordret til at foretage, da han mistede sin plads på holdet. Det er derimod ikke en handling, der dur som universalløsning på alle problemer, der forhindrer idrætseleverne i at become-the-same. Vi har vist, at forkert eller for sen fysiologisk udvikling ikke kan manes frem gennem commitment og hårdt arbejde. Det kan tværtimod virke de-engagerende eller direkte kontraproduktivt, at presse for meget på for at become-the-same, hvis kroppen ikke fysisk er i stand til det, som vi iagttog hos Nicklas. Endelig kan det være vanskeligt at overkomme manglende lyst ved at arbejde stenhårdt. Som vi så hos Mark, så kan det være en stor opgave at mobilisere den nødvendige lyst til at træne mange timer og vedblivende at presse sig selv. For Marks vedkommende involverede det et vedvarende udviklingsarbejde af ham selv og aktører omkring ham for, at han kan reetablere sit commitment – og dermed få sin tilblivelse til at stemme overens med standardens krav til udvikling af talent.

Idrætsskolens dobbelte formål kobler idræt og skole sammen, hvilket øver indflydelse på idrætseleverne, og den måde de formes på som talenter. Idrætsskolerne indeholder en standard for talentudvikling som dual becoming, der forpligter idrætseleverne på at arbejde ihærdigt på at udvikle sig som talenter, men også at der er et ønske om, at de har den samme indstilling til deres skolearbejde. For at leve op til repræsentationen af en

idrætslev i rette udvikling, kan vi se, at idrætsleven skal fremtræde som en, der både ønsker at investere i sport og uddannelse, og som søger at indfri de evner vedkommende har sportsligt og skolemæssigt – og derved lever op til hybridens overordnede formål. Hvis idrætsleven både kan og vil præstere på begge arenaer, som fx Arancha er et lysende eksempel på, er det med til at stabilisere hybridens og dens standard, og idrætsleven kan anerkendes for hans eller hendes evne og vilje til at forblive i en positiv udvikling indenfor både elitesport og uddannelse.

Imidlertid er hybridens i udgangspunktet ikke fuldstændig symmetrisk, da eleverne er udvalgte på deres sportslige evner og potentiale, og ikke på deres skoleevner. Men at være dygtig i skolen er en fordel for en idrætslev, da det betyder, at hun eller han kan holde fokus på deres sportslige udvikling, som det fx gælder for William, hvis orientering er rettet mod hans sportslige ambitioner, men som også klarer sig godt i skolen. William er interessant ved, at han godt kunne tænke sig at prioritere sporten endnu højere i sine fremtidsplaner, mens hans forældre fastholder, at han også skal fokusere på at uddanne sig. Det medfører derfor, at William orienterer sig mod en gymnasial ungdomsuddannelse, hvor der vil være en tilsvarende hybrid mellem elitesport og uddannelse, hvor han kan fortsætte med at udvikle sig (*become-the-same*). Forældrenes opbakning til prioriteringen af, at et sportsligt talent også uddanner sig, er med til at stabilisere hybridens. Samtidigt med, at hybridens giver William mulighed for at satse på begge områder.

Det er dog ikke givet, at idrætsleven ønsker at vedblive med at orientere sig mod en fortsat udvikling på begge områder. Mille vil modsat William ikke fortsætte med at satse på idrætten, selvom hun har et stort talent. I sin praksis lever Mille til gengæld op til hybridens dobbelte formål ved blandt andet at spille på landsholdet. Mille truer derfor ikke umiddelbart hybridens og dens standard, men destabiliserer den dog potentielt ved ikke på sigt at ville prioritere den fortsatte udvikling, som hendes talent rækker til. Hverken Mille eller Mathildes satsning på uddannelse påkalder sig nogen kritik, hvilket kan hænge sammen med, at de er diskrete med at nedprioritere sporten. De deltager fx begge to fortsat i morgentræningen. Det er nok også derfor, Robins ensidige satsning på eliteidræt påkalder sig kritik fra såvel lærer som klassekammerater, selvom han er en af de relativt få idrætslever, der ser ud til at kunne indfri det ambitiøse mål om at nå senioreliten.

Inden vi vender tilbage til disse idrætslever og beretter om, hvordan de orienterer sig i forholdet mellem eliteidræt og uddannelse halvandet år efter vi mødte dem første gang, så vil vi på baggrund af survey 2 belyse, hvilke veje hele kohorten af idrætslever, der gik i idrætsklasse ved undersøgelsens begyndelse i 2013, har fulgt.

Kapitel 7:

Idrætslevers tilblivelse og transition – i tal

Vi er i dette kapitel interesseret i at se nærmere på idrætslevers tilblivelses- og transitionsprocesser i løbet af og efter idrætsklasseforløbet. Vi ser både på, hvad der sker med idrætsleverne i relation til valg af ungdomsuddannelse, og hvad der sker med deres sportslige tilblivelse som talenter, samt hvorvidt og hvordan domænerne uddannelse og elitesport fortsat er sammenkoblet i idrætslevers hverdag og fremtidige orienteringer – med andre ord om de stadig tager del i en dual tilblivelsesproces.

EMPIRIBOKS

KAPITLET BASERER SIG PÅ DATA FRA ISÆR SURVEY 2 OG I MINDRE OMFANG PÅ DATA FRA SURVEY 1 SAMT DE TILKOBLEDE REGISTERDATA FRA DANMARKS STATISTIK.

Uddannelsesveje efter grundskole/idrætsklasseforløbet

Unge overgange til og veje gennem ungdomsuddannelse anses at spille en central rolle for deres videre uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder, og der er i uddannelses- og vejledningsinstitutionerne derfor stort fokus på unges valg af uddannelse efter grundskolen. En transition der også for unge fremstår som et obligatorisk passagepunkt.

Imidlertid er det langt fra alle unge, der efter 9. klasse skifter direkte til en ungdomsuddannelse. Mange vælger et 10. klasses-forløb. Hvor det blandt alle elever i grundskolen i 2016 er 45 pct.,² der har valgt at fortsætte i et 10. klassestilbud, er tallet lavere blandt idrætsklasseleverne. Her er det 38 pct. af alle idrætsleverne i registerstudiet, der har valgt 10. klasse (Undervisningsministeriet 2016a og 2016b). Et flertal af disse (56 pct.) tager 10. klasse på en efterskole.

Ser vi derefter på baggrund af registerdata på idrætslevers valg af ungdomsuddannelse efter grundskolen og idrætsklasseforløbet sammenlignet med andre unge fra hele landet, kan vi i tabel 1 se, at der er en meget stor andel af idrætsleverne, der vælger en gymnasial uddannelse og langt færre, der vælger en erhvervsuddannelse. Især finder vi en stærk overrepræsentation af idrætslever, der vælger HHX. Den øget tilbøjelighed blandt idrætslever til at vælge en gymnasial uddannelse frem for en erhvervsuddannelse er blandt andet forbundet til den socioøkonomiske profil idrætsklasserne har, hvor der er en underrepræsentation af unge med en lav socioøkonomisk baggrund (Nielsen & Olesen 2014).³ Men det er formentligt også relateret til, at mulighederne for at kombinere

² 48 pct. i perioden 2013-15.

³ I forskningsprojektet undersøger vi elevernes sociale baggrund gennem brug af et socioøkonomisk indeks, der er dannet ud fra en række baggrundsfaktorer for forældrenes økonomi, uddannelsesniveau og erhverv.

eliteidræt og uddannelse oftere forekommer som standardiserede tilbud på de gymnasiale uddannelser. Det gør orienteringen mod gymnasiet mere oplagt for de idrætselever, der ønsker fortsat at koble uddannelse og elitesport.

Tabel 1: Valg af ungdomsuddannelse efter grundskolen – opgjort i procentandele.

	Idrætselever (n=1.145)	Alle unge 15/16 – FTU
Gymnasiale uddannelser – i alt	89	74
STX	48	47
HF	5	5
HHX	33	14
HTX	3	8
Erhvervsuddannelser	8	18
Andet: STU, EGU, Produktionsskole, Arbejde etc.	4	7 (STU 1)

Vi kan i tabel 2 blandt idrætseleverne se tydelige koblinger mellem forældres socioøkonomi og idrætselevernes valg af uddannelse efter grundskolen. Færre idrætselever med lav socioøkonomi har valgt gymnasiale uddannelser sammenlignet med idrætselever med mellem og høj socioøkonomi. Andelen blandt idrætselever med høj socioøkonomi er 93 pct. og blandt idrætselever med mellem socioøkonomi er andelen 88 pct., mens andelen er lavest blandt idrætselever med lav socioøkonomi. Her er andelen 79 pct. Det er imidlertid stadig en højere andel end vi finder blandt alle danske unge (jf. tabel 1). Omvendt er der en mindsket tilbøjelighed blandt idrætselever til at vælge en erhvervsuddannelse jo højere socioøkonomisk baggrund eleverne har. Andelen blandt idrætselever med høj, mellem og lav socioøkonomi er hhv. 4, 9 og 15 pct. Imidlertid er tallet for idrætseleverne med lav socioøkonomi stadig under landsgennemsnittet for alle elever, så den sociale baggrund er med andre ord ikke hele forklaringen på idrætselevernes valg af ungdomsuddannelse. Idrætselevernes socioøkonomiske baggrund ser ud til at have en vis betydning for idrætselevernes valg af ungdomsuddannelse, men generelt er der blandt alle idrætselever uanset socioøkonomisk baggrund en øget tilbøjelighed til at vælge gymnasiale ungdomsuddannelser. I den forbindelse er det også

Det anvendte indeks er blandt andet benyttet i PISA og tillægges stor udsigelseskraft til at vise sociale forskelle (jf. Ehmké & Siegle 2005 og Adams & Wu 2002). I forskningsprojektet er idrætselevernes socioøkonomi sammenlignet med en normalfordeling blandt de deltagende kommuner. Hvis idrætselevernes socioøkonomi skulle fordele sig normalt burde der være ca. 25 pct. med lav, ca. 50 pct. med middel og ca. 25 pct. med høj socioøkonomi. Her viser det sig, at der kun er 9,8 pct. af idrætseleverne, der har en lav socioøkonomi, mens 59,8 og 30,4 pct. har hhv. middel og høj socioøkonomi. Der er således en markant overrepræsentation af elever, der kommer fra familier med middel eller høj socioøkonomi (se også Nielsen & Olesen 2014).

interessant, at der er socioøkonomiske forskelle på tilbøjeligheden til at vælge de forskellige gymnasiale uddannelser. Idræts elever med høj socioøkonomi vælger i særlig udpræget grad det almene gymnasium (STX), men der er øget tilbøjelighed til at vælge handelsgymnasiet (HHX) blandt elever med mellem og lav socioøkonomi.

**Tabel 2: Valg af ungdomsuddannelse efter grundskolen
– opdelt på socioøkonomi, køn og idrætsgren. Registerdata og survey 1 (idræt)**

	STX	HF	HHX	HTX	EUD	Andet: STU, EGU, Produktions-skole, Arbejde etc.
Alle	48	5	33	3	8	4
Lav soc-øko	36	7	34	1	15	6
Ml. soc-øko	43	5	37	3	9	3
Høj soc-øko	62	3	23	5	4	3
Drenge	37	5	39	4	11	4
Piger	67	3	22	3	2	2
Fodbold	37	6	48	1	8	1
Håndbold	59	2	34	2	3	1
Svømning	52	7	15	19	2	1
Ishockey	7	8	27	5	30	23
Badminton	58	7	29	0	1	4
Basketball	80	6	4	6	2	2

Tallene dækker samtidigt over store kønsforskelle, fx er der 67 pct. piger der har valgt STX, mens tallet for drengene er 37 pct. Til gengæld er der næsten dobbelt så mange drenge der vælger HHX. Andelen er 39 pct. af de mandlige idrætsskoleelever, mens det blandt kvindelige idræts elever er 22 pct. Det er 2 pct. af pigerne der vælger en erhvervsuddannelse, men selvom det er 11 pct. og mere end fem gange så mange drenge der vælger en sådan uddannelsesretning blandt idræts eleverne, er tallet langt under landsgennemsnittet for alle danske unge. Det indikerer, at den danske model for talentudvikling er tydeligere sammenvævet med nogle former for uddannelsesstilbud end andre – og altså særligt de gymnasiale uddannelser.

Når vi ser på uddannelsesprofiler for forskellige idrætsgrene er der markante forskelle.⁴ Ishockeyspillerne skiller sig særligt ud ved, at der kun er 47 pct. der har valgt en gymnasial

⁴ Vi har i de statistiske analyser udelukkende tal med fra de seks største idrætsgrene i idrætsskolerne, da de øvrige idrætter har for få udøvere til, at analyserne er statistisk signifikante.

uddannelse. Bemærkelsesværdigt er der i den sammenhæng kun 7 pct., der har valgt STX, mens der 8 pct. og dermed flere, som har valgt HF som uddannelsesretning. Blandt ishockeyspillerne er det først og fremmest HHX som er valget, hvis man går i gymnasiet. 27 pct. går på HHX. Imidlertid skiller ishockeyspillerne sig først og fremmest ud ved at være den eneste af de seks idrætsgrene, hvor der er flest som vælger at påbegynde en erhvervsuddannelse efter grundskolen. 30 pct. af ishockeyspillerne har valgt en erhvervsuddannelse. Den diametrale modsætning til ishockey er basketball. Kun 2 pct. har valgt en erhvervsuddannelse, mens det er hele 96 pct., der har valgt en gymnasial uddannelse, og her er det først og fremmest STX, som er valget. 80 pct. af de basketballspillende elever har valgt denne uddannelsesretning. Fodboldspillerne har også sammenlignet med de øvrige idrætsgrene en relativ stor andel, der vælger en erhvervsuddannelse. Det er en uddannelsesretning 8 pct. vælger. Men også blandt fodboldspillerne vælger langt de fleste en gymnasial uddannelse. Her er der værd at bemærke en særlig tilbøjelighed til at vælge HHX. Nær ved halvdelen (47 pct.) af fodboldspillerne vælger denne uddannelsesretning. Svømning er den idrætsgren med den højeste andel, der vælger en gymnasial uddannelse. Hele 97 pct. har valgt gymnasiet. Blandt svømmerne er det iøjefaldende, at en relativt høj andel af de unge vælger HTX. Ingen af de øvrige idrætsgrene har tilnærmelsesvis så stor en andel, der vælger denne uddannelsesretning. Det er interessant at der således forekommer at være særlige mønstre for idrætslevers valg af ungdomsuddannelse alt efter, hvilken idrætsgren de dyrker. Det er formentligt forbundet til forskelle i socioøkonomisk profil på udøverne indenfor for de forskellige idrætsgrene, men det forklarer langt fra de store forskelle. Fra vores kvalitative feltarbejde ved vi, at der nogle steder er veludviklede samarbejder mellem specifikke klubber og uddannelsesinstitutioner. Dette kan formentligt medvirke til, at idrætslever i disse klubber er mere tilbøjelige til at orientere sig mod disse uddannelsesinstitutioner.

Valg af uddannelsesspor med sport som integreret del

I survey 2 fortæller lidt under halvdelen (46 pct.) af idrætsleverne, at de efter 9. klasse er på et særligt uddannelsesspor med idræt/en idrætsslinje. Tabel 3 viser, at den duale orientering og sammenkobling af uddannelse og sport således fortsætter for mange idrætslever efter idrætsklasseforløbet.

Der er visse kønsforskelle på dette punkt, da tallet for drenge er noget højere end for piger (hhv. 50 og 40 pct.). Med andre ord er der en øget tilbøjelighed til at vedblive med at være tilkøbt formaliserede duale tilblivelsesprocesser som dreng end som pige. Vi finder også store forskelle mellem idrætsgrene. I den ene ende er andelen af svømmere og basketballspillere hhv. 29 og 32 pct., mens der er omkring dobbelt så mange badmintonspillere, 60 pct., der er i gang med et idrætstilbud efter 9. klasse.

Tabel 3: Er du tilknyttet et særligt idrætsspor/-linje på din uddannelse? Survey 2

Alle idrætselever (n=417) (10. kl., gymnasiale uddannelser og erhvervsfaglige uddannelser)	JA	NEJ
Drenge	46	53
Piger	50	50
Fodbold	40	60
Håndbold	44	56
Svømning	49	51
Ishockey	29	71
Badminton	45	55
Basket	60	41
	32	68

Går vi bag disse tal og alene ser på de idrætselever, der er i gang med en ungdomsuddannelse, er andelen, der i survey 2 angiver, at de er tilknyttet en idrætslinje eller særligt idrætsspor 43 pct. Der er en overrepræsentation af elever på STX, HF og HHX, der har en sådan tilknytning, mens der er en underrepræsentation af elever på HTX og EUD.

32 pct. af de tidligere idrætselever, der er i gang med 10. klasse eller en ungdomsuddannelse, fortæller, at de er på en elitesportsordning som fx TD-ordning, hvor elever har en aftale med Team Danmark,⁵ eller lignende lokale kommunale ordning, som der findes i flere af elitekommunerne. Det peger direkte på, at for en stor del idrætselever fortsætter de med at få støtte og være tilkøbt til netværk, hvor der er særlige muligheder for at kombinere eliteidræt med uddannelse. Når vi tager med, at det er en relativ mindre andel svømmere, der er på et særligt idrætsspor, er andelen som er på en særlig elitesportstøtteordning relativ stor. Andelen blandt svømmere er 37 pct. Det overgås af badmintonspillere med en andel på 43 pct. Der er dog også flere badmintonspillere, som er på et særligt idrætsspor. Fodbold er med 24 pct. den sport med den laveste andel på særlige støtteordninger, men numerisk udgør de stadig den største gruppe. Blandt de relativt få idrætselever, der har valgt en erhvervsuddannelse, er der en underrepræsentation som er på en særlig elitesportstøtteordning.

Det er knap hver fjerde (24 pct.) af de elever, der er på en ordning som kan fortælle, at de er på en forlænget ordning, hvor de har et ekstra år på deres ungdomsuddannelse til at færdiggøre deres uddannelse – og dermed få udvidet den tid, de har til rådighed for at

⁵ For at komme i betragtning til en TD-ordning skal idrætstalenter sportslig anses som talentfulde. De kan få en sportslig godkendelse, hvis deres forbund har en aftale med Team Danmark, og de opfylder de kriterier, som forbundet og Team Danmark har lavet i fællesskab. Med en sportslig godkendelse fra Team Danmark kan de gøre skolen opmærksom på deres status som talent, få skabt forståelse for deres situation og få fleksibilitet i hverdagen og i forbindelse med eksamen, få adgang til supplerende undervisning og få mulighed for at forlænge deres ungdomsuddannelse.

prioritere elitesport og uddannelse. Ser vi på kønsforskelle ift. andelen af idrætselever, der er på en forlænget ordning, har drengene en øget tilbøjelighed til at gøre brug af ordningen. Andelen blandt drengene er 29 pct., mens andelen er 16 pct. blandt pigerne. At piger lader til at være mindre tilbøjelige til at vælge en forlænget uddannelsesordning forekommer interessant. Det kan indikere, at pigerne i højere grad end drenge sætter uddannelse over elitesporten i deres prioriteringer. Det kan også være koblet til, at pigerne i højere grad end drenge forventer og/eller forventes at kunne klare uddannelsen på normeret tid sideløbende med elitesport. Ser vi på de forskellige idrætsgrenes andele af elever på en forlænget ordning, er andelen blandt svømmere iøjnefaldende. Andelen er 62 pct. blandt de relativt få svømmere, som angav, de er på et særligt idrætsspor. Det kunne indikere, at for svømmere er det enten eller i forhold til vedvarende eliteorientering. Skal man svømme op til 30 timer om ugen, er det svært at klare en ungdomsuddannelse på normeret tid. I den anden ende er det et fåtal håndboldspillere og fodboldspillere med andele på hhv. 6 og 10 pct., der er på en forlænget ordning. Og ingen ishockeyspillere er på en forlænget ordning.

For mange idrætselever har det stor betydning, at de fortsat kan indgå i en institution, der tilbyder særlige muligheder for at dyrke deres sport. 51 pct. af idrætseleverne tilkendegiver eksplicit, at det har været af betydning for deres valg af ungdomsuddannelse, at de har mulighed for at kombinere deres ungdomsuddannelse med deres idræt. For både drenge og piger er der mange, der har en dual orientering i forhold til deres valg af ungdomsuddannelse. Hvor det er en majoritet af drengene (56 pct.) er det en minoritet af pigerne (44 pct.). Vi ser også en stor forskel på idrætsgrenene på dette spørgsmål. I den ene ende har ishockey den største andel med 67 pct., der angiver, at kombinationsmuligheden af uddannelse og idræt har haft betydning for deres valg af ungdomsuddannelse. Mens svømning i den anden ende har halvt så mange med en andel på 33 pct.

Om den fortsatte orientering mod dual becoming

Når vi sætter lys på de unges overgange, tilblivelsesprocesser og orienteringer indenfor såvel uddannelse som elitesport, er et af de mest interessante spørgsmål, om de unge i fremtiden vil prioritere sport, uddannelse eller en dual kombination højest. Vi har i begge survey spurgt, hvad de vil prioritere højest de næste 5 år. I survey 2 (se tabel 4) peger 15 pct. på, at elitesporten har deres prioritet, mens 31 pct. giver udtryk for, at de vil prioritere både uddannelse og elitesport – det vil vi benævne som en orientering mod en fortsat dual tilblivelsesproces. Majoriteten af de unge svarer imidlertid, at det er uddannelse, som har deres førsteprioritet, hvilket 54 pct. tilkendegiver.

Tabel 4: Hvad vil du vægte højest i de kommende fem år? Survey 2

At klare mig godt sportsligt	15
At klare mig godt uddannelsesmæssigt	54
Jeg vægter ikke det ene højere end det andet	31

Vi kan i tabel 5 se, at der er forskelle på, hvad drenge og piger svarer på dette spørgsmål. Prioriteringen af sport giver kun 5 pct. af pigerne udtryk for, mens det er 22 pct. og mere end fire gange så mange blandt drengene. Til gengæld er der markant øget tilbøjelig til at ville prioritere uddannelse højest blandt piger. Det angiver 66 pct. af pigerne, at de vil. Selvom det med en andel på 45 pct. også er det mest udbredte svar blandt drengene, er det over 20 procentpoint færre. Dualt fokus på uddannelse og elitesport har 32 pct. drenge og 29 pct. piger. Drengene har således generelt en markant øget tilbøjelig til at ville prioritere eliteidrætten og dens talentudvikling uanset, om det sker i kombination med uddannelse eller ej.

Tabel 5: Hvad vil du vægte højest i de kommende fem år? Survey 2

	At klare mig godt sportsligt	At klare mig godt uddannelsesmæssigt	Jeg vægter begge lige højt
Alle	15	54	31
Drenge	22	45	32
Piger	5	66	29
Fodbold	21	57	23
Håndbold	6	53	41
Svømning	9	60	31
Ishockey	40	35	26
Badminton	12	56	33
Basketball	19	58	23
Lav socio	21	55	24
Mellem socio	15	52	33
Høj socio	10	59	32

Der er også forskelle på, hvordan udøverne indenfor de forskellige idrætsgrene er tilbøjelige til at besvare dette spørgsmål. Størst tilbøjelighed til at ville prioritere sport højest finder vi blandt ishockeyspillere, der med en andel på 40 pct. som de eneste har flest som angiver dette svar. Fodboldspillere er også overrepræsenterede med 21 pct. Til gengæld er håndboldspillere og svømmere langt mindre tilbøjelige til at ville prioritere sport alene. Her er andelen hhv. 6 og 9 pct. Håndboldspillerne er i væsentligt højere grad

tilbøjelige til at være orienteret mod en ligelig prioritering af sport og uddannelse, hvad hele 41 pct. angiver. Går vi bagom tallene og ser nærmere på både idrætsgren og køn, finder vi en stor forskel på fodboldspillende drenge og piger, hvor 26 pct. fodbold drenge mod kun 4 pct. fodboldpiger vil satse på sporten. Denne forskel i prioritering må formodes at være snævert forbundet med de store forskelle på sportslige muligheder økonomisk set indenfor fodboldverdenen alt efter om du er mand eller kvinde.

Vi kan også spore forskelle på idrætselevernes svar alt efter, hvilken socioøkonomisk baggrund de har. Prioriteringen af sport har 21 pct. idrætselever med lav socioøkonomi, mens det er 10 pct. blandt dem med høj og 15 pct. blandt dem med mellem socioøkonomi. Tilbøjeligheden til at ville prioritere sporten højest mindskes jo højere socioøkonomisk baggrund eleverne har.

Ændringer i orienteringer mod elitesport og uddannelse

Sammenligner vi idrætselevernes svar på dette spørgsmål i survey 2 med, hvordan de besvarede det samme spørgsmål i survey 1, er der som tabel viser en del som skifter orientering i løbet af de to år, der er gået mellem deres besvarelser.

Tabel 6: Hvad vil du vægte højest i de kommende fem år? Bevægelser fra survey 1 til survey 2				
Besvarelse i survey 1		→ →	Besvarelse i survey 2	
At klare mig godt sportsligt	35	→ →	At klare mig godt sportsligt	30
		→ →	At klare mig godt uddannelsesmæssigt	33
		→ →	Jeg vægter begge lige højt	37
At klare mig godt uddannelsesmæssigt	28	→ →	At klare mig godt sportsligt	3
		→ →	At klare mig godt uddannelsesmæssigt	80
		→ →	Jeg vægter begge lige højt	17
Jeg vægter begge lige højt	38	→ →	At klare mig godt sportsligt	10
		→ →	At klare mig godt uddannelsesmæssigt	51
		→ →	Jeg vægter begge lige højt	40

Af de, der ville orientere sig mod sport i den første survey, er det en minoritet på 30 pct., der fastholder dette svar to år efter. 33 pct. har skiftet prioriteringen af sport ud med en prioritering af uddannelse og den største andel på 37 pct. har i den anden survey fokus på både sport og uddannelse, dvs. de har fået en dual orientering. Det er markant så mange, der flytter deres prioritering over to år, men stadig er det 2/3 dele som fastholder en orientering mod elitesport enten i form af at prioritere sport alene eller kombinationen af sport og uddannelse. Blandt de, der oprindeligt svarede, at de ville prioritere uddannelse,

er det kun 3 pct. som i survey 2 vil prioritere sporten højest., og 17 pct. har skiftet til et ligeligt fokus på sport og uddannelse. Så selvom det er de færreste der gør det, er det muligt at bevæge sig tilbage til at prioritere elitesporten igen. Af de der oprindeligt orienterede sig dualt er det 10 pct. og de færreste, der har fået en ren sportslig orientering, men til gengæld har et flertal på 51 pct. flyttet deres prioritet fra at være dual til at prioritere uddannelse højest. 40 pct. fastholder den duale orientering. Generelt ser vi en øget bevægelse mod at prioritere uddannelse, jo ældre idrætsleverne bliver.

Vi har også i survey 2 spurgt de unge om, hvad de vil orientere sig mod efter de er færdige med deres ungdomsuddannelse, og hvilken rolle de forestiller sig, at eliteidrætten vil have. Tabel 7 viser, at 16 pct. af idrætsleverne vil være fuldtidsprofessionelle, mens 23 pct. vil kombinere uddannelse med eliteidræt og 7 pct. vil kombinere et arbejde med elitesport. Knap halvdelen har således i større eller mindre udstrækning elitesporten som en del af deres fremtidige tilblivelse og virke, og blandt disse har fleste en kombination af eliteidræt og uddannelse/arbejde som et fremtidsperspektiv. Med andre ord orienterer de sig mod dual tilblivelse – og en dual career. Den største gruppe unge (29 pct.) svarer dog, at de efter endt ungdomsuddannelse vil have en videregående uddannelse uden at kombinere denne med elitesport.

Tabel 7: Hvad vil du gerne lave efter du har taget en ungdomsuddannelse? Survey 2

	Alle	Drenge	Piger
Tage en uddannelse og kombinere den med eliteidræt	23	21	27
Tage en uddannelse uden at kombinere den med eliteidræt	29	20	41
Have et arbejde og kombinere det med eliteidræt	7	8	6
Have et arbejde uden at kombinere det med eliteidræt	5	5	5
Være professionel idrætsudøver på fuld tid	16	26	2
Jeg ved det ikke endnu	20	21	19

Når vi ser på de unges forestillinger om, hvad de skal efter de har fuldført en ungdomsuddannelse, finder vi en markant forskel på drenge og piger. Mere end ti gange så mange drenge som piger svarer, at de ønsker en fuldtidskarriere som professionel idrætsudøver – andelen er 26 pct. og 2 pct. Til gengæld er der dobbelt så mange piger, der vil tage en uddannelse uden at kombinere med elitesport. Det gælder for 41 pct. af pigerne, mens det kun gælder for 20 pct. af drengene. Der er også lidt flere piger, der ønsker at kombinere uddannelse og elitesport. Det gælder for 26 pct. af pigerne mod 21 pct. af drengene.

At være orienteret mod en karriere indenfor elitesporten forekommer kønnet, hvilket måske ikke er så overraskende, da der er væsentligt større mulighed for at leve af sin sport som mandlig end som kvindelig idrætsudøver indenfor mange idrætsgrene. Især

ishockeyspillere er orienteret mod en professionel karriere, efter de har taget en ungdomsuddannelse. 44 pct. af ishockeyspillerne svarer professionel karriere, hvilket er langt flere, end vi finder hos den gruppe med den næststørste andel med fuldtidsprofessionelle ønsker: Fodboldspillere, hvor andelen udgør 24 pct. Kun én svømmer (2 pct.) har fuldtidsprofessionelle ønsker. Det afspejler naturligvis også, at der er meget få svømmere, der kan leve af deres sport, mens der er flere, som har mulighed for at leve af deres sport indenfor fodbold og ishockey. Ønsket om at kombinere uddannelse og sport er størst hos håndboldspillerne med en andel på 33 pct. Håndboldspillerne med orientering mod elitesporten ser ud til indtænke det som del af en dual tilblivelsesproces. Dobbelt så mange idrætslever med en lav socioøkonomisk baggrund som med høj angiver, at de ønsker en fuldtidskarriere som professionel idrætsudøver – andelen er hhv. 21 og 10 pct. Tallet for dem med mellem socioøkonomi er 17 pct. Omvendt er andelen, der vil prioritere uddannelse uden kombination med elitesport størst hos idræts elever med høj socioøkonomi med en andel på 39 pct. Der er en betydelig forskel til idræts elever med mellem og lav socioøkonomi, selvom der også blandt disse er mange med sådan forestilling om deres karriere/orientering efter færdiggjort ungdomsuddannelse. Andelen for lav og mellem socioøkonomi er hhv. 23 og 26 pct. Det forekommer interessant, at der er den største andel af elever med lav socioøkonomi, der vil satse på en professionel karriere, da disse elever er underrepræsenteret i idrætsskolerne. Men idrætsskolerne ser måske også ud til i højere grad at kvalificere eleverne til en idrætsskole, der kan kombineres med uddannelse og arbejde. Andelen af idræts elever, der efter endt ungdomsuddannelse, vil satse på at kombinere uddannelse med elitesport er lige stor i alle tre socioøkonomiske grupperinger.

Om fortsat kobling til eliteidrættens talenttilblivelse

Det er langt fra alle idræts elever, der fortsætter med at have en orientering mod eliteidrætten i deres valg af uddannelse og fremtidsorienteringer. Der er fx nogle elever, der helt stopper i idrætsskolerne. I survey 2 er det 6 pct. af deltagerne, der ikke har fuldført forløbet i idrætsskolen. Det betyder dog ikke, at de nødvendigvis er stoppet med at orientere sig mod eliteidrætten. Et mere håndfast tegn på, at eliteorienteringen ophører hos en del unge, er at de stopper med den idræt, de oprindeligt blev optaget i idrætsskolen som talenter indenfor (jf. tabel 8). 16 pct. fortæller i survey 2, at de ikke længere dyrker den sport, de blev optaget i idrætsskolen på. Langt de fleste elever, 83 pct., er imidlertid fastholdt i sporten. Frafaldet blandt pigerne er væsentlig højere end blandt drengene – frafaldsandelene for piger og drenge er hhv. 26 og 10 pct.

Tabel 8: Dyrker du stadig den idræt, du blev optaget i idrætsskolen på? Survey 2

	Aktive i idræt	Frafaldne
Alle	84	16
Drenge	91	10
Piger	74	27
Fodbold	88	12
Håndbold	87	13
Svømning	62	39
Ishockey	95	5
Badminton	90	10
Basketball	68	32
Lav socio	88	12
Mellem socio	84	16
Høj socio	78	23
Prioritere sport i survey 1	96	4
Prioritere uddannelse i survey 1	69	31
Prioritere begge (dual) i survey 1	88	12

Ser vi på de forskellige idrætsgrene, er der også store forskelle på frafaldet. Blandt idrætsskolens svømmere og basketballspillere er der hhv. 39 og 32 pct., der er ophørt med at dyrke deres idræt. I ishockey er det kun 5 pct. og altså meget få udøvere, der falder fra. Måske hænger det også sammen med, at hvis man som ishockeyspiller bliver ved, er det realistisk at holde sig mindst i subeliten, da der er få udøvere på landsplan. Under alle omstændigheder er det et imponerende højt antal.

Interessant er det også, at der forekommer en socioøkonomisk forskel på frafaldet. Jo højere socioøkonomi, desto større tilbøjelighed til frafald. Andelen for frafaldet blandt unge med lav, mellem og høj socioøkonomisk baggrund er hhv. 12, 16 og 23 pct. Fokus på civil karriere ser ud til at kunne være en større trussel for elever med høj socioøkonomisk baggrunds fortsatte eliteidrætstilblivelse, da der måske er større forventninger til, at de prioriterer uddannelse på en måde, der gør det vanskeligere at have tid og plads til også at engagere sig fuldt ud til eliteidrætten og dens talentudvikling? Det ser omvendt ud til, at de elever, der tilkendegiver at have mindst en forælder, der har dyrket elitesport, er mindre tilbøjelige til at falde fra. Andelen for dem med "eliteidrætsforældre" er 13 pct. mod 18 pct. blandt de, der ikke har forældre som har dyrket elitesport. Endeligt er frafaldet markant, men måske ikke så overraskende, større blandt idrætselever, der i survey 1 tilkendegav, at de i de næste 5 år ville prioritere uddannelse højest. Her er hele 31 pct. af idrætseleverne ophørt med at dyrke deres sport, mens det til sammenligning kun er

4 pct. blandt de, der tilkendegav, at de ville prioritere sporten højest i de næste 5 år.

Når talenttilblivelsen opløses/ophører

Hovedparten af de unge der ikke længere har en eliteorientering intakt (der udgør 16 pct. af alle surveyens idræts elever) holdt først op med at orientere sig mod eliten, efter de var færdige med idrætsskolen. Det gælder for 57 pct. Der er imidlertid også en del, der holder op med at orientere sig mod eliten i løbet af 9. klasse: Det peger på, at der er i relation til overgangen mellem idrætsskolen og ungdomsuddannelse ikke er den samme stabilitet i idræts elevernes relation til eliteidrættens netværk. Vi ved også fra det kvalitative materiale, at der er en del elever, som kommer i tvivl om de stadig skal forfølge eliteidrætsdrømmen, når de skal vælge og påbegynde en ungdomsuddannelse. Dette sker ofte, fordi de er usikre på, hvor store krav der stilles på ungdomsuddannelserne, og fordi de anser det som svært at prioritere både uddannelse og elitesport. Samtidigt oplever mange, at overgangen til ungdomsuddannelse falder sammen med et tidspunkt indenfor eliteidrættens verden, hvor der indenfor mange idrætsgrene er stigende krav og øget konkurrence om pladser i netværket/talentudviklingsmiljøerne. I øvrigt ser vi en øget tilbøjelighed til, at pigerne tidligere ophører med at orientere sig mod eliten. Langt de fleste piger gør det dog også i relation til overgangen til ungdomsuddannelse.

Værd at bemærke er det, at ingen af de unge stoppet helt med at dyrke motion.

Hovedparten af de unge, der ikke længere er del af og ikke har som mål at orientere sig mod eliten, dyrker stadig idræt på et relativt højt niveau. 72 pct. fortæller, at deres forhold til idræt er, at de dyrker idræt i subeliten/niveauet under eliten, mens det er 25 pct., der dyrker idræt i en klub på motionsplan og 3 pct. der selv dyrker idræt på motionsplan uden at være medlem af en forening.

Vi har også spurgt de unge, der er ophørt med at være orienteret med elitesportens talenttilblivelse, om der var nogen, som støttede dem i at sænke ambitionerne. Det svarer 80 pct. og således langt de fleste ja til, mens det var 20 pct. der ikke oplevede det. Særligt forældrene har været en støtte: 88 pct. peger på forældre som personer, der har støttet dem, men også klasse- og holdkammerater kan være vigtige støttepersoner, hvilket hhv. 26 og 27 pct. tilkendegiver. Der er også en del som har fået støtte fra en klubtræner, hvilket gælder for 24 pct. og nogle der har fået støtte fra en lærer (9 pct.). På dette spørgsmål er der også flere piger end drenge som tilkendegiver, at de oplevede, at nogen støttede dem i at nedtone/sænke deres sportslige ambitioner. Tallene er 87 pct. for pigerne mod 74 pct. for drengene. Og det er oftere lærere for pigers vedkommende – i feltarbejdet har vi eksempler på lærere, der eksplicit fremhæver piger, som er så skolefagligt dygtige, at det betones mere end deres sportslige kompetencer. Det er oplagt positivt, at idræts eleverne har personer, de kan støtte sig til i relation til deres overvejelser om at nedprioritere deres engagement til elitesporten og dens talentudvikling, men det er

muligvis også en balancegang ift. om der gøres forskel på, hvordan man forholder sig til fastholdelse af drenge og piger i elitesporten.

Mål om excellence hos de tilbageværende

Vi har afsøgt, om de unge stadig har deres orientering rettet mod elitesporten og dens talenttilblivelse. Ud af de, der stadig dyrker deres sport, er det 77 pct. som i tabel 9 tilkendegiver, at de dyrker deres idræt på højeste niveau indenfor deres årgang eller med ældre årgange. Ud af alle idrætslever, der begynder i en idrætsklasse, er det således 65 pct., der i survey 2 angiver, at de stadig dyrker deres idræt på højest muligt niveau indenfor deres aldersklasse.

Tabel 9: Orientering mod elitesport. Survey 2						
	Dyrker du din idræt på det højeste niveau indenfor din aldersklasse eller ældre årgange?		Er det din målsætning at nå eliten inden for din idrætsgren?		Anser du det som sandsynligt, at du vil nå senioreliten indenfor din idræt?	
Andel ud af:	Aktive idrætslever	Alle idrætslever	Aktive idrætslever	Alle idrætslever	Aktive idrætslever	Alle idrætslever
Alle	77	65	70	59	67	56
Drenge	80	72	78	61	73	66
Piger	73	55	68	46	58	43
Fodbold	71	62	70	61	69	61
Håndbold	76	66	66	58	63	55
Svømning	88	54	80	57	62	38
Ishockey	93	88	93	88	90	86
Badminton	70	64	58	52	46	42
Basketball	91	61	76	51	68	46

På dette spørgsmål er der også en øget tilbøjelighed til elitesportsorientering blandt drengene. 80 pct. tilkendegiver, at de dyrker idræt på det højeste niveau, mens tallet er 73 pct. blandt pigerne. Frafaldet i elitesporten er således væsentligt højere hos pigerne, da der også er flere, som er ophørt med deres idræt. Ud af alle idrætslever, der begyndte i idrætsklassen, er det således 72 pct. drenge og 55 pct. piger, der angiver, at de i forhold til deres alder dyrker deres idræt på det højeste eller højere niveau. Basketball og svømning er interessante i den forstand, at det på den ene side er idrætsgrene med et højt frafald blandt de unge, og på den anden side er de overrepræsenteret blandt de, der tilkendegiver, at de dyrker idræt på højeste niveau indenfor deres aldersklasse. Det angiver 88 pct. af svømmerne og 91 af basketballspillerne, hvilket er lig hhv. 54 og 61 pct. ud af alle indenfor de to idrætsgrene. Ishockey slår dog alle idrætsgrene med 93 pct. Der er således

meget få indenfor denne idrætsgren, der ophører med at dyrke idræt på et højt niveau. Mens det er en del flere indenfor fodbold, der ikke længere spiller på højeste niveau indenfor deres alderstrin. Her angiver 71 pct., at de spiller på højeste niveau. Denne forskel kan være forbundet med den omstændighed, at der mange flere udøvere, der kæmper om pladserne i eliten indenfor fodbold end der tilnærmelsesvis er indenfor ishockey, svømning og basketball.

Vi har også spurgt om de unge, der stadig er idrætsaktive, har målsætning om at nå eliten indenfor deres sport. Det er der en klar majoritet på 70 pct. som angiver. Det vil sige at mere end halvdelen (59 pct.) af de idræts elever, der begyndte i idrætsskolen har deres ambitioner intakte efterfølgende. Der er grundlæggende forskel på at have ambitioner om at nå senioreliten og at se det som værende realistisk, men blandt idræts eleverne er det stort set alle som har ambitionen, der fortsat ser det som realistisk. De oplever næsten alle at være i et tilblivelsesspor, der producerer eliteudøvere. 67 pct. ud af de fortsat idrætsaktive – og 56 pct. ud af alle – anser det som sandsynligt, at de vil nå senioreliten indenfor deres sport. På disse to spørgsmål fastholdes kønsmønstret, at drengene har en øget tilbøjelighed til at fastholde orienteringen mod eliteidrætten, selvom der også er en stor andel piger blandt de, der fastholder deres eliteorientering. 75 pct. af drengene har en målsætning om at nå eliten indenfor deres sport mod 61 pct. af pigerne. Ud af alle drenge og piger, der begyndte i en idrætsskole er tallene hhv. 68 og 46 pct. Mindre end halvdelen af pigerne har bevaret målsætningen om at nå eliten, mens det er 2/3-dele af drenge, der har målsætningen intakt. Og billedet forstærkes af, at der også er en øget andel af pigerne, der er i tvivl om, hvorvidt de realistisk set kan nå senioreliten, tallene for drenge og piger er hhv. 73 og 58 pct.

Kaster vi blikket på idrætsgrenene er ishockey i top med 93 pct., der tilkendegiver, at det er ambitionen af at nå eliten. Det vil sige, at 88 pct. ud af de ishockeyspillende idræts elever, der begyndte som stadig har ambitioner om at nå eliten. For de tilbageværende svømmere er tallet også højt. 80 pct. har ambitioner om at nå eliten indenfor svømningen. Badminton fastholder mange på eliteniveau, men har færre, der bevarer deres ambition om at nå eliten. De udgør en andel på 58 pct. Ishockey har også den største andel med 90 pct., der anser det som realistisk, at de vil nå senioreliten. Dvs. at 86 pct. af de ishockeyspillere, der startede i ishockeyklassen således ser det som realistisk, at de vil nå senioreliten indenfor deres sport. Svømmere har også en øget tilbøjelighed til at komme i tvivl om, det er realistisk at nå senioreliten. 62 pct. anser det som sandsynligt, hvilket er 38 pct. ud af alle svømmere, der begyndte i idrætsskolerne.

Håndfaste tegn på talent

Et af de tegn, der mere håndfast peger på et talent hos vores unge idrætsudøvere, er hvis de har en kontrakt med en klub. Ud af de unge, der fortæller, at de enten dyrker deres idræt på højeste niveau indenfor deres aldersklasse eller har en målsætning om at nå eliten indenfor deres sport, er det 16 pct. som har en kontrakt. Med enkelte undtagelser er det yderst sjældent fuldtidskontrakter, de unge indgår med klubberne, men bibeskæftigelses- og deltidskontrakter. I relation til at idrætsskasserne kan ses som en model for tidlig talentudvikling, er det interessant, at mere end halvdelen af de elever, der har en kontrakt, fik deres første kontrakt, mens de gik i idrætsskassen. Flere af drengene end pigerne har kontrakt, tallene er hhv. 22 og 6 pct. Det er især fodbold- og ishockeyspillere, der indgår kontrakter med andele på hhv. 25 og 33 pct. I svømning er det med en andel på 3 pct. en undtagelse, at der indgås kontrakter. Men andelen er også lav i håndbold med 6 pct. For at illustrere kønsforskellen indenfor fodbold i økonomiske karrieremuligheder taler andelen af hhv. fodbold drenge og fodbold piger, der har indgået en kontrakt sit tydelige sprog. Andelen af fodbold drenge med en kontrakt er 34 pct. mod 0 pct. blandt pigerne.

Vi har også spurgt, om idrætseleverne har været til forskellige nationale og internationale mesterskaber på ungdoms- og seniorniveau, om de har været til landsholdssamlinger eller spillet landsholdskampe på ungdoms- og seniorniveau. Her er der tydelige forskelle. 85 af ishockeyspillerne har været til landsholdssamling, mens det er 21 pct. af håndboldspillerne. Tilsvarende har 67 pct. af ishockeyspillerne spillet en landskamp, mens det kun gælder for 5 pct. håndboldspillere. Til gengæld har en majoritet af svømmere med en andel på 60 pct. været til DM for seniorer. Det kan ishockey ikke matche, selvom mange har prøvet. Andelen er 39 pct. Det er dog langt flere end de 3 pct. fodboldspillere og 0 pct. håndboldspillere. Det er interessant, at der er 53 pct. af håndboldspillerne, der aldrig har deltaget i nogle af de aktiviteter, vi har nævnt, mens det kun gælder for 3 pct. af svømmerne og 8 pct. af ishockeyspillerne. I den forstand er de unge indenfor disse idrætsgrene også tættere på eliten – og det gør det måske lettere at fastholde talenter, hvis de tidligt får mulighed for at vise talent.

Idrætsskassen betydning for deres talenttilblivelse

Vi har spurgt idrætseleverne, om de oplever, at deres muligheder for en succesfuld eliteidrætskarriere er blevet forbedret af idrætsskaseforløbet (tabel 10). Det peger de fleste unge på i større eller mindre udstrækning: 37 pct. er meget enige og 38 pct. er enige, mens 7 pct. er uenige og 2 pct. er meget uenige. Drengene er på dette punkt mere tilbøjelige end pigerne til at se deres muligheder for en eliteidrætskarriere er forbedret via idrætsskaseforløbet, men pigerne er dog også positive. Især ishockeyspillerne har en øget tilbøjelighed til at angive, at deres eliteidrætskarriere i høj grad er blevet forbedret via idrætsskaseforløbet, hvilket 44 pct. svarer. Svømmere og basketballspillere er også

generelt positive, men er ikke helt så tilbøjelige til at tilkendegive, at idrætsskassen i høj grad har hjulpet dem i retning af en eliteidrætsskarsriere, hhv. 31 pct. af svømmerne og 29 pct. af basketballspillerne svarer i meget høj grad.

Tabel 10: Forbedret muligheder for en succesfuld karriere med eliteidræt. Survey 2					
	Hvor enig er du i følgende udsagn: Mine muligheder for en succesfuld eliteidrætsskarsriere forbedres/blev forbedret af, at jeg har gået i idrætsskassen				
	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig
Alle	37	38	16	7	2
Drenge	40	38	14	6	2
Piger	33	39	19	8	3
Fodbold	37	39	14	7	2
Håndbold	38	34	16	10	2
Svømning	31	40	22	5	3
Ishockey	44	33	19	0	5
Badminton	39	42	14	4	2
Basketball	29	48	17	3	0

Den positive vurdering af mulighederne for en succesfuld talenttilblivelse og fremtid i senioreliten kan hænge sammen med, at de unge oplever, at de er blevet dygtigere af at have morgentræning, hvad 9 ud af 10 oplever, at de i høj eller meget høj grad er blevet. Igen er der en overrepræsentation af drenge blandt de positive. For en del unge kan det hænge sammen med, at de har gjort brug af den fleksibilitet idrætsskassen tilbyder i forhold til fravær, afleveringer og lektier. Her er der til gengæld ikke tydelige kønsforskelle at spore. Selv om det ikke er alle, der oplever, at de har fået den hjælp og støtte, de har haft brug for til at kombinere eliteidræt og skolegang, så gælder det for et flertal: 21 pct. svarer i meget i meget høj grad og 38 pct. svarer i høj grad, mens 31 pct. svarer i nogen grad. På dette spørgsmål er der endda en svag tendens til, at pigerne er de mest positive.

Når idrætsskassens krav og tilblivelsesprocesser presser eleverne

Vi har interesseret os for om idrætseleverne oplever, at de tilblivelsesprocesser de tager del i, presser dem på forskellige måder, der kan medvirke til at skabe tvivl om deres talent eller have betydning for deres engagement og deltagelse.

For at afsøge, hvorvidt tvivlen på eget talent er en følgesvend i tilblivelsesprocessen som talent, har vi blandt andet spurgt, om de unge, mens de var idrætselever, på et eller flere tidspunkter har følt de ikke var gode nok til at gå i idrætsskassen. I tabel 11 giver 57 pct. og flertallet af idrætseleverne udtryk for, at de aldrig har tvivlet på om deres eget niveau

berettigede dem til at gå i idrætsklassen og 23 pct. angiver, at det sjældent var tilfældet. Dog angiver 15 pct., at det ikke var en ukendt følelse for dem, og noget de sommetider følte. Relativt få tilkendegiver, at det var en følelse de enten ofte eller altid havde – andelene for de to svar er hhv. 4 og 1 pct.

Tabel 11: Tvivl på eget talent. Survey 2					
	Har du på noget tidspunkt følt du ikke var dygtig nok til at gå i idrætsklassen?				
	Aldrig	Sjældent	Sommetider	Ofte	Altid
Alle	57	23	15	4	1
Drenge	68	20	9	3	1
Piger	42	28	23	6	2
Fodbold	65	21	11	3	1
Håndbold	52	20	23	4	1
Svømning	52	23	15	6	3
Ishockey	70	21	7	2	0
Badminton	58	29	8	4	2
Basketball	48	29	19	3	0

Kigger vi nærmere på, hvorvidt der er kønsforskelle på, hvordan drenge og piger besvarer dette spørgsmål, viser det sig, at drengene er mindst tilbøjelige til at betvivle deres talent og berettigelse i idrætsklassen: 68 pct. af drengene har aldrig tvivlet. Mens det er 42 pct. og under halvdelen af pigerne, der afviser tvivlen på egne evner. Tvivl på egen dygtighed og berettigelse er oftere en følgesvend for piger end drenge i idrætsklasserne.

En bieffekt ved at presse sig selv hårdt er, at risikoen for skader kan øges. 51 pct. og dermed en majoritet af idrætsleverne tilkendegiver, at de mens de gik i idrætsklassen, har presset sig selv, så de blev skadet (tabel 12). Det gælder også for flere piger end drenge – andelen af piger, der oplever, at det er tilfældet er 60 pct. mod 45 pct. drenge. Færrest ishockeyspillere med en andel på 28 pct. oplever, at de har presset deres krop på en måde, der har ført til skader. Mens der er en overrepræsentation blandt fodboldspillere og især basketballspillere, hvor andelene er hhv. 57 og 65 pct.

Tilkoblingen til elitesport fordrer commitment og en villighed til at arbejde hårdt for nå sine mål. Derfor kan der være en risiko for, at det lystbetonet ved idrætten forsvinder for eliteidrætsudøvere. Vi har spurgt idrætsleverne, om de på noget tidspunkt, mens de gik i idrætsklassen, har presset dem selv så meget, at det gik ud over deres glæde ved sporten (tabel 12). Det har nærværd halvdelen af idrætsleverne oplevet (49 pct.). Der er en markant forskel på kønnene: 40 pct. af drengene har presset dem selv, så det har haft negativ betydning for deres glæde ved deres sport, mens det gælder 61 pct. piger og

dermed en klar majoritet. Når vi kaster blikket på både køn og idrætsgren, kan vi se markante kønsforskelle i nogle af idrætsgrenene. 73 pct. håndboldpiger tilkendegiver, at de har presset sig selv på en måde, hvor det er gået udover deres glæde ved deres sport, mens det er 36 pct. og under halvt så mange håndbolddrenge. Svømmepiger har også en stærkt øget tilbøjelighed til at have presset sig selv med den negative konsekvens for deres sportslige glæde: Andelen er 71 pct. blandt svømmepiger, mens den er 42 pct. blandt drengene.

Vi har for det tredje i tabel 12 spurgt idrætseleverne, om de på et eller flere tidspunkter har oplevet, at de ikke orkede at investere den tid og energi, det krævede at nå eliten indenfor deres idræt. Det gælder 50 pct. og således halvdelen af idrætseleverne. Igen er der også flere piger end drenge, der tilkendegiver, at det er en oplevelse de har haft. En majoritet på 60 pct. af pigerne har haft det sådan, mens det er en minoritet på 44 pct. af drengene.

Tabel 12: Måltrettethed og forsvarlighed: commitment, glæde, pres og skader. Survey 2			
	Har du på et tidspunkt mens du gik i idrætsskolen presset dig selv, så det gik ud over glæden ved din sport?	Har du på et tidspunkt mens du gik i idrætsskolen presset dig selv, så det førte til du fik skader?	Har der været et eller flere tidspunkter, hvor du ikke orkede at investere den tid og energi i din idræt, som det kræver at nå eliten?
Alle	49	51	50
Drenge	40	45	44
Piger	61	60	60
Fodbold	45	57	45
Håndbold	56	54	50
Svømning	60	42	60
Ishockey	42	28	37
Badminton	42	54	62
Basketball	48	65	68

På dette spørgsmål har vi desuden bedt idrætseleverne om at angive, hvem der har udvist forståelse for, at de ikke orkede at investere den fornødne energi og tid, elitesportens talenttilblivelse kræver. På dette spørgsmål er forældrene dem, der fremtræder som den oftest benyttede støtteperson. 64 pct. oplevede, at en forældre udviste forståelse for deres svækkede commitment, men også klasse- og holdkammerater har udvist støtte. Andelen for disse to (potentielt overlappende) grupper er hhv. 41 og 39 pct. 21 pct. har oplevet støtte fra en klubtræner og 13 pct. har oplevet støtte fra en lærer. De fleste elever har oplevet støtte fra mindst en person omkring sig, men næsten en ud af 10 (dvs. en ud af 20 i hele populationen) har ikke oplevet, at der blev udvist forståelse herfor. Det er en i

hver klasse i gennemsnit. Pigerne ser ud til oftere at modtage støtte af flere personer rundt om dem, hvis de har haft denne type problem med engagementet i eliteidrætten.

Hvis vi i tabel 13 ser nærmere på de tre spørgsmål, vi har stillet omkring oplevelse af pres fra eller svigtende commitment til elitesporten, så er det bemærkelsesværdigt, at det er hele 30 pct. af drengene, der kan svare nej til alle tre spørgsmål, mens det kun er 10 pct. af pigerne.

Tabel 13: Samvarians af commitment, glæde, pres og skader. Survey 2				
Hvor mange af flg. spørgsmål kan du svare ja til?				
<ul style="list-style-type: none"> • Har du på et tidspunkt mens du gik i idrætsskolen presset dig selv, så det gik ud over glæden ved din sport? • Har du på et tidspunkt mens du gik i idrætsskolen presset dig, så det førte til at du fik skader? • Har der været et eller flere tidspunkter, hvor du ikke orkede at investere den tid og energi i din idræt, som det kræver at nå eliten? 				
	0	1	2	3
Alle	22	27	29	22
Drenge	30	27	27	16
Piger	10	31	31	29

Omvendt er det så mange som 29 pct. af pigerne, der svarer ja til alle tre spørgsmål mod 16 pct. af drengene. Det indikerer kraftigt, at det særligt er pigerne, der oplever at idrætsskolens tidlige talentudvikling kan have negative konsekvenser for deres engagement i elitesporten.

Idrætslevers tilblivelse og transition

Vores analyser i dette kapitel af idrætslevers tilblivelses- og transitionsprocesser på baggrund af forskningsprojektets survey- og register tegner et billede af, at idrætsskolerne er med til at sætte en ramme for talentudvikling, hvor sport og uddannelse sammenkobles i idrætslevers fremtidsorienteringer.

Idrætsskolen er som standard for tidlig talentudvikling konfigureret på en måde, der både eksplicit betoner vigtigheden af og i sin praksis understøtter, at idrætsleverne passer deres skolegang og orienterer sig mod uddannelse, selvom deres engagement primært skulle være i elitesporten.

Imidlertid indikerer analyserne også, at elitesporten i transitionsprocessen fra grundskole til ungdomsuddannelse ikke kan tage det for givet, at idrætsleverne vil fastholde deres store engagement i elitesporten. Idrætsleverne, der kommer fra familier med høj socioøkonomi, har en øget tilbøjelighed til at ville fravælge eller nedprioritere elitesporten på sigt til fordel for uddannelse. Det kan hænge sammen med, at der i disse familier er

øget tilbøjelig til at betone vigtigheden af uddannelse som led i en fremtidig karriere. I casestudierne har vi flere eksempler på unge, der af deres forældre understøttes i at orientere sig primært mod uddannelse. Omvendt er der en øget tilbøjelighed blandt idrætseleverne med lavere socioøkonomiske baggrunde til at ville prioritere elitesporten og satse på en professionel karriere. Værd at bemærke gælder det dog for alle socioøkonomiske grupperinger, at der er et flertal af de unge, der vil prioritere at klare sig godt uddannelsesmæssigt.

I idrætsskasserne er idrætselever med lav socioøkonomi underrepræsenteret. Denne skævhed i den socioøkonomiske fordeling i idrætsskasserne er formentlig en af forklaringerne på, at idrætseleverne sammenlignet med danske unge generelt har øget tilbøjelighed til at vælge gymnasiale ungdomsuddannelser frem for erhvervsuddannelser. Men det er langt fra hele forklaringen. At relativt få idrætselever vælger en erhvervsuddannelse hænger formentlig også sammen med, at mulighederne for at kombinere elitesport og uddannelse er veletablerede indenfor de gymnasiale uddannelser. Det kan måske betyde, at idrætselever, som ikke nødvendigvis ville have valgt en gymnasial uddannelse i kombination med elitesport, vælger denne vej.

Analyserne peger også på, at der er store forskelle på, hvilke idrætsgrene der er bedst til at fastholde deres udøvere i sporten og til at fastholde deres eliteorienteringer. Ishockey skiller sig her ud ved ikke blot at formå at fastholde idrætseleverne engageret i sporten, men også at fastholde idrætselevernes aspirationer mod eliten. Vejen til senioreliten er også kortere indenfor ishockey end fx fodbold, da der indenfor ishockeysporten i Danmark er sport er relativt få udøvere, som kæmper om pladserne, mens det modsatte er tilfældet i fodboldens verden. Idrætseleverne indenfor ishockey oplever derfor oftere synlige tegn på deres talent fx udtagelser til landsholdssamlinger, og de har oftere nemmere ved at få mulighed for at træne med seniorholdene. At springet fra ungdom til seniorelite synes mindre kan være en væsentlig årsag til, at ishockey formår at fastholde idrætselevernes commitment til at ville nå eliten.

Analysen peger desuden på, at der i idrætselevernes tilblivelse og transitioner er betydelige kønsforskelle. Det kommer både til udtryk i idrætselevernes valg af ungdomsuddannelse og deres fastholdelse i eliteidrætten samt i deres fremtidsorienteringer mod uddannelse og eliteidræt. Knap halvdelen af idrætseleverne forestiller sig, at elitesporten skal vedblive at være en del af deres tilblivelse og fremtidige virke. Både blandt drenge og piger er hovedparten af de idrætselever, der orienterer sig mod elitesporten indstillet på, at det skal ske som i kombination med uddannelse og/eller, dvs. som dual career. Men drengene er samtidigt langt mere tilbøjelige end pigerne til at orientere sig fuldt ud mod en elitesportskarriere. Ti gange så mange drenge som piger ønsker en fuldtidskarriere som professionelle idrætsudøvere. Pigerne er omvendt mere tilbøjelige til alene at ville prioritere uddannelse. Dette kan være forbundet til, at

karrieremulighederne som idrætsudøver forekommer at være mere begrænsede for pigerne end drengene, men som survey og feltarbejde peger på, så kan det også hænge sammen med eller blive forstærket af, at pigerne i højere grad opfordres til og understøttes i at søge mod uddannelse.

At elitesport og uddannelse knyttes tæt sammen i idrætsskatternes standard for tidlig talentudvikling er tilsyneladende med til at skabe en forsvarlig model for talentudvikling, hvor idrætstalenter ikke prioriterer elitesport på bekostning af uddannelse. Overgangene til ungdomsuddannelse er for idrætsleverne også en potentiel skillevej, hvor de alene eller i samarbejde med deres netværk skal vurdere, hvorvidt de har et fortsat engagement i elitesporten, og hvorvidt de har muligheder for fortsat at satse på elitesporten. Hvis det er tilfældet, at de stadig er committet til elitesporten, og det forekommer som en mere eller mindre realistisk vej, skal de samtidigt overveje, hvorvidt og hvordan elitesporten fortsat kan kobles til uddannelse. Hvis udøverne omvendt ikke oplever opbakning fra netværket omkring dem, kan det forekomme naturligt at opprioritere engagementet i uddannelse på bekostning af sporten. Uddannelse fremstår for idrætsleverne som det sikre valg, der eliminerer tvivl på og ambivalens overfor (også) at satse på eliteidrætten. Analysen peger imidlertid også på, at der er en risiko for, at det stærke fokus på vigtigheden af engagement i uddannelse i idrætsskatten og blandt idrætsleverne, kan betyde at selv talentfulde unge fravælger elitesporten, hvis de ikke kan se den som en del af deres fremtidige karriere.

Kapitel 8

Dual eller ikke-dual tilblivelse ved overgangen til ungdomsuddannelse

I dette kapitel vender vi tilbage til de ni idræts elever, hvis tilblivelse som idræts elever og talenter vi behandlede i kapitel 6. Vi fokuserer i dette sidste analysekapitel på idræts elevernes og deres tilblivelsesprocesser, som de ser ud ved afslutningen af 9. klasse med særlig fokus på, hvordan uddannelse og elitesport, dual becoming, indgår i idræts elevernes orienteringer og fremtidsplaner.

Vi har i slutningen af 9. klasse eller i sommerferien efter idræts klasseforløbet talt med idræts eleverne om, hvordan de anskuer deres tilblivelsesprocesser i uddannelse og elitesport, og hvordan de fremover forestiller sig, at ville orientere sig, fx om de stadig vil arbejde på at være dual becoming i relation til deres videre engagement i uddannelse og elitesport.

Uddannelse og elitesport i idræts elevernes tilblivelsesprojekter

William og Arancha, der kunne ses som repræsentanter for idræts elever, der formår at leve op til idræts klassens standard for at være i dual tilblivelsesproces, kan for en umiddelbar betragtning stadig kategoriseres som dual becoming(s). Arancha skal i det almene gymnasium (STX) efter 9. klasse og er i den sammenhæng blevet optaget på en lokal elitesportsordning, der giver hende fortsat mulighed for at morgentræne og adgang til støtte til skolearbejdet. Arancha vil stadig prioritere sin sport og arbejder ihærdigt på udvikle sit tennisspil for at kunne komme højere op på ranglisten for juniorspillere. Hun udviser tilsyneladende et fortsat commitment til at udvikle sig som tennisspiller på vej mod senioreliten, dvs. hendes tilblivelse kan anskues som becoming-same. Alligevel er det interessant, at Arancha bevidst har fravalgt muligheden for at gå i en gymnasial idrætsklasse udelukkende med idræts elever. Hun begrundet det med, at hun gerne vil prøve noget andet, og det også vil give hende et bredere netværk. Vi kan betragte det som en jeg-gør-handling, der på sin vis løser hendes commitment til elitesportens standard for dual becoming, uden at det bryder med denne. I vores snak med hende peger hun også på, at det er usikkert, hvor langt hun kan nå med sin tennis, og at det formentligt ikke vil være noget hun kan leve af. Hvorimod det at tage og klare sig godt i uddannelse, er det som skal sikre hende en god fremtid. Arancha orienterer sig således i sin tilblivelse primært mod uddannelse og en fremtid, hvor tennis potentielt vil kunne spille en mindre rolle.

William er lykkedes med at overbevise sine forældre om, at han skal et år til USA efter 9. klasse, hvor han skal gå på High School. Han satser på at komme til at spille på skolens basketballhold. Han har været på en camp for dygtige juniorspillere i USA, hvor han har

fået at vide, at han har et potentiale, men også at han skal have en stærkere fysik. William arbejder derfor hårdt på at optimere sin krop gennem styrketræning. Når vi taler med ham om fremtiden, fortæller han, at han håber på at kunne blive på High School og forfølge drømmen om en professional karriere. Det kræver, at han viser sit værd og de udviser interesse for ham. Skulle det være tilfældet, vil det kunne åbne for interesse fra collegeshold. William har således foretaget en jeg-gør-handling, der giver ham mulighed for at forfølge sin drøm om spille basketball på højeste niveau og kunne leve fuldtid af sin sport. Imidlertid ved William godt, at det er usikkert, om det vil lykkes ham, da konkurrencen er hård. Det er interessant, at i Williams optik ville en videreførelse af livet som idrætsskoleelev på en TD-ordning i gymnasiet – hvad der kan ses som den specifikke danske standard for dual becoming efter grundskolen – på sigt betyde, at basketball ville få en sekundær rolle, fordi man ikke kan leve af det i Danmark. William har i samarbejde med sine forældre planlagt, at hvis han ikke kan blive i USA efter et år, så tager han hjem og begynder i det almene gymnasium (STX). Selvom William bryder med en gængs standard for dual becoming, så er det værd at bemærke, at han stadig formår at forbinde drømmen om en basketballkarriere i NBA med uddannelse. Han vil i USA stadig skulle prioritere skolen: *"I USA er der også nultolerance, hvis man ikke laver lektier, får man ikke lov at spille"*. William ser det ikke som et større problem, da han er vant til altid at få lavet sine lektier uden at stresse for meget over dem. William er i den forstand stadig dual i sin tilblivelse, da han er bevidst om vigtigheden af uddannelse som en del af sin tilblivelsesproces som talent.

Hvordan forholder det sig så med de idrætselever, der på forskellig vis ikke helt kunne eller ville passe ind i idrætsskoleklassens standard for talentudvikling som dual becoming? Vi kan indledningsvist tage fat på Robin, der så ud til at bryde med eller i hvert fald kraftigt udfordre standardens forventninger til, at idrætselever i deres tilblivelsesprocesser prioriterer både skole og elitesport. Robin er stadig en dygtig fodboldspiller og på kontrakt. Han er fast mand på U19-holdet, spiller på ungdomslandsholdet og har haft debut på superligaholdet. Han er dermed stadig i en udvikling, der potentielt vil kunne føre til en karriere som professionel fodboldspiller. Imidlertid er hans tilblivelse ikke kun sportsligt orienteret mod at blive til som fodboldspiller i senioreliten. Han er begyndt i handelsgymnasiet, hvor han går på en særlig sportslinje, der er tilpasset hans sport og han er også indstillet på at passe skolen. Robin er således blevet fastholdt i en udvikling, der lever op til standarden for talentudvikling som dual becoming, og hvor hans engagement i fodbolden forbindes med en forpligtigelse på også at dygtiggøre sig uddannelsesmæssigt. Hvor Robin er tilbage på sporet som dual becoming, så oplever Mark et stigende pres på både at skulle præstere i sin sport og i skolen. Han vil stadig gerne nå senioreliten indenfor svømningen. Det er gennem svømningen han kan blive den, han gerne vil være. Men samtidigt kæmper han vedvarende med sit engagement, da han stiller meget høje krav til sig selv, krav som det kan være svært at indfri hele tiden:

I: Hvordan går det med svømningen? Udvikler du dig i den retning du gerne vil?

M: Altså, efter min egen mening går det ad helvede til. Men min træner synes jeg rykker mig på et plan, der gør at jeg tror jeg bliver det som jeg ønsker. Jeg er sådan en person som når jeg tager afsted vil jeg præstere 100 pct. hver gang.

Mark er blandt andet utilfreds med sin egen præstation ved det seneste stævne, selvom han godt ved, det kan hænge sammen med, at han lige var kommet tilbage fra en skade. I sin tilblivelsesproces som elitesvømmer er han meget opmærksom på hele tiden at optimere sine præstationer og være i en opadgående udviklingskurve. Hans engagement er et konstant udviklingsarbejde, og for at fastholde sit commitment til at præstere bedre til træning har han aftalt, at træneren skal stille større krav til ham. Mark svømme- og styrketræner 28-30 timer om ugen. Det betyder, at det har været svært at prioritere skolen lige så højt. Mark har derfor i samråd med sine lærere og forældre valgt at tage et kommunalt 10. klasses-forløb på en idrætslinje for at få et pusterum skolemæssigt, fremfor at gå i gang med en ungdomsuddannelse lige efter 9. klasse. Han forestiller sig at begynde på et grundforløb på en erhvervsuddannelse (EUD) efterfølgende og tænker stadig på at blive tømrer. Mark arbejder således stadig på at blive til på en måde, become-the-same, der lever op til at være dual becoming, selvom han for en periode kan nedtone udviklingskravene til uddannelse og koncentrere sig mere om sin sport.

For en del idræts elever bliver det hen ad vejen meningsløst at blive ved med at lægge en masse arbejde i at become-the-same. Det kan enten være fordi senioreliten ikke længere er mulig og/eller en ønskelig ambition. Her er Mikkel et godt eksempel på, hvordan dette kan forløbe. Efter han kom under krydspres for at accelerere sin udvikling både i sport og skole, begyndte han at se anderledes på sin tilblivelse. Mikkel morgentræner stadig og udviser også commitment til træning, men fremtidsorienteringer er forandret. Han oplever, at drømmen om en professionel karriere i højere grad er en drøm end en realistisk ambition, og selvom han gerne ville have nået længere med fodbolden har han indset, at det nok ikke er på den arena han vil få en karriere:

Konkurrencen om pladserne er hård og der er også kommet en del spillere udefra. Flere og flere kæmper om færre og færre pladser, jo ældre vi bliver. (Mikkel i 3. interview)

Til gengæld går det rigtig godt i skolen, og han har også lagt ekstra engagement i skolearbejdet, hvad han også har opnået en stor anerkendelse for både af lærerne i idrætsklassen og af sine forældre. Så hvor elitesporten er nedtonet som del af Mikkels fremtidsplaner, er uddannelse blevet opprioriteret. Han har bestemt sig for at ville i det almene gymnasium (STX), og har gjort sig overvejelser omkring muligheden for at læse jura efterfølgende. Selvom han forestiller sig at fortsætte med at spille fodbold, vil det ikke længere være på et niveau, hvor hans tilblivelse kan betegnes som dual becoming. Det er svært at sige i hvor høj grad det alene er Mikkel, der opløser sit commitment til en

tilblivelse indenfor elitesport, og i hvor høj grad det er elitesporten, der ikke vil vedligeholde og forlænge sit commitment med Mikkel, fordi hans potentiale til at nå eliten, evnen til at become-the-same, bliver vurderet for tvivlsom. Under alle omstændigheder er det interessant, at prioriteringen af uddannelse på bekostning af elitesporten udelukkende høster anerkendelse af aktørerne rundt om Mikkel og ikke afføder nogen former for drøftelser af, om det stadig er muligt at gøre Mikkel i stand til at blive til som dual becoming.

Et andet eksempel er Nicklas. Her er det imidlertid kroppen, der forhindrer den fortsatte tilblivelse som dual becoming. Sportsligt har han været i udvikling i den forstand, at han er kommet på førsteholdet, og det har også intensiveret hans træningsindsats yderligere. Udviklingen i at forbedre sine tider er stagneret, og selvom han træner rigtig meget er han begyndt at indse, at han ikke udvikler sig nok fysisk set. Det har været en hård erkendelsesproces for ham, da hans commitment til sporten har været en stor del af hans identitet. Men han er stadig glad for, at han har gået i en idrætsklasse og dermed har kunnet prioritere sin sport fuldt ud. Han oplever, at engagementet i elitesvømningen har været med til at gøre ham til en anden person, fordi han er blevet mere fokuseret på, hvad han gerne vil i fremtiden og hvad det vil kræve af ham. Vi kan tale om, at Nicklas oplever, at de udviklingskrav og den duale tilblivelsesproces standarden fordrer, har været med til at forandre ham, become other. Idrætsklassen har gjort ham endnu mere målrettet og fokuseret på sin egen udvikling. Hvor svømmeambitionerne er svækket pga. af den manglende fysiske udvikling, er uddannelses- og erhvervsambitionerne vokset. Nicklas har fået passion for iværksætteri, som han ser som en fremtidig levevej. Han driver sin egen virksomhed sammen med to andre, og bruger al sin overskydende fritid herpå. Han fortæller os, at det er en ting han gerne vil blive endnu bedre til – og det vil være på bekostning af det store engagement i svømningen. Nicklas skal på handelsskolen (HHX) næste år for at blive bedre til at arbejde med handel. Han kender andre som er gået fuldtid ind i at have egen virksomhed, men Nicklas ser det som vigtigt at have en back up i uddannelse, så begge ting skal prioriteres fremover. I den forstand kan vi tale om, at Nicklas stadig orienterer sig som dual becoming, selvom hans tilblivelse fremover ikke længere vil implicere et stort engagement i elitesporten.

Gustav kan ses som et tredje eksempel på idræts elever, hvor tilblivelsesprocessen som dual becoming er udfordret. Gustav oplevede, at han mistede både status i elitesport og skole, og at han stod i fare for at blive et ikke-talent. Gustavs fortsatte tilblivelseshistorie tager en interessant drejning, idet han i løbet af 9. klasse formår at komme i udvikling igen ved at skifte til en mindre prestigefyldt klub. Det må klart betegnes som en jeg-gør handling, fordi han bryder med den samarbejdsklub, der er knyttet til idrætsklassen og forventningen om at spille på det højeste niveau. Til gengæld giver handlingen ham mulighed for at erfare sig selv som spiller på en ny måde nu fri for usikkerhed og med fornyet spilleglæde. Idrætsklassen har vist sig at være rummelig nok til at tillade skiftet.

Gustav indgår således fortsat i morgentræningen, selvom den bliver varetaget af en anden klub end den han spiller i, hvorved han fortsat kan betragtes som en idrætselev, der lever op til standarden om at være dual becoming. Det reetablerer også hans tilknytning til idrætsskolen og fællesskabet med de andre elever. Hvor han var udfordret skolefagligt begynder han at klare sig bedre skolemæssigt. Dette er også forbundet til, at han begynder at prioritere skolen mere og indse vigtigheden af at få en uddannelse i løbet af 9. klasse. Han vil gerne have en karriere indenfor handel og orienterer sig derfor mod handelsskolen (HHX). For at blive parat til at begynde på handelsskolen har han i samråd med skolen og forældrene valgt først at tage et 10. klasses-forløb på en privatskole. I Gustavs tilblivelsesproces er det at dygtiggøre sig i skolen og orientere sig mod at få en uddannelse igen blevet vigtigt, mens hans ambitioner i forhold til en fodboldkarriere er svækkede, fordi han oplever, at der er for mange omkostninger og usikkerheder forbundet med den tilblivelse, herunder tvivlen om kroppen kan holde til sliddet og de mange skader. Gustav vil gerne vedblive med at spille fodbold, men Gustavs fremtid er ikke længere orienteret mod at blive til som dual becoming.

Hvor Gustav, Nicklas og Mikkel gennem længere tid kæmper med at blive til som dual becoming indser Mathilde relativt tidligt i idrætsskoleforløbet, at hun ikke vil få en karriere som elitesportskvinde. Hun passer sin morgentræning på en måde, der gør, at hun på overfladen lever op til idrætsskolens standard for dual becoming, men har indset, at det først og fremmest er hendes udvikling i skole og uddannelse, der skal prioriteres fremover. I løbet af 9. klasse rykker Mathilde ned på 3. holdet i svømmeklubben, da hun har et skadesforløb, der gør, at hun ikke kan holde til den høje træningsmængde. Hun er dog stadig engageret i svømmeklubben og begynder også at træne et børnehold. Skolefagligt arbejder hun til gengæld endnu mere målrettet og seriøst, da hun vil på High School i USA og har fået at vide, at hendes muligheder for at få et legat vil blive forbedret af gode skolekarakterer. Mathildes tilblivelse orienterer sig således alene mod uddannelse, og de karrieremuligheder, der herigennem åbner sig for hende.

Endeligt har vi Mille, der kan karakteriseres som et talent, der har vist og fået masser af tegn på, at hun har potentialet til nå senioreliten i basketball. Hun lever tilsyneladende fuldt ud op til idrætsskolens standard for dual becoming, da hendes præstationer i skolen er gode og hendes commitment til at ville uddannelse er stort. Imidlertid var den dobbelte udviklingsstrategi allerede afmonteret i hendes fremtidsplaner i 8. klasse. Da vi taler med hende i slutningen af 9. klasse, er det blevet synligt, at uddannelse har primat i hendes tilblivelse og basketball spiller en sekundær rolle. Mille har fravalgt at deltage i morgentræningen, og hun er stoppet på landsholdet. Hun træner stadig tre gange om ugen i klubben, men spiller nu kun på eliteholdet for hendes egen aldersgruppe. Hun oplever, at hendes træner har presset hende til at fortsætte på landsholdet og på klubbens U19-hold, men hun udtrykker også forståelse overfor hans ærgrelse over, at hun ikke vil søge at indfri sit talent, dvs. ikke længere vil become-the-same. Mille angiver, at den

primære årsag til, at hun har nedprioriteret basketball skyldes, at hun synes det tog for meget tid fra hendes skolearbejde og fratog hende mulighederne for at se andre venner i fritiden. Mille oplever, at der både er mange lektier i dagligdagen og et stort fokus på de forestående afgangsprøver i 9. klasse. Det lægger et stort pres på hende, da det har stor betydning for hende, at hun er dygtig i skolen og får høje karakterer. Hendes snit ligger omkring 9, men hun vil gerne have det højere op. Eller som hun formulerer det: *"Et 7-tal i et fag er for dårligt"*. Både hos hende selv og hos hendes forældre er der også et pres på, at hun præsterer godt i skolen. Forældrene ved godt, at hun *"ikke kan få 12 i alle fag"*, men der er udtalte forventninger til, at hun skal gøre det godt. Hun oplever også, at der kan være en tendens til, at hun bliver sammenlignet med sin storebror, der netop har færdiggjort gymnasiet med et meget højt karaktergennemsnit. Hvor basketball ikke indebærer en karrieretækning, så rummer hendes uddannelsesplaner en klar progression og et fremtidsmål for hendes tilblivelse. Først skal hun i det almene gymnasium (STX), hvor hun skal gå på en linje der er internationalt orienteret. Derefter vil hun læse videre på en uddannelse, fx erhvervsjura, der giver muligheder for at arbejde i udlandet og/eller i et internationalt miljø. Selvom Mille ikke længere kan karakteriseres som dual becoming, da hendes commitment til basketballsporten er opløst, spiller hun stadig basketball på et niveau, der ville kunne berette hende til en sådan tilblivelsesposition. Hendes engagement i basketball er bare ikke længere knyttet til at nå så langt som muligt indenfor for sporten, men til de gode sociale relationer hun har til sine holdkammerater. Derfor regner hun med fortsat at spille basket, mens hun går i gymnasiet. Mille har dog på forhånd fået en aftale i stand med sin træner om, at hun vil kunne melde fra til træning, hvis der er mange lektier og større opgaver i gymnasiet. Hun har altså fået en model med omvendt fleksibilitet.

I interviewet med Mille afsøger vi også, hvorvidt der var noget som kunne have fastholdt hende som dual becoming og forhindret opløsningen af hendes commitment til elitesporten. Mille påpeger, at det er svært for elitesporten at konkurrere med uddannelse, da det er det vigtigste for ens fremtid. Realistisk set er chancerne for at leve af basketball ganske små – og nærmest ikke-eksisterende for kvinder. Derfor kræver det mere støtte undervejs i skolen end hun har oplevet, hvis man skal fastholde flere piger. Samtidigt peger Mille også på, at når karrieremulighederne er svære at identificere, da er det ekstra vigtigt, at der er et godt og rart træningsmiljø. For Mille var det en medvirkende årsag til, at hun stoppede på landsholdet, at landstræneren efter hendes mening ikke formåede at skabe et godt talentudviklingsmiljø, hvor det sociale fællesskab var i centrum.

Idrætssklasses udviklingsspor og idrætselevernes forskellige tilblivelsesprocesser

At tage del i et idrætssklassesforløb som idrætselev kan anskues som en særlig tilblivelsesproces, hvor der er fordringer fra idrætsskassen og dens aktører om, at idrætseleverne skal leve op til en standard for engagement og udvikling i uddannelse og elitesport. Denne standard betegner vi at være dual becoming, da idrætseleverne skal være i en positiv udvikling der giver tegn på, at de kan og vil præstere nu og fremover i begge arenaer.

Når idrætselevernes optages i idrætsskasserne er alle i udgangspunktet dual becoming. Idrætseleverne er udvalgt fordi de anses som talenter, der har sportslige evner og potentiale til at nå senioreliten indenfor deres idrætsgren, og som er indstillede på at forpligtige sig på elitesportens tidlige talentudvikling. Skolemæssigt skal idrætselever ikke have særlige faglige evner, selvom et fagligt overskud vurderes at gøre tilværelsen som idrætselev lettere at håndtere, men de skal kunne og ville passe og prioritere deres skolegang og ganske væsentligt skal de også på denne arena ville forpligtige sig på at dygtiggøre sig.

Imidlertid viser det sig at være et udfordrende udviklingsarbejde at holde sig på sporet som en idrætselev, der vedblivende er i udvikling og som løbende formår at skabe sammenhæng mellem standardens repræsentationer af tilblivelse som dual becoming og hvordan deres eget engagement i tilblivelse i elitesport og uddannelse udvikler sig undervejs. Nogle idrætselever formår vedblivende at etablere og skabe denne sammenhæng. Det gælder fx William og Arancha, der begge har tilblivelsesforløb, hvor der ikke sættes spørgsmålstejn ved deres talent eller rigtigheden af deres tilblivelsesprocesser. De formår at forene og skabe overensstemmelse mellem deres egne ønsker om tilblivelse og de handlinger, de i den sammenhæng foretager og så de repræsentationer, der gives for tilblivelse som et talent indenfor standardens rammer for talentudvikling. Arancha vil i gymnasiet fortsat være i en dual talenttilblivelsesproces, der lever op til og legitimeres af en lokal standard for talentudvikling i rammer af en hybrid mellem elitesport og ungdomsuddannelse. Det samme gælder William, der lykkes med at få overtalte sine forældre til at støtte op om, at hans tilblivelsesproces skal fortsætte i USA, men vel at mærke i en standard, der vil gøre det muligt for ham fortsat at prioritere både elitesport og uddannelse og dermed vedblive med at være dual becoming. Hos Arancha er der ingen tvivl om, at hendes uddannelse skal prioriteres højt og har den største betydning for hendes fremtid, hvor det er mere tvivlsomt om tennis vil føre til en karriere. Derfor er det værd at lægge mærke til, at Arancha bevidst i gymnasiet prioriterer at blive del af et klassefællesskab, der er bredere end elitesportens. William ser derimod sit High School-ophold som en unik mulighed for at kunne forfølge drømmen om en professionel karriere som basketballspiller. Han er dog samtidigt yderst bevidst om, at han også skal prioritere skolegang og uddannelse, da det realistisk set er der, hvor grundlaget for hans fremtidige

karriere vil være, og det er betingelsen for opbakningen til hans udlandsophold fra aktørerne rundt om ham. For begges vedkommende gælder det, at de fortsat følger et dualt udviklingsspor.

Uddannelse forekommer nærmest uvilkårligt at blive en del af idræts elevernes tilblivelsesprocesser på vej mod senioreliten. Det understreges af Robins tilblivelsesproces. Han udvikler sig under idrætsklasseforløbet i en takt som fodboldspiller, der indikerer, at det vil være muligt for ham at indfri det ambitiøse mål for talentudvikling om at nå senioreliten. Han har allerede i idrætsklasseforløbet tegnet en ungdomskontrakt og dermed tidligt et bevis på realismen i hans tilblivelsesdrømme. Men der sættes alligevel spørgsmålstejn ved, hvorvidt han lever op til idrætsklassens standard for dual becoming, da hans satsning på elitesporten forekommer ensidig og på bekostning af uddannelse. Derfor er det interessant, at han i sin fortsatte tilblivelse kan og vil forpligtige sig på at passe sin skolegang på en ungdomsuddannelse, mens han stadig arbejder hårdt og dedikeret på at dygtiggøre sig på fodboldbanen. Robin re-etablerer dermed koblingen mellem sit eget tilblivelsesprojekt og standardens repræsentation af talenttilblivelse som dual becoming. Selv for de talenter, der nærmer sig drømmen om en professionel karriere, er der i standarden en bevidsthed om, at uddannelse er nødvendigt både på længere sigt som led i ens fremtidige karriere og på kort sigt som en alternativ plan, hvis det ikke skulle lykkes med at nå senioreliten eller en skade skulle sætte stopper for ens tilblivelse. Tilsvarende gælder det for Mark, at han ikke kan undslå sig at skulle have en fremtidsplan for sin tilblivelse, der også involverer uddannelse. Han får i 10. klasse mulighed for i en periode at kunne prioritere svømningen højt uden at have et pres uddannelsesmæssigt, men derefter skal han i gang med en erhvervsuddannelse og tilbage i en dual tilblivelsesproces, der kræver et udviklingsarbejde med at dygtiggøre sig i begge arenaer og kunne koble engagementet i elitesporten med uddannelse. Man kan måske sige, at Mark har taget et sabatår fra det duale udviklingsspor.

Det er dog ikke alle idræts elever, der kan leve op til standarden om at vedblive med at være dual becomings, selv om de i udgangspunktet gerne vil. Nicklas, Mikkel og Gustav forsøger ihærdigt på at leve op til elitesportens krav og forventninger. Alle tre oplever, at kroppen kan forhindre en i at være i den rette sportslige udvikling, enten fordi den fysiske udvikling bremser en i at kunne leve op til fastsatte udviklingsmål, eller fordi skader for en periode sætter en stopper for ens udvikling. Både Gustav og Mikkel oplever, at deres muligheder for at gøre talent og være dual becomings vanskeliggøres af skader og af træneres syn på deres udvikling og potentiale under og efter skadesforløbene. Nicklas kæmper med at leve op de kravtider, der vil kunne give ham adgang til at deltage i mesterskaber og beviser på, at han har talent. Men kroppens fysiologiske udvikling arbejder ikke med på projektet i samme takt, og muligheder for at være i tilblivelse (becoming same) ligger på trods af det store commitment uden for hans rækkevidde. Nicklas oplever imidlertid, at hans træner anerkender hans arbejdsindsats og hjælper ham

til at være i udvikling ved at fokusere på at optimere hans gode teknik frem for at fokusere på kravtider. Standarden for tilblivelse viser sig i dette tilfælde at kunne se bort fra aldersbestemte udviklingskrav og have et bredere fokus på langsigtede udviklingsmål, hvilket understøtter Nicklas' fortsatte engagement og tilblivelse. Men eftersom kroppen stadig ikke ser ud til at arbejde med på projektet, og han omvendt oplever, at der er andre arenaer, hvor han både oplever, at engagement og tilblivelsesmuligheder går op i en højere enhed, løsnes hans commitment til svømmesporten. Nicklas er ikke længere dual becoming indenfor den standard hybriden mellem elitesport og uddannelse rammesætter, men til gengæld er han sikker på, at fortsat engagement i uddannelse er vigtigt for hans tilblivelse, selvom han har mulighed for alene at forfølge sine iværksætterdrømme. Det samme gælder Mikkel, hvis commitment til elitesportens tilblivelse også løsnes, da den eksplicitte opbakning til hans talent ophører fra fodboldklubbens side, og der sættes spørgsmålstegn ved hans udviklingspotentiale, og han begynder at tvivle på om det er muligt og værd at satse på fodbolden. Samtidigt oplever han en stigende anerkendelse for sit commitment til skolen og dens tilblivelsesprocesser, hvilket gør det muligt for ham at se en karriere frem for sig i kraft af en ungdomsuddannelse og et videre studie. Nicklas har fundet en ny måde at være dual becoming men uden sport.

Når idræts elever begynder at tvivle på muligheder indenfor elitesporten, og der rejses tvivl om samme af centrale aktører, forekommer det nærliggende, at de nedtoner elitesportens status i deres tilblivelsesprojekter og lægger engagementet mere entydigt i uddannelse. Det er naturligvis lettere at gøre, hvis man som Mikkel opfattes som en potentielt dygtig elev, men også Gustav lykkedes at komme tilbage på uddannelsessporet. Gustav oplever en større krise, fordi han hverken i sport eller skole oplever at være engageret og i udvikling. I begge arenaer oplever han at stå/blive sat udenfor fællesskabet med risiko for at blive ingenting. Der er imidlertid en rummelighed i den specifikke idrætsklasse, der giver ham en alternativ mulighed for at reetablere en position som fodboldspiller og dermed også som idrætselev med en legitim position i og tilhører til klassefællesskabet. Reetableringsarbejde med igen blive dual becoming gør det også tydeligere for Gustav, at det vil være vanskeligt for ham at få en tilværelse som professionel fodboldspiller. Han arbejder derfor mere målbevidst mod at dygtiggøre sig i skolen og gør sig tanker om en hvordan uddannelse skal bidrage til en fremtidig karriere. Både Mikkel og Gustav er på vej væk fra det duale udviklingsspor.

Mathildes tilblivelse har paralleller til Nicklas og de udfordringer, der forårsages af hans fysiologi ikke kan leve op til elitesvømningens standarder. Begge kompenserer de ved at være teknisk dygtige. Imidlertid er det tidligere, at Mathilde indser, at det ikke vil være realistisk at få en karriere som elitesvømmer. Hun vælger og understøttes af sine forældre og lærere i at lægge sit engagement i skolen, men passer stadig sin morgentræning. Selvom hun på papiret lever op til standardens krav til dual becoming, er hendes engagement i elitesporten løsnet. Mathilde vender på sin vis asymmetrien om således, at

hun passer sin elitesport, mens hendes evner og commitment udfolder sig i uddannelse. Det peger igen på en vis form for rummelighed i standardens praksis. Det kan både hænge sammen med, at hendes prioritering foregår diskret og med at hendes store commitment i uddannelse bidrager til at understøtte et læringsmiljø, hvor det at dygtiggøre sig er værdsat.

Ildrætsklassen og dens standard tegner et særligt udviklingsspor for idrætselevernes tilblivelse og talentudvikling. Det at vedblive med at være i udvikling i elitesport og uddannelse, dual becoming, er tegn på talent. Standarden gør sin indvirkning på alle idrætselever. Selv en dygtig fodboldspiller som Robin, der muligvis ville kunne komme til at leve af fodbold alene, får opbygget sit commitment til uddannelse og tager aktivt del i en fortsat dual tilblivelsesproces. Vi kan samtidigt se, at det duale udviklingsspor, der knytter sig til idrætsklassens talentudvikling, på sin vis gør det lettere at løsne og/eller få løsnet sit engagement med elitesporten. Hvis det begynder at være vanskeligt at (kunne) vedblive med at være i tilblivelse som talent indenfor elitesporten, forekommer det naturligt at styrke koblingen til skolen yderligere og den tilblivelsesproces, der understøttes gennem commitment til videre uddannelse og fremtidig karriere. Dette er naturligvis lettere at gøre, hvis man som Mathilde, Mikkel og Nicklas både selv oplever og af lærere, forældre og andre aktører anses at have potentiale, dvs. evner for og engagement i at kunne/ville dygtiggøre sig uddannelsesmæssigt. For Gustav krævede det dog et større udviklingsarbejde at (re)etablere sin tilknytning til en sådan tilblivelsesproces, men værd at bemærke understøttede standarden hans mulighed herfor. Ildrætsklassen tilbyder med sin standard for dual becoming, eliteidrætten en model, der ser ud til at gøre det lettere at løsne eller opløse engagementet med idrætseleverne, hvis de ikke kan leve op til de udviklingskrav der stilles. Effekterne af eliteidrættens selektionsprocesser i talentudviklingen og de tilblivelsesprojekter/-drømme, der brister/bremser nedtones herved på en måde, så de i højere grad fremstår som konsekvenser af den enkeltes aktive valg af uddannelse. Uddannelse løser med andre ord et etisk forsvarlighedsproblem for eliteidrætten. Imidlertid er det også sådan, at tilblivelse i uddannelse og de karrierespor det muliggør, reelt set kan være en konkurrent for eliteidrættens talentudvikling og standarder for tilblivelse. Det gælder fx en idrætselev som Mille, der til trods for at hun vurderes at have et stort potentiale for at kunne nå senioreliten, ikke vælger at engagere sig i eliteidrætten som en del af hendes tilblivelsesprojekt. Her er det værd at bemærke oftest blandt pigerne, at det er tilfældet – måske fordi opbakningen til tilblivelsesprojektet i og gennem uddannelse understøttes i højere grad af aktørerne omkring dem, end det er tilfældet for drengene.

Kapitel 9

Konklusion - Dual tilblivelse som den nye vej mod eliten

I rapporten "Idrætsselevers tilblivelse og transitioner – idrætsskasser som ny standard for tidlig talentudvikling i Danmark" har vi undersøgt, hvordan idrætsskasserne gennem kombination af eliteidræt og folkeskole er kommet til at udgøre en ny standard for tidlig talentudvikling. Vi har været interesseret i at finde ud af, hvordan eliteidræt og skole er blevet integreret i idrætsskommunerne, og hvilke muligheder det åbner for talentudvikling af unge idrætsudøvere, der går i 7. til 9. klasse.

Men ikke nok med det. Da sammenføjnngen af eliteidræt og folkeskole er noget nyt, har vi ikke kunnet tage for givet, hvad talentudvikling er indenfor denne hybrid. Vi har derfor ønsket at stille os åbne overfor, at talentudvikling muligvis ville antage nye former gennem opbygningen af idrætsskasserne. Vi har derfor interesseret os for, hvilke nye forventninger idrætsudøverne ville blive stillet overfor i deres nye roller som idrætsselever, og hvad de skulle gøre for at leve op til forventningerne. Vi har haft et dobbelt fokus på idrætsskassernes praksis i den forstand, at vi på den ene side har kigget efter, hvilke muligheder idrætsskassen åbner for idrætsseleverne blandt andet i form af bedre træningsbetingelser og på den anden side, hvilke begrænsninger, der bliver lagt på deres tilblivelsesprocesser. For at indfange det, har vi betragtet idrætsskassen som en standard, med et indbygget billede af et passende talentudviklingsforløb. Sådant må det nødvendigvis være, men det er alligevel interessant at undersøge, hvilke faktiske udviklingsforløb, der understøttes af hybridet, og hvad der sker, når idrætsselever afviger fra dette forløb og i visse tilfælde går imod de kræfter, der virker gennem en idrætsskase.

I denne rapport har vi holdt fokus på standardens ideal om, at talentudvikling skal praktiseres som forberedelse til *dual career*. Det er et begreb, der nyder almen udbredelse i elitesportsmiljøer, men spørgsmålet er, hvordan det sættes i scene og faktisk bliver praktiseret i idrætsskasserne og med hvilke konsekvenser for idrætsseleverne både som skoleelever og idrætsudøvere.

Idrætsskassen skaber nye dynamikker mellem klubber og skoler

I det første analytiske kapitel har vi undersøgt opbygningen af idrætsskassen som et aktør-netværk for at forstå, hvad det er for kræfter, der bliver sluppet løs i en idrætsskase med henblik på at udvikle idrætstalenter i en tidlig alder. Vi har set, at idrætsskasserne fjjer to traditionelt adskilte aktør-netværk sammen, nemlig folkeskolen og eliteidrætsskubberne for at skabe bedre vilkår for nye idrætstalenter. Vi har også set, at det prioriteres højt i idrætsskasserne at give aktørerne i skoler og klubber mulighed for at engagere sig i

idræts elevernes dobbelte liv og ikke kun i enten deres skoleliv eller idrætsliv. Det sker blandt andet gennem udveksling af informationer, erfaringer og personer, der går på tværs af de to oprindelige institutioner.

Med elitesportens indtog i folkeskolen skubbes der på en særlig læringslogik, hvor undervisning såvel som træning tager udgangspunkt i elevens læringspotentiale, som sættes i forbindelse med et mål om at nå eliten indenfor en given idrætsgren. Eleverne skal ifølge denne logik ikke lære det samme og heller ikke noget bestemt, men så meget som deres individuelle potentiale tillader. Der er ikke noget øvre loft, men en evig bestræbelse på at forbedre sig ved konstant at øge elevernes kompetencer og evne til at præstere. Eliteidrætten bidrager således til at opbygge en tilbøjelighed i idrætsklasserne til at dygtiggøre sig og forholde sig til, om ens egen dygtiggørelse forløber godt nok. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at idræts eleverne er mere konkurrenceorienterede end de almindelige elever, ligesom de i højere grad motiveres af karakterer og eksamener. Nogle lærere forstærker tendensen ved i højere grad at benytte sig af prøver og test i undervisningen. Talentudviklingen sker altså ikke på bekostning af deres skolegang, men parallelt med, at de udvikler deres faglige talent. Det afspejles i idræts elevernes prøveresultater ved, at de er i stand til at holde det niveau, man kan forvente af elever med deres socioøkonomiske baggrund til trods for, at de dyrker elitesport med de store træningsmængder, der ofte følger med.

Hvor hybridiseringen af skole og eliteidræt bidrager til at læring tænkes som realisering af det enkelte individs potentiale eller talent, så motiverer idrætsskolen som aktør idrætsklubberne til at fokusere på den langsigtede udvikling af talenterne fremfor den kortsigtede, der kan omsættes i resultater i ungdomsårene. Det er ikke blot en hensigtserklæring i Team Danmarks formålsbeskrivelse, men noget der har sat sig mange spor i elitekommunerne og i klubberne. Det er skrevet ind i samarbejdsaftalerne mellem kommunen og samarbejdsklubberne, at samarbejdsklubberne bliver evalueret på talentudvikling og ikke på præstationer. Der udpeges talentansvarlige i klubberne og der arbejdes med træningsprincipper, der tager sigte på seniorpræstationer fremfor ungdomsresultater. Man kan derfor tale om, at kræfterne trækker fra præstationsorientering mod udviklingsorientering. Det oplever idræts eleverne blandt andet ved, at det er deres individuelle udvikling, der er fokus på til morgentræning. Det er deres udvikling som idrætsudøver i stedet for klubbens eller holdets resultater i weekendens kampe der bliver prioriteret højest i idrætsklassernes regi. Imidlertid er orienteringen mod udvikling frem for præstation ikke helt entydigt, da det skal vejes op imod lokale hensyn og ønsker om at skabe resultater indenfor en kortere tidshorisont. Det kan fx handle om, at trænere også gerne vil vise, at de er deres lønninger værd, og klubber der vil vise, at de er lokal udviklingsstøtte værdig.

Idræts elever er mobile og dobbelt committede

Vi har undersøgt, hvordan elever/udøvere får adgang til de kræfter, der cirkulerer i idrætsskolerne. Den centrale handling, der åbner døren til idrætsskolen, er opbygning af commitment og videre udvikling af commitment. Det er de betegnelser, vi har valgt for at synliggøre, at de elever der indstilles allerede har et commitment med en eliteidrætsklub. Optagelsen i idrætsskolen forstås derfor bedst som en udvidelse af det commitment, de har i forvejen. Commitment er distribueret i idrætsskolens aktør-netværk og omfatter således forbindelsen mellem idræts elever, skole, klub og forældre, som alle skal bekræfte, at de er indstillede på at udbygge deres commitment til elev/udøverens dobbelte udvikling som kombineret idræts-elev. Når man anlægger dette perspektiv, så træder det frem, at idrætsskolen som aktør ikke har lige let ved at forbinde sig til alle typer af elever/udøvere. Den er mest villig til at indrullere de elever, der både har et stærkt engagement i elitesport og i uddannelse. De elever/udøvere, der ønsker optagelse, må derfor som hovedregel kunne demonstrere et uddannelsesengagement, som skal kunne underbygges af elevplaner og lærerudtalelser. Forældrene skal også kunne udvise et oprigtigt engagement i såvel deres barns eliteprojekt, som i idrætsskolen og den specifikke skole, der huser eliteprojektet. Det er omvendt svært for idrætsskolen, at forbinde sig til elever/udøvere, som ikke udtrykker et stærkt uddannelsesengagement. Vores materiale viser, at der kan være flere grunde til at nogle elever har svært ved at performe commitment til uddannelse på den rette måde. Det kan være sociale problemer i skolen, faglige udfordringer eller en kulturelt motiveret modvilje mod den specifikke idrætsskole, som afholder elever/udøvere fra at søge og/eller blive optaget som idræts elever. Det udgør en hindring for optagelse, hvis elevernes/udøverens commitment er låst fast til en bestemt klasse, skole eller skoledistrikt. Det peger på at eleven/idrætsskoleudøverens uddannelsesengagement skal være mobilt. Det skal kunne frigøres fra sit aktuelle skolenetværk for at kunne føjes til det nye aktør-netværk i en idrætsklasse. Det kan den fx ikke, hvis engagementet er bundet til en bestemt prestigefyldt skole, en skole der giver faglig tryghed eller en problemhistorik, som gør at andre klasser eller skoler vægrer sig ved at overtage det, der betragtes som et problem.

For at sikre at kræfterne kan flyde frit mellem skole og idrætsklubber har elitekommunerne udviklet nogle samarbejdsformer, hvor aktørerne kan dele viden, erfaringer og vurderinger. Det kan fx være i form af løbende møder mellem skolens idrætsskolekoordinator og klubbernes talentchefer og/eller trænere. Det kan også være i form af skole-klub-hjem samtaler, som tillader et flow på tværs af institutioner, således at det ikke kun er den enkelte idræts elev og eventuelt dennes forældre, der skal performe hybriden ved at agere bindeled mellem ellers adskilte institutioner. Vi har set mange eksempler på tiltag, der skal understøtte et flow på tværs fx gennem kombinationsansættelser, hvor de ansatte deler idræts elevernes hverdag og dobbelte commitment til skole og eliteidræt. I stedet for at fokusere på vedligeholdelse af

commitment som en gensidighed overvejer man i enkelte kommuner at fastholde idrætslevernes commitment ved hjælp af en skriftlig aftale. Den fastslår, at hvis idrætsleven ikke kan fastholde sit commitment, så kan han/hun miste sin plads i idrætsklassen. På den måde forpligtes eleven ensidigt til at forblive committed i udvikling mod eliten. Commitment og udvikling behandles i disse tilfælde som noget, det enkelte individ er herre over og derfor kan gøres individuelt ansvarlig for. Det er udtryk for en kraftig territorialisering af den tidligere talentudvikling som specificerer, hvad idrætsleverne skal gøre for at få del i ressourcerne.

På samme måde som opbygning og vedligeholdelse af commitment er en central handling for idrætsklassen, så er afvikling af commitment det også. På spørgsmålet om hvornår idrætslever ikke længere lever op til præmissen for at være i en idrætsklasse, kan idrætsklassen enten lægge sig i direkte forlængelse af de enkelte klubbers principper for udvælgelse og frasortering, eller den kan etablere et mere uafhængigt rum for talentudvikling. Det sidste vil give mulighed for at arbejde med en større tolerance for, hvornår en udøver har talent eller ej. I de kommuner, hvor idrætsklassen betragtes som en selvstændig idrætslig uddannelse, de-territoraliseres talentmiljøet en smule, fordi idrætsleverne kan fortsætte med morgentræning, selvom de eventuelt har mistet pladsen på førsteholdet eller ikke længere er højt rangeret i svømmeklubben. Det kan i visse tilfælde være et redskab, der kan kompensere for præmature afkoblinger af talenter ud fra specifikke kluborienterede vurderingskriterier.

Idrætsklassen samler mange aktører om tidlig talentudvikling som ét fælles projekt

Efter at have undersøgt tilblivelsen af idrætsklassen som en ny aktør for talentudvikling, har vi set nærmere på, hvordan de elever/idrætsudøvere, der opnåede adgang, oplevede overgangen til at blive idrætslever. Hvad oplevede de som de største forskelle? Hvilke muligheder gav det dem, som de ikke havde haft dengang skole og idræt var adskilt? Satte det dem i stand til at udvikle sig på måder, som de ikke havde kunnet før? I vores samtaler med idrætsleverne omkring, hvad de har oplevet som de største forandringer fra den tidligere skolegang, er der særligt to forhold, der fremhæves. Dels adgangen til mere og bedre træning, dels adgangen til et skolemiljø, hvor der er forståelse for, at man prioriterer sin sport højt. Selvom der er lokale forskelle på idrætsklassens aktør-netværk og variation i idrætslevernes syn på idrætsklassen, giver de fleste elever udtryk for, at idrætsklassen har haft den effekt, at de har fået adgang til mere og bedre træning. Dette sker naturligvis gennem adgangen til morgentræningen, men også fordi optagelsen til idrætsklassen kan være forbundet med, at de får adgang til et bestemt talentudviklingsmiljø i deres klubber. De giver også udtryk for, at både lærere og klassekammerater i idrætsklassen har en helt anden forståelse for deres engagement i elitesporten end de tidligere har oplevet. Flere idrætslever påpeger, at de anser idrætsklassens fællesskab som værende mere rummeligt

end det klassefællesskab de kom fra, da der mange steder ikke har været forståelse for deres idrætstalent, og de prioriteringer udviklingen af deres talent kræver. Flere idræts elever fremhæver eksplicit, at hybriden tilbyder dem en identitet som talenter, da de med idrætsklassen både har fået bedre mulighed for og større legitimitet til at prioritere udviklingen af deres talent. På den baggrund er det måske ikke så mærkeligt, at næsten alle idræts elever peger på, at de har fået bedre muligheder for at dyrke idræt på et højt niveau. 96 pct. af idræts eleverne tilkendegav i survey 1, at de gennem idrætsklassen havde fået bedre mulighed for at dyrke deres idræt.

Der er også omkostninger forbundet med skiftet til en idrætsklasse, og de prioriteringer idræts elever skal foretage for at vise, at de er committet til elitesport og den standard for tidlig talentudvikling, der knytter skole og sport sammen. Mange idræts elever peger på, at de ikke har tid nok til at se deres venner udenfor klassen og idrætten. Indhugget i fritiden og nedprioriteringen af netværk udenfor sporten er sammen med de lange skoledage, transporttiden og den forøgede træningsmængde noget, der optager eleverne, når de skal udpege ulemper forbundet med at gå i en idrætsklasse. Men værd at bemærke tilføjer de fleste samtidigt, at det er et vilkår forbundet med deres valg, som de er villige til at leve med. Her er det vigtigt at gøre opmærksom på, at respondenterne i den første survey var igangværende idræts elever. Forskningsprojektets survey og casestudier viser, at når engagementet falder eller helt forsvinder, så ser idræts eleverne nogle gange anderledes på de omkostninger der er ved eliteidræt. Men indtil da er der udbredt accept af, at hybriden har tendens til at kræve idrætsevenen fuldt ud i den forstand, at de forventes at afkoble sig andre konkurrerende netværk eller ensrette dem i forhold til idrætsklassens krav. Idræts eleverne skal fx kunne begrænse den tid de bruger på venner, fester, familiearrangementer, fritidsjob og andre fritidsinteresser, fx deltagelse i anden idrætsgren. Idræts eleverne bliver således del af en dual tilblivelsesproces, som påvirker mange aktører omkring dem. Hvis ikke de lader sig indrullere i idrætsklassens aktør-netværk, så bliver de et konkurrerende netværk og i værste fald en hindring for idrætsevenens tilblivelse.

Hybriden medfører, at klassefællesskabet i skolen også konstitueres på baggrund af elevernes positioner og status i sportens verden. I en ordinær klasse har elevernes samvær, andre netværk og fritidsaktiviteter i, mellem og udenfor skolen ligeledes betydning for konstitueringen af et klassefællesskab, men i idrætsklassen er det særligt koblingen til elevernes netværk og aktiviteter i elitesporten, der spiller en betydningsfuld rolle. Idræts eleverne peger på, at det at gå i klasse med andre, der dyrker idræt på højt niveau gør, at de bedre kan dele hinandens succeser og omvendt også bedre støtte hinanden, hvis det sportsligt er svært, fx hvis de har skader, eller hvis de ikke er blevet udtaget til kampe og stævner. Idrætsklassernes kobling til eliteidrætten ser således på den ene side ud til at skabe fællesskaber, der giver eleverne mulighed for at kunne dele deres følelser omkring sportslige succeser og fiaskoer med deres klassekammerater. På den

anden side er der også idræts elever, som oplever, at de mister position eller status i idrætsklassen, hvis de er udenfor holdet pga. af en skade, eller værre fordi der sættes spørgsmålstegn ved deres talent.

Generelt er idræts eleverne glade for deres lærere og den forståelse for deres engagement i elitesporten, som de oplever. På flere skoler er der også lærere, som er involveret i elitesport og aktivt ser dem selv som aktører, der både varetager skolen og elitesportens interesser. I både interviews og survey 1 fremhæver idræts eleverne vigtigheden af, at lærere er forstående overfor de krav, der stilles til dem både i skole og elitesport. Idræts eleverne fortæller, at det kan have stor betydning for deres hverdag, hvis lærere afstemmer lektiemængde og tidspunkter for afleveringer med de tidspunkter og perioder, hvor det passer bedst med deres sportslige engagement. Vi kan tale om, at det er vigtigt for idræts eleverne tilblivelsesprocesser, at lærerne er ansvarlige for idrætsklassens samlede aktør-netværk og ikke kun folkeskolens undervisning. I feltarbejdet er der flere lærere, som har givet udtryk for vigtigheden heraf, og at de blandt andet er særligt opmærksomme på elever, der har vanskeligheder knyttet til deres sport, da det også kan have stor betydning for elevernes deltagelse i idrætsklassen og dens fællesskaber. Vi har flere eksempler på, at der er lærere som tager initiativ til at tale med klubberne om specifikke idræts elevs trivsel både i skole og sport. Her påtager de sig tydeligt et ansvar for idræts elevs trivsel, der rækker udover deres gerning som folkeskolelærere, og som medvirker til at understøtte hybridens virke. På samme måde har vi set flere eksempler på trænere, der tager et medansvar for at udøverne passer deres skole fx ved at indlægge tid til lektielæsning, når de er på træningslejr eller til stævner over flere dage.

Skole-hjem-samarbejdet i idrætsklasserne er på nogle områder anderledes end i ordinære klasser. I idrætsklasserne afholdes der også forældremøder og skole-hjem-samtaler, men aktiviteter, indhold og samarbejdsformer adskiller sig på nogle områder. Fx afholder skolerne forældrearrangementer, der handler om kost og ernæring og om skadesforebyggelse, hvor andre klasser normalt i udskolingen ville have mere fokus på andre områder, fx forældredialog omkring alkohol og anden risikoadfærd. Men samarbejdet mellem skole og hjem er i idrætsklasserne også potentielt udvidet ved, at elevernes fritidsliv i form af deres idrætsudøvelse aktivt inddrages i relationen. Det sker de fleste steder nærmest systematisk i skole-hjem-samtalerne – endda med en idrætsklub som tredje aktør nogle steder. Det skaber potentielt et grundlag for at kunne se på idræts elevs tilblivelsesprocesser i et bredere perspektiv. Imidlertid viser survey 1, at skole-hjem-samtaler om engagementet i eliteidrætten i særlig grad foregår med elever, der vurderer deres sportslige niveau som meget højt, hvilket indikerer, at hybridiseringen slår stærkest igennem i samarbejdet om de mest talentfulde idræts elever. Men eftersom der er en klar sammenhæng mellem trivsel i skole og idræt, forekommer det også vigtigt, at tale om, hvordan det går med engagementet i eliteidrætten, med de idræts elever, som ikke fremstår som indlysende talenter på hovedsporet mod en idrætskarriere. Hvis ikke

man diskuterer det dobbelte engagement med alle elever, risikerer idrætsskasserne også at bidrage til stiltiende opgivelse.

Idrætsskassens standard skaber tidlige orienteringer mod dual career

Vores analyser af idrætselevernes tilblivelses- og transitionsprocesser på baggrund af forskningsprojektets survey- og registerstudier peger på, at idrætsskasserne er med til at skabe en standard for talentudvikling, hvor sport og uddannelse sammenkobles i idrætselevernes fremtidsorienteringer. Idrætsskassen er som standard for tidlig talentudvikling konstitueret på en måde, der eksplicit betoner vigtigheden af og i sin praksis understøtter, at idrætseleverne passer deres skolegang og orienterer sig mod uddannelse, selvom deres engagement primært skulle være i elitesporten.

Idrætselevernes valg af ungdomsuddannelse efter grundskolen og idrætsskaseforløbet adskiller sig på nogle punkter fra unge fra hele landet. Der er en større andel af idrætseleverne, der vælger en gymnasial uddannelse og væsentligt færre der vælger en erhvervsuddannelse. Især finder vi en stærk overrepræsentation af idrætselever, der vælger HHX. Den øget tilbøjelighed blandt idrætselever til at vælge en gymnasial uddannelse frem for en erhvervsuddannelse er blandt andet forbundet til den socioøkonomiske profil idrætsskasserne har, hvor der er en underrepræsentation af unge med en lav socioøkonomisk baggrund. Imidlertid er tallet for idrætseleverne med lav socioøkonomi stadig under landsgennemsnittet for alle elever. Idrætselevernes socioøkonomiske baggrund ser således ud til at have en vis betydning for idrætselevernes valg af ungdomsuddannelse, men generelt er der blandt alle idrætselever uanset socioøkonomisk baggrund en øget tilbøjelighed til at vælge gymnasiale ungdomsuddannelser.

At relativt få idrætselever vælger en erhvervsuddannelse hænger formentlig også sammen med, at mulighederne for at kombinere elitesport og uddannelse er veletablerede indenfor de gymnasiale uddannelser. Den danske model for talentudvikling er således tydeligere sammenvævet med nogle former for uddannelsesstilbud end andre. Det kan betyde, at idrætselever som ikke nødvendigvis ville have valgt en gymnasial uddannelse i kombination med elitesport vælger denne vej.

Når vi ser på uddannelsesprofiler for forskellige idrætsgrene er der imidlertid også markante forskelle. Ishockeyspillerne skiller sig særligt ud ved, at være den eneste af de seks største idrætsgrene, hvor der er flest som vælger at påbegynde en erhvervsuddannelse efter grundskolen. I modsætning til ishockeyspillere er der en stærkt øget tilbøjelighed til at vælge en gymnasial uddannelse blandt idrætselever indenfor svømning, badminton, basketball og håndbold. Her er det mere end 95 pct., der er påbegyndt en gymnasial ungdomsuddannelse. Der er desuden visse forskelle på, hvilke gymnasiale retninger idrætseleverne indenfor de forskellige idrætsgrene er mest tilbøjelige til at

vælge. Fodbolds- og ishockeyspillere har en markant øget tilbøjelighed til at vælge HHX, men svømmere har en øget tilbøjelighed til at vælge HTX. Det er interessant at der således forekommer at være særlige mønstre for idrætselevers valg af ungdomsuddannelse alt efter, hvilken idrætsgren de dyrker.

Analyserne peger også på, at der er store forskelle på, hvilke idrætsgrene der er bedst til at fastholde deres udøvere i sporten og til at fastholde deres eliteorienteringer. Ishockey skiller sig her ud ved ikke blot at formå at fastholde idrætseleverne engageret i sporten, men også at fastholde idrætselevernes aspirationer mod eliten. Vejen til senioreliten er også kortere indenfor ishockey end fx fodbold, da der indenfor ishockeysporten i Danmark er sport er relativt få udøvere, som kæmper om pladserne, mens det modsatte er tilfældet i fodboldens verden. Idrætseleverne indenfor ishockey oplever derfor oftere synlige tegn på deres talent fx udtagelser til landsholdssamlinger, og de har oftere nemmere ved at få mulighed for at træne med seniorholdene. At springet fra ungdom til seniorelite synes mindre kan være en væsentlig årsag til, at ishockey formår at fastholde idrætselevernes commitment til at ville nå eliten.

Analysen peger desuden på, at der i idrætselevernes tilblivelse og transitioner er betydelige kønsforskelle. Det kommer både til udtryk i idrætselevernes valg af ungdomsuddannelse og deres fastholdelse i eliteidrætten samt i deres fremtidsorienteringer mod uddannelse og eliteidræt. Både blandt drenge og piger er hovedparten af de idrætselever, der orienterer sig mod elitesporten indstillet på, at det skal ske som i kombination med uddannelse. Men drengene er samtidigt langt mere tilbøjelige end pigerne til at orientere sig fuldt ud mod en elitesportskarriere. Ti gange så mange drenge som piger ønsker en fulltidskarriere som professionelle idrætsudøvere. Pigerne er omvendt mere tilbøjelige til alene at ville prioritere uddannelse. Dette kan være forbundet til, at karrieremulighederne som idrætsudøver forekommer at være mere begrænsede for pigerne end drengene, men som vores analyser peger på, så kan det også hænge sammen med eller blive forstærket af, at pigerne i højere grad opfordres til og understøttes i at søge mod uddannelse.

At elitesport og uddannelse knyttes tæt sammen i idrætsskatternes standard for tidlig talentudvikling er potentielt med til at skabe en forsvarlig model for talentudvikling, hvor idrætstalenter ikke prioriterer elitesport på bekostning af uddannelse. Overgangene til ungdomsuddannelse er for idrætseleverne også en potentiel skillevej, hvor de alene eller i samarbejde med deres netværk skal vurdere, hvorvidt de har et fortsat engagement i elitesporten og hvorvidt de har muligheder for fortsat at satse på elitesporten. Hvis det er tilfældet, at de stadig er committet til elitesporten og det forekommer som en mere eller mindre realistisk vej, skal de samtidigt overveje, hvorvidt og hvordan elitesporten fortsat kan kobles til uddannelse. Hvis udøverne omvendt ikke oplever opbakning fra netværket omkring dem, kan det forekomme naturligt at opprioritere engagementet i uddannelse på

bekostning af sporten. Uddannelse fremstår for idrætsleverne som det sikre valg, der eliminerer tvivl på og ambivalens overfor (også) at satse på eliteidrætten. Analysen peger imidlertid også på, at der er en risiko for, at det stærke fokus på vigtigheden af engagement i uddannelse i idrætsskolen og blandt idrætsleverne, kan betyde at selv talentfulde unge fravælger elitesporten, hvis de ikke kan se den som en del af deres fremtidige karriere.

Hybriden med dens indbyggede standard for talentudvikling er bygget op med et bestemt udviklingsforløb for øje. Men idrætsleverne følger ikke det samme udviklingsforløb. Vi har derfor afslutningsvist valgt at undersøge variationer af udviklingsforløb blandt de idrætslever, som vi har fulgt tæt i fire idrætsskoler. Hvordan håndterer idrætslever, der udvikler sig på forskellig vis deres tilblivelse i relation til idrætsskolens standard for tidlig talentudvikling?

Standarden sikrer forsvarlighed gennem kobling til uddannelse

At tage del i et idrætsskoleforløb som idrætselev kan anskues som en særlig tilblivelsesproces, hvor der er fordringer fra idrætsskolen og dens aktører om, at idrætsleverne skal leve op til en standard for engagement og udvikling i uddannelse og elitesport. Imidlertid viser det sig at være et udfordrende udviklingsarbejde at holde sig på sporet som en idrætselev, der vedblivende er i udvikling og som løbende formår at skabe sammenhæng mellem standardens repræsentationer af en god idrætselev, hvor udvikling indenfor elitesport og uddannelse foregår parallelt. Det at vedblive med at være i udvikling i elitesport og uddannelse, bliver i sig selv et tegn på, at man fortsat har et potentiale, og vil kunne blive en del af senioreliten indenfor en given idrætsgren. Men også for de idrætslever, der nærmer sig drømmen om at bryde igennem til senioreliten og for nogles vedkommende at kunne leve af deres sport, producerer hybriden en tilskyndelse til, at idrætsudøvere også prioriterer deres uddannelse. Uddannelse fremstår som en nødvendighed. På længere sigt som led i en fremtidig karriere og på kortere sigt som en alternativ plan, hvis det ikke skulle lykkes at nå det højeste niveau, eller hvis en skade skulle sætte en stopper for idrætskarrieren. Det er en logik, der ligger tæt på den officielle begrundelse for at koble idræt og uddannelse sammen. Sammenføjningen sætter imidlertid også gang i en anden dynamik, som virker mere diskret i idrætsskolerne. Vi kan nemlig samtidig se, at det dobbelte udviklingsspor, også gør det lettere at løsne og/eller få løsnet sit commitment til elitesporten. Hvis det begynder at være vanskeligt at gøre sig gældende indenfor elitesporten, forekommer det naturligt at forskyde vægten fra idræt til skole og de legitime tilblivelsesformer, der knytter sig til videre uddannelse og karriere. Dette er naturligvis lettest at gøre, hvis man både selv tror på og af lærere, forældre og andre aktører anerkendes som en af de fagligt dygtige elever.

Når vi ser disse tendenser til at commitmentet mellem idrætsskassen og nogle idræts elever løsnes hen mod slutningen af folkeskolen, så hænger det sammen med, at der er et stærkt træk fra videre uddannelse i alle idræts eleverne heriblandt de allermest talentfulde idrætsudøvere. Det er tydeligt, at muligheden for at blive til som målrettet skoleelev også kan være en konkurrent for eliteidrættens ønske om at udvikle idrætstalenter, der kan gå hele vejen. Idrætsskassen var i udgangspunktet tænkt som en løsning på kampen om børnenes tid og engagement mellem idrætsklubber og folkeskoler ved at invitere til et samarbejde gennem integration. Det er der også fundet mange gode løsninger på, som vi har vist, men jo nærmere idræts eleverne kommer på overgangen til ungdomsuddannelserne, står det mere og mere klart, at uddannelse territorialiserer ungdomslivet i en grad, så idrætsskassen har stadigt mere vanskeligt ved at fastholde udøvere i talentudvikling. Det er værd at bemærke oftest blandt pigerne, at det er tilfældet – måske fordi opbakningen til tilblivelsesprojektet i og gennem uddannelse i højere grad understøttes af aktørerne omkring dem end det er tilfældet for drengene.

På den anden side så tilbyder idrætsskassen med sin standard for dual becoming eliteidrætten en model, der også gør det lettere at løsne eller opløse commitmentet med de idræts elever, der ikke kan leve op til de udviklingskrav, der stilles. Effekterne af eliteidrættens mere eller mindre implicitte selektionsprocesser i talentudviklingen og de tilblivelsesprojekter/-drømme, der brister/bremser, nedtones på en måde, så de i højere grad fremstår som konsekvenser af den enkeltes aktive tilvalg af uddannelse. Uddannelse løser med andre ord et etisk problem for eliteidrætten, fordi investeringen i elitesport ikke sker på bekostning af idræts elevernes fremtid og udviklingsmuligheder i livets øvrige arenaer. Så i den forstand er uddannelse et sted eliteidrætten på en pæn måde kan aflevere tvivlsomme talenter.

Uddannelse – stærk partner og konkurrent

Samlet set tegner der sig et billede af et dobbelt udviklingsforløb, hvor idræt og uddannelse forskydes i forhold til hinanden i løbet af de tre år, idræts eleverne går i idrætsskasse. Den første fase er præget af, at idræts eleverne bestræber sig på at leve op til forventningerne om at være et talent, der stiler mod senioreliten samtidig med at de passer deres skole. Fasen er præget af jeg-er-handlinger, hvilket vil sige handlinger, der bidrager til at blive til på en måde, der stemmer overens med repræsentationen af en idræts elev som dual becoming. Idrætsengagementet er til stede fra starten, blandt andet fordi commitment indgår som et væsentligt udvælgelseskriterium. Idrætsskassen som aktør har derfor primært fokus på at opbygge et skoleengagement, der er i balance med idrætsengagementet, så eleverne formår at passe deres skole selvom de først og fremmest brænder for sport. Opbygningen af engagementet i skole er vigtigt for idrætsskassens legitimitet som ramme om forsvarlig talentudvikling, men det har også den sideeffekt at hybriden som samlet aktør bliver så stærk, at den i praksis udgrænser konkurrerende

netværk, som måtte lægge beslag på idrætslevernes tid, flid og engagement. Den anden fase er præget af flere jeg-gør-handlinger hvor idrætsleverne fraviger fordringen om at følge et dobbelt udviklingsspor. Der er en del elever, der særligt i løbet af 9. klasse, løsner deres engagement til elitesport. Det foregår for nogles vedkommende åbenlyst efter aftale med skolen, som således er medvidende om, at de ikke længere dyrker sport på højeste niveau i deres klub. For andre foregår det i det skjulte i den forstand, at de stadig er aktive, men har gjort op med dem selv, at de ikke ønsker en idrætskarriere, og derfor ikke længere er committede til elitesport. For langt de fleste skyldes det at uddannelse øver et stigende træk i idrætsleverne, når de nærmer sig ungdomsuddannelserne. Udfordringen i denne fase er modsat første fase, at bevare en plads til elitesport ved siden af skolen. Nogle elever vælger at holde uddannelsespresset på afstand ved at forlænge idrætsskolen med et efterskoleophold eller i enkelte tilfælde et år på high school i udlandet. På den måde kan de forlænge tilværelsen som dual becoming måske oven i købet med øget vægt på eliteidræt. Det fungerer for nogle som et år, hvor de søger at afklare om talentet kan holde til en idrætskarriere. I denne fase er udfordringen for idrætsskolen at fastholde idrætslevernes idrætsengagement. Det skyldes dels, at uddannelse har status af et obligatorisk passagepunkt til et godt arbejdsliv og voksenliv i det hele taget, dels at mange af de idrætslever, som optages i idrætsskolerne kommer fra baggrunde, der er stærkt orienteret mod uddannelse. Mange idrætslever er omgivet af forventninger om, at idræt er fint så længe det ikke kompromitterer uddannelsessporet. Vores undersøgelse viser derfor, at idrætsskolerne ikke bare står overfor én bestemt udfordring, men at udfordringen skifter karakter hen igennem uddannelsesforløbet. Hvor opgaven i første fase er at føje to adskilte aktør-netværk og tilhørende identiteter sammen til et hele, som eleverne/udøverne finder det attraktivt at indordne sig under, så er opgaven i anden fase at visualisere og anviser muligheder for, hvordan forsat dobbelt udvikling kan lade sig gøre, også når uddannelsespresset vokser.

Referencer

- Adams, R. & M. Wu (red.) (2002): *PISA 2000. Technical Report*. OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development.
- Agresti, A. & B. Finlay (1997): *Statistical Methods for the Social Sciences*. USA: Prentice Hall International Inc.
- Aitken, S. C. (2007): "Desarrollo Integral y Fronteras/Integral Development and Borderspaces". I: *Children's Geographies* 5. London: Routledge: 1–2, 113–129.
- Arbejdsgruppen til talentudvikling i uddannelsessystemet (2011): *Talentudvikling. Hvor står vi – og hvad bør der gøres?* Albertslund: Undervisningsministeriet og Arbejdsgruppen til talentudvikling i uddannelsessystemet.
- Brembeck, H. & B. Johansson (2010): "Foodscapes and Children's Bodies". I: *Culture Unbound – Journal of Current Cultural Research*, 2: 797–818.
- Callon, M. (1984): "Elements of a sociology of translation: Domestication of the Scallops and the Fishermen of St Brieuc Bay". I: J. Law (red.) *Power, Action and Belief: A New Sociology of Knowledge?* London: Routledge.
- Côté, J. (1999): "The Influence of the Family in the Development of Talent in Sport". I: *Sport Psychologist* 13(4): 395-417.
- Czarniawska, B. & T. Hernes (2005): *Actor-Network Theory and Organizing*. Liber & Copenhagen Business School Press.
- Dannesboe, K.I., N. Kryger, C. Palludan & B. Ravn (2012): *Hvem sagde samarbejde? – Et hverdagslivsstudie af skole-hjem-relationer*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Deleuze, G. (1994): *Difference and Repetition*. New York: Columbia University Press.
- Deleuze, G. & F. Guattari (1987): *A Thousand Plateaus. Capitalism and schizophrenia*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Ehmke, T. & T. Siegle (2005): "ISEI, ISCED, HOMEPOS, ESCS. Indikatoren der sozialen Herkunft bei der Quantifizierung von sozialen Disparitäten". I: *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 8. Jahrg., Heft 4/05.
- Fox, N. J. & P. Alldred (2016): *Sociology and the New Materialism: Theory, Research, Action*. London: Sage Publications Ltd.
- Haraway, Donna J. (1997): *Modest_Witness@Second_Millennium.FemaleMan@_Meets_Onco-MouseTM. Feminism and Technoscience*. New York/London: Routledge.
- Hansen, J. (2014): "Danskernes syn på eliten – hvor har opbakningen til og interessen for eliten udviklet sig fra tiden før Team Danmarks etablering og frem til i dag?". I: *Team Danmark 30 år. 1984 - 2014*. Team Danmark.
- Henriksen, K. (2011): *Talentudviklingsmiljøer i verdensklasse*. Dansk psykologisk forlag

- Jensen, C. B. (2010): "STS". I: Brinkmann & Tanggaard (red.) *Kvalitative metoder – en grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Johnson, M. P. (1982): "Couple Involvement and Network Structure: A Test of the Dyadic Withdrawal Hypothesis". I: *Social Psychology Quarterly*. Vol. 45, No. 1, 34-43
- Knudsen, H. (2010): "*Har vi en aftale?*" – magt og ansvar i mødet mellem folkeskole og familie. København: Nyt fra samfundsvidenskaberne.
- Kreiner, S. (1999): *Statistisk problemløsning. Præmisser, teknik og analyse*. København: Jurist og Økonomforbundets Forlag.
- Latour, B. (1986). "Visualization and cognition: Thinking with eyes and hands". I: *Knowledge and society: Studies in the sociology of culture past and present*, vol. 6, 1-40. Greenwich, CT: JAI.
- Latour, B. (1988). *The pasteurization of France*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Latour, B. (1999): *Pandora's Hope – Essays on the Reality of Science Studies*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Law, J. (2009): "Actor Network Theory and Material Semiotics". I: Turner & Law (red.) *Social Theory*. Blackwell Publishing Ltd
- Lov om eliteidræt (2004): *Lov om eliteidræt, 19. december 1984. Eliteidrætten i Danmark*. Betænkning nr. 992, 1983.
- Løvstrup, I., & Hansen, J. (2002). *Da eliteidrætten blev stueren - Eliteidræt og idrætspolitik i Danmark*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Martindale, R. J., D. Collins & A. Abraham (2007): "Effective Talent Development: The Elite Coach Perspective in UK Sport". I: *Journal of Applied Sport Psychology*, Vol. 19, 187-206. Routledge.
- Meibom, J., L.G. Bach & K. Henriksen (2016): "Introduktion til talentudvikling". I: Team Danmark *ATK 2.0 Træning af børn og unge*.
- Meyer J. P. & N. J. Allen (1991): "A three-component conceptualization of organizational commitment". I: *Human resource management review*, Vol. 1, Issue 1, 61-89. Elsevier.
- Ministeriet for kulturelle anliggende (1974): *Betænkning om idrætten og friluftslivet*. Betænkning nr. 709, 1974.
- Ministeriet for kulturelle anliggende (1983): *Betænkning om eliteidrætten i Danmark*. Betænkning nr. 992, 1983.
- Mol, A. & J. Law (2004): "Embodied Action, Enacted Bodies: The example of Hypoglycemia". I: *Body & Society*, vol. 10 (2-3), 2004, 43-62.
- Nielsen, J. C. & J. S. Olesen (2014): *Idrætselevs erfaringer med idrætsskoler*. Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse. Aarhus Universitet.

- Nielsen, J. C., L. S. Skrubbeltrang & J. S. Olesen (2015): "Idrætstalenter læringsaftale med den danske folkeskole. Om folkeskolens samarbejde med eliteidrætten om talentudvikling". I: *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, Vol. 63, Nr. 3, 20-29.
- Nissen, P. (2011): *Talent i skolen. Identifikation, undervisning og udvikling*. Frederikshavn: Dafolo.
- Olesen, J. (2014): "Naturvidenskabelige talenter. Tilblivelsen af det lærende subjekt i talentudviklingsprogrammer". I: *Social Kritik*, Vol. 26, No. 140, 2014, 80-95.
- Olesen, J. S., L. S. Skrubbeltrang & J. C. Nielsen (2015): *Idrætstalenter i den danske folkeskole – forpligtiget på udvikling*. Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse. Aarhus Universitet.
- Patrick, H., A. M. Ryan, C. Alfeld-Liro, J. A. Fredricks, L. Z. Huda & J. S. Eccles (1999): "Adolescents' Commitment to Developing Talent: The role of Peers in Continuing Motivation for Sports and the Arts". I: *Journal of Youth and Adolescence* Vol. 28, no 6, 741-763.
- Pryce, R., S. Willeberg, C. Falkentoft & T. Meyhoff (red.) (2006): *Aldersrelateret træning – Målrettet og forsvarlig træning*. Brøndby: Team Danmark.
- Qvortrup, J. (2005): "Varieties of Childhood". I: J. Qvortrup (red.) *Studies in Modern Childhood. Society, Agency, Culture*. New York: Palgrave Macmillan.
- Rasmussen, A. (2011): *Talent og skole – i sociologisk perspektiv*. Aarhus/København: ViaSysteme.
- Scanlan, T. K., P. J. Carpenter, J. P. Simons, G. W. Schmidt & B. Keeler (1993). "The Sport Commitment Model: Measurement Development for the Youth-Sport Domain". I: *Journal of sport & exercise psychology*, 15 (1), 16-23.
- Stambulova, N.B. & P. Wylleman (2015): "Dual career development and transitions". I: *Psychology of Sport and Exercise* 21, 1-3.
- Star, S. L. (1990): "Power, technology and the phenomenology of conventions. On being allergic to onions". I: *The Sociological Review*. Volume 38, Issue S1, May 1990, 26-56.
- Team Danmark (2016): *ATK 2.0 Træning af børn og unge*. Team Danmark.
- Team Danmark (2014). *Team Danmarks talentprogram 2013-2016*. Team Danmark.
- Team Danmark & DIF (2009). *Team Danmark og Danmarks Idræts-Forbund koncept for idrætsskoler* (pp. 1-9). Lokaliseret 10.06.2013 på www.teamdanmark.dk.
- Team Danmark & DIF (2014). *Talenthuset. Værdisæt for talentudvikling i dansk idræt*. Lokaliseret 10.01.2016 på www.teamdanmark.dk.
- Team Danmark & Kulturministeriet (2009): *Rammeaftale. Team Danmark 2009-2012*. Lokaliseret 11.06.2013 på www.teamdanmark.dk

Undervisningsministeriet (2014) *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen*. LBK nr 665 af 20/06/2014 (Gældende folkeskolelov). Offentliggørelsesdato: 24-06-2014. Undervisningsministeriet.

Undervisningsministeriet (2016a): *Statistik om folkeskolen og frie skoler*. Lokaliseret 1.2.2017 på: [www.uvm.dk/Service/Statistik/Statistik-om-folkeskolen-og-frie-skoler/Statistik-om-elever-i-folkeskolen-og-frie-skoler/Statistik-over-tilmelding-til-ungdomsuddannelserne-for-9,-d,-og-10,-d,-klasse-\(FTU\)](http://www.uvm.dk/Service/Statistik/Statistik-om-folkeskolen-og-frie-skoler/Statistik-om-elever-i-folkeskolen-og-frie-skoler/Statistik-over-tilmelding-til-ungdomsuddannelserne-for-9,-d,-og-10,-d,-klasse-(FTU)). Styrelsen for IT og Læring

Undervisningsministeriet (2016b): *9. og 10. klasseelevernes tilmeldinger til ungdomsuddannelserne og 10. klasse mv. 2016*. Notat fra Styrelsen for IT og Læring Statistik om folkeskolen og frie skoler. Lokaliseret 1.2.2017 på: [www.uvm.dk/Service/Statistik/Statistik-om-folkeskolen-og-frie-skoler/Statistik-om-elever-i-folkeskolen-og-frie-skoler/Statistik-over-tilmelding-til-ungdomsuddannelserne-for-9,-d,-og-10,-d,-klasse-\(FTU\)](http://www.uvm.dk/Service/Statistik/Statistik-om-folkeskolen-og-frie-skoler/Statistik-om-elever-i-folkeskolen-og-frie-skoler/Statistik-over-tilmelding-til-ungdomsuddannelserne-for-9,-d,-og-10,-d,-klasse-(FTU)). Styrelsen for IT og Læring.

Warren Pedersen, L. (2012): *Blikke på skolen. Et procesorienteret studie af idrætsskolens betydning for Bellahøj Skole, samt idrætsskolens relationer i det kommunale og idrætsorganisatoriske felt*. Ph.d. afhandling. København: Københavns Universitet.

Warren Pedersen, L. (2014): "Talentudvikling og idræt i skolen". I: Team Danmark 30 år. 1984 - 2014. Team Danmark.

Wylleman, P. & D. Lavallee (2004): "A Developmental Perspective on Transitions Faced by Athletes". I: M. R. Weiss (red.) *Developmental sport and exercise psychology – a lifespan perspective*, 503-523. Morgantown, WV: Fitness Information Technology.